

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
NETWORK MANAGEMENT FOR BUDDHISM PROPAGATION
OF SANGHA IN SUPHANBURI PROVINCE

พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ จันทโชโต)

ดุชฎินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ จันทโชโต)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Network Management for Buddhism Propagation
of Sangha in Suphanburi Province

Phrakhrusunthonchantharophat (Pornthap Candajoto)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhism Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติ

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ วัฏสัจจ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนูวัต กระจ่าง)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

คณะกรรมการควบคุมคุณสมบัติ

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษัตย์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคณาจารย์เรื่อง "การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคณาจารย์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รัตย์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคณาจารย์

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รัทสัจย์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

กรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รัศสัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษัตย์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กรรมการ

ขอผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณวุฒิบัณฑิต

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณูปนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณูปนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์)

..... กรรมการ
(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

..... กรรมการ
(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร. ประธานกรรมการ
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

- ชื่อคุณนิพนธ์** : การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ จันทโชโต ศรีวิศร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์**
- : พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. ป.ธ.๗., พธ.บ., (ศาสนา), ศศ.ม. (การบริหารองค์การ), DODT. (Organization Development and Transformation), Ph.D. (Philosophy), DM. (Public Management)
 - : ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง B.A. (Political Science), M.A. (Political Development), Ph.D. (Leadership and Human Behavior with Speciazation in Urban Development)

วันที่สำเร็จการศึกษา: ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และ ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณโดยในการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่พระสังฆาธิการ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๘ รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๑ รูป/คน ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๕๘ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓๔๕ รูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสุพรรณบุรี มีโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อย ตามลำดับลงมาและกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรไว้ แต่คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละวัดขาดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเช่น วัดใดมีพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญในการเผยแผ่ด้านใดก็จะทำแต่ด้านนั้น

๒. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีตามหลักการจัดการเครือข่าย ๗ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านการรับรู้มุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ คณะสงฆ์จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

๒.ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ คณะสงฆ์มีการเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการจัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๓.ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจ คือ คณะสงฆ์มีการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

๔.ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง คือ จัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิทยาสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาให้การอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้น ๕. ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนากลางประจำจังหวัด เพื่อพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๖. ด้านการพึ่งพิงร่วมกัน คือ การเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ๗.ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ

๓. รูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี คือ ๑. ในการรับรู้มุมมองร่วมกัน นำหลักธรรมและหลักการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ๒.การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุกหลากหลาย ๓.การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ตั้งเป้าหมายให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ๔.การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คณะสงฆ์จัดให้มีการอบรมและฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๕.กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอย่างจริงจัง ๖. การพึ่งพิงร่วมกัน คณะสงฆ์ต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๗.การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คณะสงฆ์จัดประชุมหรือนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการเผยแผ่และมอบรางวัลให้กับเครือข่ายที่โดดเด่นเป็นประจำ.

Dissertation Title: Network Management for Buddhism Propagation of Sangha in Suphanburi Province

Researcher: Phrakru Suntornjantaropas(Porntep Jantachoto, Srivisorn)

Degree: Doctor of Buddhism (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory

: Dr. Phrasutivirabandit, Pali Vll, B.A. (religion), M.A. (Organization Administration), DODT. (Organization Development and Transformation), Ph.D. (Philosophy), DM. (Public Management)

: Prof. Dr. Boonton Dockthaisong B.A. (Political Science), M.A. (Political Development), Ph.D. (Leadership and Human Behavior with Speciazation in Urban Development)

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study general context of Buddhism disseminating network administration of Sangha Order in Suphanburi Province, 2. To study process of Buddhism disseminating network administration of Sangha Order in Suphanburi Province and 3. To propose the Buddhism disseminating network administration process of Sangha Order in Suphanburi Province.

Methodology was the mixed methods: The qualitative research collected data from 18 key informants who were administrative monks and Buddhism academicians by interviewing with structured in-depth-interviewing scripts and from 11 participants in focus group discussion and analyzed data by contextual content analysis.

The quantitative research collected data by survey method from 345 samples who were monks and Buddhism academicians by questionnaires with reliability value at 0.958, analyzed data with statistics: Frequency, Percentile, Mean and SD.

Findings were as follows:

1. General conditions of Buddhism disseminating network administratin of Sangha Order in Suphanburi were that Buddhism disseminating netwok had systematic organizational structure dividing into sub-divisions and clearly empowering each sub-divisions. Sangha Order in Suphanburi Province is the big organization. Administrators, organizational structures and disseminating units, monasteries, sometimes, did not work together as a network.

Each monastery concentrated on only the areas of its especially.

2. The process of Buddhism disseminating networks

Administration of Sangha order in Suphanburi in line with network creation in 7 areas: 1) acknowledge and viewpoint of Buddhism dissemination; Buddhism dissemination was direct responsibility of administrative monks, 2) vision; Sangha Order had pro-active approach including training children, youths and general people to apply Buddhism in daily life, 3) benefits and interest; Sangha Order performed dissemination to enhance people to have more faith in Buddhism, to live by virtue and morality, right livelihood and good people of the country, 4) wide participation of members; there were training and workshops for Buddhism disseminating resource persons, such as meditation teachers, administrative monks, preachers, in-school-morality-teaching monks to gain more skills in dissemination. 5) process of helping one another; there was Provincial Central Buddhism Disseminating Center to coordinate Buddhism dissemination and disseminating personnel development, 6) process of inter-dependence on one another; Buddhism disseminating units spread around the province, each unit used full specialty and did its best in Buddhism dissemination, 7) exchanging inter-relations; the Provincial Governing Monk inspected the activities and ordered District and Sub-District governing monks to inspect the Buddhism disseminating activities at least 3 times a year and report to the higher echelon respectively.

3. Approaches to Buddhism disseminating network administration of Sangha Order in Suphanburi Province:

1) joint acknowledge and viewpoint; dissemination should concentrate on the principles of Tisikkha, Sila, precepts, Samadhi, concentration, and Panya, wisdom, 2) joint vision; pro-active dissemination in various contents, 3) joint benefits and interest, setting target to promote people to have more faith in Buddhism, 4) wide participation of network members; there should be training in meditation practice, 5) process of helping one another; there should be serious attention to Provincial Central Buddhism dissemination centers, 6) joint inter-dependence, Sangha order should establish fund for Buddhism dissemination, 7) exchange inter-relations; there should be regular meeting and exhibition to exchange disseminating activities and presenting awards annually to those units that performed outstanding works.

กิตติกรรมประกาศ

ดัชนีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเพราะอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ ได้แก่ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขดัชนีนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณประธานและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบดัชนีนิพนธ์ คือ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. , รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์ , พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. , ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง และ ผศ.ดร.อนุวัต กระจ่าง และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย คือ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร., พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร., พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, ดร., พระมหาสุนันท์ สุนนุโท, ดร., อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว ที่มีเมตตาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พระมงคลกิจโกศล รก.เจ้าคณะอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และพระราชปริยัติเมธี เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย, ขอขอบพระคุณ พระราชปริยัติเมธี, ดร., พระธรรมพุทธิมงคล, พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์, พระครูโพธิสุวรรณคุณ, พระครูประโชติสุทธิคุณ, พระครูกิตติวิธานวัตร, พระวิมลภาวนานุสิฐ, พระครูศรีสุตาคม, พระมงคลกิตติวิบูลย์, พระครูสิริวิริยาภรณ์, พระครูศรีรัตนภาวิน, พระครูอนุกุลปัญญากร, พระปริยัติวรคุณ, พระรัตนเวที, พระครูโสภณโพธิมณฑ, พระครูศาสนกิจจาภรณ์ และเจริญพรดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, นายประยุทธ โอสีธิกุล หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก และตลอดจนถึงท่านที่ให้ความร่วมมือให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร., พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร. พระครูสุวรรณวิจิตร ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเจ้าอาวาสวัดสามชุก, พระครูปัญญาศาสนดํารง เจ้าคณะตำบลดอนปรู, พระสมุห์สมพร สมณวิโส หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๓๒, และเจริญพรศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว ที่อนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากดัชนีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และน้อมบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ ครูบาอาจารย์ บิดามารดา พี่น้อง ญาติสนิทมิตรสหาย ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง ที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ จันทโชโต)

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๘
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย	๒๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๕๖
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสังคหัตถุธรรม	๘๐
๒.๕ ข้อมูลบริบทในการวิจัย	๙๐
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๑
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย
๓.๑	รูปแบบการวิจัย ๑๐๖
๓.๒	ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๐๗
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ๑๐๘
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล ๑๑๒
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ๑๑๓
บทที่ ๔	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี
๔.๑	ผลการศึกษาศาภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ๑๑๕
๔.๒	ผลการศึกษาระบบงานในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๑๕๙
๔.๓	ผลการนำเสนอรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒๐๒
๔.๔	องค์ความรู้จากการวิจัย ๒๓๓
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
๕.๑	สรุปผลการวิจัย ๒๓๖
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย ๒๕๑
๕.๓	ข้อเสนอแนะ ๒๖๔
บรรณานุกรม	๒๖๖
ภาคผนวก	๒๗๓
ประวัติผู้วิจัย	๓๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๒๔
๒.๒	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย	๕๐
๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗๖
๒.๔	แนวคิดเกี่ยวกับสังคหัตถุธรรม	๘๗
๒.๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐๐
๔.๑	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจุดแข็ง (Strengths)	๑๒๔
๔.๒	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจุดอ่อน (Weaknesses)	๑๓๓
๔.๓	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านโอกาส (Opportunities)	๑๔๒
๔.๔	สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านอุปสรรค (Threats)	๑๕๑
๔.๕	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี การรับรู้มุมมองในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๑๖๒
๔.๖	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๑๖๕
๔.๗	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และ ความสนใจ	๑๖๘
๔.๘	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของ สมาชิกอย่างกว้างขวาง	๑๗๑
๔.๙	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้าง ซึ่งกันและกัน	๑๗๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึงอิงร่วมกัน	๑๗๘
๔.๑๑	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๑๘๒
๔.๑๒	จำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๘๓
๔.๑๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม	๑๘๕
๔.๑๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	๑๘๖
๔.๑๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๑๘๗
๔.๑๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๑๘๘
๔.๑๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๑๘๙
๔.๑๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๑๙๐
๔.๑๙	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึงอิงร่วมกัน	๑๙๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๐	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๑๙๒
๔.๒๑	สรุปผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑๙๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างเครือข่าย	๓๗
๒.๒	แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่	๓๙
๒.๓	แสดงความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม	๔๐
๒.๔	แสดงการเชื่อมโยงของเครือข่าย “พันธมิตรแห่งดวงดาว”	๔๓
๒.๕	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐๕
๔.๑	รูปแบบการรับรู้มุมมองร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๐๓
๔.๒	รูปแบบการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๐๕
๔.๓	รูปแบบการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๒๐๗
๔.๔	รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๒๐๙
๔.๕	รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๒๑๑
๔.๖	รูปแบบการพึงอิงร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๑๓
๔.๗	รูปแบบการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๑๕
๔.๘	ด้านการบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ ๔	๒๑๗
๔.๙	องค์ความรู้จากการวิจัย	๒๓๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำอธิบายการใช้อักษรย่อและหมายเลขย่อในคัมภีร์พระไตรปิฎก

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในคัมภีร์นี้ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามลำดับ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	วินยปิฎก	ภิกขุวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	วินยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมป็นนาสก	(ภาษาไทย)
ส.นิ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	สัยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	สัยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ตีก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ตีกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปณจก. (บาลี)	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ปณจกนิบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อง.สตุตก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตะก	(ภาษาไทย)
ขุ.เถรี. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรีคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.จู. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขย่อในพระไตรปิฎกจะแจ้ง เล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ ตัวอย่าง เช่น อง.สตุตก. (ไทย)

๒๓/๓๗/๕๗ หมายถึง สุตตันตปิฎก อังกุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย) เล่ม ๒๓ ข้อ ๓๗ หน้า ๕๗.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ไทยประชาชนชาวไทยกว่าร้อยละ ๙๕ นับถือศาสนาพุทธแม้ว่าจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาจะมาจากประเทศอินเดียก็ตามแต่ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมามีพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ทั่วไปในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวคำสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกยุคทุกสมัยมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ มีเหตุ มีผลที่มีมวลมนุษยชาติสามารถยอมรับและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงสร้างความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์^๑ อันเนื่องมาจากมนุษย์เราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบก็ต้องประกอบด้วยธรรมะ ดังนั้นการที่จะอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและการนำแนวทางของพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้กว้างขวางนั้นพระพุทธองค์ได้ฝากพระพุทธศาสนาไว้กับพุทธบริษัททั้ง ๔ อันมีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาที่จะดำเนินการต่อไป แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่า งานด้านส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการสร้างความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาจะเป็นภาระของฝ่ายสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ฝ่ายฆราวาสจะเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือก็เป็นเพียงส่วนน้อย ประกอบกับปัจจุบันความเจริญทางวัตถุได้เติบโตอย่างรวดเร็วการแก่งแย่งชิงดี การแข่งขันต่อสู้เพื่อความอยู่รอด เพื่อการเอาชนะเพื่อความสำเร็จก่อให้เกิดความเสื่อมไม่ยึดมั่นในแนวทางของพระพุทธศาสนาขาดการพัฒนาด้านคุณธรรมของจิตใจโลกจึงสับสนวุ่นวาย ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมการฉ้อคร่ำอณาจาร การลักขโมย ฉกชิงวิ่งราวการเอารัดเอาเปรียบทางสังคมนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่จำนวนประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นการนำประชากรของโลกไปสู่ทางสงบสันติร่มเย็นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจากเหตุผลดังกล่าวประเทศไทยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาพุทธศาสนิกชน^๒ ในไทยจึงจะต้องร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาโดยสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนระดมพลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้าร่วมทำงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

การขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นและสำคัญที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นที่พึงของสังคมได้ ฉะนั้น การทำงานจึงต้องอาศัยการดำเนินการเป็น

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปญฺโญ), หัวใจพระพุทธศาสนา ศาสนาคือสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๕.

^๒ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.vesakday.mcu.ac.th/vesak47/encourage/introduct.php> [๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕].

องคัพพ ในรูปแบบขององค์การ แม้ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ไม่ได้พำนักอาศัยอยู่ประจำที่โดยได้จาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมศาสนาให้กว้างขวางออกไปเพื่อเป็นการยังประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มากตามที่พระพุทธเจ้า ได้สั่งสอนไว้ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า

“ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๓

เมื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยบุคลากร การจัดตั้งองค์การจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้ จากข้อความข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงวางรากฐานของพระพุทธศาสนา โดยวางเป็นนโยบายที่สำคัญคือ วางกรอบงานให้บุคลากรได้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้องค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การใดๆ ก็ตาม จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้

ในประเทศไทยได้มีการดำเนินงานลักษณะสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์อยู่บ้างทั้งโดยการเริ่มต้นจากความพยายามจัดตั้งเครือข่ายพระสงฆ์แล้วลงมือดำเนินงาน โดยอาศัยตัวบุคคลในโครงสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ที่ออกแบบไว้เป็นกลไกดำเนินการ ซึ่งมักพบว่ามีโอกาสล้มเหลวมากกว่าสำเร็จเนื่องจากส่วนมากเครือข่ายพระสงฆ์แบบจัดตั้ง จะละเลยคุณลักษณะสำคัญที่มีความละเอียดอ่อนของแบบแผนของโครงสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ และองค์ประกอบเครือข่ายพระสงฆ์ ทั้งในส่วนที่เป็นตัวปัจเจกบุคคล ตำแหน่งของบุคคลต่างๆ ในเครือข่ายพระสงฆ์ ระบบการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนสาระที่ต้องการสื่อสาร ทำให้ไม่เกิดกระบวนการเครือข่ายพระสงฆ์อย่างแท้จริง ในขณะที่นักวิชาการบางส่วนศึกษาเครือข่ายพระสงฆ์โดยเริ่มต้นจากปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ และวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นแบบแผน และกระบวนการทำงานของเครือข่ายพระสงฆ์เชิงทฤษฎี และเชิงประจักษ์ ทำให้ได้ร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และองค์กรที่ทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในรูปของเครือข่ายพระสงฆ์มากขึ้น สำหรับนักทฤษฎีเครือข่ายพระสงฆ์ต่างประเทศจะให้ความสนใจต่อความเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร ว่าเป็นการกระทำในลักษณะของความสัมพันธ์ระดับบุคคลขึ้นไป โครงสร้างที่เป็นรูปธรรมฐานของการเชื่อมโยงของโครงสร้างทางสังคมอยู่ที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทรัพย์สิน อำนาจและข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีอยู่ในตัวปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรต่างๆ ในสังคม การแลกเปลี่ยน แบ่งปันทรัพยากรจึงเกิดขึ้น ผ่านกระบวนการเครือข่ายพระสงฆ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดต่างๆ

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่เกิดการรวมตัวของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนงานกิจของคณะสงฆ์หลายอย่างก่อเกิดพระนักพัฒนา การศึกษาวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พบว่าเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์มี ๕ รูปแบบคือ ๑) กลุ่มพระสงฆ์ที่เน้นการสร้างความสุขผ่านการเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เน้นความสุขที่ได้เข้าถึงธรรมอย่างมีสติและปัญญา ๒) กลุ่มพระสงฆ์พัฒนา เน้นการพัฒนาชีวิตและสังคม เช่น โครงการอบรมประชาชน

^๓วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๓๙.

ประจำตำบล (อปต.) ๓) กลุ่มพระนักเผยแผ่ เน้นการสร้างสันติภาพแก่สังคม ถ่ายทอดหลักพระธรรมที่เข้าใจผ่านสื่อ ๔) กลุ่มการจัดการศึกษา พัฒนาทรัพยากรบุคคลในสังคมเป็นพระสงฆ์ เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๕) พระสงฆ์ด้านการปกครอง โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ รวมถึงกิจการของคณะสงฆ์ต่างๆ เช่น งานประเพณีบวชสามเณรภาคฤดูร้อน^๕

เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์เป็นการจัดตั้งขึ้นมาจึงไม่เกิดความเข้มแข็ง เนื่องจากยังประสบปัญหาขาดผู้เชื่อมประสานระหว่างเครือข่ายทำให้การติดต่อประสานงานยังไม่ชัดเจน และการทำงานเป็นทีมยังมีน้อย ขาดบุคลากรประจำที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านการสอนและการปฏิบัติงานการเผยแผ่หลักพุทธธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม ในส่วนของวัดส่วนใหญ่อยู่ในชนบทไม่มีรายได้ประจำทำให้ขาดเทคโนโลยีและการสื่อสารที่จำเป็น และขาดการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมในเชิงรุกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพจึงเป็นปัญหาอุปสรรคในการวางแผนงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดการความรู้ในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายยังมีน้อย ขาดการรวบรวมตรวจสอบ จัดระบบเผยแผ่และกระจายข้อมูลองค์ความรู้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและการพัฒนาระบบ และขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในบางเรื่องชาวบ้านสนใจเรื่องไสยศาสตร์และอภินิหารต่างๆ แสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงประชาชนยังมีน้อย ควรเร่งดำเนินการในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาทฤษฎีการบริหารจัดการและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และนำเสนอแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อไป

^๕พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, พัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์สงฆ์ผู้จัดการความรู้ที่ยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www.thaihof.org/main/article/detail/๓๓๓๐\[๑๔ มกราคม ๒๕๕๙\]](http://www.thaihof.org/main/article/detail/๓๓๓๐[๑๔ มกราคม ๒๕๕๙]).

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ

- ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception)
- ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)
- ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation)
- ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)
- ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence)

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction)^๕

และหลักพุทธธรรม คือ สังคหัตถุ ๔ ได้แก่

๑) ทาน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๒) ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก

๓) อัถถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์

๔) สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวแปรที่ศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรของการวิจัยไว้ ๒ ประเภทดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาเปรียญธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ๗ ประการ คือ ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน และ ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้จำแนกไว้ ดังนี้

เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ คณะสงฆ์ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีและ จำนวน ๑๘ รูป/คน

^๕ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๔๓.

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) คือ พระสังฆาธิการ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน

เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน ๒,๕๓๕^๖ รูป ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน ๓๔๕ รูป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ วัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่เข้าข่ายเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่

- ๑) เจ้าคณะพระสังฆาธิการ
- ๒) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
- ๓) สถานีวิฑูพระพุทธศาสนา
- ๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ศึกษารวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๙ จนถึงเดือน มีนาคม ๒๕๖๑ รวม ๑๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้เพื่อการวิจัย ดังนี้

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการวางแผนการจัดการ การกระตุ้นและการควบคุมเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เครือข่ายกำหนดไว้

เครือข่ายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การมีแนวคิด กระบวนการ วิธีการหรือขั้นตอนอัน เป็นระบบแบบแผนที่เชื่อมโยงความร่วมมือของกลุ่มคนหรือหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานการเคารพสิทธิเชื่อถือ เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลุ่มเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี

^๖สำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี, บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ประจำปี, (สุพรรณบุรี : สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุพรรณบุรี, ๒๕๕๙).

องค์ประกอบของเครือข่าย หมายถึง การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

เผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การนำหลักธรรมและแบบอย่างการดำรงชีวิตอันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองออกไปเผยแผ่แก่ประชาชน ในงานวิจัยนี้จะเจาะจงเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

คณะสงฆ์ หมายถึง คณะสงฆ์มหานิกายในจังหวัดสุพรรณบุรี

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ทาน คือ การให้ ๒) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ๓) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤตินิสัยที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

๑.๖.๒ ได้ทราบกระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๖.๓ ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ควรเป็นอย่างไร ควรเป็นอย่างไร

๑.๖.๔ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดโดยมีหลักสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม

๒.๕ ข้อมูลบริบทในการวิจัย ให้เสนอข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ศึกษา “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ซึ่งมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความหมาย แนวคิดทฤษฎีไว้หลากหลายดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

การบริหารองค์การให้ประสบผลสำเร็จมีความสำคัญยิ่ง และถือเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนองค์การให้ก้าวไปข้างหน้า ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งร่วมกันไว้ การบริหารงานท้องถิ่นเชิงพุทธ แม้โดยมากจะเป็นหน่วยงานขนาดเล็ก แต่การบริหารจัดการก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการบริหารองค์การขนาดใหญ่

คำว่า การบริหาร ได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่าน ให้คำนิยามหรือความแตกต่างกันออกไป โดยมักใช้คำ ๒ คำ แทนคำว่า การบริหาร ได้แก่ Administration และ Management โดยแยกใช้ตามความนิยม คือ Administration ใช้กับการบริหารงานในองค์การภาครัฐราชการ หรือ Management ใช้กับการบริหารหรือจัดการในองค์การภาคธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีอีกคำหนึ่งซึ่งที่นิยมนำมาแทนสองคำข้างต้นด้วย คือ Implementation สำหรับนักบริหารทั้งในและนอกประเทศ

ก็ได้เช่นกัน ในบทความวิชาการของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ต่างก็ได้นิยามและให้ความหมายของการบริหารไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

คำว่า การบริหาร ได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่าน ให้คำนิยามหรือความแตกต่างกันออกไป โดยมักใช้คำ ๒ คำ แทนคำว่า การบริหาร ได้แก่ Administration และ Management โดยแยกใช้ตามความนิยม คือ Administration ใช้กับการบริหารงานในองค์การภาครัฐราชการ หรือ Management ใช้กับการบริหารหรือจัดการในองค์การภาคธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีอีกคำหนึ่งที่นิยมนำมาแทนสองคำข้างต้นด้วย คือ Implementation^๑

การบริหาร หมายถึง การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับพนักงานในองค์การซึ่งครอบคลุมภารกิจต่างๆ ได้แก่ การสรรหา การกลั่นกรอง การฝึกอบรม การให้รางวัล และผลประโยชน์เกื้อกูล การประเมินผลและแรงงานสัมพันธ์^๒ และขณะเดียวกันการบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าขององค์การให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ความหมายเชิงพฤติกรรมว่า การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น เป็นกระบวนการของการวางแผนการจตุตถการ การกระตุ้นและการควบคุมให้บรรลุจุดหมายร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ^๓ เป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์การ และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (communicating) การวางแผน (planning) และการจัดการ (Management)^๔ ในขณะเดียวกันการบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม^๕

การบริหารประกอบด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือ มีวัตถุประสงค์และมีความร่วมมือร่วมใจกันกล่าวถึง การบริหาร หมายถึง ผู้ที่ใช้ภาวะผู้นำในการทำงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน การใช้อำนาจที่มีอยู่จัดดำเนินงานของสถาบันนั้น ให้ดำเนินการไปสู่

^๑พระมหาประยงค์ อุปเสน, บทบาทพระภิกษุในการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด : ในกรณีศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในเขตจังหวัดหนองคาย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐.

^๒Gary Dessler, **Human Resource Management**, (Upper Saddle River, New Jersey : Prentice-Hall, 1997), p. 2.

^๓Mondy R. Wayne and Robert M. Noe, **Human Resource Management**, (Upper Saddle River, New Jersey : Prentice-Hall, 1996), pp. 4 - 6.

^๔E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995), p.3.

^๕วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

จุดหมายที่ต้องการ การบริหาร อาจหมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกัน ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน การบริหารหรือการจัดการนั้นเป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

การบริหารนั้น คือ การใช้ศาสตร์ และศิลป์ โดยการนำเอาทรัพยากร (Administration Resource) มาประกอบเป็นกระบวนการของการบริหาร เป็น (Process of Administration) ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการที่มีบุคคลทั้งสองขึ้นไปทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเดียวกัน^๗ การบริหารเป็นศิลปะในการทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ ส่วนความหมายของการบริหารนั้น หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมายลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินไปในรูปของการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานก็ได้ความหมายว่า การบริหาร คือ การนำทรัพยากรมาใช้ดำเนินงานตามกระบวนการจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘ การบริหารจึงเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำทรัพยากรมาประกอบกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๙

การบริหารจัดการ คือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้^{๑๐}

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ โดยการนำเอาทรัพยากรมาประกอบเป็นกระบวนการของการบริหาร และเป็นการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ร่วมกัน หรือหมายถึงกระบวนการทางสังคม ซึ่งสามารถมองได้ในเรื่องของโครงสร้าง เป็นความสำคัญระหว่างบังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นตอนของสายบังคับบัญชา ในหน้าที่เป็นชั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่เด่นชัด มีความรับผิดชอบ และเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย หรือทางการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือการร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

^๖ สมคิด บางโม, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^๗ พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร, *การบริหารคณะสงฆ์ไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

^๘ กมล รอดคล้าย, *คู่มือการบริหารศูนย์ฯ ในวัด*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๙๙.

^๙ เอนก สิทธิประศาสน์, *การบริหารการพัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร : เทศาภิบาล ๘, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๐} James A.F. Stoner, *Management : Englewood Cliffs*, (New Jersey : Prentice Hall, 1982). p 89.

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษา “การบริหารการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้หลากหลายดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารมีหลากหลายดังมีสาระสำคัญของการบริหารดังนี้ คือ^{๑๑}

๑. การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง
๒. เป็นกระบวนการทางสังคม
๓. เป็นการตัดสินใจสั่งการ
๔. เป็นการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๕. เป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

ภารกิจสำคัญในการบริหารมี ๗ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมถึงตั้งแต่การแสวงหากคนมาทำงานการบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการ

^{๑๑}พระมหาประยงค์ อุปเสน, บทบาทพระภิกษุในการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด : ในกรณีศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในเขตจังหวัดหนองคาย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔.

ทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงิน โดยรอบคอบและรัดกุม^{๑๒}

หน้าที่การจัดการ หรือ Management Functions ก็คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งล้วนเป็นหน้าที่งานที่จำเป็นที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลในฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ ในทางปฏิบัตินั้น คำว่า กระบวนการจัดการ บางครั้งยังมีความหมายครอบคลุมไปถึงกิจกรรมทางการอื่นๆ ที่ซึ่งเกี่ยวข้องเนื่องกับการทำงานตามหน้าที่งานการจัดการนี้ด้วย เช่น การกล่าวถึงการตลาด การติดต่อสื่อสาร หรือการมอบหมายงาน ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการด้วยเช่นกัน^{๑๓}

ขอบเขตความหมายและข้อแตกต่างของหน้าที่งานการจัดการ แต่ละประการข้างต้นจะได้ขยายความ ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้ และหนทางที่จะทำได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหารจะทำการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจะมีการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายผลงานต่างๆ และจะกำหนดแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่างๆ

หน้าที่การวางแผนจึงเป็นเครื่องช่วยให้ผู้บริหารเกิดความรอบคอบในการก้าวไปในอนาคตโดยไม่ตั้งอยู่ในความประมาทและสามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนต่างๆ ที่เกิดขึ้นข้างหน้า ผลดีของการวางแผนจึงเท่ากับช่วยให้เกิดการป้องกันปัญหา มากกว่าการต้องคอยแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการวางแผนนั้น ผู้บริหารจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาสิ่งต่างๆ คือ องค์การจะทำอะไร ให้ได้ผลงานอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไร ซึ่งเมื่อคิดตลอดจนได้แผนงานหรือแนวทางการปฏิบัติที่ได้ออกมาแล้ว

^{๑๒} อารีย์ สวัสดิ์สาสิ และคณะ, “บทบาทของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการบริหารผู้มีวุฒิสามารถ”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^{๑๓} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารยุคใหม่ หลักการจัดการ, เอกสารคำบรรยาย, (สำนักส่งเสริมและบริการสังคม : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓-๒๖.

ก็จะช่วยให้องค์การสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยมีประสิทธิภาพสูง ทั้งในแง่ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำ และชนะคู่แข่งขั้นได้ในที่สุด

กล่าวโดยสรุป การวางแผนจะมีขั้นตอน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ก) การกำหนดเป้าหมาย ข) การวางแผนเพื่อให้ผลสำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าว

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การพัฒนาระบบการทำงาน เพื่อให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี การจัดโครงสร้างองค์การ คือ การจัดโครงสร้างงานที่ประกอบด้วยกำหนดตำแหน่งงาน การจัดกลุ่มงานเป็นหน่วย เป็นแผนก หรือเป็นกอง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โครงสร้างที่ดีจึงต้องสามารถชี้ชัดได้ว่า ใครต้องทำงานใด และใครจะต้องรายงานต่อใคร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความมีระเบียบในขณะปฏิบัติงานเป็นกลุ่มได้อย่างดี

การจัดโครงสร้างองค์การโดยมีการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ระหว่างกิจกรรมและตำแหน่งต่างๆ นี้เอง จะช่วยให้มั่นใจได้ตลอดเวลาว่า การทำงานจะสามารถประสานกันได้และอยู่ภายใต้การควบคุมเสมอ โครงสร้างองค์การที่จัดขึ้นจึงเป็นขั้นตอนงานการจัดการที่ต้องกระทำต่อเนื่องจากการแผน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า เมื่อลงมือปฏิบัติงานจริงแล้วงานต่างๆ จะบรรลุผลสำเร็จลงได้ การจัดองค์การจะช่วยให้เกิดผลดีที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเตรียมทรัพยากรเพื่อการทำงาน โดยจะไม่มีตำแหน่งงานที่ขาดหรือเกิน และในขั้นปฏิบัติจะไม่เกิดการสับสนหรือการทำงานก้าวก่ายซ้ำซ้อนกัน ผู้ทำงานต่างจะรู้ถึงขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ ฝ่ายต่างๆ จะรู้ว่าหน่วยงานใดไว้เป็นหน่วยปฏิบัติ และหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานที่ปรึกษา และโดยสายการบังคับบัญชาที่กำหนดไว้จะช่วยให้ทุกๆ ฝ่ายสามารถประสานการทำงานได้ตลอดเวลาอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งข้อขัดแย้งต่างๆ จะไม่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป การจัดโครงสร้างองค์การก็คือ การมุ่งพยายามจัดระเบียบให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งหลายเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ สะดวก และราบรื่น โดยมีขั้นตอนการจัด ๒ ขั้น คือ ก) การจัดกลุ่มงานที่จำเป็นเพื่อการทำงานตามเป้าหมาย ข) การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นเพื่อการทำงานต่าง ๆ

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารในการจัดในการดำเนินกิจกรรมทางการจัดการที่เกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้องค์การมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพพร้อมในการทำงานในทุกตำแหน่งงานหลักการและนโยบายของหน้าที่การจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่จะใช้ยึดถือปฏิบัติก็คือ การพยายามให้เป็นไปตามหลัก “วางคนให้เหมาะกับตำแหน่งงาน” หรือการพยายามทำให้ทุกตำแหน่งมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพร้อม และเหมาะสมกับงานที่ทำให้มากที่สุดตลอดเวลา นั่นเอง

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดคนเข้าทำงานเพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถพร้อมก็คือการต้องทำการคัดเลือก ปฐมนิเทศ การอบรมและพัฒนาบุคคล ตลอดจนการประเมินงานและการจัดระบบรางวัลตอบแทนต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจการทำงาน และการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี จะทุ่มเททำงานให้องค์กรเป็นอย่างดีตลอดไป

๔. การสั่งการ (Directing) หมายถึง กิจกรรมทางการจัดการโดยผู้นำหรือผู้บริหารในการบังคับบัญชาให้การทำงานต่างๆ ภายในโครงสร้างองค์กรดำเนินไปโดยราบรื่นมีการประสานงานร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทั้งนี้ความพยายามของผู้บริหารในการสร้างศิลปะการบังคับบัญชาที่จะทำให้การงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดีนั้น คือ ต้องฝึกทักษะให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพที่สามารถโน้มน้าวและชักจูงใจให้ผู้บังคับบัญชาให้ทุ่มเทการทำงานนั่นเองซึ่งในการนี้สร้างความเข้าใจโดยมีทักษะในด้านการติดต่อสื่อสาร (communication) นับว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็น และการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์จะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความคล่องตัวสามารถประยุกต์ศิลปะการสั่งการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องตามสถานการณ์ได้

กล่าวโดยสรุป หน้าที่การสั่งการจะเกี่ยวข้องกับการชักนำ และช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานของตนอย่างดี ทั้งนี้โดยอาศัยวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีนั่นเอง

๕. การควบคุม (Controlling) คือ กิจกรรมต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการทำงานต่าง ๆ จะสำเร็จผล ตามแผนที่ตั้งไว้ ซึ่งขั้นตอนการควบคุมที่สำคัญนั้นจะต้องมีการวัดผลงาน สิ่งที่ได้ มี การเปรียบเทียบผลงานกับเป้าที่ตั้งไว้ และการดำเนินการแก้ไขเมื่อมีสิ่งผิดปกติหรือที่มีเหตุการณ์ทำให้ผลงานคลาดเคลื่อนจากที่กำหนดไว้ในแผน ด้วยกลไกของการควบคุมดังที่กล่าวนี้ การควบคุม จึงต้องมีการพิจารณาตกลงใจให้ชัดว่าจะวัดผลงานอะไร จะวัดโดยวิธีการอย่างไร จะใช้เกณฑ์อะไรเป็นตัววัด

การจัดการมีหลักเกณฑ์นี้มีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๑๔}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนด “วิธีที่ดีที่สุด” (One best way) สำหรับงานที่จะทำแต่ละอย่าง

๒. ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน จัดงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงานและจะต้องมีการอบรมคนงาน ให้รู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องด้วย และจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้得人ที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานและคนงาน ซึ่งเชื่อว่าคนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น

๔. ต้องมีการประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน

^{๑๔} สำนักส่งเสริมการศึกษาและบริการสังคม, บทบาทของพระภิกษุ : ผู้นำสังคมในการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒ - ๓๔.

ในการศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการที่สามารถใช้ได้กับการจัดการทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการจัดการงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล ได้สรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้

๑. เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management functions) กระบวนการจัดการงาน ประกอบด้วยหน้าที่ต่างๆ ๕ ประการ คือ

๑.๑ การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อองค์กร และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติขึ้นเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๑.๒ การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยงานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๑.๓ การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การสั่งงานต่างๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วยตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรด้วย

๑.๔ การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้าได้ และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๑.๕ การควบคุม (Controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้แล้ว

๒. เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกาย จิตใจ ไหวพริบ ปฏิภาณ การศึกษาหาความรู้เทคนิคในการทำงานและประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งรวมเรียกว่า ความสามารถทางด้านจัดการ ซึ่งต่างจากพนักงานระดับปฏิบัติที่จะเน้นหนักที่เทคนิควิธีการทำงานเป็นสำคัญ

๓. เกี่ยวกับหลักการจัดการ (Management principles) ฟาโยล์ ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการจัดการไว้ ๑๔ ข้อ คือ^{๑๕}

๓.๑ หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority & Responsibility) ฟาโยล์ เชื่อว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ และอำนาจหน้าที่ควรจะมีเท่ากับความรับผิดชอบ นั่นคือ เมื่อผู้ใดได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานใดงานหนึ่ง ผู้นั้นก็ควรจะได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๓.๒ หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command) การกระทำใดๆคนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งที่เกิดขึ้นนั่นเอง

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

๓.๓ หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction) ทั้งนี้เพราะกิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นไปตามแผนเพียงอันเดียวร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายขององค์การในที่สุด

๓.๔ หลักของการดำรงไว้ซึ่งสายงาน (Scalar chain) ซึ่งก็คือ สายบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุดในองค์การจะเอื้ออำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว จะช่วยให้เกิดระเบียบในการติดต่อสื่อสารในองค์การอีกด้วย

๓.๕ หลักของการแบ่งงานกันทำ (Division of work or specialization) คือ การแบ่งงานกันทำตามความถนัด เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของบุคลากรในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

๓.๖ หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline) คือ ระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงานโดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดความเคารพเชื่อฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีความยุติธรรม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

๓.๗ หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of individual to general interest) ระบุไว้ว่า เป้าหมายและผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของส่วนรวม ของกลุ่มจะต้องมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายของส่วนบุคคล หรือของส่วนย่อยต่างๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๘ หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remunerations) ต้องมีความยุติธรรม และก่อให้เกิดความพอใจ และประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ลูกน้อง และเจ้านาย ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในภาวะการณ์ปัจจุบัน

๓.๙ หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization) การจัดการควรจะต้องมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อจะควบคุมส่วนต่างๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์รวมสูงสุดเท่าที่จะทำได้

๓.๑๐ หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย (Order) คือ การจัดระเบียบสำหรับการทำงานของคนในองค์การนั้น ผู้บริหารจำต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตงานให้ถูกต้อง ชัดเจนพร้อมทั้งระบุถึงความสัมพันธ์ต่องานอื่น (ผังการจัดองค์การ Organization chart) เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

๓.๑๑ หลักของความเสมอภาค (Equity) ผู้บริหารต้องให้ความเมตตาและให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมกับทุกคน

๓.๑๒ หลักของควมมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure) การที่คนเข้าออกมาก ย่อมเป็นสาเหตุของการสั่นเป็ลียง และทำให้การจัดการงานไม่เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น ทั้งผู้บริหารและคนงานจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพื่อเรียนรู้งานจนทำได้ดีเสียก่อน

๓.๑๓ หลักของความคิดริเริ่ม (Initiative) การช่วยคิดริเริ่มของคนงานทุกคนภายในขอบเขตที่คนคนนั้นพึงมี จะเป็นพลังอันสำคัญที่จะทำให้องค์การเข้มแข็งขึ้น ตลอดจนแผนงานและเป้าหมายต่าง ๆ ก็จะถูกทำให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย

๓.๑๔ หลักของความสามัคคี (Esprit de corps) คือ การเน้นถึงความจำเป็นที่ทุกคนในองค์การจะต้องทำงานเป็นกลุ่มอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์การเป็นอย่างดีภายในทิศทางเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป กระบวนการจัดการที่ประกอบด้วยหน้าที่งานจัดการ ทั้ง ๕ ประการนี้ จึงเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารที่พึงต้องปฏิบัติ เพื่อการบริหารงานและบริหารคนในระบบองค์การธุรกิจเพื่อให้การทำงานต่างๆ เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และจากหน้าที่งานจัดการนี้ หากนำมาสรุปพิจารณาเป็นขอบเขตงานที่ผู้บริหารต้องเกี่ยวข้องคอยจัดการตลอดเวลาแล้ว จะเห็นว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารต้องคอยจัดการจะมี ๓ สิ่ง คือ ก) การจัดการเกี่ยวกับด้านความคิด คือ ต้องคอยคิดวิเคราะห์สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้้องค์การธุรกิจสามารถ “วางแผน” เพื่อให้สามารถมีทางเลือกแผนงานที่ดีที่สุด ข) การจัดการเกี่ยวกับสิ่งของ คือ การจัดองค์การเพื่อให้มีการจัดแบ่งกิจกรรมและจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้สามารถรวมเป็นกลุ่มงานที่ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ค) การจัดการเกี่ยวกับคน คือ เป็นส่วนของการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ ซึ่งหน้าที่การจัดการที่เกี่ยวกับคนทั้ง ๓ หน้าที่ คือ การจัดคนเข้าทำงานเพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถ และการสั่งการเพื่อให้มีการจูงใจผู้ทำงานโดยศิลปะการปกครองบังคับบัญชาที่ดีรวมทั้งการควบคุมเพื่อติดตามดูแลและกำกับการทำงานของคนให้เข้าสู่มาตรฐานที่ตั้งไว้ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการเกี่ยวกับคนทั้งสิ้น การเปลี่ยนจากความไม่มีประสิทธิภาพ ที่สืบเนื่องมาจากวิธีปฏิบัติแบบไม่มีหลักเกณฑ์ มาเป็นควมมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยตัวผู้บริหารตามควมรับผิดชอบที่ควรจะมีมากกว่าเดิม

องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่าจะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่าจะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะบริหารการดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัสดุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔ Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖ Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓) มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔ Ms หรือ ๖ Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกัน และที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วยการนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ หรือกระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคล ที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๖}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหาร ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัสดุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทฤษฎีของการบริหารดังอธิบายได้ดังนี้

ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory) เป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าในการตรวจสอบ หาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวงรวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป^{๑๗}

^{๑๖} Harold Koont & Heinz Wehrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

^{๑๗} สมยศ นาวิการ, **การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๕๐.

ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory) ทฤษฎีนี้ เกตเซลส์ (Getzels) และ กูบา (Guba) ได้สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์การต่างๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) และด้านบุคลามิติ (Idiographic Dimension)

ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

(๑) สถาบัน (institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์การ ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่างๆ ที่มีวัฒนธรรม (culture) ของหน่วยงานหรือองค์การนั้น ครอบคลุมอยู่

(๒) บทบาทตามหน้าที่ (role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่ง ต่างๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

(๓) ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (expectations) เป็นความ คาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย

(๑) บุคลากรแต่ละคน (individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้นๆ เป็นบุคคล ในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

(๒) บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

(๓) ความต้องการส่วนตัว (need - dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมี ความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่^{๑๘}

สรุปได้ว่า ในด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาท ต่างๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการใน

^{๑๘} จอมพงศ์ มงคลวนิช, การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : เอ็นวายพีลิม, ๒๕๕๔). หน้า ๒๗.

ตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (social behavior or observed behavior)

ทฤษฎีจูงใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์ Abraham H. Maslow เป็นบุคคลแรกที่ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจ (Maslow's general theory of human and motivation) ไว้และได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด แต่สิ่งที่ มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

(๒) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของ พฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับตอบสนองเท่านั้น ที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

(๓) ความต้องการของมนุษย์ มีเป็นลำดับชั้นตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที^{๑๙}

ทฤษฎีการบริหารของเทเลอร์ (Frederick W Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

(๑) ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิต ทั้งหมด

(๒) ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

(๓) ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

^{๑๙} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕.

(๔) การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น วิธีการบริหารต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ^{๒๐}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยตั้งแต่สมัยจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งอาศัยทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ ที่มีการปรับปรุงพัฒนาและสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวง โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๒.๑.๔ หน้าที่ในการจัดการ (Management functions)

หน้าที่ในการจัดการ คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการการบริหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ POSDCCR คือ

๑. การวางแผน (Planning) การกำหนดนโยบายและมาตรการการวางแผนปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้หนทางที่จะทำได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหาร จะทำการคาดการณ์ในอนาคต และจะมีการคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ

ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารจะใช้ดุลยพินิจต่าง ๆ ว่า องค์การจะต้องทำอะไร ให้ได้ผลงานอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไหร่ ก็จะช่วยให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้โดยกล่าวไว้ว่า ในด้านการวางแผนนี้พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน พระองค์ทรงประสงค์ให้ผู้บวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายแบบเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะพระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพุทธดำรัสว่า “ เธอจงเป็นพระภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด ” จะเห็นได้ว่าพุทธดำรัสนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทชัดเจนว่า “ เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ

^{๒๐} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

เกิด” นั้นหมายถึงว่า ให้สมาชิกปฏิบัติให้หลุดพ้นจากทุกข์ส่วนตัวหรือแนะนำคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกข์ อันเป็นเป้าหมายแห่งการดำเนินชีวิต^{๒๑}

๒. การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การหรือการจัดรูปงาน หมายถึง การจัดรูปงานและโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งต่าง ๆ คือกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ รวมถึงการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งภายในองค์การตามความถนัด และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนในเชิงทฤษฎีวิชาการด้วย^{๒๒}

สำหรับคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับอาวุโสหรืออายุพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อน คณะสงฆ์ได้มีการบริหารกันมาในรูปแบบอาจารย์ปกครองศิษย์หรือพ่อปกครองลูก โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ในการจัดระเบียบการบริหาร โดยให้อำนาจบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม ต่อมาฝ่ายบ้านเมืองจึงเข้ามามีบทบาทช่วยอุปถัมภ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา^{๒๓}

๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การสรรหาบุคคลมาบรรจุในตำแหน่งที่กำหนดไว้ หมายถึง การสรรหา การรับสมัคร การสัมภาษณ์ การคัดเลือก การบรรจุ การฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติงาน

สำหรับการบริหารบุคลากรของคณะสงฆ์ เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งพระสังฆาธิการผู้หวังความสำเร็จในการบริหาร ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยในการบริหารภารกิจ และจำเป็นที่จะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารคณะสงฆ์ให้เข้มแข็งขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับการบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ ในการทำพิธีอุปสมบทแก่กุลบุตร พระเถระผู้เป็นประธานในพิธีเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ ซึ่งประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่ (พระนวกะ) จะต้องได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากอุปัชฌาย์ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะก่อให้เกิดการศึกษาในวัด ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา^{๒๔}

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) , **พุทธวิธีกรบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕- ๖.

^{๒๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๖.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗- ๙.

^{๒๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีกรบริหาร**, หน้า ๑๒.

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรตราบไต่ ที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นยังต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป^{๒๕}

๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือการเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง ในจำนวนทางที่มีให้เลือกเป็นจำนวนมาก การตัดสินใจสั่งการนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารทั้งหมด เพราะว่า บรรดากระบวนการต่าง ๆ ล้วนแต่ดำเนินไปเพื่อช่วยและสนับสนุนในการตัดสินใจสั่งการทั้งสิ้น

ในการตัดสินใจด้านการบริหารของพระสังฆาธิการ จะต้องอาศัยพระธรรมวินัยด้วยบทกฎหมาย ระเบียบ กฎ และข้อบังคับ ตลอดทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้น การตัดสินใจจึงหมายถึง การอำนวยความสะดวกสั่งการ การชี้แนะงาน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตลอด ทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้น และในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไป พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูล ข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณา การสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้น ๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจ การติดต่อสื่อ ความคิด และการทำงานให้เกิดขึ้นนั้น จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจ ที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง^{๒๖}

๕. การควบคุมงาน (Controlling) คือ การควบคุมเป็นกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพที่ต้องการโดยถือหลักปรัชญาที่ว่า “คุณภาพใส่เข้าไปในผลงานระหว่างกระบวนการการทำงาน ไม่ใช่การตรวจสอบขั้นสุดท้าย” ดังนั้น การควบคุมคุณภาพจึงหมายถึงการ ส่งเสริมและการเสริมสร้างคุณภาพทุกขั้นตอน การควบคุมแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้คุณภาพตาม วัตถุประสงค์นั้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มิใช่เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การควบคุมคุณภาพ คือ การทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเปล่า ป้องกันไม่ให้งานผิดพลาดไปจากข้อกำหนด หาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานการ กำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ พระวินัย เพื่อให้พระภิกษุใช้เป็นมาตรฐานการควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อช่มบุคคลผู้ไม่มีความละอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อ ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

๖. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานหมายถึง การประสานแนวคิด พฤติกรรมของตนเองและเพื่อนร่วมงานผสมผสานกลมกลืนกัน ไม่ขัดหรือแย้งหรือซ้ำซ้อนกันเพื่อ

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

^{๒๖} อ้างแล้ว, หน้า ๒๓.

ประสานประสานประโยชน์ของการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การประสานงานจึงเป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกันในหมู่คณะเดียวกัน หรือหมู่คณะที่เกี่ยวข้อง มีการกระทำระหว่างกันกับเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลภายนอกเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน สำหรับคณะสงฆ์ต้องมีการประสานงานกันระหว่างพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับบนลงไประดับล่างและระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน๒๗

๗. การเสนอรายงาน (Reporting) การเสนอรายงาน คือ การเสนอจะเป็นด้วยวาจาหรือด้วยการบันทึกเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน พร้อมกับเสนอแนะปัญหาและสถิติข้อมูลที่แท้จริงต่อผู้บังคับบัญชา ตลอดทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสำหรับพระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้บริหารงานคณะสงฆ์ ควรนำหลักและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงใช้ในงานคณะสงฆ์ก็จะเป็นประโยชน์ต่องานคณะสงฆ์อย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า หลักการบริหารดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการบริหารคณะสงฆ์เนื่องจากคณะสงฆ์มีภารกิจที่ต้องทำร่วมกัน ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงต้องอาศัยหลักการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระมหาประยงค์ อุปเสน, (๒๕๔๙ : ๒๐).	๑) การบริหาร ได้แก่ Administration และ Management ๒) Administration ใช้กับการบริหารงานในองค์การ ภาคราชการ ๓) Management ใช้กับการบริหารหรือจัดการใน องค์การภาคธุรกิจ
Gary Dessler, (1997 : 2).	การบริหาร หมายถึง การกำหนดนโยบายและแนว ปฏิบัติที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับพนักงานใน องค์การซึ่งครอบคลุมภารกิจต่างๆ
Mondy R. Wayne and Robert M. Noe, (1996 : 4 - 6).	การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกับผู้อื่น เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัด องค์การ การกระตุ้นและการควบคุมให้บรรลุ จุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
E.N. Chapman, (1995 : 3).	การบริหารเป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ การแนะแนว และการกระตุ้น
วิโรจน์ สารรัตนะ, (๒๕๔๒ : ๑).	การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม
สมคิด บางโม, (๒๕๔๕ : ๖๑).	การบริหารหรือการจัดการนั้นเป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
พระมหาไพฑูริย์ วรณบุตร์, (๒๕๕๐ : ๓๓).	๑) การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ๒) การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ๓) การบริหารประกอบด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือมีวัตถุประสงค์และมีความร่วมมือร่วมใจกัน ๔) การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์ และศิลป์ โดยการนำเอาทรัพยากรมาประกอบเป็นกระบวนการของการบริหารให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
กมล รอดคล้าย, (๒๕๓๗ : ๙๙).	๑) การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้สำเร็จ ๒) การบริหาร หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ๓) การบริหารเป็นการนำทรัพยากรมาใช้ดำเนินงานตามกระบวนการจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
เอนก สิทธิประศาสน์, (๒๕๔๐ : ๓).	การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำ

	ทรัพยากรมาประกอบการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)	
นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
James A.F. Stoner, (1982 : 89).	๑) การบริหารจัดการ คือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ๒) การบริหารจัดการ คือ ความพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้
อารีย์ สวัสดิ์สาลี และคณะ, (๒๕๔๘ : ๓๒)	๑) การวางแผน หมายถึง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้าง ๒) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ๓) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงาน ๔) การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการวินิจฉัยสั่งการ ๕) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยในองค์กร ๖) การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชา ๗) การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๒ : ๑๓ - ๒๖).	๑) หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม ๒) กระบวนการบริหาร เป็นหน้าที่งานที่จำเป็นที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติ ๓) การบริหารเพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลในฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักส่งเสริมการศึกษาและบริการสังคม, (๒๕๔๔ : ๓๒ - ๓๔).	๑) การบริหารจัดการต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด ๒) การบริหารต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน ๓) การบริหารต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานและคนงาน ๔) การบริหารต้องมีการประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน
Harold Koont & Heinz Weihrich, (1991 : 4).	องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ ๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒) ทฤษฎีการในการบริหาร ๓) มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ๔) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๔ : ๕๐).	๑) ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบเป็นทฤษฎีในการตรวจสอบหาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหาร ๒) โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการและวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไข
จอมพงศ์ มงคลวนิช, (๒๕๕๔ : ๒๗).	๑) ทฤษฎีระบบสังคม แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ และด้านบุคคลมิติ ๒) ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย หน่วยงานหรือองค์การ บทบาทตามหน้าที่ และความคาดหวังของสถาบัน ๓) ด้านบุคคลมิติ ประกอบด้วย บุคลากรแต่ละคน บุคลิกภาพ และความต้องการส่วนตัว

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
จันทรานี สงวนนาม, (๒๕๕๓ : ๖๕).	๑) มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอ และไม่มีสิ้นสุด ๒) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจอีกต่อไป ๓) ความต้องการของมนุษย์ มีเป็นลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๓ : ๔๗ - ๔๘).	ทฤษฎีการบริหารของเทเลอร์ (Frederick W Taylor) มีพื้นฐานอยู่ในหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด ๒) ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับคนงาน ๓) คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น ๔) การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๒๘ : ๖).	๑) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปงานและโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ๒) การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ ๓) การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งภายในองค์การตามความถนัด และความรับผิดชอบ
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙ : ๑๒).	๑) การบริหารงานบุคคล คือ การสรรหาบุคคลมาบรรจุในตำแหน่งที่กำหนดไว้ ๒) การบริหารบุคลากรของคณะสงฆ์ ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยในการบริหารภารกิจ ๓) การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย

ตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๗๐ เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมน้อยลง แพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุ ๓ ประการ คือ ภาวะการแข่งขันแบบใหม่ (New Competition) ในยุคการค้าใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างและการบริหารจัดการแบบเก่าซึ่งเป็นแบบอำนาจตามลำดับชั้น (Hierarchical) ได้อีกต่อไป อำนาจแนวคิดไม่อาจนำองค์กร ให้ไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่ได้จึงต้องมีการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน ให้เป็น “เครือข่าย” ประการที่สองความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์กรต่างๆ สามารถปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่าย และองค์กรต่างๆ ล้วนมีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก^{๒๗}

ด้วยเหตุนี้คำว่า “เครือข่าย” จึงถูกนำไปใช้ในทฤษฎีการ ซึ่งมีผลทำให้การนิยามความหมายของเครือข่ายมีความหลากหลายตามไปด้วย แต่ไม่ว่าจะถูกนำไปประยุกต์ใช้ในวงการใดก็ตาม ก็มักจะมียุทธศาสตร์สำคัญเกี่ยวข้องกับความหมายตามรูปศัพท์เดิมอยู่เสมอ นั่นคือ “การเชื่อมต่อ/เชื่อมโยง” “ความสัมพันธ์” และ “การติดต่อสื่อสาร” ภายใต้ “วัตถุประสงค์หรือข้อตกลง” อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมาย ซึ่งทำให้การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเท่ากับการเชื่อมโยงหลายๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยงานที่เข้ามารวมกัน

๒.๒.๑ ความหมายของคำว่าเครือข่าย

สรรพสิ่งในตัวเราและสิ่งรอบข้างนั้นเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบต่างๆ ที่มาบรรจบกันแล้วก่อรูปและสร้างกระบวนการจนเป็นข่ายใยชีวิต (web of life) ที่ปรากฏอัตลักษณ์หรือภาพแห่งความเคลื่อนไหวที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ โดยที่เราอาจลืมนึกถึงความเป็นจริงแห่งข่ายใยชีวิตในมิติแห่งความสัมพันธ์อันนั้น

สรรพสิ่งในตัวเราและสิ่งต่างๆ ในโลกและสากลจักรวาลนั้น เกิดขึ้นด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันไม่มีสิ่งใดจะเกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว ทุกสิ่งมีที่มา มีที่ไป มีเหตุ มีปัจจัย เมื่อเหตุและปัจจัยเกิดขึ้นพร้อมกันอย่างเกื้อกูล ย่อมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ และสิ่งใหม่ก็สร้างเส้นทางการเชื่อมโยงกับสิ่งเก่าและสรรพสิ่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทุกอย่างเป็นกระบวนการที่โยงใย สลับซับซ้อน เป็นเครือข่าย (network) ที่เชื่อมโยงจากสิ่งเล็กๆ และภายในสิ่งเล็กๆ ก็มีการเกาะเกี่ยวกันอย่างน่าอัศจรรย์

ในทางพุทธศาสนากล่าวถึงสภาวะความเป็นจริงตามธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันว่า ปฏิจจสมุปบาท ซึ่งหมายถึง อาการและความที่สรรพสิ่งต่างก็พึ่งพาอาศัยกัน

^{๒๗} เสรี พงศ์พิศ, วัฒนธรรมองค์กรของโลกยุคใหม่ เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๓๓ - ๓๔.

เกิดขึ้น โดยต่างฝ่ายต่างก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกัน เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกัน อย่างลึกซึ้งและเป็นองค์รวมเสมือนห่วงโซ่ที่ร้อยรัดและผูกพัน ซึ่งก่อให้เกิดปัจจัยการอื่นๆ ตามมาใน ลักษณะที่ว่า “เพราะมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น” และท้ายที่สุดในทัศนะของพุทธศาสนา กล่าวถึงสภาวะ ของสิ่งต่างๆ ว่าไม่มีตัวตนที่แท้จริง เป็นเพียงองค์ประกอบที่มีการเกี่ยวพันหรือเกิดขึ้นอย่างพร้อม เปรียงของสิ่งต่างๆ ที่สมมติขึ้นในความหมายและภาษาที่ใช้พูดของมวลมนุษย์ ซึ่งนั่นก็หมายถึง “ความเป็นสิ่ง หรือสิ่งมีชีวิต” ที่เราเข้าใจในความหมาย ความคิด และภาษาของเราเอง^{๒๘} ในขณะที่ นฤมลนิราทร กล่าวถึงเครือข่ายว่า การทำงานที่มีรูปแบบการประสานงานของกลุ่มคนหรือองค์กรที่ สมัยครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันให้ความช่วยเหลือระหว่างกันจึง อาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายเป็นการทำงานที่เป็นรูปแบบความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกัน^{๒๙}

อย่างไรก็ตาม สนธยา พลศรี ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อ เครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียง การรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็น กิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การ ลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็น เพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนิน กิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๓๐}

ในทัศนะของวิทยาศาสตร์กระบวนทัศน์ใหม่ กล่าวถึงระบบหรือสิ่งต่างๆ ว่า ทุกอย่างจะ ถูกมองในภาพกว้างและมองเห็นเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและเป็นเครือข่ายในทุกระบบ โดยไม่มี การแยกส่วนหรือแบ่งสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ ไม่พยายามคาดเดาผลและหวังผล หรือเข้าไปวัดสิ่ง ต่างๆ อย่างเป็นขึ้นเป็นอัน โดยมองสรรพสิ่งในลักษณะของความไร้ระเบียบที่ก่อให้เกิดความเป็น ระเบียบ^{๓๑}

^{๒๘} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน), **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส), ๒๕๔๗), หน้า ๑-๒.

^{๒๙} นฤมล นิราทร, **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^{๓๐} สนธยา พลศรี, **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๗.

^{๓๑} Margaret J. Wheatley, **Leadership and the new science : Discovering order in a chaotic world**, 2nd Edition, (San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 1999), p.11.

สรุปความหมายของเครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบการปฏิบัติงานหรือเชื่อมโยงบทบาทของบุคคล องค์กรต่างๆ ที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลัง และมีกลยุทธ์ในการพัฒนา ด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์

๒.๒.๒ ความสำคัญของเครือข่าย

สภาพการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ พบว่า การทำงานจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงประสานงานกันระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน หากต่างหน่วยงานต่างทำงานกันไม่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน ก็อาจจะมีการทำงานซ้ำซ้อนในพื้นที่เดียวกัน มีการทำงานคล้ายคลึงกัน ยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องไปแบบวันต่อวัน เพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด แต่ละหน่วยงานก็มีการส่งข่าวข้อมูลไหลเวียนกันอยู่ภายในหน่วยงานของตน และข้อมูลข่าวสารก็ค่อนข้างจำกัด การทำงานใช้กรอบความคิดหรือหลักการเฉพาะที่เคยใช้ไม่เกิดการพัฒนา รับรู้สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ไม่มีคนมาช่วยชี้แนะเมื่อเดินหลงทางหรือกำลังจะก้าวไปสู่หนทางที่เกิดความเสี่ยง เกิดความเสียหายกับคนในครอบครัว หน่วยงานหรือองค์กร การทำงานในปัจจุบันซึ่งต้องการความรวดเร็ว ครบถ้วน ถูกต้อง และมีความเป็นมืออาชีพที่เชื่อถือได้ สามารถตัดสินใจผลงานได้จากการทำงานที่มีลักษณะ “เข้ามาคนเดียว” กับ “ทีมเวิร์ค” ได้เป็นอย่างดี ในกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามที่ต้องการคือ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการทำงานแบบเครือข่ายมีความสำคัญ ดังนี้^{๓๒}

๑. เครือข่ายคือธรรมชาติที่แท้ของสรรพสิ่ง ในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเราได้มองธรรมชาติของสรรพสิ่งว่า “เป็นสิ่งที่” ซึ่งเป็นกระบวนการที่มาของการสื่อสารทางภาษาและความคิด เมื่อสรรพสิ่งมีความหมายว่า “เป็นสิ่งที่” สิ่งต่างๆ นั้นก็สามารถมีชื่อเสียงเรียงนามได้หรือในทางนามธรรมสรรพสิ่งก็ถูกตั้งขึ้นเป็นประเด็นให้ขบคิดตามสมมติบัญญัติที่เราเรียกขาน และในบางครั้ง เราก็ไปติดกับบัญญัติที่เราสมมติขึ้น แล้วมองเห็นสิ่งต่างๆ “เป็นสิ่งที่” แม้แต่การเรียกสิ่งต่างๆ เราก็ต้องใช้คำว่าสิ่งต่างๆ หรือสรรพสิ่ง ซึ่งหนีไม่พ้นคำว่า “สิ่ง” เพราะภาษาทั้งหมดต้องอาศัยการบัญญัติ เพื่อจะได้ติดต่อสื่อสารอ้างอิงถึงเรื่องราวที่พูดคุยกันได้ ความคุ้นชินอันนี้ ทำให้ยากที่จะมองเห็นความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ในสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

๒. เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ ความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงกระบวนการดังกล่าว จัดเป็นความสัมพันธ์ในมิติของความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงและได้ถูกนำมา

^{๓๒}วิศิษฐ์ วัชวิญญู, ความหมายเครือข่าย, (เชียงใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “การสนทนอย่างสร้างสรรค์” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

อธิบายในรูปแบบของแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่มองถึงกระบวนการของสรรพสิ่งว่า มีการประสาน สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับความเป็นไปของการทำหน้าที่ตามระบบนั้นๆ ให้มีความสัมพันธ์และมีความเป็นปกติยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นปกตินี้ มิได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง แต่เป็นองค์กรที่สามารถจัดการตัวเองได้ และมีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้น หรือเกิดสถานการณ์ในรูปแบบหนึ่งๆ เราไม่สามารถที่จะใช้กรอบคิดอันเดิม หรือมุมมองอันเดิมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมด เราจำเป็นต้องใช้สถานการณ์ที่แปรเปลี่ยน และระบบย่อยที่สลับซับซ้อน หรือใช้บริบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ในการแก้ไขปัญหา กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การเข้าไปจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและมองสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นเหมือนเรื่องของสมการทางคณิตศาสตร์ที่ยากๆ และทับซ้อนกันอยู่อย่างมากมาย โดยที่สมการย่อยแต่ละอันไม่เหมือนกัน แต่เมื่อสามารถแก้สมการย่อยนั้น สมการใด สมการหนึ่งได้ ก็สามารถนำไปสู่การแก้สมการใหญ่ที่ยากๆ นั้น ได้ในเวลาชั่วพริบตา

๓. เครือข่าย : โครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาติ โครงสร้างที่ออกแบบ และโครงสร้างตามธรรมชาติที่โผล่ปรากฏขึ้นมาจากการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ นวัตกรรมใหม่จึงเป็นฐานคิดที่สำคัญของเครือข่าย ที่อธิบายถึงกระบวนการสร้างภาระหน้าที่ของตนเองและเครือข่าย และเพื่อให้กระบวนการนั้นให้มีความเคลื่อนไหวและเป็นไปอย่างมีระบบ มีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน โดยไม่เข้าจำกัดหรือทำลายโครงสร้าง กระบวนการ และแบบแผนแห่งความเป็นองค์กรจัดการตัวเองที่ลื่นไหลไปอย่างอิสระเสรี

ฐานคิด ๓ ประการ เป็นการอธิบายถึงเครือข่ายในฐานะของข่ายใยชีวิต และความเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและการปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่โยงใยของสรรพสิ่ง แล้วสร้างภาระหน้าที่เชิงปฏิสัมพันธ์ต่อกันจนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน เสมือนตาข่ายที่โยงใยและซับซ้อน และเหมือนห่วงโซ่ของสิ่งต่างๆ ที่มีการสานต่อกันอย่างแน่นหนาแต่มีความยืดหยุ่นและมีความเป็นอิสระในตนเอง โดยเป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๔. เครือข่ายเป็นระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้

๕. เครือข่าย คือ การขยายผลและเติบโตอย่างมีพลัง ในขณะที่ฐานคิดข้อที่ ๔-๕ เป็นการอธิบายถึงเครือข่ายทางสังคม (social network) ที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงในสังคมมนุษย์ ที่กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ทั้งในด้านความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกันในเชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีทั้งในด้านการพึ่งพา การขัดแย้งและการครอบงำสิทธิและประโยชน์แล้วพัฒนาระบบความสัมพันธ์นั้นด้วยกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดทั้ง ๕ ประการนั้น มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจถึงความเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะการนำฐานคิดข่ายใยชีวิตมา

อธิบายเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกันในมิติของความสัมพันธ์ที่โยงใยความหมายของเครือข่าย โดยนัยต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ทำงานด้านเครือข่าย ดังนี้

๑. เครือข่าย : นัยคุณค่าแห่งความสัมพันธ์ในมิติแห่งความสัมพันธ์ เครือข่าย คือ ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยที่เป็นไปตามกฎของการไหลเลื่อนไปมาระหว่างความไร้ระเบียบกับการจัดระเบียบและระหว่างการแตกดับกับการเกิดขึ้นใหม่ที่พร้อมจะสานต่อกับสิ่งต่างๆ

๒. เครือข่าย : นัยแห่งการประสานความร่วมมือคือ ความเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นความร่วมมือและการเปิดรับเพื่อให้เกิดความรู้และกระบวนการใหม่ กล่าวคือ การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กรแต่ละฝ่ายได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน

๓. เครือข่าย : นัยภารกิจและกระบวนการภายใต้ยุทธศาสตร์ของความเป็นเครือข่านั้น ภารกิจและกระบวนการทำงานของฝ่ายต่างๆ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ความเป็นเครือข่านั้น มีความต่อเนื่อง การทำภารกิจต่อกัน โดยมีการขยายภารกิจและอุดมการณ์นั้นออกไปสู่กลุ่มอื่น เครือข่ายอื่น ก็เท่ากับว่า เป็นการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นดังนั้น เครือข่ายจึงมีนัยของการทำภารกิจที่เป็นกระบวนการ โดยเป็นทั้งกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่มที่เป็นการระดมทรัพยากรในการสร้างพลังและอำนาจในการต่อรองให้สูงขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แนวคิดที่ให้คำจำกัดความของคำว่า “เครือข่าย” นั้น เริ่มต้นจากการอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือพึ่งพาจนกระทั่งการสร้างพลังและอำนาจการต่อรอง และต่อมาก็มีการขยายความสัมพันธ์นั้นไปสู่ระดับที่กว้างขึ้น โดยการเชื่อมโยงกับพันธมิตรอื่นๆ ในสังคม เป็นลักษณะของการสร้างประชาสังคม ที่นับว่า เป็นพัฒนาการอีกระดับหนึ่งของความเป็นเครือข่ายที่มีกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมใน ส่วนในการทำงานอย่างหลากหลาย ตามประเด็นปัญหาที่ต้องการผลักดัน/แก้ไข ซึ่งอาจจะมี ความซับซ้อนหรือเป็นประเด็นสาธารณะที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับหน่วยชีวิตในระดับของเซลล์ที่มีการเชื่อมโยงกันจากจุดเล็กๆ จนกลายเป็นองค์ภาพพและระบบปฏิบัติการภายในร่างกายที่ยิ่งใหญ่

จะเห็นได้ว่า เครือข่ายนั้น หมายถึง ความร่วมมือและการเปิดรับของฝ่ายต่างๆที่จะมี ข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้ และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ จากการร่วมมือและการเปิดรับในสิ่งๆใหม่ นั้นเสมอ

สรุปได้ว่า เครือข่ายนั้น ได้ถูกนำมาอธิบายในมิติของความสัมพัทธ์และปรากฏการณ์ทางสังคมมนุษย์มากกว่าการอธิบายในมิติของความสัมพัทธ์และความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในเชิงชีววิทยา ตามทัศนะของวิทยาศาสตร์กระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเป็นการกล่าวถึงความร่วมมือระหว่าง

ปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกันและขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่ม องค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านระบบการ สื่อสารที่ทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีโอกาสในการรับรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังได้พยายามอธิบายถึง คุณค่าแห่งความสัมพันธ์ ความเท่าเทียม ความร่วมมือ การต่อสู้ ขัดแย้ง และการเชื่อมโยงที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ เครื่องมือ และวิธีการปฏิบัติ ที่จะนำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายร่วมกันของทุกฝ่าย

๒.๒.๓ องค์ประกอบของเครือข่าย

ในทางพุทธศาสนากล่าวถึงโครงสร้างของร่างกายหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่รูปธรรมภายนอกนั้นจะดูเหมือนจะอยู่ในสภาวะที่ คงตัวและถูกมองว่าเป็น “อัตตา” แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและเป็นไปอย่างรวดเร็ว คือ สิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ จิต เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อยู่ที่การสืบ ต่อหรือการสร้างข้อมูลต่อเนื่องในสิ่งมีชีวิตนั้น การสืบต่อเป็นการดำรงรักษาสีงมีชีวิตให้อยู่รอด โดย ที่เราไม่สามารถเห็น “ความสืบต่อ” หรือ “กระบวนการสร้างข้อมูล” เราจะเห็นเพียงโครงสร้างภายนอก เท่านั้น สิ่งมีชีวิตต้องการข้อมูลใหม่ตลอดเวลา เพื่อการดำรงอยู่ การเติบโต หากไม่มีข้อมูลใหม่ยืนยัน สิ่งที่มีอยู่ว่าถูกต้องอยู่แล้วตลอดเวลา สิ่งมีชีวิตนั้นกำลังดับสูญเหมือนกับเป็นระบบปิด ดังนั้น องค์ประกอบหลักของสิ่งต่างๆ จึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ เพื่อรักษาความสมดุลที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา นั้น เช่นเดียวกับ ความเป็นเครือข่ายที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักที่ สำคัญและสามารถมีการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน จากฐานคิดและความหมายของเครือข่ายดังกล่าว ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีจุดร่วมที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ประการ ที่อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นองค์ประกอบที่ สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่

(๑) **หน่วยชีวิตหรือสมาชิก** หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความ เป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ โดยแต่ละหน่วยชีวิต และแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสาน ต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ตามหลักของธรรมชาติที่ ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิต หรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

(๒) **จุดมุ่งหมาย** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่า เป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

(๓) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมาร่วมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่ม เป็นองค์กร เครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมกล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้ เพราะความเป็นเครือข่ายนั้น สามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไข ปัญหาได้มากกว่า

(๔) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ ก็คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก จะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการ และวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลต่อเนื่องเพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากความร่วมมือแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

(๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่า เป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูล และการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่ การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน^{๓๓}

^{๓๓}วิศิษฐ์ วังวิญญู, ความหมายเครือข่าย, (เชิงราย : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “การสนทนอย่างสร้างสรรค์” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๓๕.

อย่างไรก็ตาม ปารีชาติ สถาปัตตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ กล่าวถึง องค์ประกอบของ เครือข่าย โดยใช้ตัวอักษรย่อในภาษาอังกฤษ ๔ ตัว คือ link หรือการเชื่อมต่อเพื่ออธิบายองค์ประกอบ ดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) การเรียนรู้ (learning) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการ ของตนเองและผู้อื่น

(๒) การลงทุน (investing) ได้แก่ การลงทุนด้านเวลา และพลังงานในการติดต่อและ เชื่อมประสานกับบุคคลต่างๆ

(๓) การดูแล (nurturing) ได้แก่ การดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่าย อย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและสัมพันธ์ภาพส่วนตัว

(๔) การรักษา (keeping) ได้แก่ การรักษาทิศทางในการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะ การตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อแสวงหา แนวทางที่ทรงพลังในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย^{๓๔}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่า มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ ๗ ประการ คือ

(๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึงการที่สมาชิกที่เข้ามา อยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือใน ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนิน กิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

(๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึงการมองเห็นจุดมุ่งหมายใน อนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะ ดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทา ความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

(๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) หมายถึงการที่การสมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการซึ่ง ผลประโยชน์

(๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (allstakeholders participation)การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย

^{๓๔}ปารีชาติ สถาปัตตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร ๓ “การสร้างเครือข่ายที่มีพลัง” สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการ เรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๖), หน้า ๙.

เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้น สมาชิกในเครือข่าย จึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวราบ

(๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่ผู้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่ง ไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้น เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งมีผลดีมากกว่าการไม่ร่วมเป็นเครือข่าย

(๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence)

คือ การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน และมีความรู้ ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้น จึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

(๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วย^{๓๕} ในขณะที่ ปราริชาติ สถาปิตานนท์ และ ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์กล่าวถึงสมการที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างเครือข่าย คือ การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ การสื่อสาร การบริหารข้อมูลข่าวสาร และการปฏิสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การตีความหมาย หรือการสร้างความหมายร่วมและสุดท้าย คือ การเห็นและเข้าใจในเป้าหมายร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างเครือข่าย

^{๓๕} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๔๓.

ที่มา : ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๖), หน้า ๗.

จากแผนภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า N = Network เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่สมาชิกทุกฝ่ายเห็นและเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน ทั้งเป้าหมายในระยะสั้น ระยะยาว และเป้าหมายเฉพาะหน้า ในขณะที่เครือข่ายจะมีกลไกการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อถ่ายทอดความรู้ หรือทักษะต่างๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยที่แต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลจะมีการรับรู้ และตีความหมายของข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไป และภายในเครือข่ายนั้นจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลาย ที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน มีชีวิตชีวาหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีการไหลของข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงกัน มีพื้นที่รูปธรรมในการทำงานมีชุมทาง (hub) มีโหนด (node) หรือ “ศูนย์ประสานงานย่อย” ที่หลากหลายและกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆและที่สำคัญมีผู้จัดการเครือข่ายในการติดต่อประสานงานระหว่างกัน โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในระดับชุมทาง และโหนดย่อยในพื้นที่ เพื่อให้เครือข่ายนั้นมีกิจกรรมและความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งในบางครั้งกิจกรรมย่อยในระดับโหนด/ศูนย์ประสานงานก็มีความหมายและสามารถสร้างเป็นพลังของเครือข่ายได้^{๓๖}

สรุปองค์ประกอบของเครือข่าย เริ่มจากการมีสมาชิก กรรมการและผู้ประสานงาน เครือข่ายมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์และมีความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ การสื่อสาร และการบริหารข้อมูลข่าวสาร

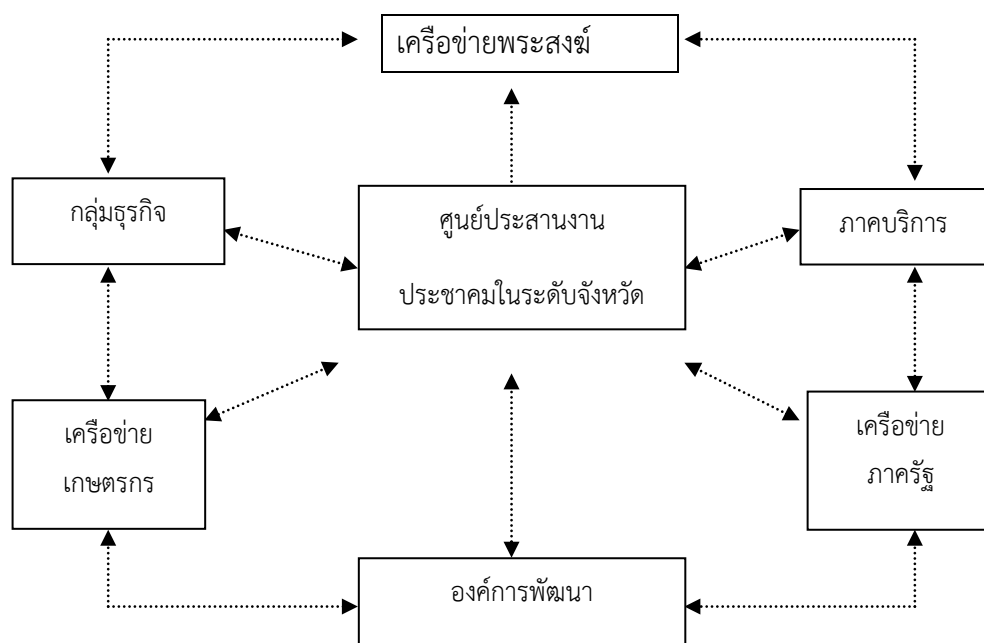
๒.๒.๔ ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการในการจัดประเภทและรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่ายดังนี้

- ๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area)
- ๒) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (Issue)
- ๓) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ในสังคมไทยนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะของการประสานงานเข้าสู่การบริหารจัดการในส่วนกลางหรือในเขตพื้นที่ตามการปกครองขนาดใหญ่ ดังแผนภาพต่อไปนี้

^{๓๖} อ่างแล้ว, หน้า ๗.

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่^{๓๗}

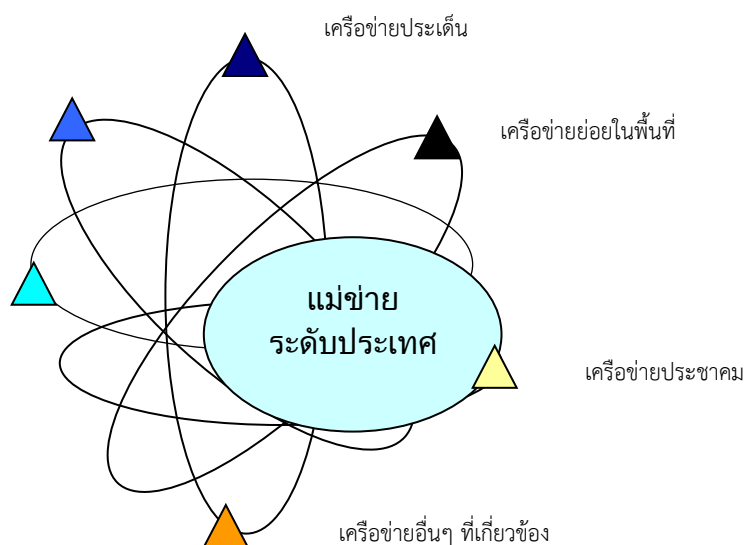
ลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ดังกล่าว เป็นการกล่าวถึง กระบวนการทำงานของเครือข่ายในเชิงพื้นที่ ที่ทุกกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และทุกภาคส่วนเข้ามาร่วม เป็นเครือข่ายประชาคมในระดับจังหวัดหรือพื้นที่ โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะพหุภาคี ความเป็นเครือข่ายในรูปแบบนี้ ในสังคมไทยจะมีในบางพื้นที่ บางจังหวัดที่เครือข่ายภาคประชาชนมีความเข้มแข็งเท่านั้น แต่ในบางพื้นที่บางจังหวัด เครือข่ายเชิงพื้นที่ในภาพรวมของจังหวัดหรือตามพื้นที่ตามเขตการปกครองยังอยู่ในระหว่างการก่อตัวเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้และความเป็นเครือข่าย

(๑) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (issue network) ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ เป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น สามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้อย่างมากมาย ตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลัก

^{๓๗} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, “รูปแบบของเครือข่าย”, เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘.

ของกิจกรรมหรือประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนด เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายสุขภาพ กิจกรรมการทำงาน ของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมย่อยในพื้นที่บางจังหวัด และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายประเด็นอื่นๆ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม^{๓๔}

ภาพแสดงความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของเครือข่ายตามประเด็นกิจกรรมนี้ จะเห็นได้ว่าการเชื่อมโยงกิจกรรมจากเครือข่ายกิจกรรมเล็กๆ เข้าเป็นเครือข่ายใหญ่ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยที่ทุกฝ่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในระยะเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันแต่ละเครือข่ายก็ทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์หลักของตน โดยไม่สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นเครือข่ายที่มีเป้าหมาย

(๑) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นหรืออาศัยภารกิจ/กิจกรรมและการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นเครือข่ายที่มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงานหรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ

^{๓๔} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, “รูปแบบของเครือข่าย”, เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์, หน่วยที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘.

(๒) **ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่าย** เครือข่ายประเภทนี้มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนในจัดตั้งเครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาเครือข่ายให้มีแนวทางการดำเนินการที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้นๆ ซึ่งเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนนั้น อาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายประเด็นกิจกรรมได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้น อาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ ๔ ภาคส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐเช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น เครือข่ายสภาหอการค้า สมาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออกเครือข่าย SME ฯลฯ

เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคมเครือข่ายมูลนิธิ YMCA ฯลฯ

เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น ขณะที่ สหทยา วิเศษ^{๓๙} ได้แบ่งประเภทเครือข่ายออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ โดยยกกรณีตัวอย่างเครือข่ายในจังหวัดพะเยา คือ

(๑) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะการเกิดของเครือข่ายโดยเครือข่ายประเภทนี้ อาจแบ่งเป็นเครือข่ายในด้านต่างๆ อีก คือ ๑) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของภาครัฐ เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งลักษณะของเครือข่ายดังกล่าวจะเป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการทำงานและโครงสร้างที่ค่อนข้างเป็นทางการมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดมาจากภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ ๒) เครือข่ายที่เกิดจากการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีการรวมกลุ่ม/เครือข่ายตามประเด็นปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเงินชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านเกษตรกรรม โดยลักษณะของเครือข่ายประเภทนี้จะเป็นกลุ่ม/เครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ มีการจัดโครงสร้างที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งจะอยู่ในแนวราบ (horizontal) ไม่มีประธาน มีการเปลี่ยนบทบาทในการนำเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ๓) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการก่อตัวของภาคประชาชน หรือเครือข่ายภาคประชาชน โดยเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับวิถี

^{๓๙} สหทยา วิเศษ, **องค์การเครือข่ายในจังหวัดพะเยา**, (เอกสารรายงานการวิจัยโครงการ “ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภาคประชาชนกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”, เสนอสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๓.

ชีวิตและเชื่อมโยงกระบวนการนั้นเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายวัฒนธรรมพื้นบ้าน เครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

(๒) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะของกิจกรรมได้แก่ เครือข่ายที่ดำเนินการโดยยึดภารกิจ/กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเป็นครั้งคราวตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายการเรียนรู้เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของเครือข่าย แบ่งตามเชิงพื้นที่ เชิงประเด็นกิจกรรม และตามโครงสร้างหน้าที่ เครือข่ายเชิงพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ประสานประชาคมระดับจังหวัด เครือข่ายพระสงฆ์ ภาคบริการ เครือข่ายภาครัฐ องค์กรพัฒนา เครือข่ายเกษตรกร และกลุ่มธุรกิจ ส่วนเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญา เครือข่ายธนาคาร เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายสุขภาพ ฯลฯ และเครือข่ายตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายภาคประชาชน เป็นต้น ในการรวมตัวเป็นเครือข่ายทั้งสามประเภท ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ช่วยเหลือสังคมและพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง

๒.๒.๕ แนวคิดในการจัดการเครือข่าย

แนวคิดในการจัดการเครือข่ายนั้น เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลเริ่มมีการติดต่อสื่อสารเพื่อที่คบค้าสมาคมกับบุคคลอื่น หรือกลุ่มและเครือข่ายอื่นๆ โดยแนวคิดนั้นเป็นไปเพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล และองค์กร เครือข่าย โดยคาดหวังถึงยุทธศาสตร์ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เป็นหลักการเบื้องต้นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบุคคลผู้ที่ได้เห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและมีความต้องการที่จะแก้ไขสถานการณ์นั้นด้วยพลังของกลุ่มและเครือข่าย

แนวคิดของการจัดการเครือข่าย โดยยกตัวอย่างแนวคิดการจัดการเครือข่ายของกลุ่ม “พันธมิตรแห่งดวงดาว” หรือ “Star Alliances” เกิดจากความคิดที่ของแกนนำในกลุ่มสายการบินผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม รถเช่า ธุรกิจการท่องเที่ยว และผู้โดยสาร ที่ต้องการเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลที่ติดต่อการให้บริการและการจัดการเชิงธุรกิจ โดยจุดสำคัญของแนวคิด คือ การรวมกลุ่ม จากองค์กรที่เคยเป็นคู่แข่งให้หันหน้าเข้าหากัน ผนวกความร่วมมือ จนเป็นพันธมิตรในเชิงธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน แทนการทุ่มเทในการแข่งขันอย่างเป็นมาในอดีต โดยยึดจุดหมายร่วมและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ก่อให้เกิดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่าย ซึ่งมี ๖ ประการ โดยมีการประสานสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นแสงสว่างแห่งดวงดาว คือ

(๑) จุดมุ่งหมายร่วมการทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูง หากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

(๒) บุคคลในการทำงานของเครือข่ายนั้น บุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

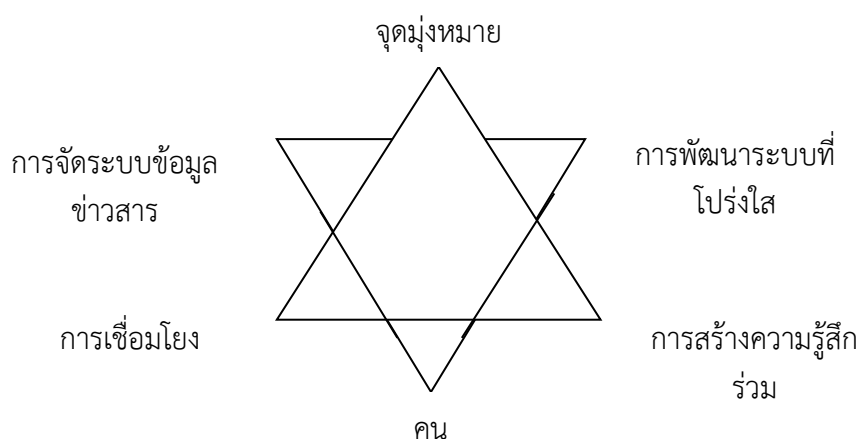
(๓) การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ การเชื่อมต่อโดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี

(๔) การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความสึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย

(๕) การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีต่อทุกฝ่ายผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

(๖) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

แนวคิดการจัดการเครือข่ายทั้ง ๖ ประการ สามารถนำมาเป็นเป้าหมายของการทำงานในเชิงรุกของเครือข่ายได้ ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพ ดังต่อไปนี้^{๔๐}

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงการเชื่อมโยงของเครือข่าย “พันธมิตรแห่งดวงดาว”^{๔๑}

^{๔๐} อ่างแล้ว, หน้า ๑๓.

พุทธศาสนาสันับสนุนการรวมพลังเป็นหมู่คณะเป็นสหธรรมิกเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ความดีงามและความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยให้บุคคลผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรช่วยพัฒนาหมู่คณะให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการจัดการเพื่อประโยชน์และความสุขของคนหมู่มาก โดยมีหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติที่ว่าด้วยการจัดการหมู่คณะและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมากมาย ดังเช่น หลักความสามัคคี ที่สนับสนุนความสามัคคีและการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีการพัฒนาตนเองได้ดีแล้ว ย่อมก้าวไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ และสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของบุคคลนั้น ก็ทำหน้าที่ในการพัฒนาคน และทั้งปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กร ก็ยึดหลักการความสามัคคี คือการมอบความเป็นใหญ่แก่หมู่คณะในการที่จะจัดการและปกครองเพื่อมีชีวิตที่ดีร่วมกัน^{๔๑}

สรุปได้ว่า แนวคิดในการจัดการเครือข่ายนั้น เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลเริ่มมีการติดต่อสื่อสารเพื่อที่คบค้าสมาคมกับบุคคลอื่น หรือกลุ่มและเครือข่ายอื่นๆโดยแนวคิดนั้นเป็นไปเพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล และองค์กร ยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่าย ซึ่งมี ๖ ประการ โดยมีการประสานสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นแสงสว่างแห่งดวงดาว คือ (๑) จุดมุ่งหมายร่วมการทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูง (๒) บุคคลในการทำงานของเครือข่ายนั้น บุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย (๓) การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม (๔) การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย (๕) การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย (๖) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย

๒.๒.๖ การจัดการเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย

การจัดการเครือข่ายนั้น มีวิธีการที่หลากหลายตามแต่บุคคล กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายนั้นๆ กำหนดขึ้น ซึ่งแต่ละวิธีการก็มีความเหมาะสมกับบริบทที่เกิดขึ้นกับเครือข่าย บางกลุ่มบางแนวคิดใช้วิธีการจัดการตามระบบที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเครือข่าย บางกลุ่มใช้วิธีการให้เหมาะสมกับประเภทของเครือข่ายในแต่ละด้านซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลาย ในที่นี้จะกล่าวถึง

^{๔๑} ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย*, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร ๓ “การสร้างเครือข่ายที่มีพลัง” สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *การพัฒนาที่ยั่งยืน*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๕.

กระบวนการจัดการเครือข่ายที่เน้นการจัดการตนเองของเครือข่าย โดยยึดขั้นตอนตามวงจรชีวิตของเครือข่ายเป็นสำคัญ ทั้งนี้ โดยพิจารณาเห็นว่า การจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงขั้นตอนและวงจรชีวิตของเครือข่าย เพราะพัฒนาการของเครือข่ายในแต่ละช่วงเวลานั้นมีความแตกต่างกัน ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น ในระยะการก่อตัวของเครือข่าย จำเป็นต้องใช้เทคนิคการศึกษาข้อมูล/สถานการณ์ การแสวงหาแนวร่วม เพื่อให้เกิดความรู้และการยอมรับในการพัฒนาเป็นเครือข่าย และในบางช่วง จะต้องมีการสรุปบทเรียน เพื่อให้เครือข่ายได้มีการเรียนรู้และการปรับตัว ซึ่งกระบวนการทั้งหมดมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการรักษาความเป็นเครือข่ายในระยะยาว ดังนั้น เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้เทคนิค เครื่องมือ ความรู้ และวิธีการที่เหมาะสมกับขั้นตอนต่างๆ จะกล่าวถึงกระบวนการจัดการเครือข่าย ๔ ขั้นตอนตามวงจรชีวิตเครือข่าย ดังนี้

(๑) ชั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย ในชั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่ายนี้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสมาชิกในเครือข่ายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเครือข่าย จะต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนดังกล่าว เพื่อที่จะได้ส่งเสริมการจัดการตนเองภายในเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม โดยมีวิธีการดังนี้

- ๑.๑ การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์
- ๑.๒ การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วมในการก่อตัวของเครือข่าย
- ๑.๓ การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา
- ๑.๔ การแสวงหาข้อมูลทางเลือกเป็นการแสวงหาทางออกของฝ่ายต่างๆ
- ๑.๕ การค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย
- ๑.๖ การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่าย
- ๑.๗ การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

(๒) ชั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่าย ขั้นตอนนี้ เป็นจุดก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่าย และการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ มีวิธีการจัดการ ดังนี้

- ๒.๑ การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม
- ๒.๒ การกำหนดบทบาท หน้าที่ และการวางผังเครือข่าย
- ๒.๓ การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำในการจัดการเครือข่าย
- ๒.๔ การจัดระบบการติดต่อสื่อสารการสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และเครือข่าย

๒.๕ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

๒.๖ การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

๒.๗ การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์คือ การส่งเสริมการรักษาผลประโยชน์ และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

(๓) ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายนี้ เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ การทบทวนและสรุปบทเรียนการทบทวนบทเรียนและการสรุปกระบวนการทำงาน เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาเครือข่าย

๓.๒ การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยงานของเครือข่าย

๓.๓ การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะและเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

๓.๔ การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์การขยายแนวคิดและภารกิจของเครือข่ายที่ได้จากประสบการณ์ทำงาน และการสรุปบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้

๓.๕ การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

๓.๖ การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขจัดความขัดแย้งในการทำงานของเครือข่าย

๓.๗ การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ของเครือข่ายที่ยั่งยืน

(๔) ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า วงจรชีวิตเครือข่ายก็คล้ายคลึงกับวงจรชีวิตของสรรพสิ่งที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป แต่วงจรชีวิตเครือข่ายนั้นอาจมีศักยภาพที่จะพลิกฟื้นขึ้นมาใหม่ได้ โดยใช้แนวทางและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งขั้นตอนการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเครือข่ายนั้น มีแนวทางดังนี้

๔.๑ การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องการที่จะรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเครือข่าย

๔.๒ การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกของเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญ

๔.๓ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่

๔.๔ การกำหนดและสร้างระบบจูงใจในการทำงานบุคคลที่เข้ามาทำงานด้านเครือข่าย

๔.๕ การบริหารจัดการข้อมูล ระบบสื่อสาร และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่องการที่เครือข่ายจะดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๖ การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย

๔.๗ การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้ผู้นำรุ่นใหม่ของเครือข่ายสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น

๑) การให้โอกาสแก่ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถให้เข้ามารับผิดชอบในกระบวนการทำงานของเครือข่าย

๒) การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่ในการเรียนรู้กับกระบวนการทำงานของเครือข่ายเช่น การมอบหมายงานการติดต่อประสานงานการลงพื้นที่ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๓) การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกและคนรุ่นใหม่ในเครือข่าย โดยการศึกษาดูงานการฝึกอบรม และการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

จากกระบวนการจัดการเครือข่ายทั้ง ๔ ขั้นตอนตามวงจรชีวิตเครือข่ายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในแต่ละช่วงของวงจรชีวิตเครือข่ายนั้นมีกระบวนการและวิธีการจัดการที่หลากหลาย ซึ่งหลายวิธีการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เกือบทุกขั้นตอนของการจัดการ การรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งวิธีการและกระบวนการทั้งหมดจะช่วยให้การจัดการเครือข่ายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเครือข่ายนั้น สิ่งที่มีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายจะต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑) การจัดการเครือข่ายเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

๒) การจัดการเครือข่ายเพื่อให้เกิดการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในเครือข่ายและผู้คนในสังคม

๓) การจัดการเครือข่าย จะต้องคำนึงถึงบริบทและสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม

๔) การจัดการเครือข่าย ที่เน้นการจัดการตัวเองของเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

สรุปได้ว่า จากแนวทางการจัดการเครือข่ายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วิธีการจัดการเครือข่ายในแต่ละช่วงตามวงจรชีวิตเครือข่ายนั้น มีวิธีการจัดการที่หลากหลายและมีความใกล้เคียงกัน เช่น การเสริมสร้างและการพัฒนาผู้นำ การสรุปทเรียน การจัดการความรู้ของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการทั้งหมด เป็นทั้งเทคนิค วิธีการปฏิบัติ และเครื่องมือในการจัดการเครือข่าย ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเครือข่ายจะต้องเลือกใช้เทคนิค วิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒.๒.๗ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย

จากกระบวนการและวิธีการจัดการเครือข่ายดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ในที่นี้ จะกล่าวถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเครือข่าย ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนี้

ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จิตสำนึกต่อส่วนรวมของปัจเจกบุคคล การมีผู้นำเครือข่ายที่มีความรู้ ความสามารถ การมีระบบการบริหารจัดการในเครือข่ายที่เป็นระบบหรือมีกลไกที่เหมาะสมกับเครือข่าย การมีระบบสารสนเทศ/ข้อมูล/ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีพันธมิตรที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การจัดการและการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างภูมิความรู้และขบวนการทางปัญญา และการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอกได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งทุน สถาบันวิชาการ หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่างๆ การมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม และสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการรวมพลังเครือข่าย เช่น เหตุการณ์ทางธรรมชาติ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้ศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนตามโครงการประสานความร่วมมือระหว่างสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับเครือข่ายภาคประชาชน พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน คือ ๑) ความหลากหลายของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่มีอยู่ในสังคม ๒) การสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนด้วยกันและกับภาครัฐ/นักวิชาการ ๓) การสร้างระบบฐานข้อมูลขององค์กรเครือข่ายที่เป็นระบบ ๔) การเฝ้าติดตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ๕) การเข้าใจและยอมรับในกระบวนการทำงานของกันและกัน ๖) ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ๗) ทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนและ ๘) การประสานงานความร่วมมือขององค์กรชุมชนในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน

ในขณะที่ข้อจำกัดต่อกระบวนการพัฒนาของเครือข่ายภาคประชาชนคือ ๑) นโยบายของภาครัฐบางนโยบายที่ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ๒) การประสานงานที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกับภาคประชาชน ๓) ขาดงบประมาณ/ทุนดำเนินการ ๔) ขาดองค์ความรู้และหน่วยงานที่สนับสนุนอย่างจริงจัง ๕) ขาดการพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ ทั้งทางเทคโนโลยี ทุน หรือบุคลากร ผู้นำ และ ๖) ขาดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยังไม่มีความต่อเนื่อง^{๔๓}

ปาน กิมปี ได้กล่าวถึง วิธีการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ประสบผลสำเร็จว่า ควรมีการดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ

(๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การเสริมสร้างกิจกรรมให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหา แสวงหาทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการประสานงานเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

^{๔๓} สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สภาที่ปรึกษาฯ ในความคาดหวังของสังคมไทยและความเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัยเสนอสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐-๔๑.

(๒) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้แก่ การประสานเชื่อมโยง หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจะต้องมีการระดมทรัพยากร ความรู้ วิทยากร อาคารสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ ๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความตระหนักปัญหา การมีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และความสามารถในการเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่าย โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเผยแพร่แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนา การให้ความสำคัญและความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ ความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง^{๔๔}

นอกจากการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายแล้วสิ่งที่ผู้ทำงานด้านเครือข่ายจะต้องคำนึงถึงคือ การเรียนรู้และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่ง

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ธีระพันธุ์ ได้เสนอข้อควรคำนึงในการทำงานและการจัดการเครือข่ายไว้ ๕ ขั้นตอน คือ

(๑) เครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลาย กล่าวคือ สมาชิกในเครือข่ายส่วนใหญ่มีความสนใจในการทำงานมีแนวคิด วิธีการ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ดังนั้น ในการดำเนินการกับบุคคลฝ่ายต่างๆ ในเครือข่าย จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิก

(๒) เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีชีวิตชีวา กล่าวคือ ควรมีกระบวนการที่เกื้อหนุนความสามารถของสมาชิกในฐานะปัจเจกบุคคลให้สูงขึ้น เพื่อให้ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเอง และพัฒนากลุ่มและเครือข่ายให้ไปสู่เป้าหมายของสังคมร่วมกัน โดยความมีชีวิตชีวานั้น ยังหมายถึง การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การมีความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสาร และการรักษาความสัมพันธ์ของมวลสมาชิก

(๓) เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพจะต้องมีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ เครือข่ายจะต้องมีการจัดการกับข้อมูลข่าวสาร มีการกระจายระบบสารสนเทศแก่สมาชิก ที่สามารถให้ความหมาย หรือมุมมองในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายซึ่งข้อมูลสารสนเทศนั้น จะต้องมาจากการวิเคราะห์บนฐานข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเครือข่าย

(๔) เครือข่ายจำเป็นต้องมีชุมทาง (hub) ที่หลากหลายโดยชุมทางหรืออาจเรียกว่า “ศูนย์ประสานงาน” ควรมีกระจายอยู่ในสถานที่ต่างๆ และทำหน้าที่สื่อสารเรื่องราวให้สมาชิกทราบ โดยเฉพาะข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

^{๔๔} ปาน กิมปี, “การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๐-๓๑.

(๕) เครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้จัดการเครือข่าย (network manager) เพื่อช่วยดูแลกิจกรรมและประเมินความต้องการของสมาชิกในเครือข่าย โดยการสนับสนุนการบริการต่างๆ ที่สมาชิกต้องการ เช่น ช่วยจัดระบบข้อมูลข่าวสาร การกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการทำงาน ตลอดจนช่วยวิเคราะห์ระบบและสภาวะแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยผู้จัดการเครือข่ายอาจเป็นเพียงผู้ที่สมาชิกในเครือข่ายมอบหมายให้ดำเนินการแทนสมาชิกในช่วงเท่านั้น นอกจากนี้ เครือข่ายควรมีทีมจัดการ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถเรียนรู้ได้เร็ว รอบรู้ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งสามารถจัดการ “ชุมทาง” ที่เป็นพื้นที่ทำงานของเครือข่ายในท้องถิ่นต่างๆ^{๔๕}

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งและความสำเร็จของเครือข่ายนั้นมาจากปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งปัจจัยภายในเครือข่ายที่เป็นการจัดการในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และเครือข่าย และปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวรวมทั้งกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เข้ามาเสริมสร้างการพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย โดยปัจจัยในแต่ละด้านนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับฐานคิด บริบททางสังคม และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ อยู่เสมอ ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง มีชีวิตชีวานั้นจะต้องศึกษาถึงสถานการณ์และปัจจัยต่างๆ ตามที่กล่าวแล้ว และมีการปรับเปลี่ยน เรียนรู้ รวมทั้งมีการจัดการตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
เสรี พงศ์พิศ, (๒๕๔๘ : ๓๓ - ๓๔).	“เครือข่าย” ได้รับความนิยมน้อยกว่าหลายทศวรรษในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุ ๓ ประการ คือ ๑) ภาพการณ์แข่งขันแบบใหม่ ๒) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร ๓) ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่าย

^{๔๕} อ่างแล้ว, หน้า ๘.

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน), (๒๕๔๗ : ๑-๒).	ในทางพุทธศาสนากล่าวถึงสภาวะความเป็นจริงตามธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันว่า ปฏิจจสมุปบาท ซึ่งหมายถึง อารมณ์และความที่สรรพสิ่งต่างก็พึ่งพาอาศัยกันเกิดขึ้น เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้งและเป็นองค์รวมเสมือนห่วงโซ่ที่ร้อยรัดและผูกพัน ซึ่งก่อให้เกิดปัจจัยการอื่นๆ ตามมาในลักษณะที่ว่า “เพราะมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น”
นฤมล นิราทร, (๒๕๔๓ : ๔๓).	“เครือข่าย” คือ การทำงานที่มีรูปแบบการประสานงานของกลุ่มคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันให้ความช่วยเหลือระหว่างกันจึงอาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายเป็นการทำงานที่เป็นรูปแบบความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกัน
สนธยา พลศรี, (๒๕๕๐ : ๒๐๗).	“เครือข่าย” หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
Margaret J. Wheatley, (1999 : 11).	ระบบหรือสิ่งต่างๆ ทุกอย่างจะถูกมองในภาพกว้างและมองเห็นเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและเป็นเครือข่ายในทุกระบบ โดยไม่มีการแยกส่วนหรือแบ่งสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ ไม่พยายามคาดเดาผลและหวังผล หรือเข้าไปวัดสิ่งต่างๆ อย่างเป็นขึ้นเป็นอัน โดยมองสรรพสิ่งในลักษณะของความไร้ระเบียบที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
วิศิษฐ์ วังวิญญู, (๒๕๔๖ : ๕).	กระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามที่ต้องการ คือ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการทำงานแบบเครือข่ายมีความสำคัญ ดังนี้ ๑. เครือข่ายคือธรรมชาติที่แท้ของสรรพสิ่ง ๒. เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบ ๓. เครือข่าย : โครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาติ ๔. เครือข่ายเป็นระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ๕. เครือข่าย คือ การขยายผลและเติบโตอย่างมีพลัง
วิศิษฐ์ วังวิญญู, (๒๕๔๖ : ๓๓-๓๕).	จากฐานคิดและความหมายของเครือข่ายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีจุดร่วมที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ประการ ที่อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่ ๑. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก ๒. จุดมุ่งหมาย ๓. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก ๔. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ๕. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร
ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, (๒๕๔๖ : ๙).	กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่าย โดยใช้ตัวอักษรย่อในภาษาอังกฤษ ๔ ตัว คือ link หรือการเชื่อมต่อเพื่ออธิบายองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ๑. การเรียนรู้ (learning) ๒. การลงทุน (investing) ๓. การดูแล (nurturing) ๔. การรักษา (keeping)

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (๒๕๔๓ : ๓๖-๔๓).	กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ ๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) ๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) ๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) ๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (allstakeholders participation) ๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) ๖. การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence) ๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (๒๕๔๔ : ๘๘).	ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ดังนี้ ๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area) ๒) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (Issue) ๓) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่
สหัทยา วิเศษ, (๒๕๔๗ : ๒-๓).	สำหรับสังคมไทยนั้น “เครือข่าย” อาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ ๔ ภาคส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ๑. เครือข่ายภาครัฐ ๒. เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ๓. เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ๔. เครือข่ายภาคประชาชน

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๓ : ๑๒๕).	พุทธศาสนาสันับสนุนการรวมพลังเป็นหมู่คณะเป็นสหธรรมิกเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ความดีงามและความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยมีหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติที่ว่าด้วยการจัดการหมู่คณะและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมากมาย ดังเช่น หลักความสามัคคี ที่สนับสนุนความสมานฉันท์และการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคล
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (๒๕๔๕ : ๔๐-๔๑).	ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน คือ ๑) ความหลากหลายของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่มีอยู่ในสังคม ๒) การสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนด้วยกันและกับภาครัฐ/นักวิชาการ ๓) การสร้างระบบฐานข้อมูลขององค์กรเครือข่ายที่เป็นระบบ ๔) การเฝ้าติดตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ๕) การเข้าใจและยอมรับในกระบวนการทำงานของกันและกัน ๖) ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ๗) ทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนและ ๘) การประสานงานความร่วมมือขององค์กรชุมชนในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน
ปาน กิมปี, (๒๕๔๐ : ๓๐-๓๑).	วิธีการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ประสบผลสำเร็จว่า ควรมีการดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ ๑. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การเสริมสร้างกิจกรรมให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ๒. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ การประสานเชื่อมโยง หน่วยงานต่างๆ ในชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, (๒๕๔๖ : ๘).	เสนอข้อควรคำนึงในการทำงานและการจัดการเครือข่ายไว้ ๕ ขั้นตอน คือ ๑. เครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลาย ในการดำเนินการกับบุคคลฝ่ายต่างๆ ในเครือข่าย จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิก ๒. เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีชีวิตชีวา กล่าวคือ ควรมีกระบวนการที่เกื้อหนุนความสามารถของสมาชิกในฐานะปัจเจกบุคคลให้สูงขึ้น ๓. เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพจะต้องมีการไหลเลื่อนของข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ เครือข่ายจะต้องมีการจัดการกับข้อมูลข่าวสาร มีการกระจายระบบสารสนเทศแก่สมาชิก ๔. เครือข่ายจำเป็นต้องมีชุมทาง (hub) ที่หลากหลายโดยชุมทางหรืออาจเรียกว่า “ศูนย์ประสานงาน” ควรมีกระจายอยู่ในสถานที่ต่างๆ และทำหน้าที่สื่อสารเรื่องราวให้สมาชิกทราบ ๕. เครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้จัดการเครือข่าย (network manager) เพื่อช่วยดูแลกิจกรรมและประเมินความต้องการของสมาชิกในเครือข่าย โดยการสนับสนุนการบริการต่างๆ ที่สมาชิกต้องการ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน คือ นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากการเข้ามาเผยแผ่ของพระโสณะและพระอุตตระ และนับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายานโดยได้รับอิทธิพลจากการที่ถูกขอมปกครอง จนมาถึงปัจจุบันเป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท มีการศึกษาพระพุทธพจน์และการปฏิบัติธรรมอย่างแพร่หลาย พุทธศาสนิกชนมีจิตใจใฝ่ในการทำบุญ จนกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุดในปัจจุบัน การเผยแผ่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบเชิงรับคือยึดถือกันมาเป็นประเพณี เช่น เทศน์สอนโยมที่วัด เป็นต้น และแบบเชิงรุกคือปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ตรงกับความต้องการของผู้ฟัง เช่น จัดค่ายอบรมเยาวชน เป็นต้น ลักษณะของผู้เผยแผ่มีทั้งแบบ ปัจเจกบุคคล คณะและหน่วยงานองค์กร การเผยแผ่ที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กร เช่น พระธรรมทูต, หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน องค์กรเผยแผ่ต่างๆ ที่ฆราวาสเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก, พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น

หลักในการเผยแผ่ธรรม ท่านทั้งหลายในขณะนี้ มีหน้าที่เป็นพระธรรมทูตก็เป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า เมื่อเป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า ในฐานะพระธรรมทูตมีหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม พระธรรมทูตมีหน้าที่เดียว หน้าที่หลักก็คือการเผยแผ่ธรรม การเผยแผ่ธรรมทำอะไร มีหลายวิธี วิธีแรกที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติก็คือ การเทศน์ และถือว่าเป็นวิธีหลักที่พระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองมาโดยตลอด ๔๕ ปี พระพุทธเจ้าเทศน์ไม่หยุดเลย ส่วนวิธีอื่น เช่น พุทธคย ปาฐกถา บรรยาย มีผู้รวบรวมทำวิจัยเอาไว้ว่า วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า หรือวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้านั้นมีอยู่ ๗ ประการด้วยกันเท่าที่ท่านค้นคว้าไว้นานแล้ว คือ

๑. อุปนิสินนกถา
๒. ธรรมมีกถา
๓. โอวาทกถา
๔. อนุสาสนีกถา
๕. ธรรมสากัจฉากถา
๖. ปุจฉาวิสัชนากถา
๗. ธรรมเทศนากถา

ในเรื่องนี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียด ก็ให้รู้ว่าวิธีเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าก็คือการเทศน์ การเทศน์คืออะไร การเทศน์ก็คือการแสดงธรรม การชี้แจง การบอกกล่าว นี้เรียกกันว่าเทศน์ สมัยปัจจุบันนี้ เราก็นำวิธีการเทศน์นั้นมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคเข้ากับสมัย การเทศน์นั้นก็ยังคงอยู่ แต่ว่าหนัก (ค่อนข้าง) ไปทางพิธีการ และเป็นพิธีการที่ศักดิ์สิทธิ์ นั่นคือการเทศน์แบบเดิม ปรับเปลี่ยนมาเป็นปาฐกถา เรียกว่า “ปาฐกถาธรรม” พุทธธรรมะ เปลี่ยนเป็นบรรยายธรรม ก็คือพุทธธรรมะ

เปลี่ยนเป็นอภิปรายธรรม ก็คือการบรรยายธรรมเหมือนกัน แต่บรรยายหลายคน ปรับเปลี่ยนเป็นการเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา สองธรรมาสน์ สามธรรมาสน์ ปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย นี่ก็เป็นการทำหน้าที่เหมือนกัน ทีนี้ทำอะไรถึงจะได้ผล นี่คือตัวหลัก และนี่ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่คุณมนต์ท่านทั้งหลายมาประชุมกันนี้ เพื่อที่จะได้รู้แนวทางในการเผยแผ่ธรรมในฐานะที่เป็นพระธรรมทูต ให้รู้จักแนวทางให้รู้จักวิธีการ ส่วนรายละเอียด เนื้อหาสาระนั้นก็คงจะพูดอะไรกันไม่ได้ ธรรมะนั้นเป็นเรื่องใหญ่ ท่านทั้งหลายต้องมีทุนเดิมกันอยู่แล้ว นั่นก็คือต้องมีความรู้ด้านธรรมะ ได้ศึกษานักธรรมบ้างบาลีบ้าง อ่านหนังสือด้วยตนเองบ้าง สิ่งเหล่านี้เรียกว่าเป็นต้นทุนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของ การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกโดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมาตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้^{๔๖}

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไปแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัยและปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น

^{๔๖} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน
๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทยผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คำที่ใช้อยู่ คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแผ่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือศาสนาของตน คำว่า “เผยแผ่” หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงมีความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน^{๔๗} ในการเผยแผ่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยศรัทธาใช้คำว่า “เผยแผ่” เช่น อำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ องค์การ สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่าเผยแผ่... เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้”

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัดจะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้^{๔๘}

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาทตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ
๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ

^{๔๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลีเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้ เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้เรียน

การทำงานของคณะสงฆ์โดยเฉพาะงานด้านการเผยแผ่ ที่ถือได้ว่าเป็นบทบาทหลักของคณะสงฆ์และมีความโดดเด่นมาโดยตลอด มีผลทำให้สังคมมีคุณธรรม มีศีลธรรม สังคมมีความสุขร่มเย็น เด็กๆ มีสัมมาคารวะต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ลูกๆ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ปัญหาต่างๆ ในสังคมมีน้อย แม้ปริมาณพระสงฆ์จะมีน้อย สื่อการสอนเพื่อการเผยแผ่มีน้อย เช่น ไม่มีหนังสือพิมพ์ ไม่มีวิทยุ ทีวี อินเทอร์เน็ต อย่างสมัยทุกวันนี้ แต่การทำงานค่อนข้างจะมีคุณภาพ พระสงฆ์มีอุดมการณ์ในการทำงานมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แต่เพราะสื่อทั้งหลายไม่ส่งผลต่อการทำงานเผยแผ่ธรรมะ ตรงกันข้ามอาจเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่ธรรมะด้วยซ้ำไป คณะสงฆ์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนายุทธศาสตร์การเผยแผ่ของคณะสงฆ์ ดังนี้

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น^{๔๙} มีการดำเนินการดังนี้

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดี่ยว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแผ่ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ

๒. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนา การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุม ที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือทาง

^{๔๙} อ่างแล้ว, หน้า ๕๒.

วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๔. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านคุณุศล มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยูวพุทธิกสมาคมประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย และโรงเรียนต่างๆ

๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ บางวัดจัดให้มีปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย

นอกจากนั้น กิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จัดให้มีการเทศน์หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษา มีการประกวดเทียนพรรษา วันสงกรานต์มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การก่อเจดีย์ทราย การขนทรายเข้าวัดการรดน้ำดำหัวผู้มีอายุ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

สรุป ยุทธศาสตร์การทำงานเผยแพร่ ของคณะสงฆ์ มีดังนี้

๑. ตั้งคณะทำงานของคณะสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะจัดกลุ่มจัดประเภทของปัญหา จัดลำดับความสำคัญความจำเป็นและความเร่งด่วนของปัญหา สภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม ตีกรอบของปัญหาวิเคราะห์สาเหตุการเกิดขึ้นของปัญหา วางกรอบการทำงานและเครือข่ายการประสานงานการเผยแพร่ให้ชัดเจนในทุกๆ ระดับ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และส่วนกลาง

๒. จัดให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทุกระดับและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกองค์กร ให้มีการประชุมสัมมนา ระดมสมอง (brain storming) เพื่อให้เกิดการศึกษาหาข้อมูลสภาพปัญหาของสังคมว่า สังคมขณะนี้ มีปัญหาอะไรบ้าง มาแยกแยะปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนของปัญหา และวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหานั้นเสนอต่อคณะทำงานของคณะสงฆ์ในวงที่กว้างมากขึ้น อาจมีคณะทำงานจากภาคประชาชน องค์กรของรัฐและเอกชนด้วย

ในการแสวงหาปัญหาเพื่อให้ได้ทราบปัญหาที่แท้จริง อาจมีการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างๆ ทุกระดับ เก็บรวบรวมรายงานการวิจัย หรือให้พระสงฆ์เราเองทำการศึกษาวิจัยใน

ประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ การทำงานหากทำไปบนฐานของข้อมูล มีฐานของงานวิจัยรองรับ คณะสงฆ์เราจะทำงานไปอย่างเข้มแข็ง เพราะหลักของโพชฌงค์ ๗ นั้น ข้อที่ว่า “ธัมมวิจย หรือ ธัมมวิจโย หรือ ธัมมวิจย” เป็นองค์คุณแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เปรียบเสมือนตัวดาบ นอกนั้นก็อีก ๖ ข้อเปรียบเสมือนฝักดาบ

๓. วางกรอบการทำงานเผยแผ่ให้ชัดเจน กำหนดทิศทางการทำงานให้ชัดเจน ขั้นนี้จะดำเนินการหลังจากได้ผลจากการสรุปกรอบแนวคิด ผลการศึกษาจากที่ประชุมมาแล้วเพื่อให้การทำงานเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เหมือนกองทัพของกำลังทหารโจมตีไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ไม่ให้เป็นกำลังที่กระจายแต่ไร้พลัง เพราะเห็นว่าการทำงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์มีอิสรภาพมากเกินไป และเป็นอิสรภาพที่ไม่มีคุณภาพแต่กระจายแบบกระจายไร้ทิศทาง คือ ประเภทต่างคนต่างทำ ขาดการวางแผนในการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพและเอกภาพเชิงเป้าหมายและทิศทาง

๔. คณะสงฆ์เราควรมีสื่อ คือ มีหนังสือพิมพ์ มีสถานีวิทยุ มีสถานีโทรทัศน์ หรือ ทีวี มีอินเทอร์เน็ต มี Website แต่ต้องให้มีการฝึกอบรมการรู้จักใช้สื่อทั้งหลายเหล่านี้เป็นอย่างดีและให้ถูกต้องจากผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ แต่ในส่วนของเนื้อหาต้องให้มีเนื้อหาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีกรณีตัวอย่างที่เป็นไปเพื่อแก้ประเด็นปัญหาที่สังคมกำลังประสบอยู่เป็นสำคัญ ตามผลสรุปจากคณะทำงาน ที่เห็นว่าเร่งด่วนและจำเป็น

๕. การวัดผลประเมินการเผยแผ่ ขั้นสุดท้ายทุกขั้นตอนในทุกเรื่อง ทุกประเด็นเพราะการทำงานทุกอย่างต้องมีการประเมินผลการทำงานเผยแผ่กันอย่างจริงจังเป็นช่วงๆ เป็นระยะๆ อาจมีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายประเมินผล ทั้งฝ่ายผู้ดำเนินการ ฝ่ายผู้รับผลการเผยแผ่หรือผู้บริโภครเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการทำงานเผยแผ่ต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖. ประการต่อมาที่คณะสงฆ์หรือหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่ควรจะตระหนักหรือระมัดระวัง คือ ตามที่มีผู้ใช้วิธีการเผยแผ่ที่ทำท่าจะดี คือ การนำบทสวดมนต์ต่างๆ มาปรับใส่ทำนองเพลงกำลังเป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป แต่อยากเสนอว่าควรมีคนคอยดูแลสนับสนุนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม ไม่ควรมองในด้านเผยแผ่ มองด้านดีเพียงอย่างเดียว เพราะต่อไปหากมีคนคิดดัดแปลงทำนองให้ผิดเพี้ยนมากเกินไป เช่น ใส่ทำนองดิสโก้เท็ก ทำนองเร็วๆ เต้นในท่าทางที่ไม่เหมาะสม แล้วจะมาคิดหาองค์กรแก้ภายหลัง อาจไม่ทันการณ์ เพราะบางทีเกิดจากเจตนาดีแต่อาจขาดความรู้เท่าทัน หรือไม่คาดคิดถึงผลเสียที่จะตามมา (เพลงให้มีเนื้อหาธรรมะนั้นดีแต่การปรับธรรมะให้เป็นเพลงหรือการลดเนื้อหาสาระของธรรมะนั้นไม่น่าจะเหมาะสม)

ดังนั้น ยุทธศาสตร์และมาตรการในการเผยแผ่ที่ได้รวบรวมมานี้ น่าจะเป็นวิธีการที่ทำทนายของวงการพระสงฆ์เราในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อจะได้ดึงเอาศักยภาพของพระภิกษุสงฆ์ยุคใหม่ที่มีมากไป ด้วยความรู้ความสามารถมีพระภิกษุสามเณรที่ได้เปรียญธรรมสูงๆ มากขึ้น มีเรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมากขึ้น ใครเทศน์ได้ บรรยายได้ ใครเขียนบทความได้ ใครเขียนแนว

นิยายได้ ใครเขียนหนังสือได้ ใครวิจัยเป็นให้ทำงานวิจัย ให้ทำงานตามที่ใครนัด แต่เนื้อหาต้องดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดจนรวบรวมเอาสื่อแขนงต่างๆ มารวมพลังกันแล้วทำงานให้เดินไปสู่ทิศทางเดียวกัน

สรุปได้ว่า เผยแผ่ หมายถึง ขยายออกไป หรือ ทำให้ขยายออกไป การเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากขึ้น จนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต รักการปฏิบัติธรรมและตระหนักในคุณค่าของพระพุทธศาสนา จนกระทั่งช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีทั้งเชิงรับและเชิงรุก ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีคุณสมบัติพื้นฐาน คือ มีอุดมการณ์ มีศีลาจารวัตรตรงงามและมีความรู้ความสามารถ จึงจะสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๑ หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป^{๕๐} การทำให้ขยายวงกว้างออกไปทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ

หลักประโยชน์ ๓

การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กุลและมีความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนสัตว์ทั้งหลายที่มีธูลิในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเลื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรมจักมีผู้รู้ทั่วถึงธรรม”^{๕๑}

พระพุทธพจน์นี้ เป็นเครื่องชี้ชัดถึงบทบาทสำคัญของการสื่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราเป็นปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ^{๕๒}

๑) ทัฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้

^{๕๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๗๘.

^{๕๑}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๕๒}ช.จ. (ไทย) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓ : ๗๕๕/๓๘๘.

๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า

๓) ประมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง

ประโยชน์ คือ ผลตอบสนอง ได้รับสืบมาจากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกุศลกรรมที่พระพุทธศาสนาถือเป็นหลักสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข ความมั่งคั่งบริบูรณ์ ความไม่เกิดในสุคติโลกสวรรค์ และจุดหมายปลายทางของชีวิตที่ถือเป็นสุขที่สงบเย็น เป็นชีวิตที่อยู่จบพรหมจรรย์ สิ้นทุกข์ทั้งปวง

การที่พระพุทธองค์ประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือเกิดเป็นความสุขนั้นทรงหมายเอาลักษณะสุขที่สืบเนื่องจากการดับ อาจจำแนกออกเป็น ๓ ประการคือ^{๕๓}

๑) ดับวิชชา หมายถึง การเกิดญาณทัสสนะอันสูงสุด

๒) ดับกิเลส หมายถึง กำจัดความชั่วร้ายและของเสียด่างๆ ภายในจิตใจ หหมดเหตุที่จะก่อปัญหาความเดือดร้อนวุ่นวายต่างๆ แก่ชีวิตและสังคม

๓) ดับทุกข์ หมายถึง หหมดความทุกข์ บรรลุประโยชน์สูงสุด เกิดเป็นสุขที่นิรันดร ความสุขถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวให้ชัดเจนก็คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุข เริ่มแต่ขั้นต้น คือ บุญ มีพุทธพจน์รับรองว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข”^{๕๔} คนจะถึงความสุขได้ต้องมีศีลเป็นพื้นฐานในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ศีลถือเป็นตัวทำให้เกิดจิตนิ่ง เกิดเป็นฌาน ความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฌาน ฌานยิ่งสูงขึ้นความสุขก็ยิ่งประณีตขึ้น เป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ก็เป็นสุข และเป็นบรมสุขด้วย ดังพุทธพจน์ว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง”^{๕๕} ประโยชน์สุขถือเป็นความชัดเจนในคำสอน พระพุทธศาสนามุ่งหมายความสุขด้วยข้อปฏิบัติให้ถึงสุข มิใช่บรรลุด้วยความทุกข์ แต่มีข้อที่ต้องระวังก็คือผู้ปฏิบัติต้องไม่ติดใจหลงใหลในความสุขที่เกิดขึ้นแก่ตน ไม่ปล่อยให้ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นครอบงำจิตใจของตน ต้องเป็นอิสระสมบูรณ์จากกิเลสทั้งปวง จึงถือเป็นความสุขที่เป็นจุดหมายปลายทางทางพระพุทธศาสนา ประโยชน์สุข ๓ ประการที่ยกไว้เบื้องต้น จะเกิดขึ้นด้วยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองก่อน ในขณะเดียวกันก็มองเห็นเพื่อนมนุษย์รอบข้าง ด้วยการแผ่แผ่ยังประโยชน์ที่ตนได้ปฏิบัติตามจนเกิดผล ดังพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของตน สมควรแท้ เพื่อที่จะทำกิจของตนให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่าบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของผู้อื่น สมควรแท้เพื่อที่จะทำกิจของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สมควรแท้ที่จะทำกิจของทั้ง ๒ ฝ่าย

^{๕๓} พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๒.

^{๕๔} ชุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๒๐๐/๒๔๐ ; อัง.สตุตตก.(ไทย) ๒๓/๕๙/๙๐.

^{๕๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๘๗/๒๘๑.

ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท”^{๕๖} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ที่มองประโยชน์ทั้งที่จะเกิดกับตนเองและผู้อื่น มีสติเป็นตัวขจัดความไม่ประมาท โดยตระหนักถึงผล ของกุศลกรรมเป็นตัวกำหนดทิศทางในการทำให้เกิดประโยชน์ทั้ง ๓ ประการดังกล่าว นอกจากนี้ เป้าหมายที่เป็นอุดมการณ์ของการเผยแผ่พุทธธรรมของพุทธบริษัทดังกล่าวมาแล้วนั้น พระพุทธศาสนายังมีหลักการที่ถือเป็น หัวใจของพระพุทธศาสนาปรากฏในโอวาทปาติโมกข์ ซึ่ง พระพุทธเจ้าทรงประทานแก่พระอริยสาวก ๑,๒๕๐ รูป ณ ในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่บัดนี้เรียกว่า วัน มาฆบูชา โดยสาระคือ

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม
๓. การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว^{๕๗}

สรุปได้ว่า จากพุทธพจน์ที่ยกมาเป็นการประกาศความเป็นพระพุทธศาสนา ที่ผู้เป็น สาวกต้องยึดถือเป็นหลักการปฏิบัติตนและทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ ที่ได้จาก หลักการ โดยถือเอาประโยชน์ของมหาชนเป็นหลักใหญ่ คือ หลักการทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ท่ามกลางกลุ่มศาสนาและเจ้าลัทธิต่างๆ ในอินเดียขณะนั้น

หลักไตรสิกขา

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการพัฒนาชีวิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เรียกว่าเป็น ธรรมที่มีความงาม ๓ อย่าง^{๕๘} งามในเบื้องต้น ได้แก่ ศีล งามในท่ามกลาง คือ สมภา และงามในที่สุดคือ ปัญญา ปรากฏในพระดำรัสที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนารุ่นแรก ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังได้นั้นหลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา ดังปรากฏในเมตตาสูตฺร ขุททกนิกาย ว่า

ผู้ฉลาดในประโยชน์มุ่งหวังบรรลุ
 ควรบำเพ็ญกรณียกิจควรเป็นผู้อาจหาญ ซื่อตรง
 เกรงครัด ว่าง่าย อ่อนโยน และไม่เย่อหยิ่ง
 ความเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจน้อย
 มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์สงบ มีปัญญารักษาตน
 อนึ่ง ไม่ควรประพฤติกุศลความเสียหายใดๆ
 ที่จะป็นเหตุให้วิญญูชนเหล่าอื่นตำหนิเอาได้^{๕๙}

^{๕๖} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๒๒/๔๐.

^{๕๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๔๓-๔๔ ; ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓-๑๘๓/๔๙-๕๐.

^{๕๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑ ; อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๙๔.

^{๕๙} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑-๓/๒๐-๒๑.

การดำเนินไปในหลักของไตรสิกขานั้น สามารถจัดการฝึกอบรมศีล สมาธิ ปัญญา ไปพร้อมกันได้ ดังที่ท่านกล่าวไว้ในการปฏิบัติกรรมฐานคือกำหนดลมหายใจเข้า-ออก ความสำรวม กาย วาจา ในขณะที่เป็นอริศีลสิกขา สมาธิในขณะที่นั้นเป็นอริจิตตสิกขาและปัญญาในขณะที่นั้นเป็นอริปัญญาสิกขา^{๖๐}

ในทำนองเดียวกัน เราสามารถนำหลักการนี้ไปบูรณาการให้สามารถครอบคลุมเนื้อหาสาระเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นหัวข้อธรรมทั้งหมดในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งดูหลากหลาย ให้มีระบบเดียว คือ ไตรสิกขา เพราะหัวข้อธรรมทั้งหมดสรุปลงในเรื่องของไตรสิกขาได้ทั้งสิ้นภายในกรอบของหลัก ไตรสิกขา เราสามารถจัดความสัมพันธ์ของหลักธรรมทุกหมวดให้เกิดเป็นการปฏิบัติธรรม คือการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั่นเอง

ในบรรดาธรรมหรือระบบการปฏิบัติที่จัดรูปแบบเป็นหมวดหมู่ ไตรสิกขาถือเป็นพื้นฐาน เป็นระบบกลาง กว้างขวางครอบคลุม และใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติมากที่สุด แม้ว่าไตรสิกขา จะเป็นเพียงหลักหรือระบบการฝึกอบรม ให้เกิดเป็นการดำเนินชีวิตที่ดีงามแต่เมื่อมนุษย์ได้รับการฝึกหัดตามหลักไตรสิกขา ถือว่าได้ดำเนินไปสู่ มรรคาแห่งการหลุดพ้น

๑. อริศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตที่แสดงออกมาทางกายวาจา เป็นลักษณะการประกอบกุศล ในส่วนของ วาจาชอบ การงานชอบ และการเลี้ยงชีพชอบ การดำรงตนอยู่ในกรอบของระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของตนต่อบุคคลรอบข้าง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์

๒. อริจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพทางอารมณ์ เพื่อควบคุมจิตเป็นลักษณะการประกอบกุศล ในส่วนของ ความพยายามชอบ ความระลึกรู้ชอบ และความตั้งมั่นชอบ การดำรงมั่นของจิต ควบคุมจิตของตนให้เข้มแข็ง มีกำลัง สงบ สงบ ผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งเศร้าหมองต่างๆ อยู่ในสภาพควรแก่การงาน ที่เป็นพื้นฐานของ การใช้ปัญญาในการตัดสินใจที่กำลั้งเกิดขึ้นตามความเป็นจริง

๓. อริปัญญาสิกขา คือ การพัฒนาปัญญา ให้เกิดเป็น ความหยั่งรู้ สภาพความเป็นจริง ที่นำไปสู่ความหลุดพ้น เป็นลักษณะการประกอบกุศลในส่วนของ ความเห็นชอบ และความดำริชอบ การพัฒนาให้เกิดเป็นปัญญาที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ไม่เกิดเป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนจากสภาวะธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงสามารถคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริง^{๖๑}

ไตรสิกขา จึงเป็นตัวจักรสำคัญในการนำไปสู่พัฒนาการทางพฤติกรรม มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อความดีงามและงอกงามของสังคม มีพัฒนาการทางอารมณ์ มีความงอกงามทางอารมณ์

^{๖๐} ชุ.อป. (ไทย) ๒/๑๖๓/๑๐๕.

^{๖๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๑), หน้า ๙๑๔-๙๑๕.

เข้มแข็ง ตั้งมั่น มีสมรรถภาพในการป้องกัน เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) และมีพัฒนาการทางปัญญา มีเหตุผลตรงตามความถูกต้องเป็นจริง จนพ้นจากการครอบงำของอวิชชา โดยอาศัยศักยภาพของแต่ละบุคคลในการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา

ตระหนักถึงศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธเจ้าทรงมีความคิดที่จะเผยแผ่ธรรมด้วยหลักที่ทรงเห็นว่า มนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ มนุษย์สามารถที่จะรู้ความได้ ถ้าเขาได้ฝึกฝนตามหลักการที่แสดง การมองเช่นนี้เป็นการมองที่ศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างทางด้านร่างกาย ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งในการนำไปสู่การรับฟังคำสอนและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ พระพุทธศาสนาเปิดกว้างสำหรับมนุษย์ทุกคนในการเข้ามาเป็นสมาชิก โดยการมุ่งเน้นที่ความสามารถในการแสวงหาทรัพย์ภายในที่เรียกว่า อริยทรัพย์ เป็นการแสวงหาที่มุ่งเน้นให้ผู้นั้นสำรวจตนเอง และความสามารถในการพัฒนาจิตใจของตนให้มีปัญญาเห็นอริยสังขเป็นอิสระจากกิเลสเป็นสำคัญ จนเกิดเป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับตนเองและผู้อื่นโดยพระพุทธองค์ทรงคัดค้านการแบ่งมนุษย์ด้วยชนชั้นวรรณะชาติกำเนิด สูงต่ำ ดำขาว พฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกาย วาจาของมนุษย์ต่างหาก ที่เป็นตัวกำหนดความเป็นมนุษย์ พร้อมศักยภาพทางปัญญา ดังที่โสณทัณฑะพราหมณ์ได้กล่าวกับเพื่อนพราหมณ์ โดยได้ทูลตอบพระพุทธองค์ในโสณทัณฑะสูตร ความตอนหนึ่งว่า

“ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เห็นอังกกมานพหลานของเราหรือไม่” “เห็น ขอรับ”

“อังกกมานพเป็นผู้มีรูปร่าง น่าดู น่าเลื่อมใส มีผิวพรรณผุดผ่องยิ่งนักคฤพรหมมีกายคฤพรหม โอกาสที่จะได้เห็นยากนัก ในที่ประชุมนี้นอกจากพระสมณโคดมแล้ว ไม่มีใครมีผิวพรรณเสมอกับอังกกมานพเลย อังกกมานพเป็นผู้คงแก่เรียนทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท... เป็นผู้มีความดีทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา ถือปฏิสันถารวิสุทธิตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ... แต่อังกกมานพ ยังฆ่าสัตว์ ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของยังไม่ให้ ล้วงละเมิดภรรยาผู้อื่น กล่าวเท็จ ดื่มน้ำเมา ในกรณีอย่างนี้ ผิวพรรณมนต์ และชาติกำเนิดจักทำอะไรได้เล่า”^{๖๒}

พระพุทธองค์ทรงสนับสนุนความสามารถในการพัฒนาจิตใจของตนให้เกิดปัญญาเห็นความเป็นจริง เป็นอิสระจากกิเลสเป็นสำคัญ จนเกิดเป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับตนเองและผู้อื่น การนำชาติกำเนิดมากกล่าวอ้างสำหรับผู้ที่พัฒนาตนนั้นเป็นสิ่งที่เลื่อนลอยการแสดงธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้น พระพุทธองค์ทรงใช้การสอนที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเภทและศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยคำนึงถึงผู้ฟังเป็นหลัก ในการสอนแต่ละครั้งนอกจากพระองค์จะทรงตรวจดูลักษณะนิสัยและระดับภูมิปัญญาแล้ว สาระสำคัญหรือเรื่องที่จะทรงสอนเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงด้วย ทรงเลือกสอนบุคคล จำแนกได้ ๖ ประการ คือ

^{๖๒}ที่.สี. (ไทย) ๘/๓๑๖/๑๒๑.

๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจกันอยู่แล้ว หรือสิ่งที่เคยปฏิบัติที่ความคุ้นเคยของบุคคลกลุ่มนั้น ไปหาสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจยากหรือยังไม่รู้เห็นไม่เข้าใจเพื่อให้เขาเข้าใจ พระธรรมเทศนาตามลำดับ จนสามารถจับใจความสำคัญที่ทรงแสดงดังเช่น การสอนชฎิล ๓ ฟัน้องที่ เคยบูชาไฟมาก่อน ความตอนหนึ่งว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน ก็อะไรเล่าชื่อว่าสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อนให้พึงระลึกว่า จักขุเป็นของร้อน รูปทั้งปวงเป็นของร้อน วิญญาณอาศัยจักขุเป็นของร้อน สัมผัสอาศัยจักขุเป็นของร้อน ความเสวยอารมณ์ เป็นสุขเป็นทุกข์หรือมิใช่สุขมิใช่ทุกข์ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย แม้นั้นก็เป็นของร้อน ร้อนเพราะอะไร เรากล่าวว่า ร้อนเพราะไฟหรือราคะ เพราะไฟคือโทสะ เพราะไฟคือโมหะ ร้อนเพราะความเกิด เพราะความแก่ และความตาย ร้อนเพราะความโศก เพราะความรำพัน เพราะทุกข์กาย เพราะทุกข์ใจ เพราะความคับแค้น”^{๖๓}

๒) สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับชั้น สอนไปตามลำดับขั้นตอนและความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปเปรียบเทียบความลึกของทะเล เช่น เรื่องอนุปปทิกกาและอริยสัจ ๔ เป็นต้น ดังเช่น การที่พระองค์ทรงสอน ภัททวัคคีย์ ความตอนหนึ่งว่า

“ทรงแสดง ทานกถา ศีลกถา สักคกถาโทษ ความต่ำทรามความเศร้าหมองของกามทั้งหลาย และอานิสงส์ในความออกบรรพชา เมื่อพระองค์ทรงทราบว่า พวกเขามีจิตสงบ มีจิตอ่อน มีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศพระธรรมเทศนา ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากอวิชชา ปราศจากมลทิน ได้เกิดแก่พวกเขา ณ ที่นั้น นั้นเองว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา ดูกผ้าที่สะอาดปราศจากมลทิน ควรได้รับน้ำย้อมเป็นอย่างดี

๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ฟังสอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังและปฏิบัติจริง อย่างที่เรียกว่า ประสบการณ์ตรง เช่น การที่พระพุทธองค์ทรงสอนนางกิสสาโคตรมี ที่ระทมทุกข์เพราะลูกชายตายจนเกือบจะเป็นบ้า ความตอนหนึ่งว่า

“ไปสิ เข้าพระนคร เรือนหลังใดไม่เคยมีคนตาย จงนำเมล็ดผักกาดจากเรือนหลังนั้นมานางรับพุทธดำรัสแล้วเข้าไปในพระนคร ได้พบเรือนหลังแรกพูดว่า “พระศาสดาโปรดให้ชานำเมล็ดผักกาดไป เพื่อทำยาสำหรับลูกชายของข้า ถ้าในเรือนหลังนี้ไม่เคยมีใครๆ ตาย” ... นางได้รับคำตอบว่า “ใครเล่าจะสามารถนับคนที่ตายไปแล้วในเรือนหลังนี้ได้”^{๖๔}

๔) ทรงสอนอย่างมีเหตุผล ยกตัวอย่างประกอบ ผู้ฟังพิจารณาตามจนเห็นจริงได้ เช่น เมื่อพระองค์ตรัสกับภิกษุเรื่องการเกิดขึ้นแห่งโยนิโสมนสิการสัมปทานสูตร ความตอนหนึ่งว่า

^{๖๓}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๖/๔๕.

^{๖๔}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๖/๔๕.

^{๖๕}ซู.เถรี. (ไทย) ๕๔/๔๖๔/๓๐๓.

“ภิกษุทั้งหลาย พึงระลึกไว้ว่า เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่ยืนก่อน สิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน คือ แสงเงินแสงทอง สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อน เพื่อความบังเกิดแห่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ของภิกษุ คือ ความถึงพร้อมแห่งการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย ฉะนั้นก็เหมือนกัน”^{๖๖}

๕) สอนตามศักยภาพของผู้ฟัง สอนเท่าที่จำเป็นและพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ฟัง ให้การเรียนรู้ได้ผล ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็นจุดมุ่งหมายข้อนี้ หมายความว่า ความรู้ของพระพุทธองค์มีอยู่มากมาย ไม่ทรงสอนความจริงอื่นที่ไม่นำไปสู่ความดับทุกข์ ทรงสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเท่าที่จำเป็นสำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น ดังที่พุทธองค์ทรงสอนภิกษุ ณ สีสพวัน เมืองโกสัมพี ดังความตอนหนึ่งว่า

พระผู้มีพระภาคทรงหยิบใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบขึ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลาย มาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความข้อนั้นว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบที่เราหยิบขึ้นมากับใบที่อยู่บนต้น อย่างไหนจะมากกว่ากัน ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ใบที่อยู่บนต้นไม่นั้นแลมากกว่า ใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบที่พระองค์ทรงหยิบขึ้นมาเพียงเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลายสิ่งที่เรารู้แล้วแต่มิได้บอกเธอทั้งหลายก็มีมากเหมือนกัน เพราะเหตุไร เราจึงมิได้บอก เพราะสิ่งนี้ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อคลายกำหนด ไม่เป็นไปเพื่อดับ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว คือ เราได้บอก ว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินี-ปฏิบัติ เพราะเหตุไร เราจึงบอก เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อคลายกำหนด ไม่เป็นไปเพื่อดับ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว คือ เราได้บอก ว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินี-ปฏิบัติ เพราะเหตุไร เราจึงบอก เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงบอก^{๖๗}

๖) สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่ผู้ฟังจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ฟังเอง โดยทรงแสดงธรรมที่มีคุณอนเนกอนันต์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับสามัญผลสมโอบาทแก่แก้วกฐาคหบดี ว่า

“เปรียบเหมือนสระน้ำบนยอดเขาใสสะอาดไม่ขุ่นมัว บุรุษผู้มีจักขุอื่นอยู่บนขอบสระนั้น พึงเห็นหอยโข่งและหอยกาบต่างๆ ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ผุงปลาบ้างกำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่

^{๖๖} ส.ม. (ไทย) ๑๘/๑/๑๐๑.

^{๖๗} ส.ม. (ไทย) ๑๘/๑๐๑/๖๑๓.

บ้าง ในสระน้ำนั้น... ดังนี้ ฉันทไถภิกษุก็ฉันทนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้วไม่มีกิเลส ปราศจาก
อุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออัสวักขยญาณย่อมรู้
ชัดตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกข์สมุทัย นี่ทุกข์นิโรธ นี่ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา เมื่อเธอรู้เห็น
อย่างนี้จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากกามาสวะ แม้จากภวาสวะ แม้จากอวิชชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้วก็มี
ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อ
ความเป็นอย่างนี้มีได้มี”^{๖๘}

สรุปได้ว่า จะเห็นได้ว่าในสมัยพุทธกาลนั้น การเผยแผ่ธรรมะหรือการประกาศ
หลักธรรมของทั้งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและการประกาศหลักธรรมของพระสาวกนั้น ได้ใช้หลักใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันประกอบไปด้วย หลักประโยชน์ ๓, หลักไตรสิกขา และการตระหนักถึง
ศักยภาพของมนุษย์

๒.๓.๒ กระบวนการเผยแผ่ (Propagating Process)

การเผยแผ่เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการ
ประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่
การพูดคุย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การชักชวนเข้าร่วม
กิจกรรม การเทศนาทางวิทยุกระจายเสียง การบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น เกี่ยวกับการเผยแผ่
ธรรมะ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้ทรรศนะในมิติแห่งเศรษฐศาสตร์ว่า

การประกันคุณภาพมี ๔ อย่าง เรียกว่า ปัจจัย ๔ ในการที่พวกเราจะเทศน์จะสอนแต่ละ
ครั้ง จะต้อง มี ๔ ขั้นตอนด้วยกัน ถ้าท่านรับประกันกระบวนการใน ๔ ขั้นตอนนี้ ดูแลอย่างครบถ้วน
การเทศน์การสอนธรรมะของท่านจะมีคุณภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือ ต้องมีปัจจัย ๔ อย่าง คือ

๑. Input ปัจจัยนำเข้า
๒. Process ปัจจัยกระบวนการ
๓. Output ปัจจัยผลิต
๔. Impact ปัจจัยผลกระทบ

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ตัวป้อน เวลาท่านไปสอนธรรม ท่านต้องมีธรรมเป็นตัว
ป้อน ขอเปรียบเทียบกับการผลิตสับปะรดกระป๋องที่เราส่งไปขายต่างประเทศ ต่อบ้อนของโรงงาน
สับปะรดก็คือเงินที่ลงทุนไป คนงาน และก็สับปะรดที่ลงทุนไปซื้อมา บ้อนเข้าไปในโรงงาน มันก็จะเข้า
ไปในกระบวนการผลิต ในปัจจัยกระบวนการ (Process) พอผลสับปะรดมาถึงโรงงาน ฝ่ายปอกก็ปอก
ฝ่ายล้างก็ล้าง ฝ่ายสับก็สับ ฝ่ายบรรจุกระป๋องก็ใส่ลงกระป๋องแล้วก็ปิดกระป๋อง ผลผลิตออกมา เช่น
จะให้หวานเท่าไร แล้วก็ไม่เสีย ไม่เน่า แล้วก็สับปะรดสวยทุกชิ้น เรียกว่า ปัจจัยผลผลิต (Output)

^{๖๘}ที่.สี. (ไทย) ๙/๔๙๗/๒๑๙.

มีแบรนด์เนมดี มีตรา มียี่ห้อ คนเห็นแล้วอยากซื้อ หีบห่อสวยลูกค้าชื่นชอบ แพงเท่าไรก็ซื้อ ยี่ห้อเมตอินไทยแลนด์ พุดจาปากต่อปาก ราคาสินค้าก็ขึ้น นี้เรียกว่า Impact คือ ผลกระทบ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ปัจจัยนำเข้าก็คือความรู้ที่เราเตรียมไปเทศน์ไปสอน เราอ่านหนังสือมาถี่เล่ม เราอ่านมากฟังมาก ดีความธรรมะ เราเตรียมข้อมูลและวางลำดับการนำเสนอ

ปัจจัยกระบวนการ ก็คือ วิธีการนำเสนอ วิธีการเทศน์ วิธีการเผยแพร่ มีสื่ออุปกรณ์ ผลผลิตที่ออกมา Output ก็คือ คนฟัง อยู่ฟังจนจบรายการและได้อะไรติดใจกลับไป

ผลกระทบ Impact ที่ตามมาคือ จากปากต่อปากพูดถึงเราว่าเทศน์ดีเหลือเกิน กันต์เทศน์เพิ่ม มีชื่อเสียง ผู้ฟัง เกิดความเลื่อมใสและปฏิบัติตามคำสอนได้ มีการเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี เหล่านี้ก็จัดเป็นผลกระทบ^{๖๙}

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน) กล่าวว่า เทคนิคเป็นภาษาต่างประเทศ ตรงกับภาษาไทยว่า ศิลปะๆ คือวิธีการเผยแพร่ที่จะประสบผลสำเร็จ ต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

(๑) คำคมชนิด

(๒) สุภาชิตหน้อย

(๓) อร่อยต้องมีคำกลอน

(๔) ไม่่งวงนอนต้องมีข้าขัน

(๕) ตรงใจไปนานต้องมีแหล่ รวมความต้องมีทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ศาสตร์คือความรู้ ศิลป์คือวิธีการหรือเทคนิค^{๗๐}

องค์ประกอบในการเผยแพร่

(๑) นโยบาย

(๒) บุคลากร (ผู้ทำงาน)

(๓) ทรัพยากร (คน สถานที่ อุปกรณ์ บรรยากาศ เป็นต้น)

(๔) ช่องทาง (โอกาส)

(๕) การสนับสนุน ซึ่งประกอบด้วย

- ความสะดวก

- ค่าตอบแทน

- กำลังใจ

- การตัดสินใจ

^{๖๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), การเผยแพร่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒-๕๔.

^{๗๐} พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๗.

ประเภทของการเผยแพร่

(๑) สังคมกรรม/สังคมประภคติ

- การชี้ชวน
- การเสนอให้
- การบังคับ

(๒) องค์กร/การจัดองค์กร

- บุคคล
- คณะบุคคล
- ทีมงาน
- กระบวนการ

(๓) การใช้ยุทธวิธี

- การแทรกแซง
- การเลียนแบบ
- การแข่งขัน
- การสมรส
- การจัดตั้งโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการเผยแพร่

(๑) เพื่อแจ้งเรื่องราวต่างๆ ที่ตนต้องการให้คนอื่นทราบและเห็นคล้อยตาม

(๒) เพื่อให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการเผยแพร่

(๓) เพื่อสื่อให้เกิดความเข้าใจและรวมเป็นพวกเดียวกัน

(๔) เพื่อแสดงบทบาทที่ตนมีอยู่

(๕) เพื่อสนองความต้องการของสังคม

ประโยชน์ของการเผยแพร่

(๑) ทำให้ทราบข่าวสารที่มีคุณค่าและประโยชน์สำหรับชีวิต

(๒) ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการประพฤติปฏิบัติ

(๓) ทำให้ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการประพฤติและปฏิบัติที่ถูกต้อง

(๔) ทำให้ผู้รับการเผยแพร่เกิดศรัทธาเลื่อมใส

(๕) สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

หลักการเผยแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา

ธรรมะอย่างเดียวกันหรือหัวข้อเดียวกัน แต่ถ้าหากผู้สื่อมีทักษะต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่ก็แตกต่างกันด้วย ดังนั้น ในการเผยแผ่ธรรมะหรือการสื่อสารธรรมะจึงจำเป็นที่จะต้องรู้หลักการซึ่งอาจกล่าวได้ดังนี้

- (๑) นำเสนอ
- (๒) โน้มน้าวจิตใจ
- (๓) นำปฏิบัติ
- (๔) ตอบคำถาม
- (๕) แสดงความเป็นมิตร

วิธีการเผยแพร่

- (๑) พูดคุย
- (๒) ปาฐกถา
- (๓) บรรยาย
- (๔) อภิปราย
- (๕) สอน
- (๖) ใช้เอกสาร
- (๗) แจกอมิส

กระบวนการเผยแพร่

- (๑) วางแผน
- (๒) สร้างบุคลากร
- (๓) พัฒนาบุคลากร
- (๔) จัดส่งบุคลากร
- (๕) ให้การสนับสนุนบุคลากร
- (๖) ประเมินผล^{๗๑}

คุณสมบัติของผู้เผยแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา

การสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรมะในทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลบ้าง การสื่อสารระหว่างกลุ่มบ้าง ในปัจจุบันการสื่อสารมวลชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น จะเป็นการสื่อสารรูปแบบใดก็ตาม สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญมากก็คือตัวของผู้สื่อสารหรือผู้ส่งสารนั่นเอง สมาน

^{๗๑}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, คู่มืออบรมนักเทศน์, (ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๗-๔๘.

งามสนิท ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธศาสนาโดยอธิบายตามหลักแห่งสัพปุริสธรรม ๗ ดังนี้

(๑) มีธัมมัญญุตตา เป็นผู้รู้ธรรมะคือหลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งแทงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน

(๒) มีอัตถัญญุตตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอน ชัดเจน (Goal Oriented)

(๓) มีอัตตัญญุตตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อม หรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะนำไปสู่การยอมรับตน (Self Acceptance) แล้วจะเปิดเผยตน (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในตนได้อย่างดีเยี่ยม ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดี จะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณที่สุขุมรอบคอบมีเหตุมีผล ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) มีมัตตัญญุตตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี การสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารก็รับไม่ได้ หากน้อยไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร (Frequency) คือ ไม่ส่งสารที่ซ้ำซากมากหรือน้อยจนเกินไป

(๕) มีกาลัญญุตตา รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสาร แม้ว่าจะเป็นการสื่อสารหรือการสื่อสารภายในตน การสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อพิพาทหรือข้อบาดหมางใจตามมา หากเราย้อนดูประวัติศาสตร์ แม้แต่นักวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงของโลก ยังได้รับโทษจากการประกาศสัจธรรมหรือทฤษฎีความรู้ของตนในเวลาที่ไม่เหมาะสม

(๖) มีปริสัญญุตตา รู้จักชุมชน รู้จักสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่า กลุ่มผู้รับสาร เป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบผลสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารก็ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น พระพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมะของพระองค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าพระองค์ทรงรอบรู้รับสารอย่างรู้แจ้งแทงตลอด ทรงรู้ไปถึงภูมิหลังหรือกรรมเก่าตั้งแต่ชาติก่อนของผู้รับสาร ผู้ส่งสารที่เป็นปุถุชนธรรมดาที่มีความจำเป็นต้องรู้กลุ่มเป้าหมายว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร ต้องรู้จักเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม ฯลฯ ยิ่งรู้กลุ่มเป้าหมายมากการสื่อสารยิ่งมีประสิทธิภาพมาก

(๗) การมีบุคคลปโรปรัญญุตตา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าผู้รับสารแต่ละคนแต่ละกลุ่ม มีลักษณะจำเพาะเป็นของตนเอง มีจริต มีอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใด การที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้

พระพุทธเจ้าทรงเข้าใจชัดในทุกข์ว่าเกิดแต่สมุทัยและนิโรธว่าเกิดแต่มรรค สืบสาวไปหาเหตุได้อย่างนี้จัดเป็นธัมมัญญุตตา ทรงเข้าใจชัดว่าสมุทัยเป็นเหตุให้เกิดทุกข์และมรรคว่าเป็นเหตุให้ถึง

ความดับทุกข์ สืบสาวไปหาผลได้อย่างนี้จัดเป็นอรรถัตถุญญา ทรงบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะเป็น พระพุทธเจ้า คือในส่วนสังคัมภีร์พระองค์ก็ทรงบัญญัติพระวินัยปกครองคณะสงฆ์ ในสังคัมภีร์ทรง เผยแผ่ธรรมประกาศพระศาสนาของพระองค์ นี้จัดเป็นอรรถัตถุญญา ทรงสั่งสอนในหลักแห่ง มัชฌิมาปฏิปทา แม้พระเทวทัตจะทูลขอให้ภิกษุทั้งหลายประพฤติน้อย่างเคร่งครัด เช่น ไม่นั่งเนื้อฉัน ปลาตลอดชีวิต พระองค์ก็ไม่ทรงอนุญาต เพราะทรงเล็งเห็นว่า แม้จะฉันปลาหรือเนื้อก็สามารถบรรลุ ธรรมได้เหมือนกัน แต่ปลาหรือเนื้อนั้นภิกษุต้องไม่ได้สั่งให้ฆ่าทำอาหารหรือมีความรังเกียจสงสัยใน อาหารนั้น การบริโภคนั้น ๔ ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายหรือจิตใจของผู้บริโภคเป็นสำคัญ หากยัง บริโภคด้วยตัณหาหรือความยึดมั่น เช่น มีมานะว่าตนประพฤติพรตได้เคร่งครัดกว่าผู้อื่นเพราะเหตุที่ไม่ ฉันปลาและเนื้อนั้นปฏิบัติทางดั่งกล่าวย่อมนจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมแน่นอน ไม่สามารถที่จะทำ ให้พ้นจากทุกข์ได้ หรือทรงวางหลักมหาปาเทส ๔ ไว้แก่ภิกษุ เพื่อความยึดหยุ่นทางพระวินัย โดยเฉพาะยุคหลังพุทธกาลที่เกิดมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในพระวินัยมากขึ้น ถือว่ามีความจำ เป็นมากในการใช้วินิจฉัยพระวินัย นี้จัดเป็นมัตถุญญา การที่พระองค์ไม่ทรงบัญญัติพระวินัยกับภิกษุ ไม่ให้ประพฤติเสียหายก่อนนั้นก็เพราะทรงเล็งเห็นว่า หากพระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยกันไว้ก่อนก็จะ ทำให้ถูกติเตียนได้ เพราะเหตุยังไม่เกิด เหมือนกับทรงไม่ไว้วางใจในความประพฤติของเหล่ากุลบุตรที่ บวชด้วยศรัทธาดังนั้น เมื่อมีการประพฤติเสียหายเกิดขึ้น พระองค์จึงได้ทรงบัญญัติพระวินัย โดยทรง ดำเนินความประพฤติเสียหายนั้นพร้อมทั้งทรงชี้ให้เห็นโทษในการประพฤติล่วงเกินและอาณิสสแห่ง การรักษาพระวินัยได้ เหล่าภิกษุสาวกก็ปฏิบัติตามด้วยความเคารพ นี้จัดเป็นกาลัญญา ชาวกาลามะ กำลังสับสนเรื่องคำสอนต่างๆ กันของเหล่าสมณพราหมณ์ พระองค์ทรงทราบสถานการณ์ที่กำลังเกิด อะไรขึ้นกับเขาเหล่านั้น และจะแก้ไขได้อย่างไร จึงได้ทรงแสดงกาลามสูตร ซึ่งใจความกล่าวถึงหลัก แห่งการเชื่อที่ถูกต้อง ทรงปฏิเสธหลักเหตุผลตามแนวตรรกะว่าไม่สามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำ ได้ การจะเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องนั้นจะต้องลงมือปฏิบัติจนเห็นผลประจักษ์แก่ตนเอง นี้จัดเป็น ปริสัญญูญา การที่พระองค์ทรงแสดงธรรมได้ตรงกับอุปนิสัยหรือความต้องการของผู้ฟังนั้น เช่น ตรัส ทรงแสดงความไม่เที่ยงแห่งรูปแก่พระนางรูปนันทา ซึ่งยึดมั่นถือมั่นในรูป หรือทรงแสดงธรรมอุปมา ด้วยอุปกรณ์การทํานาแก่พราหมณ์ผู้เป็นชาวนา เป็นต้น นี้จัดเป็นบุคคลปโรปรัญญาของ พระพุทธเจ้า

กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่

ในการแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ พระพุทธเจ้าจะทรงแผ่ข่ายพระญาณตรวจดูอุปนิสัย ของผู้รับการแสดงธรรมเสียก่อน จากนั้นจึงค่อยเสด็จไปโปรด แม้คนเดียวพระองค์ก็ทรงโปรด ดังนั้น การแสดงธรรมของพระองค์จึงมีผลคือผู้ฟังได้บรรลุธรรมตามสมควรแก่อุปนิสัยหรือบารมีธรรมของเขา แต่ในปัจจุบัน กลุ่มเป้าหมายในการแสดงธรรมของพระสงฆ์นั้นมีมากมายหลายกลุ่ม แล้วแต่จะเลือก เองโดยภาพรวม หากจัดตามวัยก็แบ่งได้เป็น ๕ คือ

๑. วยเด็ก
๒. วยรุ่น
๓. วยหนุ่มสาว
๔. วยผู้ใหญ่
๕. วยชรา

หากจัดตามความต้องการหรือความรู้สึกของผู้ฟัง ก็แบ่งได้เป็น ๓ ทักษะของสัมพันธกิจสมุทธานั้น ดังนี้

๑. พวกที่อยากจะฟังอยู่แล้ว
๒. พวกที่รู้สึกเป็นกลาง
๓. พวกที่ไม่อยากฟัง แต่ถูกเกณฑ์หรือบังคับมาฟัง

กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนานั้น จัดเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกัน ดังพระพุทธพจน์ในโพธิราชกุมารสูตร ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสกับ โพธิราชกุมารถึงตอนที่พระองค์รับคำทูลอาราธนาให้แสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์ดังนี้ ราชกุมาร ครั้งนั้น อาตมภาพรับคำทูลอาราธนาของพรหม และเพราะอาศัยความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย จึงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ เมื่อตรวจดูโลกด้วยด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลายผู้มีฉุฉุในดวงตาน้อย มีฉุฉุในดวงตามาก มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทราม สอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งน่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งไม่น่ากลัว จากพระพุทธพจน์นี้ สามารถจัดประเภทแห่งกลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่พุทธธรรมได้ดังนี้

- ก. จัดตามปัญญาในการรู้ธรรมหรือบารมีธรรม ได้แก่
 - (๑) ผู้มีฉุฉุในดวงตาน้อย ได้แก่ มีราคะ โทสะ และโมหะน้อย
 - (๒) ผู้มีฉุฉุในดวงตามาก ได้แก่ มีราคะ โทสะ และโมหะมาก
- ข. จัดตามอินทรีย์ ได้แก่
 - (๑) ผู้มีอินทรีย์แก่กล้า ได้แก่ มีศรัทธา เป็นต้น แก่กล้า
 - (๒) ผู้มีอินทรีย์อ่อน ได้แก่ มีศรัทธา เป็นต้น ไม่แก่กล้า
- ค. จัดตามอาการ ได้แก่
 - (๑) ผู้มีอาการดี ได้แก่ เป็นผู้ที่มีศรัทธา เป็นต้น
 - (๒) ผู้มีอาการทราม ได้แก่ เป็นผู้ไม่มีศรัทธา เป็นต้น
- ง. จัดตามสติปัญญาในการรับรู้อาสาสอน ได้แก่
 - (๑) สอนให้รู้ได้ง่าย ได้แก่ ฟังคำสอนแล้วก็รู้ตามได้ง่าย
 - (๒) สอนให้รู้ได้ยาก ได้แก่ ฟังคำสอนแล้วก็รู้ตามได้ยาก
- จ. จัดตามความเห็น หรือทิฐิ ได้แก่

(๑) พวกที่เห็นปรโลกแล้วเห็นว่าไม่มีจริง

(๒) พวกที่เห็นปรโลกแล้วเห็นตามว่ามีจริง

กล่าวโดยสรุป การเผยแผ่นั้นเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นประชาชนได้รับทราบเรื่องราวต่างๆ จากการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การสอนธรรม การเทศน์ บรรยาย เพื่อสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ การวางแผน การสร้างบุคลากรผู้เผยแผ่ การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุน ภายใต้วิธีการเผยแผ่ ที่ผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาสาระที่บรรยายกับคุณสมบัติของผู้บรรยาย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๐ : ๑๓๔-๑๓๕).	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลายตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ), (๒๕๔๐ : ๑๔๔).	พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแพร่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนา และความมั่นคงของชาติไทยผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ), (๒๕๔๐ : ๔๒).	หน้าที่ในการเผยแพร่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ), (๒๕๔๐ : ๕๒).	กิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖ : ๔๗๘).	การเผยแพร่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไปทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๑ : ๕๒).	การที่พระพุทธรูปประสงคืให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือเกิดเป็นความสุขนั้นทรงหมายเอาลักษณะสุขที่สืบเนื่องจากการดับ อาจจำแนกออกเป็น ๓ ประการ คือ ๑) ดับอวิชชา หมายถึง การเกิดญาณทัสสนะอันสูงสุด ๒) ดับกิเลส หมายถึง กำจัดความชั่วร้ายและของเสียด่างๆ ภายในจิตใจ หหมดเหตุที่จะก่อปัญหาความเดือดร้อนวุ่นวายต่างๆ แก่ชีวิตและสังคม ๓) ดับทุกข์ หมายถึง หหมดความทุกข์ บรรลุประโยชน์สูงสุด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๑ : ๙๑๔-๙๑๕).	ในบรรดาธรรมหรือระบบการปฏิบัติที่จัดรูปแบบเป็นหมวดหมู่ ไตรสิกขาถือเป็นพื้นฐาน เป็นระบบกลาง กว้างขวางครอบคลุม และใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติมากที่สุด มี ๓ ประการ คือ ๑. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตที่แสดงออกมาทางกายวาจา ๒. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพทางอารมณ์ ๓. อธิปัญญาสิกขา คือ การพัฒนาปัญญา

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๘ : ๕๒-๕๔).	การเทศน์การสอนธรรมะจะมีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ ต้องมีปัจจัย ๔ อย่าง คือ ๑. Input ปัจจัยนำเข้า คือ ต้องมีธรรมเป็นตัวป้อน ๒. Process ปัจจัยกระบวนการ คือ วิธีการนำเสนอ วิธีการเทศน์ วิธีการเผยแผ่ ๓. Output ปัจจัยผลิต คือ คนฟัง อยู่ฟังจนจบ และได้อะไรติดใจกลับไป ๔. Impact ปัจจัยผลกระทบ คือ จากปากต่อปาก พูดถึงเราว่าเทศน์ดีเหลือเกิน มีชื่อเสียง ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสและปฏิบัติตามคำสอนได้
พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน), (๒๕๔๓ : ๑๓๗).	เทคนิคเป็นภาษาต่างประเทศ ตรงกับภาษาไทยว่า ศิลปะๆ คือวิธีการเผยแผ่ที่จะประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ (๑) คำคมชนิด (๒) สุภาชิตหน้อย (๓) อร่อยต้องมีคำกลอน (๔) ไม่่วงนอนต้องมีขำขัน (๕) ตริงใจไปนานต้องมีແ່ รวมความต้องมีทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ศาสตร์ คือความรู้ ศิลป์คือวิธีการหรือเทคนิค
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, (๒๕๔๕ : ๔๗-๔๘).	กระบวนการเผยแผ่ (๑) วางแผน (๒) สร้างบุคลากร (๓) พัฒนาบุคลากร (๔) จัดส่งบุคลากร (๕) ให้การสนับสนุนบุคลากร (๖) ประเมินผล

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหวัตถุธรรมหรือที่เรียกว่าหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ได้มีผู้ให้ความหมายทั้งที่มีมุมมองคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

พระพุทธเจ้า ทรงตรัสถึงหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ ๔ ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ ๑ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ อตถจริยา ความประพฤติประโยชน์ ๑ สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ๑ ดุกรภิกษุทั้งหลายสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล การให้ ๑ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้ ๑ ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร ๑ ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาคบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่เพียงมีไชร้มารดาหรือบิดา ไม่เพียงได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้น พวกเขาจึงถึงความใหญ่และเป็นที่น่าสรรเสริญ^{๗๒}

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง สังคหวัตถุไว้ใน พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาตสังคหวัตถุสูตร ดังนี้^{๗๓}

ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ สังคหวัตถุ ๔ ประการอะไรบ้าง คือ

๒.๔.๑ ทาน (การให้)

๒.๔.๒ เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก)

๒.๔.๓ อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)

๒.๔.๔ สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

สังคหวัตถุ ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในสูตร สูตรว่าด้วยสังคหวัตถุ ไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ประการแลทาน เปยยวัชช้อตถจริยาในโลกนี้และสมานัตตตา ในธรรมนั้นๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านั้นแลช่วยอุ้มชูโลก^{๗๔} นอกจากนี้ ความหมายของสังคห ยังมีความหมายว่าวิธีสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้ว ให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พุดง่ายๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคนนั่นเอง มี ๔ ประการ คือ ๑) ทานคือการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอด ถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ๒) ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็น

^{๗๒} อย.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๗๓} อย.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

^{๗๔} อย.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

หลักฐานจงใจให้นิยามยอมตาม ๓) อุตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม และ ๔) สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอด้วยต้น ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณีคือ^{๗๕}

สังคหัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรม ๔ ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่

ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว เป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว

ปิยจาวา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี พูดด้วยความจริงใจ ให้เกิดไมตรีรักใคร่နှစ်ถือ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสำหรับกาลเทศะ

อุตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอตนเสมอปลาย เป็นคุณธรรมช่วยให้เป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น ไม่โลเล เป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นด้วย^{๗๖}

สังคหผละ แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นถ้านักบริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีคนมาช่วยทำงาน เมื่อไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารไม่ได้^{๗๗} สังคหัตถุ ๔ เป็นทางเกิดของสามัคคีมี ๔ ข้อ คือ

๑. ทาน คือ การให้ปัน การให้ทานซึ่งกันและกันไม่หวงกัน โดยการให้ทาน แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม

๒. ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก ไม่พูดให้เขาเกลียด ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ต้องพูดให้เขารัก เรียกว่า ปิยวาจา ปิโย เทวมนุสสานัง

^{๗๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑๒.

^{๗๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมญูชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

^{๗๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐-๗๕.

๓. อัจฉริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างนุ่งดูตาย อย่าเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

๔. สมานัตตตา เป็นการวางตนให้เหมาะสม เรียกว่า ไม่ถือตัวตนว่า เราดีกว่าเขา ได้แก่ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เหมาะกับฐานะ เหมาะกับกาลเทศะ ทว่า เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่นั้นหมายความว่า เรามีหน้าที่อย่างไรก็ปฏิบัติไปตามหน้าที่ ที่ว่าเหมาะสมกับฐานะนั้น คือ ใช้จ่ายทรัพย์ให้เหมาะสมกับฐานะก็คือเข้าใจใช้จ่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยสร่ายเกินไป แต่ก็ไม่ตระหนี่เกินไปจนเข้าขั้นทรมาณตนเอง ทว่าเหมาะสมกับกาลเทศะนั้น หมายความว่า ปฏิบัติกิจให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่^{๗๘}

สังคหวัตถุสูตร ได้กล่าวว่า พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพันทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริงธรรมะของพระพุทธองค์เป็นความรู้อันบริสุทธิ์เป็นธรรมโอสถนานนอกที่สามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตากรุณาปราณี มีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า^{๗๙}

ทานัญจะ เปยยะวิชชัญจะ อัจฉริยา จะยา อิระ

สมานัตตะตา จะ อัมเมสุ ตัตถะตัตถะ ยถา รหัง

ทาน (การให้)

เปยยวิชชะ (มีวาจาเป็นที่รัก)

สมานัตตะตา (วางตนสม่าเสมอ)

อัจฉริยา (การประพฤติประโยชน์)

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิมสลักที่ยึดครบรถซึ่งเล่นไปไว้ได้ฉะนั้น^{๘๐}

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญมากกว่าเสียงนินทาว่าร้ายพระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่าขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองก่อน คือต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อนโดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก

^{๗๘} พระราชสุทธินามมงคล, (หลวงพ่ोजรัญ ฐิตธมโม), **สังคหวัตถุ ๔**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.jarun.org/v6/th/home.html> [๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐].

^{๗๙} อัง.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.

^{๘๐} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกันทำให้สังคมเป็นสุข ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน (Giving; Generosity; Charity) การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของ หรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมีความโอบอ้อมอารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำทานจะไม่สูญเปล่าผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทนดังพุทธพจน์ที่ว่า “มณาปทายี ลภเต มณาปิ”^{๘๑} แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ

การให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑) อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่ารวมทั้งการให้รางวัลต่าง ๆ

๒) วิทยาทานหรือธรรมทาน คือ การให้ธรรม ความรู้ การให้สิ่งที่ดีเป็นประโยชน์

ทาน ๒ อย่าง คือ อามิสทาน (การให้สิ่งของ) และธรรมทาน (การให้ธรรม) บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ ธรรมทานเป็นเลิศ^{๘๒}

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ (Kindly Speech : Convincing Speech) ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน มีหางเสียง สมานสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน พูดจาอ่อนโยนเสียดเสียดสีกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ ดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร ดังนี้^{๘๓}

ตถาคตตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในขณะนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น

^{๘๑} อัง.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๔๔/๔๕.

^{๘๒} พุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

^{๘๓} พุ.ม. (ไทย) ๑๓/๘๓/๘๘.

ตลาคตรู้ว่าจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในข้อนั้น ตลาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะตลาคค มีความเอ็นดูในหมู่สัตว์ทั้งหลาย^{๘๔}

๓. อุตถจริยา (Useful Conduct ; Rendering Services ; Life of Service ; Doing Good) การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม การให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑) การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

๒) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลังทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “คนทำหมู่คณะให้ดังงาม”

๔. สมานัตตตา (Evenand Equal Treatment ; Equality Consisting in Impartiality, Participation and Behaving Oneself Properly in All Circumstances) เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม^{๘๕}

ดังนั้น เราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่า ในแต่ละฐานะที่เราเป็นอยู่มีหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ นอกจากนี้เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วย คือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไรแม้ว่าเราจะได้ดีแล้วก็ตามก็ต้องไม่ลืมตัว ยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดี ก็ต้องแสดงออกให้เขารับรู้ว่ามีสติกับเขาอย่างจริงจัง ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขา ถ้าทำได้อย่างนี้เราก็อยมจะเป็นที่รักที่พอใจของคนรอบข้าง ดังเช่นเรื่องของหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีผู้มีสังกหัตถุธรรมประจำใจ ดังนี้^{๘๖}

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ อคคาฬวเจดีย์ เขตเมืองอาฬวี ลำดับนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวี มีอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คนแวดล้อมเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัตแล้วนั้น ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคจึงตรัสกับหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่า

หัตถกขะ บริษัทของท่านนี้มากนัก ท่านสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากนี้อย่างไร

^{๘๔} ม.ม. ๑๓/๘๕/๘๖.

^{๘๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๑.

^{๘๖} อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๒๔/๒๖๗.

หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีกราบพูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากนี้ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว คือ ข้าพระองค์รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยทานก็สงเคราะห์ด้วยทาน รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะ ก็สงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะรู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้ ก็สงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวสม่ำเสมอ ก็สงเคราะห์ด้วยการวางตัวสม่ำเสมอ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญโภคทรัพย์ในตระกูลของข้าพระองค์มีอยู่พร้อมคนทั้งหลายย่อมเข้าใจคำพูดของข้าพระองค์ว่าควรฟัง ไม่เหมือนคำพูดของคนจน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตีละ ตีละ หัตถกเถ วิธินี้ของท่านเป็นอุบายที่จะสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้จริงอยู่ ใครก็ตามสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ในอดีตกาล ก็ล้วนแต่จักสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่จักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ในอนาคตกาล ก็ล้วนแต่จักสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่กำลังสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ในปัจจุบัน ก็ล้วนแต่จักสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล

หลังจากนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้แจงให้เห็นชักชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เร้าใจให้อาจหาญแก่กล้า ปลอดภัยให้สดชื่น ร่าเริงด้วยธรรมมีกถาแล้ว ลุกจากที่นั่งถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ทำประทักษิณแล้วจากไป

ลำดับนั้น เมื่อหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีเลิกไปไม่นานพระผู้พระภาครับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงทรงจำหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่าเป็นผู้ประกอบด้วยธรรมที่นำอัสจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ ธรรมที่นำอัสจรรย์ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ อะไรบ้าง

๑. เป็นผู้มิศรัทธา
๒. เป็นผู้มิศีล
๓. เป็นผู้มิหิริ
๔. เป็นผู้มิโอตตปะปะ
๕. เป็นพหูสูต
๖. เป็นผู้มิจาคะ
๗. เป็นผู้มิปัญญา
๘. เป็นผู้มีความมกน้อย

จะเห็นได้ว่าหลักธรรมปฏิบัติที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้ได้ คือ สังคหวัตถุ ๔ อย่างได้แก่

๑. ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปันนั้น ย่อมเป็นเรื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ผู้รับให้ระลึกรึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ มีจิตใจ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักแก่ชนทั้งหลาย คนหม่อมมากย่อมคบค้าสมาคมด้วยสมดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก คนหม่อมมากย่อมคบเขา

๒. ปิยวาจา การเจรจาที่อ่อนหวาน คือ วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะย่อมเป็นที่ชื่นใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนา ไม่มีใครชอบวาจาที่หยาบคายแข็งกระด้างหรือวาจาที่ก้าวร้าว ที่ไร้มารยาท ไม่รู้กาลเทศะ และวาจาที่ไม่ไพเราะ ไม่สมฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและคู่สนทนาด้วย คนเราจะได้ดีหรือถึงความเสื่อมก็ด้วยวาจานั้นแหละ เป็นข้อสำคัญประการหนึ่ง โบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หมายความว่า วาจาที่ดี ที่สุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวานนั้นแหละเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการครองใจคนและจะได้ดีก็เพราะวาจานั้นแหละ ส่วนคำว่า เลข ณ ที่นี้ หมายถึง วิชาความรู้ยังเป็นรอง คือถึงจะเป็นคนมีความรู้สูง แต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้ว ย่อมหวังความเจริญในชีวิตได้ยาก เพราะคนปากเสียไม่อาจผูกใจใครไว้ได้ จะหาคนคบหาสมาคมเป็นมิตรสหายที่ดีที่จริงใจต่อกันได้ยาก ปิยวาจา คือ วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนต่อกันตามฐานะเท่านั้นแหละที่จะเป็นเครื่องผูกใจยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นได้ยืนนาน

๓. อัตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนเลี้ยงน้ำใจช่วยใครไม่เป็น คือ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัด ยามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ เช่น ในยามประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ ได้แก่ อุทกภัย ภัยจากน้ำท่วม วาตภัย ภัยจากลมพายุ อัคคีภัย ภัยจากไฟไหม้ เป็นต้น ก็มีน้ำใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่น หรือสังคมที่กำลังได้รับความทุกข์เดือดร้อนเช่นนั้นตามกำลังของตนด้วยใจเมตตาและกรุณาธรรม ความเป็นผู้มีน้ำใจ ย่อมประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาส ด้วยเมตตากรุณาธรรมเช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องผูกใจหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่น ให้ผูกสมัครรักใคร่ และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ยืนนานเป็นอย่างดี ดังมีสุภาษิตคำโบราณว่า ไปบ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวับบั้นควายให้ลูกท่านเล่น แม้ว่าสมัยนี้การบั้นวับบั้นควายให้ลูกท่านเล่นเป็นเรื่องล้าสมัยแล้ว แต่สุภาษิตนี้ก็ยังเป็นอุทาหรณ์ว่า การรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น หรือการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นเครื่องผูกใจคน เป็นคุณธรรมเครื่องครองใจคนได้ดี ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อย่างยั่งยืน

๔. สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว ก็คือ ความประพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า หรือได้ดิบได้ดีขึ้นไป ก็ไม่ถือตัวหรือทำตัวเย่อหยิ่งกับญาติพี่น้องหรือมิตรสหายเดิม ที่เคยคบค้าหรือปฏิบัติดีต่อกัน เคยเคารพนับถือกันมาอย่างไร ก็คง

ประพุดิปฏิบัติดีต่อกัน เคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้น ความเป็นผู้มีตนเสมอนี้เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี^{๘๗}

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุธรรม มีหลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมแห่งเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ความสามัคคี โดยให้ทำตนเสมอดันเสมอปลาย หากเทียบกับการครองตน ครองคน ครองงาน กับการผูกไมตรีควรเริ่มด้วย ๑) ทาน คือ การให้ การเสียสละ เพราะ “การครองคน” ต้องมีการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นทำให้เป็นที่รัก ๒) ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน สานสามัคคีทำให้สามารถ “ครองคน” ได้ พูดด้วยความจริงใจ ให้เกิดไมตรี ไม่พูดหยาบคาย ๓) อตถจริยา คือ ประพุดิประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้สามารถ “ครองงาน” ได้ เพราะ การสงเคราะห์ทุกชนิด ให้คำแนะนำ ชี้แนะ อำนวยความสะดวกยอมทำให้งานราบรื่น และ ๔) สมานัตตตา คือ การวางตนสม่าเสมอ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เป็นการ “ครองตน” ทำให้เป็นที่รัก การวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ กาลเทศะ ไม่ถือตัว ซึ่งหากทำได้ดังนี้ย่อมเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุธรรม

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๑ : ๔๑๒).	สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคนนั่นเอง มี ๔ ประการ คือ ๑. ทานคือการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒. ปิยวาจา หรือเปยยวชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ ๓. อตถจริยา คือ การประพุดิประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ ๔. สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอด้วยตัน ทำตนเสมอด้วยปลาย

^{๘๗} พระภวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ขยมงคล), **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : เอช ที พี เพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐ : ๒๕).	สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรม ๔ ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือเป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คือ ๑. ทาน คือ การให้ ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ๓. อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด ๔. สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๕๑ : ๗๐-๗๕).	สังคหฺพละ แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นถ้านักบริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีคนมาช่วยทำงาน เมื่อไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารไม่ได้
พระราชสุทธีญาณมงคล, (หลวงพ่ोजรัญญู ฐิตธมฺโม), http://www.jarun.org/v6/th/home.html (๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐).	สังคหวัตถุ ๔ เป็นทางเกิดของสามัคคีมี ๔ ข้อ คือ ๑. ทาน คือ การให้ปัน แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม ๒. ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก เรียกว่า ปิยวาจา ปิโย เทวมนุสสานัง ๓. อตถจริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างนั่งดูตาย อย่าเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ๔. สมานัตตตา เป็นการวางตนให้เหมาะสม

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๑ : ๗๑).	หลักสังคหัตถ์ ๔ เป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกันทำให้สังคมเป็นสุขมี ๔ ประการ ดังนี้ ๑. ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจา น่ารัก พูดอย่างรักกัน ๓. อัถถจริยา การประพฤติประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา ๔. สมานัตตตาเอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย
พระภิกษุวิสุทฺธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล), (๒๕๔๒ : ๘๓).	หลักธรรมปฏิบัติที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้ได้ คือ สังคหัตถ์ ๔ อย่าง ได้แก่ ๑. ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ ปันนั้น ย่อมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ผู้รับให้ระลึกนึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ ๒. ปิยวาจา การเจรจาที่อ่อนหวาน คือ วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะย่อมเป็นที่ชื่นใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนา ๓. อัถถจริยา การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ในการวิจัย

สุพรรณบุรีเป็นเมืองโบราณ พบหลักฐานทางโบราณคดีมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓,๕๐๐-๓,๘๐๐ ปี โบราณวัตถุที่ขุดพบมีทั้งยุคหินใหม่ ยุคสำริด ยุคเหล็ก และสืบทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี และศรีวิชัย สุพรรณบุรีเดิมมีชื่อว่า ทวารวดีศรีสุพรรณภูมิ หรือพันธุมบุรี ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีน แถบ บริเวณตำบลรั้วใหญ่ไปจดตำบลพิหารแดง ต่อมาพระเจ้ากาแตได้ย้ายเมืองมาตั้งอยู่ที่ฝั่งขวาของแม่น้ำ แล้วโปรดให้มอญน้อยไปสร้างวัดสนามชัย และบูรณะวัดป่าเลไลยก์ ชักชวนให้ข้าราชการจำนวน ๒,๐๐๐ คนบวช จึงขนานนามเมืองใหม่ว่า สองพันบุรี ครั้นถึงสมัยพระเจ้าอู่ทอง ได้สร้างเมืองมาทางฝั่งใต้หรือทางตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ชื่อเมืองเรียกว่า อู่ทอง จวบจนสมัยขุนหลวงพะงั่ว เมืองนี้จึงเรียกว่าชื่อว่า สุพรรณบุรี นับแต่นั้นมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองสุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่านและเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ ต้องผ่านศึกสงครามหลายต่อหลายครั้ง สภาพเมืองตลอดจนโบราณสถานถูกทำลายเหลือเพียงซากปรักหักพัง จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองสุพรรณบุรีได้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ และตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน (ลำน้ำสุพรรณ) มาจนตราប់ทุกวันนี้

ความสำคัญของสุพรรณบุรีในด้านประวัติศาสตร์การกอบกู้เอกราชไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ ชัยชนะแห่งสงครามยุทธหัตถีที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีชัยชนะเหนือพระมหาอุปราชา ณ สมรภูมิดอนเจดีย์ เป็นมหาวีรกรรมคชยุทธอันยิ่งใหญ่ที่ได้ถูกจารึกไว้ และมีการจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทุกปี เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ ในด้านวรรณคดี เป็นเมืองต้นกำเนิดแห่งตำนาน "ขุนช้างขุนแผน" วรรณคดีไทยเรื่องราวและสถานที่ที่ปรากฏตามท้องเรื่องยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน อาทิ บ้านรั้วใหญ่ วัดเขาใหญ่ ท่าสิบเบี้ย ไร่ฝ้าย วัดป่าเลไลยก์ วัดแค อำเภออู่ทอง และอำเภอศรีประจันต์

สุพรรณบุรี ดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์บนพื้นที่ราบภาคกลางสืบสานความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตเมื่อ พ.ศ. ๑๔๒๐ จากนามเดิมเมืองพันธุมบุรีในยุคทวารวดีตามหลักฐานทางโบราณคดีได้จารึกชื่อไว้ในพงศาวดารเหนือ และนาม "สุพรรณภูมิ" ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชระบุว่าป็นนครรัฐที่มีความสำคัญมาก่อนกรุงศรีอยุธยา เมื่อมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยา เมืองสุพรรณบุรีจึงจัดอยู่ในฐานะเมืองลูกหลวงซึ่งเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญอีกด้วย

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังรายละเอียดส่วนหนึ่งต่อไปนี้

ฉาน ธรรมวิจารณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้นจะมีสามประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบการพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทซึ่งทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน กระบวนการทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนการทัศน์การพัฒนาโลกียธรรม และกระบวนการทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย^{๔๔}

เอื้อมอร ชลวร ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีติ ร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์

จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ หมวดได้นำไปสู่การประยุกต์เพื่อสร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการตามโมเดลเกลียวความรู้ของ อิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการ

^{๔๔}ฉาน ธรรมวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

ปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัต ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป^{๘๘}

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ได้ศึกษาวิจัย “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าตรัสหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร ไตรสิกขา มีความหมายว่า การฝึกอบรมด้านความประพฤติ จิต และปัญญา ไตรสิกขาสามารถจัดประเภทได้ ตามหลักไตรสิกขา ตามมรรคมองค์แปด และตามธรรมชั้นธัมม ความสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ เป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา สารสำคัญของหลักไตรสิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การจัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ การสร้างสัมมาทิฐิ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา และการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร กำหนดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขา การเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา^{๘๙}

สุตาภรณ์ อรุณดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษา การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา และรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)” พบว่า จากผลการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสร้างทุนสมองมนุษย์หรือสมรรถนะสู่ระดับโลก ตามหลักพุทธญาณวิทยา (หลักไตรสิกขา) นั้น สามารถพัฒนาสู่ระดับโลกได้ เพราะการพัฒนาคนนั้นต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจเพราะจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการ

^{๘๘} เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๘๙} ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สร้างพฤติกรรม เมื่อมนุษย์มีพื้นฐานจิตใจที่แล้วดีจะเก่งได้เองเกิดเป็นทุนสมองหรือทุนทางปัญญาของมนุษย์ (Human Capital) อริยะ - อัจฉริยะ (ดี-เก่ง) เรียกว่า เป็นสมรรถนะมนุษย์ หรือ Human Competency สมรรถนะมีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ทุกคนแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะระดับสูงสุดได้

ส่วนรูปแบบ KSM Model เป็นสมรรถนะด้านต่างๆ ของมนุษย์การเกิดสมรรถนะต่างๆ เหล่านี้ได้บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติที่อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับคุณสมบัติสมรรถนะมนุษย์ โดยเกิดจากการฝึกตนตามหลักพุทธญาณวิทยา (หลักไตรสิกขา) เพราะหากฝึกตนให้เป็นผู้ที่มี ศีล สมาธิ ปัญญา สมรรถนะที่อยู่ในรูปแบบ KSM Model ก็เกิดขึ้นได้เอง การเป็นมนุษย์ที่มีสมรรถนะแม้กระทั่งปัญญาสูงสุดในตัวมนุษย์ที่เราเรียกว่า ภาวนามยะปัญญา ในการพัฒนามนุษย์ต้องพัฒนาจากจิตใจเพื่อส่งผลให้เกิดทุนทางปัญญาในการสร้างความเก่งหรือความดี หรือ อริยะภาวะและอัจฉริยะภาวะขึ้น ส่วนสมรรถนะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของความเป็นมนุษย์และปัญญาสูงสุด ก็คือ ทุนทางปัญญา ซึ่งไม่ใช่ลักษณะทางกายภาพของสมองหรือเนื้อสมอง รอยหยัก ในเชิงนามธรรม แต่หมายถึงในเชิงรูปธรรม คือ กระบวนการคิดหรือการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพสมองเป็นเพียงแค่เครื่องมือที่ฝึกความเก่ง แต่ปัญญาเกิดจากความรู้ที่เกิดจากจิตใจเกิดจากการหยั่งรู้ด้วยตนเองจากจิตใจ แล้วสั่งการไปที่สมองให้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมหรือสมรรถนะ ดังนั้นทุนทางสมองคือ ทุนทางปัญญาของมนุษย์ที่เกิดจากการหยั่งรู้ด้วยการศึกษาตนเอง จากการฝึก ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานเป็นคุณสมบัติสมรรถนะทุนมนุษย์ของคนดีและเป็นคนเก่งอยู่ในตัว (อริยะ-อัจฉริยะ)

การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์จะต้องสร้างที่จิตใจ รู้จักตัวเอง รู้จักศักยภาพของตัวเอง ด้วยความรักความเมตตาที่มีออกมาจากภายใน ปัญญาสูงสุดจะเกิดขึ้นจากภายในตนเอง ไม่ได้เกิดขึ้นจากภายนอก หรือการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกใดๆ มนุษย์จะสามารถที่จะรู้อะไรต่ออะไรที่คนอื่นไม่รู้ถ้าหากมนุษย์รู้จักหันเข้ามาศึกษาตัวเองด้วยการฝึกสมาธิซึ่งจะช่วยให้นักกลับเข้าไปข้างในตัวตนของตนเอง ฝึกการอบรมจิตใจตนเองเป็นวิธีการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ปัญญาได้ความรู้สูงสุดผ่านสมองซึ่งเป็นเครื่องมือมนุษย์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ในระดับโลก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีทางอื่น ถ้าเราจะใช้แต่วิธีการที่จะทำให้มนุษย์เก่งอย่างเดียว โดยขาดศีล สมาธิ ในที่สุด มนุษย์ก็จะหลงอยู่ในโลกนี้ แล้วในที่สุดก็จะทำลายโลก เกิดเป็นสงคราม เกิดปัญหาในโลกของเรากิเลสมีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเราฝึกจิตอยู่ที่วัตถุสิ่งของทำให้เกิดปัญหารอบตัวมากมาย เพราะธรรมชาติคนเก่งจะไม่ชอบให้ใครเก่งกว่า จะเกิดการแข่งขัน หรือต้องการเอาชนะ และทำเพื่อเอาชนะเอาเปรียบผู้อื่นทุกวิถีทาง เก่งหากไม่ดีก็จะทำลายคนอื่น ในขณะที่คนดีจะไม่ทำลายผู้อื่นและจะกลายเป็นคนเก่งเพราะบริหารจัดการจิตใจตัวเองและบังคับพฤติกรรมตัวเอง เรียนรู้ให้เกิดได้จากปัญญาที่มีพื้นฐานมาจากศีล ก่อให้เกิดเป็นสมาธิ ปัญญาสูงสุดก็จะเกิดขึ้น

เกิดเป็นปัญญาที่รู้ได้เฉพาะตัวเอง แล้วปัญญานั้นมันไม่ใช่ปัญญาที่เกิดขึ้นจากกิเลสเป็นปัญญาที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่บริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นหลักของไตรสิกขา จึงเป็นวิธีการที่จะช่วยให้มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้านทุกอย่างในทางที่ดีทุกด้าน เพราะการรักษาศีลและยกระดับจิตใจของด้วยสมาธิ มีสติกำกับตลอดเวลาสามารถทำได้ทุกอิริยาบถก็จะก่อให้เกิดปัญญาได้ตลอดเวลาในทางสร้างสรรค์ ความสงบสุขที่เป็นเครื่องหมายของคนเก่งและคนดีก็จะเกิดขึ้น ส่วนข้อมูลความเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สอดคล้องกับข้อมูลในเอกสารและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า โดยรวมแล้วนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเห็นว่าสมรรถนะทุนมนุษย์ในระดับโลกตามหลักพุทธญาณวิทยาในสมรรถด้านของ ศีล สมาธิ ปัญญาที่อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะสมาธิที่อยู่ในระดับดีมากและรูปแบบ KSM Model ในภาพรวมที่อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะสมรรถนะด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธญาณวิทยาที่อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการพัฒนามนุษย์ต้องเริ่มจากการฝึกฝนจิตใจให้เป็นดีงาม ซึ่งในความดีงามนั้นจะก่อให้เกิดภาวะความเก่ง ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสมรรถนะมนุษย์ขึ้นมาได้เองในทุกเรื่องและทุกศาสตร์ในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์หรือสังคมศาสตร์เกิดขึ้น อริยะ-อัจฉริยะ ภาวะ มีความรักและความเมตตาเกิดเป็นความสงบสันติเกิดบนโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นทุนทางปัญญาและเป็นสมรรถนะสูงสุดของมนุษย์ที่แท้จริง^{๙๑}

สุปรียา ธีรสิรานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า พระพุทธศาสนามีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดจากองค์ประกอบ คือ อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งที่ถูกต้องกาย (โณภูมิจิต) อารมณ์ที่เกิดกับใจ (ธรรมารมณ์) และวิญญาณ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้น เมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกกระทบกัน เมื่อองค์ประกอบทั้ง ๓ ประจวบพร้อมกันจึงเกิดผัสสะ ผัสสะจึงเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ของมนุษย์ ข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะจะเป็นข้อมูลหรือความรู้ก็ต้องผ่านการแปลความหมายด้วยจิต โดยประมวลผลจนเกิดเป็นความรู้และสื่อสารกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับจิตและการรับรู้ทางอารมณ์ต่างๆ อันเป็นสภาวะเฉพาะของจิตที่ไม่สามารถทดลองได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เช่น ความดีใจ พอใจ เสียใจ เป็นต้น พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีขั้นตอนเบื้องต้น โดยเริ่มจากศรัทธาหรือความเชื่อมั่นที่มีปัญญาประกอบ เช่น ได้ฟังบุคคลใดแสดงสาระที่น่าเชื่อถือจนเห็นหรือมั่นใจว่านำไปสู่ความจริงได้ ก็เริ่มศึกษาเรียนรู้จากแหล่งนั้น ศรัทธากับปัญญาจึงต้องประกอบด้วยกันจนกลายเป็นสัมมาทิฏฐิที่มีคุณภาพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ กัลยาณมิตร

^{๙๑}สุตาภรณ์ อรุณดี, "ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยาและรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)", **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๑).

ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก โดยการแสวงหามิตรที่ดีเพื่อขอความรู้ คำแนะนำ เพื่อให้ได้ความรู้ จากนั้นจึงนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมาถ้อยแถลง วิเคราะห์ พิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการ อันเป็นปัจจัยภายในของตัวผู้ปฏิบัติเอง ในขั้นตอนนี้อาจกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีโยนิโสมนสิการแล้ว สัมมาทิฐิก็จะเกิดขึ้นตามมา จากนั้นจึงนำตนเองเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ หรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในมีความสำคัญเท่าๆ กัน หรือกล่าวได้ว่ามนุษย์จะมีความสมบูรณ์เมื่อชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์ครบ ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิต และปัญญา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม สรุปได้ว่า หากมีการบูรณาการหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กรและระดับท้องถิ่น ทำให้การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีองค์ประกอบหลายด้านมีทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนช่วยเหลือในหลากหลายภารกิจ ทุนมนุษย์ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญหรือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนทรัพยากรอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาทุนมนุษย์จึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการบริหารและการพัฒนาที่ยั่งยืน^{๙๖}

พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิโวโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการยังขาดความกระตือรือร้นเนื่องจากไม่มีศาสนาอื่นเป็นคู่แข่งและสภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการด้านการเผยแผ่สืบเนื่องจากเขตพื้นที่ดังกล่าวยังมีหน่วยธุรกิจชุมชนมากมาย พระสงฆ์ต้องรับบทบาทหน้าที่ที่ไม่ตรงสายงานที่ตนเองถนัด เพราะเจ้าคณะพระสังฆาธิการส่วนหนึ่งได้มอบหมายภาระหน้าที่ให้พระเลขาฯ ได้ทำบทบาทหน้าที่แทน ปัญหาในการวางแผนงานจึงเป็นปัญหาเพราะเป้าหมายของงานไปถึงผู้รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่โดยตรง

แนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการพบว่าแนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ๑) ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนได้ถูกต้องตรงตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ๒) ควรตั้งทุนมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแผ่ไว้โดยเฉพาะ ๓) ควรจัดหาคุลากรด้านการเผยแผ่เพิ่มเติม ๔) ต้องเริ่มต้นสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแผ่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ๕) ควรมีการฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจารย์ระความประพฤติตลอดถึงฝ่าย

^{๙๖} สุปรียา ธีรสิริานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ปกครองก็ต้องดูแล พระภิกษุสามเณรอย่างเคร่งครัด ๖) ควรมีการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาากกว่านี้ และในการเผยแผ่ควรมีการสอดแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตในชนบทด้วย ๗) ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ ๘) ควรมีเวทีสำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสแสดงธรรมบ้าง ๙) ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ๑๐) ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ เช่น ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน เป็นต้น^{๙๓}

พระครูศรีนันทวัฒน์ (นันทา นนทปญฺโญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑุยกะจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี” พบว่าการบริหารสถานีวิฑุยกะจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๑) ด้านการบริหาร มีการบริหารตามรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ ๒) รูปแบบรายการมีรูปแบบที่หลากหลาย มีการสนทนา การสัมภาษณ์ อภิปราย เทศน์ นิทานชาดก และรายการเพลงธรรม ๓) ด้านปัญหาอุปสรรค ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและงบประมาณในการบริหารจัดการ ๔) ด้านโครงสร้างการบริหาร มีการจัดโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม ๕) ด้านการเผยแผ่ มีความสอดคล้องกับการเผยแผ่ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

แนวทางการบริหารจัดการวิฑุยกะจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การ ๑) การเข้าถึง ได้แก่ การกระจายเสียงเข้าถึงชุมชน สื่อมีความเป็นกลาง มีการประกาศข่าวงานบุญ สื่อที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายในการเผยแผ่ ๒) การมีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมในการนำเสนอ ตัดสินใจ กำหนดนโยบาย เสนอแนะ และประเมิน ๓) ความหลากหลาย ได้แก่ การนำเสนอมีความหลากหลาย สื่อมีความหลากหลาย พิธีกรรมมีความหลากหลาย ๔) ความเป็นท้องถิ่น ได้แก่ เนื้อหาสาระและการนำเสนอมีความเป็นท้องถิ่น ๕) ความเป็นอิสระ ได้แก่ มีอิสระ ในการบริหาร และการดำเนินการ^{๙๔}

พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมฺมเวท) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ (๑) บุคลากรมีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นทีมงาน ขาดภาวะผู้นำในการทำงานเพื่อเผยแผ่ การทำงานมีอยู่ในวงจำกัด ส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ (๒) ขาด

^{๙๓} พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร), การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๙๔} พระครูศรีนันทวัฒน์ (นันทา นนทปญฺโญ), การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑุยกะจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

งบประมาณในการบริหารทั้งบุคลากรและการใช้จ่ายซื้อวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้งานในสำนักงานเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ในยุคโลกาภิวัตน์ (๓) ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ไม่มี (๔) การจัดการเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประชาชนไม่เกิดศรัทธาเลื่อมใสในการดำเนินการเท่าที่ควร

หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติมานั้นก็คือ การสั่งสอนอนุศาสนีปาฏิหาริย์ส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจประกอบด้วยสันทัตสนา คำสอนทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน สมาทปนา คำสอนทำให้เกิดความตั้งใจสมาทานปฏิบัติตาม สมุตเตชชา คำสอนทำให้เกิดความองอาจกล้าหาญ สัมปหังสนา คำสอนทำให้จิตใจเกิดความร่าเริงแจ่มใส สำหรับทฤษฎีการจัดการเพื่อการบริหารการเผยแผ่ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม นอกจากนี้ สำหรับทฤษฎีเพื่อการสื่อสารประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ (๑) การวางแผน พระสังฆาธิการต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ความถนัด ติดตามผลงาน รายงานผล นำเสนอผลงาน ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ ความชัดเจน การบริหารทรัพยากรของวัดอย่างมั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง (๒) การจัดองค์การ พระสังฆาธิการปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ ส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียน สำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกแก่สังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตั้งอยู่ในศีลาจารวัตร อันทรงงาม สอดคล้องตามกฎระเบียบวินัย ตลอดทั้งญาติโยมได้ศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระ (๓) การสั่งการ พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยกฎระเบียบปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชนในท้องถิ่น (๔) การประสานงาน พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้น บุคลากรที่ได้เรียนเรียนรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็สามารถมาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระการงานได้ ส่งเสริมพิธีกรรมแบบเรียบง่ายตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ตลอดทั้งปรับปรุงขั้นตอนพิธีการให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ (๕) การควบคุม พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายทำหน้าที่ถูกต้องตามกฎระเบียบ ด้วยการติดตามดูแลบุคลากร ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลการสื่อสาร รวมทั้งมี

การบูรณาการบริหารทั้งการวางแผน การจัดการ การสั่งการ และการประสานงาน ให้อยู่ในกรอบกฎระเบียบ พระธรรมวินัย ส่งเสริมการปฏิบัติสมณธรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน^{๙๕}

พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสสุกาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง” พบว่า แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพที่เหมาะสม ต่อการนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นได้ดำเนินการมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น มีการหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตนจนเป็นที่น่าเลื่อมใส การสำรวมระวังในการสนทนา การให้คำแนะนำแบบเป็นกลาง การตอบปัญหาข้อข้องใจที่ตรงประเด็น และการแสดงธรรมที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ไปตามลำดับ โดยอาศัยพระบูรพาจารย์ผู้แตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นกำลังสำคัญ นอกจากนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมต้องเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และ ตามประเพณีไทย การเผยแผ่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และปรับประยุกต์ การเผยแผ่โดยจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำหรือครั้งคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง

ปัญหาทั่วไปที่ส่งผลต่อคุณภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มี ๔ ด้าน ดังนี้ (๑) ปัญหาด้านเนื้อหาหลักธรรม คือ พระธรรมทูตขาดความรู้ในเรื่องที่จะแสดงธรรม ขาดทักษะและเทคนิคในการแสดงธรรมที่ดี และพระธรรมทูตมีบทบาทจำกัดเพียงการออกบรรยายธรรมนอกวัดที่มีอยู่น้อย และปัญหาการมีทัศนคติพื้นฐานต่อการเป็นพระธรรมทูตและงานโดยบทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตไม่ครอบคลุมครบต่อสังคมโดยรวมอย่างชัดเจนเท่าที่ควร (๒) ปัญหาด้านกิจกรรม คือ พระธรรมทูตที่มีบทบาททำกิจกรรมในเรื่องดังกล่าวมักจะเป็นพระธรรมทูตที่มีตำแหน่งทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับอำเภอและระดับประจำจังหวัดอ่างทอง ขาดเทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการนำเสนอใช้ รูปแบบเดิมๆ ทำให้น่าเบื่อ (๓) ปัญหาด้านการใช้สื่อประกอบการบรรยาย คือ พระธรรมทูตยังขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างสื่อที่ง่ายต่อการเข้าใจ และเป็นสื่อที่แปลกและน่าสนใจ ขาดอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ใช้ในการอบรม สื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เพียงพอต่อการใช้งานที่ครอบคลุมกับหน่วยงาน (๔) ปัญหาด้านการได้รับประโยชน์และคุณค่า คือ ๑) ประโยชน์ตน กล่าวคือ ยังไม่สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาอาชีพ มีการพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมให้ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมไทย และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต สร้างศีลธรรมจริยธรรม ๒) ประโยชน์คนอื่น กล่าวคือ ยังขาดจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ เกิดแรงจูงใจเชิงบวกให้เกิดความเชื่อมั่นและภูมิใจในตัวเอง การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี

^{๙๕} พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมฺมเวที), รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี, **พุทธศาสนตรศษญัฒนิตติ (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

การเน้นหลักการสอนประชาชน ๓) ประโยชน์สังคมส่วนรวม กล่าวคือ ขาดความมุ่งมั่นที่จะเป็นตัวอย่างในการทำงานที่ดีของพระสงฆ์และของคนทั่วไป มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานพระศาสนาเพื่อสังคมส่วนรวม

รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีอยู่ ๘ รูปแบบ คือ (๑) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการแสดงธรรมเทศนา (๒) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม (๓) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ (๔) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ (๕) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ (๖) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ (๗) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น (๘) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัย เช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ เป็นต้น^{๙๖}

^{๙๖} พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสสุกาโร), รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง, *พุทธศาสนตรศษุภักดิ์บัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ตารางที่ ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ณาน ตรรกวิจารณ์, (๒๕๕๐).	“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม
เอื้อมอร ชลวร, (๒๕๕๔).	“การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสติ ร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์
ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, (๒๕๕๕).	“การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าตรัสหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชี ปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร ไตรสิกขา มีความหมายว่า การฝึกอบรมด้านความประพฤติ จิต และปัญญา ไตรสิกขาสามารถจัดประเภทได้ ตามหลักไตรสิกขาตามมรรคมีองค์แปด และตามธรรมชั้นสาม ความสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ เป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา สารสำคัญของหลักไตรสิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สุดาภรณ์ อรุณดี, (๒๕๕๑).	“ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษา การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา และรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)” พบว่า จากผลการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสร้างทุนสมองมนุษย์หรือสมรรถนะสู่ระดับโลก ตามหลักพุทธญาณวิทยา (หลักไตรสิกขา) นั้น สามารถพัฒนาสู่ระดับโลกได้เพราะการพัฒนามนุษย์นั้นต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจเพราะจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างพฤติกรรม เมื่อมนุษย์มีพื้นฐานจิตใจที่แล้วดีจะเก่งได้เองเกิดเป็นทุนสมองหรือทุนทางปัญญาของมนุษย์ (Human Capital) อริยะะ - อัจฉริยะ (ดี-เก่ง) เรียกว่า เป็นสมรรถนะมนุษย์ หรือ Human Competency สมรรถนะมีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ทุกคนแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะระดับสูงสุดได้
สุปรียา อีร์สิรานนท์, (๒๕๕๖).	“การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า พระพุทธศาสนามีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดจากองค์ประกอบ คือ อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งที่ถูกต้องกาย (โณภูฏัพพะ) อารมณ์ที่เกิดกับใจ (ธรรมารมณ์) และวิญญาณ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้น เมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกกระทบกัน เมื่อองค์ประกอบทั้ง ๓ ประจวบพร้อมกันจึงเกิดผัสสะ ผัสสะจึงเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ของมนุษย์ ข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะจะเป็นข้อมูลหรือความรู้ได้ต้องผ่านการแปลความหมายด้วยจิต โดยประมวลผลจนเกิดเป็นความรู้และสื่อสารกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับจิตและการรับรู้ทางอารมณ์ต่างๆ อันเป็นสภาวะเฉพาะของจิตที่ไม่สามารถทดลองได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร), (๒๕๕๘).	“การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าแนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ๑) ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดให้มากกว่านี้ ๒) ควรตั้งทุนมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแผ่ไว้โดยเฉพาะ ๓) ควรจัดหาบุคลากรด้านการเผยแผ่เพิ่มเติม ๔) ต้องเริ่มต้นสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแผ่ด้วยกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ๕) ควรมีการฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจารย์ ความประพฤติ ๖) ควรมีการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากกว่านี้ ๗) ควรมีเวทีสำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสแสดงธรรมบ้าง ๘) ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ๑๐) ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ
พระครูศรีนันทวัฒน์ (นันทา นนทปญโญ), (๒๕๕๘).	“การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า ๑) ด้านการบริหาร มีการบริหารตามรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ ๒) รูปแบบรายการมีรูปแบบที่หลากหลาย ๓) ด้านปัญหาอุปสรรค ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและงบประมาณ ๔) ด้านโครงสร้างการบริหาร มีการจัดโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม ๕) ด้านการเผยแผ่ มีความสอดคล้องกับการเผยแผ่ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที), (๒๕๕๘).	“รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า (๑) การวางแผน พระสังฆาธิการต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ความถนัด ติดตาม ผลงาน รายงานผล นำเสนอผลงาน (๒) การจัดองค์การ พระสังฆาธิการปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ (๓) การสั่งการ พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้ เป็นไปด้วยกฎระเบียบปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติ ตามกฎระเบียบ (๔) การประสานงาน พระสังฆาธิการมีหน้าที่ อำนวยความสะดวกแก่สังคม (๕) การควบคุม พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สังคม
พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสสุภาโร), (๒๕๕๘).	“รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตใน จังหวัดอ่างทอง” พบว่า รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีอยู่ ๘ รูปแบบ คือ (๑) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการแสดงธรรม เทศนา (๒) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยาย ธรรมหรือปาฐกถาธรรม (๓) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรม แบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ (๔) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ (๕) รูปแบบ และวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ (๖) รูปแบบและ วิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ (๗) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น (๘) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคม สงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือ ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้อง พิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัย เช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดโดยมีองค์ประกอบ ได้แก่

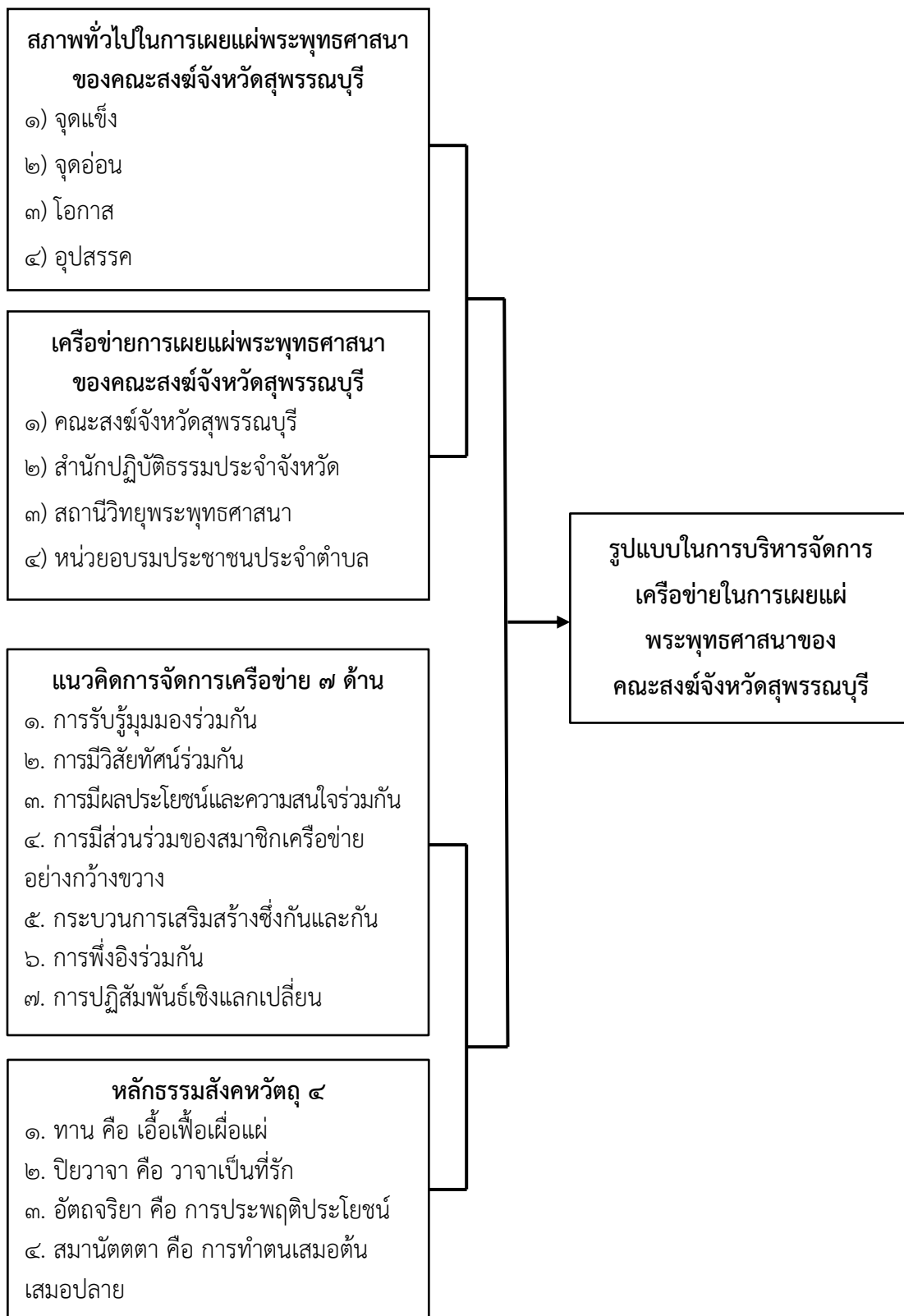
๑) ศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยหลักการวิเคราะห์ SWOT คือ ๑) จุดแข็ง ๒) จุดอ่อน ๓) โอกาส ๔) อุปสรรค และศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี คือ ๑) คณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ๒) สำนักปฏิบัติธรรม ๓) วัดที่จัดวิทยุพระพุทธศาสนา ๔) วัดที่ตั้งหน่วย (อ.ป.ต.) ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๒) ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน^{๙๗} และหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑. ทาน คือ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ๒. ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก ๓. อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ๔. สมานัตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย^{๙๘} ทำให้ผู้วิจัยทราบกระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และกระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้สามารถนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย

^{๙๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมิเดียจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๔๓.

^{๙๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐-๗๕.

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑.๑ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ขั้นที่ ๑ การศึกษาเชิงเอกสาร (documentary Research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่ ๒ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับประเด็นด้านสภาพทั่วไปเกี่ยวกับศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นที่ ๓ จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีในเบื้องต้น (Basic Model)

๓.๑.๒ เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ขั้นที่ ๑ การสำรวจ (Survey Research) ประชากรพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีได้กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน ๓๔๕ รูป

ขั้นที่ ๒ แจกแบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้จำแนกไว้ ๒ กลุ่ม ดังนี้

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วย

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๘ รูป/คน ดังนี้

- ๑.๑ พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท, ป.๖.๘) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๒ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (เชษฐา ฉินนาลโย, ป.๖.๙) เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๓ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ภูณภกาม) เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๔ พระครูโพธิสุวรรณคุณ เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง
- ๑.๕ พระครูประโชติสุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดสระหลวง
- ๑.๖ พระครูกิตติวิธานวัตร (พิเชฐ ธมมวฑฺฒ) เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ
- ๑.๗ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาท สุพนชิต) ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า
- ๑.๘ พระครูศรีสุตาคม เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช
- ๑.๙ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.๖. ๔) รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๑๐ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.๖.๕) เจ้าคณะตำบลสนามชัย
- ๑.๑๑ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (ทวี รตนเมธี, ป.๖.๖) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี
- ๑.๑๒ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริบุญโย) รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง
- ๑.๑๓ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว) เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง
- ๑.๑๔ พระรัตนเวที (พระมหาพิร ชินวโร, ป.๖.๗) เจ้าคณะอำเภออู่ทอง
- ๑.๑๕ พระครูโสภณโพธิมณฑ (ไพรวลัย วิสุทฺโธ) รองเจ้าคณะอำเภออู่ทอง
- ๑.๑๖ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก) เจ้าคณะอำเภอสามชูก
- ๑.๑๗ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๑๘ นายประยูทธ ไอสธีรกุล หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี

๒) สันทนาการเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๑ รูป/คน

- ๒.๑ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
- ๒.๒ พระมหากฤษดา กิตติโสภโณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
- ๒.๓ พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
- ๒.๔ พระครูสุวรรณวิจิตร ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสวัดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๒.๕ พระครูปัญญาศาสนดารา เจ้าคณะตำบลดอนปรู จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๒.๖ พระสมุห์สมพร สมณวิโส หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี

๒.๗ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
ดุุษฎีบัณฑิต

๒.๘ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๒.๙ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

๒.๑๐ อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ อธิการผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒.๑๑ อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว เลขานุการประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๓.๒.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย

๑. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน ๒,๕๓๕^๑

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน ๓๔๕ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือและอธิบายลักษณะของเครื่องมือ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจาก งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ก. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับแบบ สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยาม ศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบ คุณภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ทำการร่างเครื่องมือขึ้นมาโดยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ

๒) โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญการบริหารจัดการ เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๓) กรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การ วิจัยที่กำหนดไว้

๔) เสนอร่างเครื่องมือปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่แนะนำ

^๑สำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี, บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ประจำปี, (สุพรรณบุรี : สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุพรรณบุรี, ๒๕๖๐).

๕) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับพระสังฆาธิการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๘ รูป/คน

๒. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑) ศึกษางานดุขฎิณีพนธ์ของผูัวิจัยและเตรียมข้อมูลที่ได้จากการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยมาร่างเครื่องมือการสนทนากลุ่ม

๓) เสนอร่างเครื่องมือการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะกับพระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ข. เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires)

๑. แบบสอบถาม (Questionnaires)

ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ทั้ง ๔ ด้านจาก หนังสือ ตำรา งานวิจัยต่างๆ

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ มาสร้างคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามที่อาจารย์ปรึกษาแนะนำ

๔) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่า IOC (Rovinelle & Hambleton)^๒

๕) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ในจังหวัดชัยนาท จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ Cronbach^๓

^๒ สมจิตร์ แก้วนาค, การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตร ผูกอบรมของกองทัพอากาศ, **ปริญญาานิพนธ์ดุขฎิณีบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๑).

^๓ ประยูร อาษานาม, **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

(๖) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๔๕ รูป

โดยแต่ละระดับคะแนนมีความหมายดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มากที่สุด

คะแนน ๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มาก

คะแนน ๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ปานกลาง

คะแนน ๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อย

คะแนน ๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๗ ข้อซึ่งข้อความที่นำมาใช้จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม และโดยผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับคณะสงฆ์ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีกลุ่มเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๑๘ รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีไม่ชี้นำ

๒) สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยทำ Focus Group

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาเปรียญธรรม

ตอนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้จากการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลีเคิร์ต (Rensis A. Likert) โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับมาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ระดับน้อย

๑ มีระดับความคิดเห็น ระดับน้อยที่สุด^๕
ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำไปดำเนินการวิเคราะห์ และประเมินระดับคุณภาพความตรงของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

- ๑) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ต่อปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา
- ๒) ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง วรรคตอน การสะกด การจัดวางข้อความและรูปเล่ม พิสูจน์อักษรของเครื่องมือให้สมบูรณ์ ตามคำแนะนำอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์
- ๓) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับพระสังฆาธิการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๘ รูป/คน

๒. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

- ๑) เสนอร่างเครื่องมือการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
- ๒) ปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ
- ๓) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะกับพระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่

๑. แบบสอบถาม (Questionnaires)

๑) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหา ขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและความเป็นเอกนัยในการเก็บข้อมูล

๒) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence)^๕ โดยผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่น้อยกว่า ๕ ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC >๐.๕ ทุกข้อ

๓) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของ

^๕ธีรยุทธ พึ่งเทียร, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๐.

^๕สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

งานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) ซึ่งผลการทดสอบการใช้แบบสอบถาม (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๕๘

๔) สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๒. ผู้วิจัยเสนอขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งต่อเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรีสำหรับขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓. นำหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ รูป/คน ด้วยตนเอง

๔. รวบรวมคำให้สัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลหาประเด็นความสอดคล้องกับการจัดการและการดำเนินงานเพื่อค้นหาการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อสร้างแบบสอบถาม

๒. ผู้วิจัยเสนอขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งต่อเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรีสำหรับขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างภายในจังหวัดสุพรรณบุรี

๓. นำหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพร้อมทั้งแบบสอบถามไปแจกให้กับพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๔. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างกลับคืนด้วยตนเอง

๕. รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อนำมาประมวลผลตามวิธีการทางสถิติสังเคราะห์ข้อมูลหาประเด็นความสอดคล้องกับการจัดการและการดำเนินงานเพื่อค้นหาการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑. ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล

๒. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการโดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูลการถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้งจัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอเขียนเป็นความเรียง

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากได้รับแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย ซึ่งเป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การวัดชนิดประมาณค่าตัดสินระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ เกณฑ์การวิเคราะห์และแปลความ

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ มีระดับการบริหารจัดการเครือข่าย มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ มีระดับการบริหารจัดการเครือข่าย มาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ มีระดับการบริหารจัดการเครือข่าย ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ มีระดับการบริหารจัดการเครือข่าย น้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ มีระดับการบริหารจัดการเครือข่าย น้อยที่สุด^๖

^๖บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕),

บทที่ ๔

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยได้จะต้องลงไปศึกษาสังเกตกลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นการเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผลไม่ได้มุ่งเก็บเป็นตัวเลขมาทำการวิเคราะห์ ในกระบวนการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพจะเริ่มต้นด้วยข้อมูลสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์แล้วสรุปตีความผลการวิเคราะห์ตั้งเป็นองค์ความรู้ จากนั้นข้อมูลเชิงประจักษ์จะถูกรวบรวมและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอธิบาย พรรณนาความ และสรุปเป็นข้อค้นพบ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และสรุปต่างๆ มีการใช้เครื่องมือที่มีความเป็นปรนัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน ๓๔๕ รูป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๒ ผลการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๓ ผลการนำเสนอรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๘ รูป/คน และทำการเก็บข้อมูลกับผู้ที่ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี คือ ๑) คณะสงฆ์ ๒) สำนักปฏิบัติธรรม ๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT มีรายละเอียดดังนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจุดแข็ง (Strengths)

ในการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จึงนำหลักแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก สำหรับจุดแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วสามารถนำมาเสนอ ได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่และมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานกลางประจำจังหวัด อำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา พัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์และปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดมีสำนักงานตั้งอยู่ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด^๑ ได้กำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยต่างๆ เช่น มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ตามลำดับลงมาและกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยเหล่านั้น^๒

^๑สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี, ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ โดยมีการเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนต้นแบบอย่างต่อเนื่อง หากเยาวชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีขาดตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้องอย่างที่เราบ่งชี้ เยาวชนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมหลากหลาย^๓ ดังนั้น พฤติกรรมการเลียนแบบจึงเป็นพฤติกรรมประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ถ้าพฤติกรรมการเลียนแบบนั้น ได้ลอกเลียนแบบบุคคลที่มีพฤติกรรมเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี นั่นหมายความว่า เขาได้รับเบ้าหลอมเบื้องต้นที่ดีและถูกต้อง แต่ถ้า เบ้าหลอมเบื้องต้น เป็นเบ้าหลอมที่ไม่สมบูรณ์ การดำเนินชีวิตของกลุ่มเยาวชนเหล่านั้นก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย เกิดเป็นความเข้าใจผิด คิดว่า นั่นคือความถูกต้อง คิดว่าพฤติกรรมของตนเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง^๔

พระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุกโดยเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสกวิโยคภัย การจะไปจงจติวิญญานของชาวบ้านได้จะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ อาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ ต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาชิตทนาย ให้อร่อย ต้องมีคำกลอน ไม่มองนอนต้องมีคำขำขัน เป็นต้น^๕ การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในยุคข้อมูลข่าวสารยุคไอที สื่ออีกประเภทหนึ่งที่พระนักเผยแผ่นิยมใช้เป็นเครื่องมือเป็นช่องทางนั้นก็คือสื่อเฉพาะกิจ เพราะสื่อเฉพาะกิจเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา สื่อเฉพาะกิจจัดว่าเป็นแขนงหนึ่งของสื่อมวลชน แต่ได้พัฒนาเนื้อหามาใช้เพื่อประโยชน์เป็นเรื่องๆ ไป อาทิ โบปลิวิ คู่มือภาพ โฆษณา หนังสือเล่มเล็ก แผ่นพับ เสียงตามสาย เทปเสียง การสร้างวัดถมุงคล ฯลฯ เป็นสื่อที่สร้างขึ้นเพื่อปลุกฝังความนิยม สร้างความเข้าใจแก่ผู้รับสาร โดยมีหลักคือการใช้ข้อความและภาษาต่างๆ ใช้ศิลปะการพิมพ์ที่ดี ใ้ใจให้ผู้ฟัง อ่านภาพประกอบด้วยอักษรสีและการจัดหน้าเล่ม ฉะนั้นสื่อเฉพาะกิจนี้โดยทั่วไปจึงมีกลุ่มเป้าหมายที่แน่นอน^๖ การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการสื่อสารพระสังฆาธิการผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องทำการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น

^๓ สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูประโชติสุทธิคุณ, เจ้าอาวาสวัดสระหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

ผู้ทำการสื่อสารจะต้องมีเทคนิคในการสื่อสารเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำการสื่อสารกันประชาชนให้สำเร็จตามจุดประสงค์ได้^๗ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงบุคคลผู้ทำการเผยแพร่เพราะแต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน บางคนมีความสามารถด้านเดียวจนชำนาญเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บางคนมีความสามารถหลายด้านทำได้หลายอย่าง สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นพรสวรรค์พิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล^๘

พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดีมาก แต่ไม่สามารถสอนธรรมะในแนวปฏิบัติให้คนเข้าใจได้ บางรูปเป็นพระนักปฏิบัติกรรมฐานที่เก่ง แต่ไม่มีศิลปะในการถ่ายทอดกรรมฐานให้ประชาชนเข้าใจ เพราะไม่ชำนาญในด้านการพูด ไม่มีเทคนิคในด้านการสื่อสารไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้อื่นเข้าใจ ขำนาญแต่การปฏิบัติเฉพาะตนอย่างเดียว^๙ คุณสมบัติของพระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสถึงแนวทางการสั่งสอนตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการ เป็นหลักธรรมที่สร้างความเจริญให้เกิดขึ้นและยังสกัดกั้นความเสื่อมไม่ให้เกิดขึ้น เมื่อดำเนินการเผยแผ่ ๑) ผู้ปฏิบัติหน้าที่ควรจะหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ ๓) ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ๔) สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ๕) ศึกษะเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง ๖) ไม่ลุ่มหลงยึดมั่นถือมั่นคือความอยากที่เกิดขึ้น ๗) ยินดีในเสนาสนะ ๘) ตั้งสติระลึกรู้ในใจว่าเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลงาม ซึ่งยังไม่มาขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่ผาสุก^{๑๐}

๒) สำนักปฏิบัติธรรม กล่าวว่า เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง^{๑๑} โดยมีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ รวมถึงมีวิทยากรบรรยายธรรมที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการเทศนา และ

^๗ สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดท่ามะเขี้ยว, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ โอษฐ์กุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่ฮ้าง สิรินโน, ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

บรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรม และสามารถที่จะน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้ และมีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี^{๑๒}

มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน ในรูปแบบของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน^{๑๓}

สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม^{๑๔} มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง^{๑๕} มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือ มีผู้ยาสามัญประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลอยู่ดูแล ถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินก็สามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที ถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลอยู่ดูแลประจำ ต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียง ให้สามารถปฐมพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที^{๑๖}

ด้านสถานที่ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก และมีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี^{๑๗} รวมไปถึงต้นไม้ในบริเวณวัด ก็พยายามปลูกเสริมที่มีอยู่แล้วถ้ายังร่มรื่นไม่เพียงพอ ก็ปลูกเสริมให้ร่มรื่น ให้น่าพักผ่อนน่าอาศัย โดยเน้นให้เกิดความเป็นระเบียบ มองดูแล้วเกิดความสบายตาสบายใจ โดยมีบรรยายบอกอานิสงส์ของการทำความสะอาดบริเวณเสนาสนะของสงฆ์ มีการปลูกป่าไม้ หรือต้นไม้

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุพนฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปلام้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกศาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตฺตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทฺโธ), รองเจ้าคณะอำเภอดู่ตอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุพนฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปلام้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

เพื่อให้เกิดความร่มรื่น มีการปรับภูมิทัศน์ภายในสำนัก มีการขุดสระน้ำหรือสายน้ำไหลผ่าน อากาศถ่ายเท มีระบบระบายน้ำได้ดี ไม่มีมลพิษจากโรงงาน มีการทำความสะอาดทุกวัน^{๑๘} ส่วนสำนักปฏิบัติธรรมที่อยู่ใกล้ชุมชน จะมีอาคารปฏิบัติธรรมติดเครื่องปรับอากาศ เพราะสามารถป้องกันเสียงรบกวนได้ มีแสงสว่าง ระบบเสียงดังพอประมาณ ชัดเจน สีนั่งห้อยเป็นสีอ่อน มองแล้วสบายตา และเน้นเรื่องความสะอาด ความเงียบสงบ ความร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก จัดสถานที่ถูกต้องตามศาสนพิธี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ เช่น เครื่องเสียง อาสนะสำหรับนั่งปฏิบัติธรรม พัดลมหรือแอร์ น้ำดื่ม น้ำปานะ เป็นต้น ตามสถานะของสำนักนั้นๆ อาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมไม่แคบเกินไป กว้างพอประมาณกับจำนวนผู้ปฏิบัติธรรม^{๑๙}

ด้านกฎระเบียบของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยผู้ที่ประสงค์จะเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต้องแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษรในใบสมัครซึ่งทางศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ละพื้นที่กำหนดขึ้นหรือจัดเตรียมไว้ให้ ต้องมีบัตรประชาชน ใบสิทธิของพระสงฆ์หรือใบสำคัญแสดงสัญชาติอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณีให้แสดงต่อเจ้าหน้าที่^{๒๐} ทางศูนย์ปฏิบัติธรรมได้จัดที่พักไว้โดยเฉพาะเป็นห้องๆ มีไฟฟ้า น้ำประปา ห้องน้ำ ห้องส้วมพร้อม ขอความร่วมมือผู้ปฏิบัติธรรมโปรดช่วยกันรักษาความสะอาดในห้อง หน้าห้อง ห้องน้ำ ห้องส้วมและให้ใช้น้ำและไฟอย่างประหยัด^{๒๑} ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนจะต้องรักษาศีล ๘ ให้บริบูรณ์ตลอดเวลาที่เข้าปฏิบัติธรรมเมื่อออกจากการปฏิบัติแล้วควรรักษาศีลให้บริบูรณ์เป็นนิจศีล ผู้เข้าปฏิบัติธรรมจะต้องอยู่ในบริเวณที่กำหนดให้เท่านั้น เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็น ถ้าไม่มีเหตุจำเป็น ไม่ควรรอกนอกสถานที่ปฏิบัติ ถ้ามีธุระที่จะต้องออกนอกสถานที่ปฏิบัติจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่เสียก่อน^{๒๒} เมื่อผู้เข้าปฏิบัติธรรมกำลังอยู่ในระหว่างการปฏิบัติธรรมจะต้องไม่คึกคะนองกาย วาจา หรือส่งเสียงดังก่อความรำคาญ หรือพูดคุยกับบุคคลอื่นโดยไม่จำเป็น และห้ามผู้ปฏิบัติธรรม คุย บอก หรือถามเกี่ยวกับสภาวะธรรมแก่ผู้เข้าปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะจะเป็นภัยแก่ผู้กำลังปฏิบัติทั้งตนเองและผู้อื่น โดยจะทำให้อารมณ์ฟุ้งซ่านและเพ้อเจ้อ หากมีความสงสัยในข้อวัตรปฏิบัติ ให้สอบถามกับพระวิทายากร ห้ามสอบถามผู้ปฏิบัติด้วยกันโดยเด็ดขาด^{๒๓}

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโลกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุพนฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ห้ามผู้เข้าปฏิบัติธรรมทุกคนเสพเครื่องทองของเมาหรือยาเสพติดทุกชนิดและห้ามนำสิ่งเสพติดทุกชนิดเข้าในศูนย์ปฏิบัติธรรมโดยเด็ดขาด ผู้เข้าปฏิบัติธรรมจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า การปฏิบัติธรรมนี้เพื่อจะยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ขัดเกลากิเลสตัณหาให้เบาบางลง มิใช่มาเพื่อความสุข อยู่ดีกินดี จะต้องใช้ความอดทนเป็นพิเศษต่อความไม่สะดวกและสิ่งที่จะกระทบกระทั่งจิตใจ เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเครื่องทดสอบความอดทนและคุณธรรมของผู้ปฏิบัติ^{๒๔}

การปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามที่ได้กล่าวมานี้ทางสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักมีกฎระเบียบให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัดไปทิศทางเดียวกัน จะมีบางสำนักเท่านั้นที่อาจกำหนดกฎระเบียบเพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสมในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่สำคัญเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามของหมู่คณะและเพื่อความพร้อมเพรียงของผู้เข้าปฏิบัติธรรม^{๒๕}

๓) สถานีวิทย์พระพุทธศาสนา กล่าวว่าการบริหารสถานีวิทย์กระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร เป็นสื่ออย่างหนึ่งในการให้บริการสาธารณะที่เป็นการให้คืนแก่ประชาชนที่มาทำบุญ การจัดดำเนินการในส่วนนี้มีอยู่หลายวัดแต่ละวัดก็ดำเนินการไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการส่วนของเนื้อหาที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ณ ปัจจุบันแต่ละวัดที่มีการดำเนินการก็บริหารจัดการกันไปตามกำลังของวัดนั้นๆ แต่ก็อยู่ในกรอบเดียวกันคือพระธรรมวินัย สื่อที่นำเสนอไปไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย^{๒๖} โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาระที่นำเสนอต้องสื่อไปในทางเร้ากุศลไม่ทำให้เกิดฝักฝาย ไม่สร้างความริ้วฉาวให้กับสังคม โดยจะเป็นการนำเสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์หลักธรรมเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน สาขานที่รับฟังก็ต่างแสดงความคิดเห็นบ้าง สอบถามปัญหาบ้างผ่านทางโทรศัพท์ ซึ่งจุดนี้แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนได้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก^{๒๗}

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเทศนาการปาฐกถา การอภิปรายการโต้วาทีการสาธิตหรือแม้แต่การสนทนา รูปแบบเหล่านี้เป็นการเผยแพร่ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งก็ไม่ได้กำหนดว่าจะเผยแพร่ผ่านทางสื่อใด เนื่องจากสื่อที่ทันสมัยในครั้งพุทธกาลนั้นไม่มีจึงนำเสนอหรือเผยแพร่กันทางวาจาหรือทางเสียงที่ได้ยินกัน แต่ในปัจจุบันมีสื่อเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อภาพ สื่อเสียง ดังนั้น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ก็จะเผยแพร่

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุโท), รองเจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่สรวง สิรินนฺโท, ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพิร ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

แผ่นผ่านทางสื่อสมัยใหม่ ที่สามารถจัดเก็บไว้ได้ และสามารถนำมาทำซ้ำหรือเผยแพร่ได้ในภายหลัง ซึ่งเป็นการจัดการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นให้คงอยู่และเผยแพร่ได้เป็นจำนวนมากเสนอหนึ่งว่าผู้ที่ได้รับสื่อในภายหลังนั้นอยู่ในสถานที่นั้นและได้รับองค์ความรู้เดียวกัน^{๒๘} ถ้าจะกล่าวว่าการเผยแพร่ผ่านสื่อทันสมัย สื่อสารมวลชนสมัยใหม่นั้นผิดกับหลักพระธรรมวินัยหรือไม่นั้น หากวิเคราะห์แล้วก็คงไม่ผิดอะไรถ้าหากสื่อและธรรมะหรือสาระเนื้อหาที่นำเสนอไปนั้นไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย สื่อที่นำเสนอจึงเป็นใหญ่ เนื้อหาสาระในสื่อที่นำเสนอได้ถึงความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยหรือพระไตรปิฎกหรือไม่อย่างไรสื่อสมัยใหม่สื่อสารมวลชนเป็นเพียงช่องทางในการนำเนื้อหาสาระออกมาเผยแพร่นั้น^{๒๙}

๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กล่าวว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีเทคนิคการอบรมในเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นโดยคำนึงถึงเรื่องวันเวลาให้เหมาะสม เหตุเพราะประชาชนโดยทั่วไปส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำการเผยแพร่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสงฆ์จึงต้องเหมาะสมทั้งเวลาและโอกาส หากไม่แล้วการให้ความรู้ในด้านการนำธรรมะในคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้อาจไม่ได้ผลตามที่วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จึงควรมีการแบ่งการอบรมให้เป็นไปตามขั้นตอน และใช้เวลา สถานที่ รวมถึงสื่อในการอบรมต้องกระชับและเข้าใจได้ไม่ยากเย็นและต้องมีเวลาที่เหมาะสมจำกัดแต่ได้ประโยชน์สูงสุด^{๓๐}

สถานที่ให้การอบรมสามารถรับคนที่เข้ารับการอบรมได้ตามจำนวนที่ต้องการ เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องประชุมของโรงเรียน ศาลาเอนกประสงค์ของในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลนั้น สถานที่ดังกล่าวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำสื่อในการอบรมมาเผยแพร่ได้อย่างเต็มที่ ในสถานที่ดังกล่าวต้องสามารถนำสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถตั้งเครื่องฉายสื่อได้ ระบบเสียงในการเผยแพร่ อุปกรณ์ในการเผยแพร่ โดยการอบรมและเผยแพร่ต้องจำกัดเวลาในการเผยแพร่โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการเข้ารับการอบรมไม่ให้เกินวัน และเวลาที่สามารถให้ความสะดวกทั้งผู้รับการอบรม และผู้ให้การอบรมโดยไม่กระทบกระเทือนต่อการประกอบอาชีพของผู้รับการอบรมในแต่ละครั้ง ซึ่งเนื้อหาในการอบรมต้องสอดคล้องกับอาชีพการงานของผู้รับการอบรม และสามารถนำไปใช้ประพฤติปฏิบัติได้จริงกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้รับการอบรม^{๓๑}

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโศโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจตยานุรักษ์ (ประไพ ปุณฺณกาโม), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานูวัตร (พิเชฐ ธมฺมวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

หลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ที่รับการเผยแผ่เป็นหลักสำคัญ ซึ่งในการให้การอบรมของคณะพระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกหรือระดับต้นๆ คือ ผู้ที่รับฟังการเผยแผ่นั้นเป็นบุคคลที่จัดอยู่ในประเภทใดส่วนใหญ่แล้วต้องคำนึงถึงพื้นที่ ซึ่งถ้าเป็นสังคมเมือง สังคมชนบทแล้ว เยาวชน ประชาชนส่วนใหญ่นั้นโดยปกติมีอาชีพใด ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในสังคมชนบทเป็นผู้ที่มีอาชีพในทางเกษตรกรรม เยาวชนหรือประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้ที่อยู่ตามชนบท การให้การอบรมในแต่ละครั้ง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การใช้ภาษาต่อการสื่อสารในแต่ละครั้ง ภาษาที่ใช้ต้องฟังแล้วเข้าใจง่ายแต่เนื้อหาแล้วตรงกับหลักธรรมคำสอนโดยเน้นไปในทางความหมายที่เข้าใจเมื่อได้รับฟัง สามารถฟังแล้วเข้าใจนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ให้การอบรมต้องการ และนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับฟัง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหลักธรรมดังกล่าวนี้ ต้องเน้นให้เห็นถึงเหตุผลของการกระทำ ว่ากระทำเช่นไรเป็นการกระทำที่ได้อย่างแท้จริง และผลที่ได้เป็นความดี เป็นความสุขอย่างแท้จริง ทำแล้วเกิดผลในทันทีหรือมีความสุขอิ่มเอมใจกับผลที่ได้กระทำลงไป^{๓๒}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ได้กำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยต่างๆ เช่น มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ตามลำดับลงมาและกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยเหล่านั้น โดยมีพระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ ซึ่งพระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุกโดยเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพัน โสภวิโยคภัย การจะไปจุ่งจิตวิญญาณของชาวบ้านได้จะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ อาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ ต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาษิตหน้อย ให้อร่อยต้องมีคำกลอน ไม้่ง่วงนอนต้องมีคำขำขัน เป็นต้น การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องข้องกับการสื่อสารพระสังฆาธิการผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องทำการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น ผู้ทำการสื่อสารจะต้องมีเทคนิคในการสื่อสารเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำการสื่อสารกับประชาชนให้สำเร็จตามจุดประสงค์ได้ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงบุคคลผู้ทำการเผยแผ่เพราะแต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน บางคนมีความสามารถด้านเดียวจนชำนาญเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ด้าน บางคนมีความสามารถหลายด้านทำได้หลายอย่าง สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพรสวรรค์พิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัญญาสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบถามธรรมกัมมัฏฐานได้ มีวิทยากรบรรยายธรรมที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรม และสามารถที่จะน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้ และมีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก และมีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี และการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักจะมีกฎระเบียบให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัดไปทิศทางเดียวกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา การบริหารสถานีวิฑูกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร การจัดทำเนิกรในส่วนนี้มีอยู่หลายวัดแต่ละวัดก็ดำเนินการไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการส่วนของเนื้อหาที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้องมีการวางแผนที่ดีมีเทคนิคการอบรมในเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นโดยคำนึงถึงเรื่องวัน เวลา ให้เหมาะสม เหตุเพราะประชาชนโดยทั่วไปส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำการเผยแผ่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสงฆ์จึงต้องเหมาะสมทั้งเวลาและโอกาส ในด้านสถานที่ให้การอบรมสามารถรับคนที่เข้ารับการอบรมได้ตามจำนวนที่ต้องการ เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องประชุมของโรงเรียน ศาลาเอนกประสงค์ของในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลนั้น สถานที่ดังกล่าวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำสื่อในการอบรมมาเผยแผ่ได้อย่างเต็มที่ ในสถานที่ดังกล่าวต้องสามารถนำสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแผ่ได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถตั้งเครื่องฉายสื่อได้ ระบบเสียงในการเผยแผ่ อุปกรณ์ในการเผยแผ่ ฯลฯ หลักธรรมที่ใช้

ในการเผยแพร่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ที่รับการเผยแพร่เป็นหลักสำคัญ ซึ่งในการให้การอบรมของคณะพระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกหรือระดับต้นๆ คือ ผู้ที่รับฟังการเผยแพร่นั้นเป็นบุคคลที่จัดอยู่ในประเภทใดส่วนใหญ่แล้วต้องคำนึงถึงพื้นที่ ซึ่งถ้าเป็นสังคมเมือง สังคมชนบทแล้ว เยาวชน ประชาชนส่วนใหญ่นั้นโดยปกติมีอาชีพใด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหลักธรรมนั้นต้องเน้นให้เห็นถึงเหตุผลของการกระทำว่ากระทำเช่นไรเป็นการกระทำที่ดียังแท้จริง และผลที่ได้เป็นความดี เป็นความสุขอย่างแท้จริง ทำแล้วเกิดผลในทันทีหรือมีความสุขอิมเมจกับผลที่ได้กระทำลงไป

ตารางที่ ๔.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี **ด้านจุดแข็ง (Strengths)**

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) พระสังฆาธิการ มีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ ๒) พระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุกโดยนำหลักธรรมและความรู้ไปแนะนำชาวบ้านถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพัน โสภวิโยคภัย ๓) พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชนและมีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรม
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง ๒) มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ๓) มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน ๔) สำนักปฏิบัติธรรมมีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ๕) ด้านสถานที่ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป ๖) มีกฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรมผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	๑) สถานีวิทยุกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร โดยจะเป็นการนำเสนอหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อการประยุกต์หลักธรรมใช้ในชีวิตรประจำวันของสาธุชน ๒) ดำเนินการไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการส่วนของเนื้อหาที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ๓) เป็นนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ออกมาเผยแผ่ให้ชาวบ้านได้รับฟังเพื่อให้เกิดสติปัญญาในการดำเนินชีวิตรประจำวัน
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) มีเทคนิคการอบรมในเรื่องของการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่โดยคำนึงถึงเรื่องวัน เวลาให้เหมาะสม ๒) ด้านสถานที่ในการอบรมสามารถรับคนที่เข้ารับการอบรมได้ตามจำนวนที่ต้องการ โดยใช้ศาลาการเปรียญ ห้องประชุมของโรงเรียน หรือศาลาเอนกประสงค์ของในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลนั้นๆ

๔.๑.๒ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจุดอ่อน (Weaknesses)

ในการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จึงนำหลักแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก สำหรับจุดอ่อน คือ ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความอ่อนแอในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วสามารถนำมาเสนอ ได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล่าวว่า เนื่องจากคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร แต่กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำหน่วยงาน เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวัดแต่ละวัด พระสงฆ์ ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านใดก็ทำไปหรือ บางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแผ่ก็ทำไป ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วเห็นว่าองค์กรนี้ยังขาด

ความเสมอภาคและขาดความชัดเจนในการทำงานอยู่^{๓๓} ปัจจุบันองค์กรที่ดูแลด้านการเผยแผ่จะยังเหลือแต่เฉพาะองค์กร พระสงฆ์บางท่านแบกรับภาระหน้าที่หลายบทบาทจึงจำกัดด้วยเวลา ซึ่งบางรูปมีอายุ พรรษามากการเดินทางจึงเป็นอุปสรรค และพระสงฆ์บางรูปก็มึนงงกับความรู้นี้ไม่ตรงกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย^{๓๔}

เกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน เกิดจากพระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีพอ เนื่องจากพระสงฆ์บางท่านหลังจากเรียนจบแล้วขาดการทบทวนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา^{๓๕} โดยเฉพาะการอ่านพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแกนหลักของพุทธธรรม พระสงฆ์จำนวนมากมิได้อ่านพระไตรปิฎก อ่านเพียงตำราหนังสือที่ขึ้นครูบาอาจารย์จัดทำขึ้น การขาดหลักคิดวิเคราะห์ การเรียนแบบและจดจำมาแบบผิดๆ ขาดการปรับประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างสภาพปัญหาและสังคมในปัจจุบัน กับการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ไขปัญหา^{๓๖} เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนต้องการมีทรัพย์สินเงินทองอย่างรวดเร็ว วิธีการแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์บางรูปเน้นการบริจาคทานแก้วัด การประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา แม้จะอิงความเชื่อในพระพุทธศาสนา แต่ขาดการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การที่จะมีทรัพย์สินขึ้นมาอย่างรวดเร็วต้องอาศัยความเพียรและสติปัญญาเข้ามาประกอบ รวมถึงการอดออมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น^{๓๗} ความสับสนกับหลักธรรมจึงเกิดขึ้นแก่พระสงฆ์และการนำหลักพุทธธรรมไปใช้เผยแผ่พระพุทธศาสนา กลายเป็นการลดทอนศรัทธาที่มีแต่เดิมและเกิดความสับสนไขว้เขวในหลักธรรม^{๓๘} สำหรับพระสงฆ์ที่มีความแม่นยำในหลักธรรมเกิดจากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาพระไตรปิฎกและการสนทนาธรรม และการเข้ารับการฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบสามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้^{๓๙}

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่สังข์ สิริโนโธ, ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดก้ามเขย, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี, ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโลกาaram, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สถาบันสงฆ์ เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลพระสังฆาธิการให้ดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นฐานความรู้ความสามารถเข้าใจหลักธรรมได้อย่างถ่องแท้และถูกต้อง รวมทั้งพระภิกษุ สามเณร^{๔๐} ตลอดถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัดที่จะเผยแผ่ได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ โดยเนื้อแท้ก็หมายความว่า ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้ เป็นปัญหาในการเผยแผ่ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิดและเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา^{๔๑} การกำกับดูแลพระสังฆาธิการของสถาบันสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี จึงเป็นสถาบันหลักที่ดำเนินงานไปตามระเบียบของคณะสงฆ์^{๔๒}

การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ มีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นทีมงานขาดผู้นำในการทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง และเสียสละเพื่องานเผยแผ่^{๔๓} พระสังฆาธิการผู้มีฉันทะในการทำงานเผยแผ่มีอยู่ในวงจำกัด ส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งที่ผ่านมาการเผยแผ่ธรรมะขาดแคลนพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อสังคมชุมชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทแล้วแทบจะหาพระสังฆาธิการผู้เสียสละทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะยากมากขึ้น^{๔๔} เพราะจำนวนพระภิกษุ สามเณรได้ลดลงเรื่อยๆ เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส่งผลให้ผู้บวชลดลง เพราะค่านิยมทางวัตถุ เทคโนโลยี การสื่อสารทันสมัยเข้ามาแทรกแซงค่านิยมทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามาทดแทน^{๔๕}

การสื่อสารของพระสังฆาธิการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้คนปัจจุบันเห็นห่างจากศาสนา เพราะพระสงฆ์ทำหน้าที่ในการสื่อสารคือแสดงธรรม ขาดหลักการวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการของการสื่อสาร ขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการสื่อสารกับประชาชน ไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูด ยึดถือตามแบบประเพณีดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมของคนปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์เท่าที่ควร^{๔๖}

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายประยูทธ โอสธีรกุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูประโชติสุทธานุคุณ, เจ้าอาวาสวัดสระหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี, ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกศาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

๒) **สำนักปฏิบัติธรรม** กล่าวว่า เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมบางสำนัก ขาดพระวิปัสสนาจารย์คอยให้ความช่วยเหลือในการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันนำในการปฏิบัติธรรม พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือกับวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ไม่ค่อยมีความรู้สามารถในการนำระบบ IT มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการทั่วไปหรืองานอื่นๆ พอที่จะสามารถใช้พระภิกษุสามเณรภายในวัดได้^{๔๗} ในปัจจุบัน เน้นการศึกษาทางทฤษฎีกันมาก ความรู้ทางวิชาการมีมาก แต่การเข้าถึงธรรมจริงๆ มีน้อย ทำให้สอนได้แต่สัมผัสไม่ได้โดยหลักความเป็นจริงแล้ว^{๔๘} สังคมและวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก คนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมตามกระแสโลกไปไกล พบกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงมามาก ต้องรู้เท่าทัน ใส่เทคนิคใหม่ๆ ในการสอนให้เขาไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาแบบสมัยใหม่ เพื่อเอา มาประยุกต์ใช้กับการสอน การพัฒนาบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมด้วยการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่อย่างนั้นเราก็ตามโลกไม่ทัน ส่วนผู้ที่จะไปสอนเขาต้องมีเทคนิควิธี มีจิตวิทยาในการถ่ายทอดสูง และที่สำคัญก็ต้องรักษาการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้เห็นว่า นี่คือนักปฏิบัติปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง เมื่อเขาเกิดศรัทธาแล้ว เราจะสอนอย่างไรก็ได้ เขาก็ยินดีปฏิบัติตามทั้งนั้น^{๔๙}

ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม ยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป^{๕๐}

สำนักปฏิบัติธรรมบางสำนัก มิได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างละเอียด มิได้กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะเป็นผู้จัดทำเอง ในส่วนของบุคลากรอื่นๆ ก็จะช่วยกันปฏิบัติงานตามแต่ที่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะสั่ง เพราะยังไม่วางใจซึ่งกันและกัน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจึงเลือกที่จะทำเอง^{๕๑}

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดกำแพงเขียว, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโลกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุโท), รองเจ้าคณะอำเภอดู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

๓) **สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา** กล่าวว่า ด้วยเหตุที่ว่าแยกกันดำเนินการแต่ละวัด บริหารจัดการกันไปตามลำพังตามกรอบพระธรรมวินัยและกรอบของกรมประชาสัมพันธ์ ในบางวัด ชาวผู้มีความรู้อย่างแท้จริงเข้ามาดำเนินการในจุดนี้ทำให้การนำเสนอสื่อทางพระพุทธศาสนาถูก บิดเบือนไปจากความเป็นจริงอันเนื่องมาจากความรู้ความสามารถของผู้ดำเนินการ ซึ่งในปัจจุบันก็มีให้เห็นอยู่บ้าง^{๕๒}

สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการ งบประมาณเป็นส่วนหลัก ในการดำเนินการสถานีวิทยุ เนื่องจากว่าอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการนั้นค่อนข้างมีราคาสูง หาซื้อได้ ยาก ซึ่งทำให้ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์เหล่านั้น อีกประการหนึ่ง การจัดบริบทสถานที่รอบ ข้างในการจัดการสถานีวิทยุนั้น ก็ต้องมีการปรับพื้นที่ให้สอดคล้องให้เหมาะสมกับการจัดรายการด้วย เช่นกัน ที่ว่ามาทั้งหมดต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น^{๕๓} ในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเอง จากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป งบประมาณที่จัดหาได้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการ เนื่องจากว่าต้อง ใช้จ่ายสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำค่าไฟหรือค่าวิทยากร ก็จำเป็นจะต้องใช้ทั้งสิ้น และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ ชำรุดเสียหายเป็นเหตุที่จะต้องใช้งบทั้งสิ้น เมื่อรวมแล้วปรากฏว่ารายจ่ายมีเป็นจำนวนมาก ส่วนรายรับมี น้อย ทำให้วัดต้องบริหารจัดการงบประมาณโดยจัดงบประมาณในส่วนอื่นเข้ามาช่วยสนับสนุนดูแล งานวิทยุให้ดำเนินการต่อไป^{๕๔} ดังนั้นจะเห็นได้ว่างบประมาณคือปัจจัยสำคัญที่จะสามารถทำให้การจัด รายการวิद्यุดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยถึงสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ถ้าขาดงบประมาณการ ดำเนินการก็เป็นไปไม่ค่อยดีนะ เมื่อไม่มีงบประมาณจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ามาใช้เพื่อเสนอ ข้อมูลข่าวสาร ก็ไม่ดีทำให้ได้อุปกรณ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้อุปกรณ์ที่ไม่พร้อมต่อการใช้งาน การ กระจายเสียงก็จะสามารถกระจายได้ในระยะไกลไกลเท่านั้น อีกประการหนึ่งเมื่อขาดงบประมาณก็ไม่สามารถที่จะแบกรับภาระค่าไฟฟ้า และค่าบุคลากรดูแลสถานีวิทยุ หรือแม้แต่ค่าวิทยากรที่รับเชิญมา เมื่อขาดงบประมาณ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการในส่วนอื่นหยุดชะงักไปได้^{๕๕}

สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ การ บริหารสถานีวิद्यุกระจายเสียง คลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมาก มาจากบุคลากรภายในวัด ที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มี ความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิद्यุดีเท่าที่ควร ซึ่งทำให้การประสานงานการดำเนินงานต่างๆ ขาด

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี , เจ้าอาวาสวัดสุพรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภออุทุมพร, เจ้าอาวาสวัดห้วย มงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้า อาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่ น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑

บุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านเข้ามาบริหารจัดการ เพราะได้บุคลากรที่เข้ามาบริหารโดยนำ ศรัทธาและความพึงพอใจของบุคลากรเป็นที่ตั้งเป็นประการแรก^{๕๖} ซึ่งปกติแล้วหน่วยงานต่างๆ เมื่อ คัดเลือกบุคลากร เข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ จะเลือกจากคุณสมบัติของบุคลากรนั้น แต่การจัดการสถานีวิชิต ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มีผลตอบแทนเป็นการบริหารจัดการการกุศลบุคลากรที่อุทิศตนเข้ามา ทำงานในส่วนนี้จึงมีจำนวนน้อย อาจจะต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถตรงก็จะต้องใช้ทุนเป็น จำนวนมากเพื่อจ้างบุคลากรเหล่านั้น^{๕๗} ดังนั้นจึงบริหารจัดการโดยการจัดตั้งบุคลากรที่มีอยู่ซึ่งมี ความสามารถที่จะพัฒนาได้ นำเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการ เรียกได้ว่าเข้ามาศึกษาดูงาน นั้นเองและพัฒนาความรู้ต่อไป ทั้งยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือเช่นการ ฝึกอบรมบุคลากรหรือการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพอย่างจริงจัง^{๕๘} อีกประการหนึ่งวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านมีจำนวนน้อยและท่านเหล่านั้นก็มีเวลาว่างน้อย เมื่อเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถมาจากรายการก็จำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากเป็นค่าตอบแทน วิทยากรผู้ที่มี ความรู้ความสามารถและอุทิศตนเพื่องานนี้โดยเฉพาะก็มีน้อยตามไปด้วย^{๕๙} ในจุดนี้มองว่าปัญหา ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารไม่มีนโยบายที่จะฝึกวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถ โดยนำเอาบุคคลที่มีจิตใจเป็นสาธารณะบุคคลที่พร้อมจะอุทิศตนเข้ามาทำงานในจุดนี้นำบุคคล เหล่านั้นเข้ามาฝึกอบรมพัฒนาความสามารถเพื่อให้เป็นวิทยากรที่มีทั้งความรู้ความสามารถและมีทั้ง จิตใจที่เป็นสาธารณะไม่หวังผลตอบแทน^{๖๐}

๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กล่าวว่า ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน ประจำตำบล และอำเภอ จัดขึ้นนั้นซึ่งการอบรม ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในระยะที่จำกัดและคัดสรรคสถานที่ที่เป็นส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นวัด และ โรงเรียนในเขตที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน ประจำตำบล หรืออำเภอได้กำหนดไว้ซึ่ง อาจจะใช้เวลาในการเผยแผ่ได้จำกัด และในระยะเวลาดังกล่าวก็จัดสรรการบรรยายเผยแผ่ในแต่ละ ครั้งไม่เพียงพอต่อเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมาในแต่ละครั้ง^{๖๑}

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รัตนเมธี, ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมือง สุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัด ไร่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพีร์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภ่อู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาคี สลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานูวัตร (พิเชฐ ธมมวฑฺฒโณ), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัด หนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

โดยปกติทั่วไปของการอบรมในแต่ละครั้ง คณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน จะรวมเอาประชาชนและนักเรียนเยาวชนมารวมอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนจัดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนต้องการ เหตุเพราะว่า ตามนัยยะแห่งการเผยแผ่แล้ววุฒิภาวะของคนในระดับต่างกันนั้น ทำให้ผลของการเผยแผ่ไม่ได้ผลตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้ ประชาชนที่อยู่ในฐานะผู้ปกครองของนักเรียนบางครั้งได้รับการเรียนรู้ในหลักธรรมบางประการมาบ้างแล้วก็พอที่จะเข้าใจในวิถีทางแห่งการประพฤติปฏิบัติ แต่นักเรียนนั้นไม่สามารถเข้าใจในหลักธรรมอย่างถ่องแท้ และไม่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างเต็มที่เนื่องด้วยวุฒิภาวะของเยาวชน หรือนักเรียนยังไม่สามารถที่จะทำความเข้าใจหรือวิเคราะห์หัวข้อธรรมต่าง ๆ นั้นได้อย่างถูกต้อง^{๖๒}

การดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหาทางงบประมาณในการดำเนินงาน ลักษณะการดำเนินงานที่ผ่านมางบประมาณจะถูกใช้เป็นค่าน้ำมันรถสำหรับการเดินทางไปปฏิบัติภารกิจทั้ง ๘ ด้าน และค่าวิทยากรในการอบรมเป็นสำคัญ สำหรับปัญหาดังกล่าว ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการอ.ป.ต. ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาส และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น^{๖๓}

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร แต่กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำหน่วยงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวัดแต่ละวัด พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านใดก็ทำไปหรือบางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแผ่ก็ทำไป ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วเห็นว่าองค์กรนี้ยังขาดความเสมอภาคและขาดความชัดเจนในการทำงานอยู่ ปัจจุบันองค์กรที่ดูแลด้านการเผยแผ่จะยังเหลือแต่เฉพาะองค์กร พระสงฆ์บางท่านแบกรับภาระหน้าที่หลายบทบาทจึงจำกัดด้วยเวลา ซึ่งบางรูป มีอายุ พรรษามากการเดินทางจึงเป็นอุปสรรค และพระสงฆ์บางรูปก็มึนงงความรู้ไม่ตรงกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน ซึ่งเกิดจากพระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีพอ เนื่องจากพระสงฆ์บางท่านหลังจากเรียนจบแล้วขาดการทบทวนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอ่านพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแกนหลักของพุทธธรรม พระสงฆ์จำนวนมากมิได้อ่านพระไตรปิฎก อ่านเพียงตำราหนังสือที่ชั้นครูบาอาจารย์จัดทำขึ้น การขาดหลักคิด

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดป่าบัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจตยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

วิเคราะห์ การเรียนแบบและจดจำมาแบบผิดๆ ขาดการปรับประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างสภาพปัญหาและสังคมในปัจจุบัน กับการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ไข้ปัญหา นอกจากนี้การเผยแพร่ของพระสังฆาธิการ มีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นทีมงานขาดผู้นำในการทำงานเผยแพร่อย่างจริงจังและเสียสละเพื่องานเผยแพร่ พระสังฆาธิการผู้มีฉันทะในการทำงานเผยแพร่มืออยู่ในวงจำกัดส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งที่ผ่านมามีการเผยแพร่ธรรมะขาดแคลนพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อสังคมชุมชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทแล้วแทบจะหาพระสังฆาธิการผู้เสียสละทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะยากมากขึ้น และที่สำคัญการสื่อสารของพระสังฆาธิการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งเพราะพระสงฆ์ทำหน้าที่ในการสื่อสารคือการแสดงธรรมขาดหลักการวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการของการสื่อสาร ขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการสื่อสารกับประชาชน ไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูด ยึดถือตามแบบประเพณีดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมของคนปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์เท่าที่ควร

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือกับวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ไม่ค่อยมีความรู้สามารถในการนำระบบ IT มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันเน้นการศึกษาทางภาคทฤษฎีกันมากมีความรู้ทางวิชาการมาก แต่การเข้าถึงธรรมจริงๆ มีน้อยทำให้สอนได้แต่ภาคทฤษฎีขาดการปฏิบัติที่สามารถเห็นมรรคเห็นผลได้ สังคมและวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากคนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมตามกระแสโลกก็มี ส่วนผู้ที่จะไปสอนเขาต้องมีเทคนิควิธี มีจิตวิทยาในการถ่ายทอดสูง และที่สำคัญก็ต้องรักษาการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้เห็นว่านี่คือผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง เมื่อเขาเกิดศรัทธาแล้วเราจะสอนอย่างไรก็ได้เขาก็ยินดีปฏิบัติตามทั้งนั้น

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑุพระพุทธศาสนา สถานีวิฑุพระพุทธศาสนา ขาดงบประมาณในการดำเนินการ งบประมาณเป็นส่วนหลักในการดำเนินการสถานีวิฑุ เนื่องจากว่าอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการนั้นค่อนข้างมีราคาสูง หาซื้อได้ยาก ซึ่งทำให้ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์เหล่านั้น อีกประการหนึ่ง การจัดบริหารสถานที่รอบข้างในการจัดการสถานีวิฑุนั้น ก็ต้องมีการปรับพื้นที่ให้สอดคล้องให้เหมาะสมกับการจัดรายการด้วยเช่นกัน ที่ว่ามาทั้งหมดต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น ในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป งบประมาณที่จัดหาได้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการ สถานีวิฑุพระพุทธศาสนาขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ การบริหารสถานีวิฑุกระจายเสียง คลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัด ที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิฑุเท่าที่ควร ในจุดนี้

มองว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารไม่มีนโยบายที่จะฝึกวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถ โดยนำเอาบุคคลที่มีจิตใจเป็นสาธารณะบุคคลที่พร้อมจะอุทิศตนเข้ามาทำงานในจุดนี้ นำบุคคลเหล่านั้นเข้ามาฝึกอบรมพัฒนาความสามารถเพื่อให้เป็นวิทยากรที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และมีทั้งจิตใจที่เป็นสาธารณะไม่หวังผลตอบแทน

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน การอบรมในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในระยะที่จำกัดและในระยะเวลาดังกล่าวก็จัดสรรการบรรยายเผยแพร่ในแต่ละครั้งไม่เพียงพอต่อเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมาในแต่ละครั้ง การอบรมในแต่ละครั้งจะรวมเอาประชาชน นักเรียน และเยาวชนมารวมอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนจัดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ตามนัยยะแห่งการเผยแผ่แล้ววุฒิภาวะของคนในระดับต่างกันั้น ทำให้ผลของการเผยแผ่ไม่ได้ผลตามที่ไดตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้ และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหางบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ

ตารางที่ ๔.๒ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจุดอ่อน (Weaknesses)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นองค์กรขนาดใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร แต่กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำหน่วยงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) เกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน เกิดจากพระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีพอ ขาดการทบทวนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอ่านพระไตรปิฎก ๓) การเผยแผ่ของพระสงฆ์ไม่ทำงานเป็นทีมงานและขาดผู้นำในการทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง และเสียสละเพื่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) การสื่อสารขาดหลักการวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการของการสื่อสาร ไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูดยึดถือตามแบบประเพณีดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมของคนปัจจุบัน

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือกับวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๒) ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้ เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่นๆ ๓) ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ ๔) สำนักปฏิบัติธรรมบางสำนัก มิได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างละเอียด
๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	๑) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาแยกกันดำเนินการแต่ละวัดบริหารจัดการกันไปตามลำพัง ๒) ขาดงบประมาณในการดำเนินการ เนื่องจากว่าอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการนั้นค่อนข้างมีราคาสูง ๓) ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ และวิทยากรในการจัดรายการ
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) การอบรมในแต่ละครั้งจะมีระยะเวลาที่จำกัด จึงไม่เพียงพอต่อการบรรยายเผยแผ่ตามเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมาในแต่ละครั้ง ๒) การอบรมในปัจจุบันมักจะรวมเอาประชาชน นักเรียน และเยาวชนมาเข้าอบรมด้วยกัน ตามนัยยะแห่งการเผยแผ่แล้ววุฒิภาวะของคนในระดับต่างกันนั้น ทำให้ผลของการเผยแผ่ไม่ได้ผลตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้ ๓) การดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ตำบล ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงาน

๔.๑.๓ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านโอกาส (Opportunities)

ในการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จึงนำหลักแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก สำหรับโอกาสเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีที่เอื้อประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถนำมาเสนอ ได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารของคณะสงฆ์ ต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่าผู้บริหารต้องมีจักขุมตา แปลว่า มีสายตาวีไกล คือมองการณ์ไกล วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ โดยมีกิจกรรมที่มีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง เช่น การประชุมผู้นำทางพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชา การจัดตั้งสมาคมมหาวิทยาลัยพุทธศาสนา เป็นต้น^{๖๔} องค์กรพุทธศาสนาต้องรุกเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น ทำค่ายพุทธบุตร เข้าไปจัดทำหลักสูตรวิชาพุทธศาสนา เข้าไปสร้างสรรค์สื่อหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา ส่งครูพระสอนศีลธรรมไปสอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น^{๖๕}

ในการจัดหาทุนทรัพย์เพื่อการเผยแผ่ โดยการขอการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง และจากการประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านคณะญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติโยมมีส่วนแห่งการเผยแผ่พระศาสนา โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้ทำงาน ญาติโยมเป็นผู้สนับสนุน^{๖๖} เพราะต้องประคับประคองศรัทธาของบุคคล ซึ่งนอกจากจะเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่แล้วยังเป็นผู้บริจาคทุนทรัพย์ในการเผยแผ่ด้วยการขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และการพุทธศาสนิกชนทั่วไป^{๖๗} นอกจากนี้พระสังฆาธิการมีวิธีจัดการโดยตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะ

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๖}สัมภาษณ์ นายประยูทธ โอสถิธกุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๗}สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

อาทิ การตั้งตู้รับบริจาคในวันสำคัญๆ อาจจะเป็นที่อุโบสถ วิหาร สถานพยาบาล โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ได้^{๖๘}

การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้านผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียวหรือเทศน์ปฐกฐาวิสาขนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ^{๖๙} การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะสงฆ์หรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำหรือครั้งคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริกงานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น^{๗๐} และการเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่หรือลงในหนังสือพิมพ์เผยแพร่^{๗๑}

๒) สำนักปฏิบัติธรรม กล่าวได้ว่า มีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมจะมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เช่น เจ้าที่ตำรวจในท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อให้มีการรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง ในที่มีการอบรมปฏิบัติธรรม หรือหากมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ก็สามารถติดต่อโดยด่วนได้มีการประสานงานกับชุมชนให้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรม^{๗๒} ในด้านต่างๆ ตามโอกาสที่เหมาะสม ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ เช่น วันที่ ๕ ธันวาคม วันที่ ๑๒ สิงหาคม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น^{๗๓} มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มีการบอกวันที่ในการจัดปฏิบัติธรรม มีรายละเอียดตารางการปฏิบัติธรรม มีแผนที่ที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนที่ในการเดินทาง เบอร์โทรศัพท์หรือช่องทางสื่อสารอย่างอื่น เพื่อสะดวกในการติดต่อในการแนะนำข้อมูลต่างๆ ทางแผ่นป้าย แผ่นพับ

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่สื่อ สิรินนโท ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดกำมะเชียร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ ไอสธีรกุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน สถานที่วิทยุชุมชน เช่น ติดป้ายประกาศประชาสัมพันธ์งานประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต, Line, Facebook เป็นต้น^{๗๔} มีการประชาสัมพันธ์แจ้งปฏิทินการปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี ให้ผู้ปฏิบัติธรรมทราบในวันเปิดงานและปิดงานปฏิบัติธรรม รวมถึงจัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี ธรรมบรรยาย หรือธรรมปฏิบัติ เป็นต้น หนังสือสวดมนต์ ทำวัตรเช้า - เย็น หนังสืออธิบายการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น และแจกแก่ผู้มีความสนใจต่อการปฏิบัติหรือให้ทำบุญตามกำลังทรัพย์^{๗๕} และได้ประสานงานขอความอนุเคราะห์โรงพยาบาล หรือสถานเอนามัย ที่นิยมเรียกว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เรื่องยาปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือให้ส่งเจ้าหน้าที่มาช่วยดูแลผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม หรือถ้ามีผู้เจ็บป่วยหนักให้สามารถนำส่งโรงพยาบาล^{๗๖} ซึ่งในเบื้องต้น สำนักปฏิบัติธรรมจะจัดห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านเภสัชกร มาประจำที่ห้องพยาบาล เพื่อทำหน้าที่คอยดูแลผู้มาปฏิบัติธรรม ที่เกิดอาการไม่สบาย จะได้ปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ โดยปกติสำนักปฏิบัติธรรมหรือวัด ก็จะมีตุ๋ยาสามัญประจำบ้านไว้เพื่อปฐมพยาบาลเบื้องต้น บางสำนัก จะมีเจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครทำงานอยู่ที่สำนักสำนักปฏิบัติธรรม ถ้ามีโครงการมจริยธรรมแก่นักเรียนประสานคณะครูอาจารย์ผู้นำนักเรียน นักศึกษามาเข้าอบรม ช่วยดูแลสุขภาพผู้เข้าอบรม เพื่อให้เกิดการดูแลที่ทั่วถึงมากขึ้น^{๗๗}

สำนักปฏิบัติธรรมในสุพรรณบุรีมีจำนวนเพียงพอ เพื่อรองรับผู้ที่มีความสนใจใคร่ที่จะมาปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมในเขตปริมณฑลและในชนบทมีความผูกพันอยู่กับชุมชน และได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะเป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการพัฒนาจิตใจของผู้คนในชุมชน^{๗๘} ซึ่งในปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศด้านการส่งเสริมสันติภาพ พระสงฆ์มีความชวนชวหาความรู้ใหม่ๆ โดยเข้าศึกษาหลักสูตรวิชาการบริหารจัดการ ใน

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุพนฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตฺตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ โอสถีร์กุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑ (ไพรวลัย วิสุทฺโธ), รองเจ้าคณะอำเภอดู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินฺนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

มหาวิทยาลัยของสงฆ์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น^{๗๙} จึงทำให้สังคมให้การยอมรับสำนักในการจัดอบรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันวิสาขบูชา เป็นต้น^{๘๐}

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าปฏิบัติธรรมออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือ

๑) กลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรมโดยเป็นการส่วนตัวหรือส่วนบุคคล หรือเรียกว่า กลุ่มกรรมฐานทั่วไป ทางศูนย์ปฏิบัติธรรมจะจัดสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับกลุ่มนี้ไว้ต่างหาก ซึ่งอยู่ได้ไม่เกิน ๑๕ วัน

๒) กลุ่มที่มาจากนามของสถาบัน องค์กรภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ กลุ่มนี้จะมีวันฝึกอบรมปฏิบัติธรรมเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกัน ระยะเวลาอาจเป็น ๒ คืน ๓ วัน, ๔ คืน ๕ วัน และ ๖ คืน ๗ วัน แล้วแต่ความสะดวกของกลุ่มที่มาร่วมปฏิบัติธรรม^{๘๑}

๓) **สถานีวิทย์พระพุทธศาสนา** กล่าวไว้ เพราะสภาพสังคมปัจจุบันเกิดปัญหาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม หรือแม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานหลักเล็กๆ คือ ครอบครัว ทำให้ประชาชนต่างหันหน้าหาที่พึ่งทางจิตใจพึ่งเทศบ้าง ทำบุญไหว้พระบ้าง แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เพราะสามารถเข้าวัดได้เว้นยามวิการ เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงาน แม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ^{๘๒}

สถานีวิทย์พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการในส่วนนี้เป็นกิจกรรมสาธารณะ การบริหารจัดการและดำเนินการจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นภาครัฐหรือเอกชน เพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านอุปกรณ์ ทางด้านองค์ความรู้ในการนำเสนอ และสื่อที่นำเสนอเพราะพระสงฆ์เองดำเนินการโดยลำพังไม่ได้เนื่องจากเป็นงานเฉพาะด้าน จะต้องได้รับการสนับสนุนการกำกับจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อไม่ให้ดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้เป็นไปนอกกรอบอันจะเกิดความเสียหายเกิดความขัดแย้งหรือการนำเสนอสื่อที่เกิดความผิดพลาด เป็นต้น^{๘๓} เมื่อมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์วิธีการนำเสนอต่างๆ ถึง

^{๗๙} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ โอษฐ์กุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพีร์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภอดู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชูก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

จะสามารถต่อยอดองค์ความรู้ และสร้างระเบียบการวิธีการในการบริหารจัดการงานในส่วนนี้ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปกติแล้ว สำนักที่มีคลื่นวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาก็จะมีฆราวาสซึ่งมีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการ คือ เป็นคณะกรรมการนั่นเอง เริ่มจากจะต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในภาครัฐและดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบกฎหมาย จึงต้องอาศัยบุคลากรซึ่งเป็นฆราวาสด้วย ในส่วนของพระสงฆ์ก็จะเป็นผู้บริหารและวางกรอบในการนำเสนอสื่อให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย เมื่อเกิดการประสานงานกันในส่วนของฆราวาสและพระสงฆ์ร่วมกันดำเนินการและมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐจะก่อให้เกิดระบบการบริหารที่เป็นไปตามระบบระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ซึ่งเป็นระบบสากลที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้^{๘๔}

การดำเนินการวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาหากจะให้เป็นไปตามที่ทุกคนคาดหวังก็ต้องให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย^{๘๕} เนื่องจากว่าประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนที่รับฟัง จะเห็นจุดบกพร่อง และนำไปสู่กระบวนการแก้ไข และพุทธศาสนิกชนที่รับฟังคลื่นวิทยุทางพระพุทธศาสนา จะทราบว่า ต้นตอการรับฟังสื่อประเภทใด หากวัดเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการนำเสนอสื่อหรือในการบริหารจัดการ ก็จะได้เสียงจากประชาชนเป็นเสียงสะท้อนกลับมาเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการนำเสนอสื่อพระพุทธศาสนาผ่านวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นประชาชนถือว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านนี้ด้วย เพราะประชาชนคือผู้ฟังจะมองเห็น จุดบกพร่อง และสิ่งที่ตนเองต้องการรับฟัง ปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ทุกวัน และต้องการมองหาแนวทางแก้ เพื่อให้ธรรมะเข้ามาเยียวยาจิตใจ เมื่อเขาเหล่านั้นได้ฟังธรรมะผ่านคลื่นวิทยุทางพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจเบาบางลงกิเลสลดลง ประชาชนเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยในการให้ข้อเสนอแนะ ด้านการนำเสนอและข้อเสนอแนะในการบริหารงานในส่วนอื่นได้^{๘๖} ประชาชนคือผู้ใช้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นอย่างดี ผู้ที่รับสื่อจะมีความต้องการรับสื่อซึ่งอาจจะไม่ตรงกันกับผู้สื่อสาร เมื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการให้ข้อเสนอแนะและการบริหาร ก็จะได้ทราบปัญหาในการปฏิบัติงาน เป็นการประเมินผลและนำเสนอสื่อทางพระพุทธศาสนาด้วย เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่กระบวนการของการแก้ไขปัญหาอีกอย่างหนึ่ง^{๘๗} และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการ นำเสนอ

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพีร์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภอดู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาประยุกต์กับการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง เพราะการนำเสนอสื่อทางพระพุทธศาสนา โดยตรงประชาชนโดยทั่วไปอาจจะฟังและเข้าใจได้ยาก หากมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถในการปรับประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้มาเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจะทำให้ประชาชนผู้รับฟังรายการวิทยุได้เข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น เพราะมีการนำเสนอผ่านกระบวนการในการประยุกต์ใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและความสุขของประชาชนที่รับฟังรายการวิทยุด้วย^{๘๘}

๔) **หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)** กล่าวว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จัดการอบรมนักเรียนหรือเยาวชนจึงต้องเข้าใจถึงสภาพการณ์ปัจจุบันในเรื่องของเรียนรู้พระพุทธศาสนานั้นอาจมีพื้นฐานมาบ้าง หรือบางสถานการศึกษาอาจจะไม่มีพื้นฐานในเรื่องดังกล่าวมาเลย จึงควรแบ่งการใช้เทคนิคในการเผยแพร่ออกเป็นดังนี้ คือ ๑. ให้ความรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนาในชั่วโมงเรียนหรือสอดแทรกในชั่วโมงเรียนตามความเหมาะสม และทางสถานศึกษาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจัดช่วงของการเรียนรู้ให้อยู่ในช่วงของการให้การอบรมเผยแพร่ของคณะพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อให้ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ๒. ประสานงานกับสถานการศึกษาให้เข้าใจพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ต่างๆ ให้ทางสถานศึกษาทราบเพื่อให้ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพในการอบรมเผยแพร่ ๓. จัดกิจกรรมในเรื่องของทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนและเยาวชนมีพฤติกรรมแสดงออกโดยเน้นในการนำหัวข้อธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ประโยชน์ได้จริงกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันอย่างมีคุณค่า เห็นคุณค่า และนำคุณค่าของการให้การอบรมนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน^{๘๙}

ประชาชนในแต่ละตำบลต่างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งรวมถึง ได้มีการสนทนาซักถามเพื่อความกระจ่างในหลักธรรม เพื่อหวังผลในการนำหลักธรรมต่างๆ นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานในอาชีพต่างๆ ด้วยและนักเรียนในโรงเรียนในแต่ละตำบลนั้นได้ให้ความสำคัญ พร้อมทั้งให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมหลักธรรมต่างๆ จากคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนประจำตำบลนั้นต่างก็ให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี^{๙๐} อันเป็นผลมาจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเริ่มเป็นปัญหาต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าข่ายไปในทางที่ไม่ดีอันเกิดจากสภาพปัญหาหยาบเสียดสี สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานูวัตร (พิเชฐ ธมมวฑฺฒโณ), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

เข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น จึงทำให้สถาบันทางการศึกษาให้ความสนใจต่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้นจากการปฏิบัติงานของคณะพระสังฆาธิการเอง แม้เยาวชนจะไม่ค่อยให้ความสำคัญของการอบรมจากคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนประจำตำบลมากนัก แต่ก็มีส่วนที่ยังเห็นถึงคุณค่าของการที่ได้รับการอบรมอยู่บ้างซึ่งอาจจะน้อยกว่าความร่วมมือของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ครูและนักเรียน แต่ก็มีจำนวนของเยาวชนอยู่เป็นจำนวนหนึ่งที่ยังเห็นถึงคุณค่าของการอบรมธรรมะทางพระพุทธศาสนาอยู่บ้าง อันเป็นผลที่ดีและมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าผลของพฤติกรรมจากเยาวชนเป็นไปในทางที่ดีและมีประโยชน์ และในครั้งต่อไปของการอบรมผลของความร่วมมือจากเยาวชนย่อมมากกว่านี้^{๕๑}

สรุปได้ว่า สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารของคณะสงฆ์ต้องมีวิสัยทัศน์ช่วยเหลือที่จะให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์กรพุทธศาสนาต้องรุกเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น ทำค่ายพุทธบุตร เข้าไปจัดทำหลักสูตรวิชาพุทธศาสนา เข้าไปสร้างสรรค์สื่อหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา ส่งครูพระสอนศีลธรรมไปสอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น ในการจัดหาทุนทรัพย์เพื่อการเผยแผ่ โดยการขอการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง และจากการประชาสัมพันธ์บอกบุญผ่านคณะญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติโยมมีส่วนแห่งการเผยแผ่พระศาสนา นอกจากนี้พระสังฆาธิการมีวิธีจัดการโดยตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะ อาทิ การตั้งตู้รับบริจาคในวันสำคัญๆ อาจจะเป็นที่อุโบสถ วิหาร สถานพยาบาล โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ได้ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นสามารถเข้าไปจัดการเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้านผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา หรือเทศน์ปฎิภาวนา ๒ รูปขึ้นไป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม มีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ เช่น วันที่ ๕ ธันวาคม วันที่ ๑๒ สิงหาคม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มีการบอกวันที่ในการจัดปฏิบัติธรรม มีรายละเอียดตารางการปฏิบัติธรรม มีแผนที่ที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนที่ในการเดินทาง เบอร์โทรศัพท์หรือช่องทางการสื่อสารอย่างอื่น เพื่อสะดวกในการติดต่อในการแนะนำข้อมูลต่างๆ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าปฏิบัติธรรมออกเป็น ๒

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดป่าบัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรมโดยเป็นการส่วนตัวหรือส่วนบุคคล หรือเรียกว่า กลุ่ม
กรรมฐานทั่วไป และกลุ่มที่มาในนามของสถาบัน องค์กรภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา เพราะสภาพสังคมปัจจุบัน
เกิดปัญหาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม หรือ
แม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานหลักเล็กๆ คือ ครอบครัว ทำให้ประชาชนต่างหันหน้าหาที่พึ่งทางจิตใจ
พึ่งเทศบ้างทำบุญไหว้พระบ้าง เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็
สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่
ยังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ประชาชน
ในแต่ละตำบลต่างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพื่อหวังผลในการนำหลักธรรม
ต่างๆ นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานในอาชีพต่างๆ
ด้วย และนักเรียนในโรงเรียนในแต่ละตำบลนั้นได้ให้ความสำคัญพร้อมทั้งให้ความสนใจในการเข้ารับ
การอบรมหลักธรรมต่างๆ จากคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนประจำตำบลนั้นต่างก็ให้ความสนใจ
ในการเข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี อันเป็นผลมาจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเริ่มเป็นปัญหาต่อ
พฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าข่ายไปในทางที่ไม่ดีอันเกิดจากสภาพปัญหาหาเสพติด สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่
เข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น จึงทำให้สถาบันทางการศึกษาให้ความสนใจต่อการ
เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้น

ตารางที่ ๔.๓ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์
จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านโอกาส (Opportunities)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการ พุทธศาสนิกชนทั่วไป ๒) คณะสงฆ์จัดการเผยแผ่ตามประเพณีไทยในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดี่ยว หรือเทศน์ปุจฉา วิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) สำนักปฏิบัติธรรมในสุพรรณบุรีมีจำนวนเพียงพอ เพื่อรองรับผู้ที่มีความสนใจใคร่ที่จะมาปฏิบัติธรรม ๒) มีโอกาสจัดอบรมปฏิบัติธรรมให้กับประชาชนทั่วไปในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันวิสาขบูชา เป็นต้น ๓) ผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในศูนย์ปฏิบัติธรรม เป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรมโดยเป็นการส่วนตัวหรือส่วนบุคคล และกลุ่มที่มาในนามของสถาบันองค์กรภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ
๓) สถานีวิฑูษพระพุทธศาสนา	๑) สภาพสังคมปัจจุบันเกิดปัญหาต่างๆ ทำให้ประชาชนต่างหันหน้าหาที่พึ่งทางจิตใจ สถานีวิฑูษพระพุทธศาสนา จึงเป็นหนทางที่สะดวกในการพึ่งธรรม ๒) การบริหารจัดการและดำเนินการจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นภาครัฐหรือเอกชน จึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์วิธีการนำเสนอต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพมากขึ้น ๓) เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถในการปรับประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้มาเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจะทำให้ประชาชนผู้รับฟังรายการวิทยุได้เข้าใจ และเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) ประชาชน และนักเรียนในแต่ละตำบลทุกคนต่างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ๒) สภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเริ่มเป็นปัญหาต่อพฤติกรรมของนักเรียน จึงทำให้สถาบันทางการศึกษาให้ความสนใจต่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้น

๔.๑.๔ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านอุปสรรค (Threats)

ในการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จึงนำหลักแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก สำหรับอุปสรรคเกิดจากปัจจัยภายนอกเป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีที่ส่งผลเสียต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถนำมาเสนอได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล่าวว่า สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้คนต้องรีบเร่งทำมาหากินจึงไม่มีเวลาเข้าวัด ประกอบกับธรรมชาติของคนเรามักจะอยากได้โดยไม่อยากเสีย ที่ไหนไปแล้วได้เงิน ได้ทอง ได้ข้าว ได้ของ ได้โอกาส ทุกคนก็จะรีบไปแต่ถ้าต้องเสียแล้วไม่ว่าจะเสียเงิน เสียทอง เสียของหรือเสียเวลา เป็นไม่ยอมเสียทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้คนจึงไม่เข้าวัด การจะเข้าวัดเพื่อมาฟังพระเทศน์สอนธรรมจึงเป็นไปได้ยาก แต่ถ้าหากพระวัดไหนบอกว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ให้หายแค้นทุกคนจะรีบไปเพราะความอยากได้อยากมี^{๙๒} ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระของพระสังฆาธิการ นอกจากเทคนิคและวิธีการเผยแผ่แล้ว สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ลมฟ้าอากาศ วิธีดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น อัยาศัย การศึกษา ความเชื่อ ทศนคติ จารีต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่งานทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น พระสงฆ์ผู้เผยแผ่นอกจากปฏิบัติปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีความชำนาญและความสามารถในหลายๆ ด้านประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสมบัติของพระสงฆ์ ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้ฟังที่ได้พบและได้เห็น^{๙๓}

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ยังไม่มีการวิจัยประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ มีการใช้สื่อมวลชนในการเผยแผ่ธรรมะในปริมาณที่น้อยมาก ขาดการประสานความ

^{๙๒} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดก้ามเขย, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ร่วมมือจากหลายฝ่าย ส่งผลให้ขาดผู้ให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง^{๙๔}

ปัจจุบันเราเห็นว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นภัยทำความมัวเมาต่อประชาชนและเยาวชน โดยเฉพาะยาเสพติดที่เป็นภัยใหญ่หลวง เพราะความหลงผิดที่เกิดขึ้นจากจิตใจ ที่ใฝ่หาความสุขสนุกเพลิดเพลินโดยปราศจากความคิด เมื่อคิดได้ก็สายเสียแล้ว เพราะขาดพลังจิตที่จะต่อต้านสิ่งมัวเมาต่างๆ ที่จะเข้ามาเยี่ยวยา หากทิ้งไว้โดยไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง^{๙๕} ปัจจุบันขบวนการยาเสพติดขยายวงกว้าง ส่งผลให้เสียทรัพยากรของชาติไปอย่างน่าเสียดาย แต่สิ่งเหล่านี้ย่อมมีทางแก้ไขได้ ในเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่รับผิดชอบพึงช่วยกันหาวิธีแก้ไขให้ประชาชนและเยาวชนได้รับความรู้ความเข้าใจ ด้วยการเพิ่มพูนพลังจิตให้แก่เขาทั้งหลาย เพราะวิธีการเพิ่มพูนพลังจิตจะเป็นการให้ทั้งความสุขความสนุก ความเพลิดเพลิน^{๙๖} และคนที่ไม่เข้าวัดเพราะกลัวเรียไร ก็เพราะกลัวเสียเงินเสียทอง ปัจจุบันนี้สังคมเปลี่ยนแปลงไป มีสถานเริงรมย์อยู่มากมาย สื่อวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต การเรียนก็มีโรงเรียน ไม่ต้องมาที่วัด ยามทุกข์ยากก็มีกรมประชาสงเคราะห์คอยช่วยเหลือ ไม่จำเป็นต้องพึ่งวัดเหมือนแต่ก่อน^{๙๗}

สภาพสังคมและปัญหาที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการขยายผลทางเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ทำให้การสะท้อนภาพของสังคมและปัญหาของสังคมทั้งทางบวกและทางลบ รุนแรงและรวดเร็ว^{๙๘} การแสดงการแก้ไขปัญหาสังคมของพระสงฆ์และสร้างปัญหาแก่สังคมของพระสงฆ์ นอกพระธรรมวินัยบางส่วน ช่วยทำให้ทราบสภาพและสภาวะจิตใจของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นบริบทส่วนหนึ่งในการทำให้การเผยแผ่เกิดประสิทธิผลมากขึ้น^{๙๙} การเผยแผ่จะได้ผลมากขึ้นเมื่อได้ทราบความต้องการและบริบทรอบตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมตัวบุคคล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต้องนำ

^{๙๔} สัมภาษณ์ นายประยูทธ โอสธีรกุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายประยูทธ โอสธีรกุล, หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สภาพสังคมและปัญหาของสังคมในปัจจุบันมาเป็นหลักคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๐๐} ในบางครั้งพระสงฆ์ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพสังคมและปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงดูช้ากว่าสภาพสังคมและปัญหาสังคมที่ต้องการหลักคิด แนวทางจากพระพุทธศาสนา^{๑๐๑} ดังนั้น สภาพและปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและมีทักษะสูงสามารถนำสภาพสังคมและปัญหาสังคมนำมาเป็นหลักคิด หัวข้อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รวดเร็ว มีการจัดทำสื่อและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตอบสนองความต้องการของสังคม นำสื่อที่มีอยู่ เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านทางทีวี เป็นต้น มาปรับประยุกต์ใช้ในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ทันต่อสภาพและปัญหาสังคมในปัจจุบัน^{๑๐๒}

๒) สำนักปฏิบัติธรรม กล่าวว่า ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน จึงทำให้มีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อการปฏิบัติธรรม และยังไม่เข้าใจรูปแบบ วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนในการปฏิบัติธรรม จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับตารางอบรม ปัญหาการนั่งขัดสมาธิไม่ได้ นั่งคุกเข่าทำวัตรได้ไม่นาน เวลากำหนดกิริยาบถยืนหลับตามักจะเวียนศีรษะ รวมทั้งการปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นต้น^{๑๐๓} ขาดความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการ ทำให้การปฏิบัติธรรมไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา บางรูปเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมต้องนั่งสมาธิอย่างเดียว และการปฏิบัติธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดฤทธิ์อำนาจ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบและข้อปฏิบัติ ในการอบรมทุกครั้งทางศูนย์ปฏิบัติธรรมต่างๆ จะชี้แจงกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันและชี้แจงตารางอบรมให้ทุกคนทราบ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จึงปรับตัวไม่ได้กับการตื่นเช้าและต้องทำกิจกรรมเกือบทั้งวัน บางคนกว่าจะปรับตัวได้ต้องใช้เวลาหลายวัน เมื่อปรับตัวเข้ากับตารางอบรมได้ ก็เป็นวันท้ายๆ ของการอบรม^{๑๐๔}

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมขาดความต่อเนื่อง การปฏิบัติธรรมต้องปฏิบัติตามลำดับ คือ จากขั้นหยาบไปหาขั้นละเอียด และการปฏิบัติธรรมจะได้ผลดีนั้นจะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้เห็นผลซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม พบว่า บางคนในขณะที่ปฏิบัติธรรมตั้งใจปฏิบัติได้ดี แต่เมื่อหมดเวลาในแต่ละช่วง ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะรวมกลุ่มพูดคุยกันจนทำให้ขาดสติ

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระครูประโชติสุขธิคุณ, เจ้าอาวาสวัดสระหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่สอ อัง สิรินนโท ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุพนทิต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑ (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภอกู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดหัวมงค, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

เมื่อถึงเวลาปฏิบัติธรรมอีกครั้ง จึงเป็นเหมือนการเริ่มต้นใหม่เสมอ^{๑๐๕} และบางครั้งอดทนต่อคำแนะนำไม่ได้ เนื่องจากการปฏิบัติธรรมจะต้องใช้ความพยายามและความอดทนสูง จึงจะทำให้บรรลุผล ซึ่งผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังมีความอดทนน้อยเกินไป มักตกเป็นทาสของนิวรณ์ และทำให้ท้อแท้ในการปฏิบัติธรรม เมื่อท้อแท้ไม่อยากปฏิบัติ จึงเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เวลาผ่านไปเท่านั้น^{๑๐๖}

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งไม่ต้องการมาปฏิบัติธรรม จึงขาดหลักของอิทธิบาท ๔ คือ ไม่มีความพอใจในการมา เมื่อมาแล้วไม่เพียรพยายามในการปฏิบัติ ไม่เอาใจใส่ ไม่ตั้งใจปฏิบัติ ไม่พิจารณาใคร่ครวญด้วยเหตุผล ขาดศรัทธา ขาดเป้าหมายในการปฏิบัติธรรม และเห็นแก่ปากแก่ท้อง การปฏิบัติธรรมนั้นจะมีกฎระเบียบให้ฉันหรือรับประทานอาหารเพียง ๒ มื้อ คือ ตอนเช้าและก่อนเที่ยง บ้างสำนักก็พิจารณาเวลาเดียว คือ ตอนเช้า เพื่อเป็นการฝึกให้รู้จักประมาณในการบริโภค คือ การบริโภคเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้เท่านั้น ไม่ใช่การบริโภคด้วยความ ตึกคะนอง ไม่ใช่บริโภคตามความอยาก แต่เนื่องจากความเคยชินในชีวิตฆราวาสจึงทำให้ต้องการบริโภคทุกเวลาเมื่อไม่ได้บริโภคจึงเกิดความหิว^{๑๐๗} ทำให้ขาดความเพียร ความเพียรเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความก้าวหน้าของการปฏิบัติธรรม ผู้ที่มีความเพียรอย่างต่อเนื่องสามารถปฏิบัติธรรมได้ก้าวหน้ารวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเพียรในการใช้สติ ส่วนใหญ่จึงขาดความเพียรในการปฏิบัติและผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมจะต้องนั่งหลับตาหรือเข้าปฏิบัติธรรมในศาลาร่วมกันเท่านั้น แต่ผู้ที่มีความเพียรสูงจะใช้สติในการปฏิบัติธรรมอยู่ทุกเวลา ทุกการกระทำ และทุกอิริยาบถ^{๑๐๘}

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมต้องการเห็นผลในปัจจุบัน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เข้าปฏิบัติธรรมบางรูปต้องการอยากให้ตัวเองมีสมาธิเร็วๆ เมื่อไม่ได้อย่างที่คิด จึงทำให้จิตฟุ้งซ่านเป็นเหตุไม่ต้องการปฏิบัติธรรม ความไม่สำรวมในอิริยาบถ ไม่สำรวมในจิตเป็นปัญหาสำคัญของการปฏิบัติธรรม เพราะว่าการสำรวมเป็นที่มาเกิดของสติ สติเป็นที่มาเกิดแห่งสมาธิ และปัญญา ส่วนผู้ที่ตั้งใจสำรวมในอิริยาบถ สำรวมในจิต เป็นเหตุให้การปฏิบัติธรรมได้ผลอย่างดียิ่ง และการปรับอินทรีย์ไม่เสมอกัน การปฏิบัติธรรมจะต้องปรับอินทรีย์ให้เสมอกัน คือศรัทธาและปัญญา ให้เสมอกัน ถ้ามีศรัทธามากเกินไปจะทำให้หลงมกมาย ถ้ามีปัญญามากเกินไปมักจะ ดูถูกคนอื่น ปรับ

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทฺโธ), รองเจ้าคณะอำเภอดู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

วิริยะและสมาธิให้มีความสมดุลกันและมีสติมากเท่าไรยิ่งดี ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมยังปรับอินทรีย์ ที่ว่านี้ให้สมดุลยังไม่ได้^{๑๐๙}

๓) สถานีวิฑูษะพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า คณะสงฆ์ได้ดำเนินการเองโดยให้เป็นไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย แต่โดยปกติแล้วคณะสงฆ์จะดำเนินการเอง ณ ปัจจุบันยังขาดหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา มีเพียงประชาชนที่เคารพนับถือศรัทธาเข้ามาทำบุญก็ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึง การบริหารจัดการวิฑูษะกระจายเสียงด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วัดที่มีการจัดการวิฑูษะกระจายเสียงนั้นดำเนินการไปได้ แต่ก็ไม่ถึงกับดีเนื่องจากว่ายังขาดงบประมาณในการดำเนินการอยู่พอสมควร ในการดำเนินการต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ในฝ่ายโลกมีผู้ให้การสนับสนุนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากว่าเป็นการดำเนินการเพื่อหวังผลประโยชน์ แต่การดำเนินการในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับคลื่นวิฑูษะกระจายเสียงนี้ ดำเนินการโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน จึงทำให้สาธุชนผู้ที่จะเข้ามาให้การสนับสนุนเพื่อหวังผลกำไรนั้น ไม่ได้ใช้ช่องทางนี้เป็นสื่อในการนำเสนอหรือโฆษณา จะเห็นได้ว่าคลื่นวิฑูษะโดยทั่วไปจะมีโฆษณาเป็นจำนวนมาก ซึ่งนั่นก็คือผู้ให้การสนับสนุนในการจัดรายการ แต่คลื่นวิฑูษะทางพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเช่นนั้น ผู้ที่เข้ามาให้การสนับสนุนจะเป็นพุทธศาสนิกชนผู้ที่มีความศรัทธา ในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำให้ผู้ที่เข้ามาสนับสนุนมีจำนวนน้อยเฉพาะผู้ที่ศรัทธาเท่านั้น พุดง่าย ๆ ก็คือเฉพาะญาติโยมสาธุชนที่เข้าวัดฟังธรรมเท่านั้น นอกจากนั้นก็มียุ้งบ้างเป็นครั้งคราว ถึงทำให้ขาดงบประมาณในการจัดการ ส่งผลให้การดำเนินการวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาไม่เป็นไปตามเป้าที่วาดหวังไว้เท่าที่ควร^{๑๑๐}

ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งคือคลื่นวิฑูษะถูกรบกวน ปัจจุบันมีสถานีวิฑูษะชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่ละสถานีมักมีการจัดคลื่นความถี่ที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้คลื่นรบกวนกันไม่สามารถกระจายเสียงไปในระยะทางไกลได้อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในการกระจายเสียงด้วยว่าห้ามกระจายเสียงเกินพื้นที่ที่กำหนดไว้^{๑๑๑} ซึ่งผิดกับการกระจายเสียงของเอกชนที่มีการกระจายคลื่นความถี่และส่งสัญญาณไปได้ไกลทั่วภูมิภาค เนื่องจากสถานีวิฑูษะอื่นๆ นั้นมีรายได้ และมีงบประมาณในการจัด มีผู้สนับสนุนการจัดรายการมีโฆษณาและรายการเพลงซึ่งดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาฟังรายการวิฑูษะ^{๑๑๒} เมื่อเปรียบเทียบกับกรกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ถือว่ายังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพีร์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาคีรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชูก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปัญญา), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

เนื่องจากว่าการกระจายเสียงในทางพระพุทธศาสนาเป็นการให้คืนสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ถ้าหากจะพูดถึงเนื้อหาสาระที่น่าเสนอแล้ว ก็สามารถที่จะนำเสนอผ่านวิทยุกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับธรรมะจาริตประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจประชาชนให้เป็นไปในทางที่ดี ส่วนการนำเสนอของเอกชนจะเป็นไปในรูปแบบของการค้าพาณิชย์เสียส่วนมากเป็นการนำเสนอโดยหวังผลกำไร แต่การนำเสนอสามารถกระจายเสียงไปได้ไกลกว่า^{๑๑๓} การนำเสนอข้อมูลทางพระพุทธศาสนาจะสามารถนำเสนอข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาวและยั่งยืนได้ แต่ก็มีข้อจำกัด คือ การจัดสถานีวิทยุทางพระพุทธศาสนาอยู่ในรูปแบบของวิทยุชุมชนยังมีข้อจำกัดในการส่งสัญญาณ ความแรงของสัญญาณ และระยะทางในการส่งสัญญาณ กล่าวง่าย ๆ ก็คือไม่สามารถส่งสัญญาณไปได้ในระยะไกล ในจุดนี้หากมีการแก้ไขปัญหาให้สถานีวิทยุทางพระพุทธศาสนาสามารถส่งสัญญาณได้ในระยะไกลได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นจำนวนมาก^{๑๑๔} นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการนำเสนอข้อมูล คือ สถานีวิทยุทางพระพุทธศาสนาจะนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามจึงมีข้อจำกัดในการนำเสนอสื่อที่มีความน่าสนใจ เช่น รายการเพลง โดยปกติแล้วประชาชนจะสนใจรายการเพลงและเปิดรับฟังรายการวิทยุที่มีเพลง^{๑๑๕} ส่วนสถานีวิทยุทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการนำเสนอสื่อคนละแบบกันจึงไม่สามารถนำเสนอรายการเพลงได้ จึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยสนใจที่จะเปิดรับฟังรายการวิทยุทางพระพุทธศาสนามากนัก จุดนี้ถือว่าเป็นจุดบอดในการนำเสนอ หากมีการจัดช่วงรายการ และมีการนำเสนอรายการเพลงซึ่งเป็นธรรมะคือ เพลงที่เกี่ยวกับธรรมะ ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามก็จะเป็นการดึงดูดให้ประชาชนเปิดวิทยุเข้ามารับฟังรายการที่เกี่ยวกับธรรมะทางพระพุทธศาสนาได้^{๑๑๖}

๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กล่าวว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการเผยแพร่ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน ให้เพียงพอต่อการให้การอบรมโดยไม่ต้องหยิบยืม หรือใช้อุปกรณ์ของเจ้าของสถานที่ซึ่งบางสถานที่อาจไม่มี และควรขยายระยะเวลาในการเผยแพร่ในแต่ละครั้งให้มีเวลามากกว่าที่กำหนดให้ เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในการเผยแพร่^{๑๑๗}

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพิร ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโสโก), เจ้าคณะอำเภอสามชูก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปโย), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพิร ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ขาดความร่วมมือและการให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นซึ่งไม่เห็นถึงความสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน องค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญ หรือให้ความสนใจในการให้ความร่วมมืออย่างจริงจังซึ่งอาจจะเกิดจากการที่ไม่ได้รับการแจ้งให้เห็นประโยชน์ และความสำคัญในการที่คณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนที่ออกเผยแผ่ในสถานศึกษาบางท้องถิ่นไม่เข้าใจหรือไม่เห็นประโยชน์จากการอบรมเผยแผ่และไม่ให้ความสำคัญต่อการเผยแผ่หลักธรรมของคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน^{๑๑๘}

ในท้องถิ่นชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม วัน เวลา และสถานที่จึงไม่เหมาะสมไม่ลงตัว การจัดการอบรมควรจะให้ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน ในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพื่อความร่วมมือ และความเหมาะสมรวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอบรมในแต่ละครั้ง และเวลาในการให้การอบรมกับครู และนักเรียนเป็นปัญหาต่อการให้การอบรมซึ่งบางครั้งตรงกับการสอบหรือไม่เหมาะสม การได้รับการสื่อสารแจ้งกำหนดต่อสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นที่จำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงควรมีการแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ และความสำคัญคุณค่าของการได้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งให้กับเยาวชนได้รับรู้และสนใจในการเข้ารับการอบรม^{๑๑๙}

สรุปได้ว่า สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระของพระสังฆาธิการนอกจากเทคนิคและวิธีการเผยแผ่แล้ว สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอัยาศัย การศึกษา ความเชื่อ ทศนคติ จารีต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่ งานทางพระพุทธศาสนา และยังไม่มีการประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ในปัจจุบันเราเห็นว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นภัยทำความมัวเมาต่อประชาชนและเยาวชนโดยเฉพาะยาเสพติดที่เป็นภัยใหญ่หลวง สภาพสังคมและปัญหาที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการขยายผลทางเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ทำให้การสะท้อนภาพของสังคมและปัญหาของสังคมทั้งทางบวกและทางลบรุนแรงและรวดเร็ว

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน จึงทำให้มีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อการปฏิบัติธรรม และยังไม่เข้าใจรูปแบบวิธีการ ตลอดถึงขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จึงปรับตัวไม่ได้กับการตื่นเช้าและต้องทำกิจกรรมเกือบทั้งวัน บางคนกว่าจะปรับตัวได้ต้องใช้เวลาหลายวัน เมื่อปรับตัวเข้ากับตารางอบรมได้ ก็เป็นวันท้ายๆ ของการอบรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมขาดความต่อเนื่องบางคนในขณะ

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานุวัตร (พิเชฐ ธมมวฑฺฒโธ), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติธรรมตั้งใจปฏิบัติได้ดี แต่เมื่อหมดเวลาในแต่ละช่วง ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะรวมกลุ่มพูดคุยกันจนทำให้ขาดสติ เมื่อถึงเวลาปฏิบัติธรรมอีกครั้ง จึงเป็นเหมือนการเริ่มต้นใหม่เสมอ และผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมต้องการเห็นผลในปัจจุบัน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เข้าปฏิบัติธรรมบางรูปต้องการอยากให้ตัวเองมีสมาธิเร็วๆ จึงทำให้จิตฟุ้งซ่านเป็นเหตุให้ไม่ต้องการปฏิบัติธรรม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ปัจจุบันยังขาดหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งคือคลื่นวิทยุถูกรบกวน ปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่ละสถานีมีการจัดคลื่นความถี่ที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้คลื่นรบกวนกันไม่สามารถกระจายเสียงไปในระยะทางไกลได้อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในการกระจายเสียงด้วยว่าห้ามกระจายเสียงเกินพื้นที่ที่กำหนดไว้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ขาดความร่วมมือและการให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นซึ่งไม่เห็นถึงความสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสังฆาธิการ และในท้องถิ่นชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม วัน เวลา และสถานที่จึงไม่เหมาะสมไม่ลงตัว การจัดการอบรมควรจะให้ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน ในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพื่อความร่วมมือ และความเหมาะสม รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอบรมในแต่ละครั้ง และเวลาในการให้การอบรมกับครู และนักเรียนเป็นปัญหาต่อการให้การอบรมซึ่งบางครั้งตรงกับการสอบหรือไม่เหมาะสม การได้รับการสื่อสารแจ้งกำหนดต่อสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงควรมีการแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ และความสำคัญคุณค่าของการได้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งให้กับเยาวชนได้รับรู้และสนใจในการเข้ารับการอบรม

ตารางที่ ๔.๔ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านอุปสรรค (Threats)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้คนต้องรีบเร่งทำมาหากินจึงไม่มีเวลาเข้าวัด ๒) วิถีดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอ้อยาศัย การศึกษา ความเชื่อ ทักษะคติ จารีต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ตารางที่ ๔.๔

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	
	๓) สภาพสังคมและปัญหาที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการขยายผลทางเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ทำให้การสะท้อนภาพของสังคมและปัญหาของสังคมทั้งทางบวกและทางลบรุนแรงและรวดเร็ว
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน จึงทำให้มีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อการปฏิบัติธรรมและยังไม่เข้าใจรูปแบบ ๒) ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมขาดความต่อเนื่อง ซึ่งการปฏิบัติธรรมต้องปฏิบัติตามลำดับไป ๓) ผู้เข้าปฏิบัติธรรมบางรูปต้องการอยากให้ตัวเองมีสมาธิเร็วๆ เมื่อไม่ได้อย่างที่คิดจึงทำให้จิตฟุ้งซ่านเป็นเหตุให้ไม่ต้องการปฏิบัติธรรม
๓) สถานีวิฑูษณ์พระพุทธศาสนา	๑) ขาดหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนวิฑูษณ์กระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา ๒) คลื่นวิทยุถูกรบกวน ปัจจุบันมีสถานีวิฑูษณ์ชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่ละสถานียังมีการจัดคลื่นความถี่ที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้คลื่นรบกวนกันไม่สามารถกระจายเสียงไปในระยะทางไกลได้
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) ขาดความร่วมมือและการให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นไม่เห็นถึงความสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องถิ่นชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม วัน เวลา และสถานที่จึงไม่เหมาะสมไม่ลงตัว

๔.๑.๕ บทสรุปการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” จากการศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี กับเครือข่ายที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ผู้วิจัยจะทำการสรุปเอาไว้ในหัวข้อนี้ตามลำดับ

๑. การวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

จุดแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสุพรรณบุรี มีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยต่างๆ คือ มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ตามลำดับลงมาและกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยเหล่านั้น โดยมีพระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ ซึ่งพระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุกโดยเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพัน โสภวิโยคภัย การจะไปจุ่งจิตวิญญาณของชาวบ้านได้จะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ อาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ ต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาษิตท่อนๆ ให้อร่อยต้องมีคำกลอน ไม่มองนอนต้องมีคำขำขัน เป็นต้น การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการสื่อสารพระสังฆาธิการผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องทำการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น ผู้ทำการสื่อสารจะต้องมีเทคนิคในการสื่อสารเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำการสื่อสารกับประชาชนให้สำเร็จตามจุดประสงค์ได้ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงบุคคลผู้ทำการเผยแผ่เพราะแต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน บางคนมีความสามารถด้านเดียวจนชำนาญเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บางคนมีความสามารถหลายด้านทำได้หลายอย่าง สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพรสวรรค์พิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

จุดอ่อนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี คือ พื้นที่ในการบริหารจัดการค่อนข้างใหญ่ แต่กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำหน่วยงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวัดแต่ละวัด พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านใดก็ทำไปหรือบางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้าน

การเผยแผ่ก็ทำไป ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วเห็นว่าองค์กรนี้ยังขาดความเสมอภาคและขาดความชัดเจนในการทำงานอยู่ ปัจจุบันองค์กรที่ดูแลด้านการเผยแผ่จะยังเหลือแต่เฉพาะองค์กร พระสงฆ์บางท่านแบบรับภาระหน้าที่หลายบทบาทจึงจำกัดด้วยเวลา ซึ่งบางรูป มีอายุ พรรษามากการเดินทางจึงเป็นอุปสรรค และพระสงฆ์บางรูปก็มึนงงความรู้ไม่ตรงกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน ซึ่งเกิดจากพระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างดีพอ เนื่องจากพระสงฆ์บางท่านหลังจากเรียนจบแล้วขาดการทบทวนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอ่านพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแกนหลักของพุทธธรรม พระสงฆ์จำนวนมากมิได้อ่านพระไตรปิฎก อ่านเพียงตำราหนังสือที่ชั้นครูบาอาจารย์จัดทำขึ้น การขาดหลักคิดวิเคราะห์ การเรียนแบบและจดจำมาแบบผิดๆ ขาดการปรับประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างสภาพปัญหาและสังคมในปัจจุบัน กับการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ไข้ปัญหา นอกจากนี้การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ มีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นทีมงานขาดผู้นำในการทำงานเผยแผ่อย่างจริงจังและเสียสละเพื่องานเผยแผ่ พระสังฆาธิการผู้มีฉันทะในการทำงานเผยแผ่มีอยู่ในวงจำกัดส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งที่ผ่านมามีการเผยแผ่ธรรมะขาดแคลนพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อสังคมชุมชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทแล้วแทบจะหาพระสังฆาธิการผู้เสียสละทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะยากมากขึ้น และที่สำคัญการสื่อสารของพระสังฆาธิการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งเพราะพระสงฆ์ทำหน้าที่ในการสื่อสารคือการแสดงธรรมขาดหลักการวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการของการสื่อสาร ขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการสื่อสารกับประชาชน ไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูด ยึดถือตามแบบประเพณีดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมของคนปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์เท่าที่ควร

โอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารของคณะสงฆ์ต้องมีวิสัยทัศน์ช่วยที่จะให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์กรพุทธศาสนาต้องรุกเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น ทำค่ายพุทธบุตร เข้าไปจัดทำหลักสูตรวิชาพุทธศาสนา เข้าไปสร้างสรรค์สื่อหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา ส่งครูพระสอนศีลธรรมไปสอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น ในการจัดหาทุนทรัพย์เพื่อการเผยแผ่ โดยการขอการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง และจากการประชาสัมพันธ์บอกบุญผ่านคณะญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติโยมมีส่วนแห่งการเผยแผ่พระศาสนา นอกจากนี้พระสังฆาธิการมีวิธีจัดการโดยตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะอาทิ การตั้งตู้รับบริจาคในวันสำคัญๆ อาจจะเป็นที่อุโบสถ วิหาร สถานพยาบาล โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ได้ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นสามารถเข้าไปจัดการ

เผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้านผู้ อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา หรือเทศน์ปจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยม และบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระของพระสังฆาธิการ นอกจากเทคนิคและวิธีการเผยแผ่แล้ว สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชน ในแต่ละท้องถิ่นอัยาศัย การศึกษา ความเชื่อ ทศนคติ จารีต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่งานทางพระพุทธศาสนา และยังไม่มีการประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะเพื่อ ปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ในปัจจุบันเราได้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นภัย ทำความมัวเมาต่อประชาชนและเยาวชนโดยเฉพาะยาเสพติดที่เป็นภัยใหญ่หลวง สภาพสังคมและ ปัญหาที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการขยายผลทางเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ทำให้การสะท้อนภาพของ สังคมและปัญหาของสังคมทั้งทางบวกและทางลบรุนแรงและรวดเร็ว

๒. การวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดสุพรรณบุรี

จุดแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ สำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมี ความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง มีพระวิปัสสนา จารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการ สอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์ กัมมัฏฐานได้ มีวิทยากรบรรยายธรรมที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมี ความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรม และสามารถที่จะน้อมนำไป ประพฤติปฏิบัติได้ และมีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติ ธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจาก ภายนอก และมีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับ ห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี และการปฏิบัติธรรม ของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักจะมีกฎระเบียบให้ยึดถือปฏิบัติ ร่วมกันอย่างเคร่งครัดไปทิศทางเดียวกัน

จุดอ่อนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติ พระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือกับวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ไม่ค่อยความรู้

สามารถในการนำระบบ IT มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันเน้นการศึกษาทางภาคทฤษฎีกันมากมีความรู้ทางวิชาการมาก แต่การเข้าถึงธรรมจริงๆ มีน้อยทำให้สอนได้แต่ภาคทฤษฎีขาดการปฏิบัติที่สามารถเห็นมรรคเห็นผลได้ สังคมและวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากคนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมตามกระแสโลกก็มี ส่วนผู้ที่จะไปสอนเขาต้องมีเทคนิควิธี มีจิตวิทยาในการถ่ายทอดสูง และที่สำคัญก็คือต้องรักษาการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้เห็นว่านี่คือผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง เมื่อเขาเกิดศรัทธาแล้วเราจะสอนอย่างไรก็ได้เขาก็ยินดีปฏิบัติตามทั้งนั้น

โอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ มีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ เช่น วันที่ ๕ ธันวาคม วันที่ ๑๒ สิงหาคม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มีการบอกวันที่ในการจัดปฏิบัติธรรม มีรายละเอียดตารางการปฏิบัติธรรม มีแผนที่ที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนที่ในการเดินทาง เบอร์โทรศัพท์หรือช่องทางการสื่อสารอย่างอื่น เพื่อสะดวกในการติดต่อในการแนะนำข้อมูลต่างๆ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าปฏิบัติธรรมออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรมโดยเป็นการส่วนตัวหรือส่วนบุคคล หรือเรียกว่า กลุ่มกรรมฐานทั่วไป และกลุ่มที่มาในนามของสถาบัน องค์กรภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน จึงทำให้มีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อการปฏิบัติธรรม และยังไม่เข้าใจรูปแบบ วิธีการตลอดถึงขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จึงปรับตัวไม่ได้กับการตื่นเช้าและต้องทำกิจกรรมเกือบทั้งวัน บางคนกว่าจะปรับตัวได้ต้องใช้เวลาหลายวัน เมื่อปรับตัวเข้ากับตารางอบรมได้ก็เป็นวันท้ายๆ ของการอบรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมขาดความต่อเนื่องบางคนในขณะที่ปฏิบัติธรรมตั้งใจปฏิบัติได้ดี แต่เมื่อหมดเวลาในแต่ละช่วง ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะรวมกลุ่มพูดคุยกันจนทำให้ขาดสติเมื่อถึงเวลาปฏิบัติธรรมอีกครั้ง จึงเป็นเหมือนการเริ่มต้นใหม่เสมอ และผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมต้องการเห็นผลในปัจจุบัน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เข้าปฏิบัติธรรมบางรูปต้องการอยากให้ตัวเองมีสมาธิเร็วๆ จึงทำให้จิตฟุ้งซ่านเป็นเหตุให้ไม่ต้องการปฏิบัติธรรม

๓. การวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี

จุดแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การบริหารสถานีวิฑูกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร การจัดดำเนินการในส่วนนี้มีอยู่หลายวัด แต่ละวัดก็ดำเนินการไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการส่วนของเนื้อหาที่ไม่ขัด

กับพระธรรมวินัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

จุดอ่อนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการ งบประมาณเป็นส่วนหลักในการดำเนินการสถานีวิทยุ เนื่องจากว่าอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการนั้นค่อนข้างมีราคาสูง หาซื้อได้ยาก ซึ่งทำให้ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์เหล่านั้น อีกประการหนึ่ง การจัดบริหารสถานประกอบการที่รอบข้างในการจัดการสถานีวิทยุ นั้น ก็ต้องมีการปรับพื้นที่ให้สอดคล้องให้เหมาะสมกับการจัดรายการด้วยเช่นกัน ที่ว่ามาทั้งหมดต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น ในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป งบประมาณที่จัดหาได้ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ การบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง คลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัด ที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิทยุดีเท่าที่ควร ในจุดนี้มองว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารไม่มีนโยบายที่จะฝึกวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถ โดยนำเอาบุคคลที่มีจิตใจเป็นสาธารณะบุคคลที่พร้อมจะอุทิศตนเข้ามาทำงานในจุดนี้นำบุคคลเหล่านั้นเข้ามาฝึกอบรมพัฒนาความสามารถเพื่อให้เป็นวิทยากรที่มีทั้งความรู้ความสามารถและมีทั้งจิตใจที่เป็นสาธารณะไม่หวังผลตอบแทน

โอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เพราะสภาพสังคมปัจจุบันเกิดปัญหาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม หรือแม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานหลักเล็กๆ คือ ครอบครัว ทำให้ประชาชนต่างหันหน้าหาที่พึ่งทางจิตใจพึ่งเทศบ้างทำบุญไหว้พระบ้าง เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ

อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ปัจจุบันยังขาดหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งคือคลื่นวิทยุถูกรบกวน ปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่ละสถานีมีการจัดคลื่นความถี่ที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้คลื่นรบกวนกันไม่สามารถกระจายเสียงไปในระยะทางไกลได้อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในการกระจายเสียงด้วยว่าห้ามกระจายเสียงเกินพื้นที่ที่กำหนดไว้

๔. การวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดสุพรรณบุรี

จุดแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ มีการวางแผนที่ดีมีเทคนิคการอบรมในเรื่องของหลักสูตรทางพระพุทธศาสนานั้นโดยคำนึงถึงเรื่องวัน เวลาที่เหมาะสม เหตุเพราะประชาชนโดยทั่วไปส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำการเผยแผ่ในหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสงฆ์จึงต้องเหมาะสมทั้งเวลาและโอกาส ในด้านสถานที่ให้การอบรมสามารถรับคนที่เข้ารับการอบรมได้ตามจำนวนที่ต้องการ เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องประชุมของโรงเรียน ศาลาเอนกประสงค์ของในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลนั้น สถานที่ดังกล่าวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำสื่อในการอบรมมาเผยแผ่ได้อย่างเต็มที่ ในสถานที่ดังกล่าวต้องสามารถนำสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแผ่ได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถตั้งเครื่องฉายสื่อได้ ระบบเสียงในการเผยแผ่ อุปกรณ์ในการเผยแผ่ ฯลฯ หลักสูตรที่ใช้ในการเผยแผ่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ที่รับการเผยแผ่เป็นหลักสำคัญ ซึ่งในการให้การอบรมของคณะพระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกหรือระดับต้นๆ คือ ผู้ที่รับฟังการเผยแผ่นั้นเป็นบุคคลที่จัดอยู่ในประเภทใด ส่วนใหญ่แล้วต้องคำนึงถึงพื้นที่ ซึ่งถ้าเป็นสังคมเมือง สังคมชนบทแล้ว เยาวชน ประชาชนส่วนใหญ่นั้นโดยปกติมีอาชีพใด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหลักสูตรนั้นต้องเน้นให้เห็นถึงเหตุผลของการกระทำว่ากระทำเช่นไรเป็นการกระทำที่ดีอย่างแท้จริง และผลที่ได้เป็นความดีเป็นความสุขอย่างแท้จริง ทำแล้วเกิดผลในทันทีหรือมีความสุขอิมเมจกับผลที่ได้กระทำลงไป

จุดอ่อนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การอบรมในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในระยะที่จำกัดและในระยะเวลาดังกล่าวก็จัดสรรการบรรยายเผยแผ่ในแต่ละครั้งไม่เพียงพอต่อเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมาในแต่ละครั้ง การอบรมในแต่ละครั้งจะรวมเอาประชาชน นักเรียน และเยาวชนมารวมอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนจัดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ตามนโยบายแห่งการเผยแผ่แล้ววุฒิภาวะของคนในระดับต่างกันนั้น ทำให้ผลของการเผยแผ่ไม่ได้ผลตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้ และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหาทางงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ

โอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ประชาชนในแต่ละตำบลต่างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพื่อหวังผลในการนำหลักสูตรต่างๆ นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานในอาชีพต่างๆ ด้วย และนักเรียนในโรงเรียนในแต่ละตำบลนั้นได้ให้ความสำคัญพร้อมทั้งให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ จากคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนประจำตำบลนั้นต่างก็ให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี อันเป็นผลมาจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเริ่มเป็นปัญหาต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้า

เข้าไปในทางที่ไม่ดีอันเกิดจากสภาพปัญหาเสพติด สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น จึงทำให้สถาบันทางการศึกษาให้ความสนใจต่อการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้น

อุปสรรคในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ ขาดความร่วมมือและการให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นซึ่งไม่เห็นถึงความสำคัญในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสังฆาธิการ และในท้องถิ่นชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม วัน เวลา และสถานที่จึงไม่เหมาะสมไม่ลงตัว การจัดการอบรมควรจะให้ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพื่อความร่วมมือ และความเหมาะสมรวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอบรมในแต่ละครั้ง และเวลาในการให้การอบรมกับครู และนักเรียนเป็นปัญหาต่อการให้การอบรมซึ่งบางครั้งตรงกับเวลาสอบหรือไม่เหมาะสม การได้รับการสื่อสารแจ้งกำหนดต่อสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงควรมีการแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ และความสำคัญคุณค่าของการได้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งให้กับเยาวชนได้รับรู้และสนใจในการเข้ารับการอบรม

๔.๒ ผลการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๘ รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และสรุปต่างๆ มีการใช้เครื่องมือที่มีความเป็นปรนัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน ๓๔๕ รูป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยทำการศึกษาจากหน่วยงานคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามหลักการจัดการเครือข่าย ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) ด้านการพึ่งพิงร่วมกัน ๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีรายละเอียดดังนี้

๑. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะ สงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับรู้มุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการรับรู้มุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ จะต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมือนกัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรมเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และเป็นผู้นำหลักธรรมไปเผยแผ่ให้กับพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป^{๑๒๐}

๑.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

ทำการเผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนให้กับผู้ที่สนใจการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย เช่น ศีล ๒๒๗ ข้อ สำหรับพระภิกษุ, ศีล ๑๐ ข้อ สำหรับสามเณร, ศีล ๘ ข้อ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น เพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและด้วยอาการสารวมระว่าง (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาด้านสมาธิ ผีกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้จิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านปัญญา โดยใช้ปัญญาคิดพิจารณาให้เข้าใจถึงสัจธรรมหรือความจริงของชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาชีวิตต่างๆ^{๑๒๑}

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (พระมหาเชษฐา ฉินนาลโย, ป.ธ.๙), เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสพ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

๑.๓ สถานีวิทย์พระพุทธศาสนา

การทำให้พระพุทธศาสนากว้างขวางออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น^{๑๒๒}

๑.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนตามหัวข้ออบรม ดังนี้ (๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม (๒) สุขภาพอนามัย (๓) สัมมาชีพ (๔) สันติสุข (๕) ศึกษาสงเคราะห์ (๖) สาธารณสงเคราะห์ (๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม และ(๘) สามัคคีธรรม^{๑๒๓}

สรุปได้ว่า การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ จะต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมือนกัน คณะสงฆ์จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิเวธ สำนักปฏิบัติธรรม มีหน้าที่เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนสาวกให้กับผู้ที่สนใจการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาเพื่อจิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านปัญญา สถานีวิทย์พระพุทธศาสนา มีหน้าที่การทำให้พระพุทธศาสนากว้างขวางออกไปให้แพร่หลาย ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณฺณกาโม), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี การรับรู้มุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) พระสังฆาธิการที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิเวธ ๒) อยู่ในศีลธรรมเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และเป็นผู้นำหลักธรรมไปเผยแผ่ให้กับพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนให้กับผู้ที่สนใจการปฏิบัติธรรม ๒) การศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาฝึกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้จิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านปัญญา
๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	๑) การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ๒) ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป ๒) ส่งเสริมสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนตามหัวข้อที่ใช้ในการฝึกอบรม ดังนี้ (๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม (๒) สุขภาพอนามัย (๓) สัมมาชีพ (๔) สันติสุข (๕) ศึกษาสงเคราะห์ (๖) สาธารณสงเคราะห์ (๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม และ(๘) สามัคคีธรรม

๒. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ มีจุดมุ่งหมายในอนาคตเหมือนกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมือนกัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแผ่ หรือลงในหนังสือพิมพ์เผยแผร์^{๑๒๔}

การเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำเขาให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสภา วิโยคภัย การจะไปจุ่งจิตวิญญาณของชาวบ้านได้จะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ อาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ ต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาษิตน้อย ให้ร่อยต้องมีคำกลอน ไม่ม่วงนอนต้องมีคำขำขัน เป็นต้น^{๑๒๕}

๒.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เรายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วย จุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน^{๑๒๖}

๒.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะ

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (หลวงปู่ฮ้าง สิรินนฺโท, ป.ธ.๘), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม, ป.ธ. ๔), รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, วัดวิมลโกคาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ^{๑๒๗}

๒.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

จัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น หิริ โอตตปปะ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อกุศลธรรม เป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี เมื่อใดที่เราละเว้นจากการกระทำ ความชั่วทั้งปวงตั้งต้นอยู่ในการทำความดี แม้ชีวิตจะไม่อยู่ในฐานะที่ร่ำรวย แต่รวยในการทำความดีชีวิตเราย่อมมีความสุขทั้งกายและใจ และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน และเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ หลักธรรมในข้อดังกล่าวจึงมีความจำเป็นมากเพื่อใช้เป็นการเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่ามีสติระลึกรู้แคลไหนดต่อการใช้สื่อความก้าวหน้าต่างๆเหล่านี้ให้เป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียอย่างไรต่อตัวเอง^{๑๒๘}

จัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ ความสำเร็จในการกระทำต่ออาชีพการงาน เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆก็ตาม หลักธรรมของอิทธิบาท ๔ จึงเหมาะสมที่สุดที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพการงานในสาขาอาชีพต่างๆที่แต่ละคนมีความสามารถ และเหมาะสมกับตนเองที่สุด พระสังฆาธิการจึงใช้หลักธรรมข้อนี้มาเผยแพร่และช่วยเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้มากยิ่งขึ้นต่อประชาชนโดยทั่วไป^{๑๒๙}

สรุปได้ว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแพร่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำเขาให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย สำนักปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เรายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วยจุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแพร่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่านเมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณฺณกาโม), เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทิริ โอตตปปะ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน และเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นการเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค่ไหนต่อการใช้สื่อความก้าวหน้าต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียอย่างไรต่อตัวเอง และจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

ตารางที่ ๔.๖ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี **ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ๒) การเผยแผ่เชิงรุกของพระสงฆ์คือการเป็นการเอาความรู้ไปแนะนำเขาให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสภณวิโยคภัย
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง ๒) ตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริงตลอดชีวิตตราบเท่าที่เราจะต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารด้วย จุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน
๓) สถานีวิฑูรย์พระพุทธศาสนา	๑) เป็นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน ๒) ทำให้พุทธศาสนิกชนรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) จัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๒) จัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป

๓. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจ

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจ คือ ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิจัยพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ โดยมีการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม เช่น โครงการหมู่บ้านศีล ๕ เป็นต้น และปรับกลยุทธ์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นที่จะสามารถดึงประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น^{๑๓๐}

๓.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีหลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบ ร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธ เกิดความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาปบุญ คุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน เป็นต้น^{๑๓๑}

ผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง มีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น ทำให้ทุกข์ลดน้อยลง เพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป^{๑๓๒}

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม, เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช, เจ้าอาวาสวัดท่ามะเขี้ยว, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทธิ), รองเจ้าคณะอำเภออู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตตชีโว), เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

๓.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และเพื่อเป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนให้เข้ากับสถานการณ์ในสังคมและในบ้านเมืองปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา^{๑๓๓}

๓.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

ทำให้ผู้เข้าอบรมได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งคุณความดีความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันดังแบบอย่างจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้าให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต จดจำนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม^{๑๓๔}

สรุปได้ว่า การจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และปรับกลยุทธ์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นที่จะสามารถดึงประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญคือ เน้นไปที่หลักสติปัญญา เนื่องจากสติปัญญาฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต คือ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบ ร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธ เกิดความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง มีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น ทำให้ทุกข์ลดน้อยลง เพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพิริ์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานันต์ (พิเชฐ ธมมวฑฺฒโณ), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๗ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) จัดการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความสะดวกหรืออำนวยความสะดวกให้กับสังคม
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) หลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต ๒) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาปบุญคุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคงไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ๓) ผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง มีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น ทำให้ทุกข์ลดน้อยลง เพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป
๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	๑) เป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ๒) เพื่อเป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนให้เข้ากับสถานการณ์ในสังคมและในบ้านเมืองปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) ทำให้ผู้เข้าอบรมได้ซึมซับบารมีคุณธรรมแห่งคุณความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๔. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบและกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดีมาก พระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุก โดยเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัย^{๑๓๕}

๔.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี^{๑๓๖}

๔.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ทำให้มีหน่วยงานหลักที่เข้ามารับรองให้การสนับสนุน เพื่อปรับทิศทางแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อได้ และที่สำคัญเมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะเป็นการถ่ายโอนองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านที่กำลังพัฒนาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่น

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูโพธิ์สุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาธ สุปณฺธิโต), ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า, เจ้าอาวาสวัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

พระพุทธศาสนานี้ได้^{๑๓๗} และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน เพราะสถานีวิทยุกระจายเสียงทางพระพุทธศาสนาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร ผู้ที่จะเข้ามาจัดรายการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องมีความรู้ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและมีจิตสาธารณะอีกด้วย^{๑๓๘}

๔.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

พระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรม สมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการให้การอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สนับสนุนกิจกรรมด้านการเผยแผ่ เช่น ธรรมสัญจร ค่ายพุทธบุตร โดยการนำหลักธรรมมุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก เช่น เด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น^{๑๓๙} กำหนดให้ทุกวัดในเขตปกครองตำบล อำเภอ ได้จัดกิจกรรมจัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดอบรมด้านธรรมทั้งภายในวัด และนอกวัดตามที่สถานการณ์จะอำนวยโดยเน้นตามวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก^{๑๔๐} โดยมุ่งเน้นการให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น^{๑๔๑}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่ สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดี สำนักปฏิบัติธรรมมีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนก็มีมาตรฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมี

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโศโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง, เจ้าอาวาสวัดไผ่โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดป่าบัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานันต์ (พิเชฐ ธมมวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ, เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถามและสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สถานีวิฑูรย์พระพุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิฑูรย์พระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะเป็นการถ่ายโอนองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านที่กำลังพัฒนาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรม โดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิทยาสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการให้การอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งเน้นการให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๔.๘ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน ๒) พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดี
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๓) สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	๑) พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ๒) พระสงฆ์และชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความสามารถดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาได้ ๓) เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์ใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) พระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรมสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) จัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษาต่างๆ โดยมุ่งเน้นการให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ การที่สมาชิกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่ตลอดและมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา พัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้การ

อุปถัมภ์ และปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด^{๑๔๒}

๕.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

สำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์มีบทบาทในการนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการพัฒนาตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ พระสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดชุมชน วัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และเป็นที่ยอมรับใจแก่ทุกคน ดังนั้น จึงเป็นการง่ายต่อการประสานงานในการพัฒนาชุมชน และการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของพระศาสดา ซึ่งทรงมุ่งหวังให้พระสงฆ์เข้าไปช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมเท่าที่พระสงฆ์จะทำได้ พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาตามนโยบายโดยการนำเอาหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาปรับใช้ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจึงเป็นแนวทางก้าวไปสู่การบริหารจัดการของคณะสงฆ์ให้มีบทบาทในการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง^{๑๔๓}

๕.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่าย่อยู่ออกไปฟังธรรมะมีที่ฟังทางจิตใจ^{๑๔๔}

๕.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

คณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ^{๑๔๕} หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (พระมหาทวี รตนเมธี, ป.ธ.๖), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิ์มณฑ (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภออุทุมพร, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโศโก), เจ้าคณะอำเภอสามชูก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

พระพุทธรูปศาสนาร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข^{๑๔๖}

สรุปได้ว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่ตลอดและมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา พัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์ และปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด สำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ให้มีบทบาทในการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจตียนานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๙ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดเพื่อเป็นศูนย์ประสานงาน อำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา และพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) ควบคุมให้พระสังฆาธิการปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) สำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี ๒) สามารถใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ให้มีบทบาทในการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้
๓) สถานีวิฑูรย์พระพุทธศาสนา	๑) เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุพุทธศาสนิกชนสามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) คณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคมมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ ๓) (อ.ป.ต.) เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน

๖. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน คือ การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๖.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร แต่ว่าต่างคนต่างทำหน่วยงานหรือวัดแต่ละวัดพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านก็ทำไป หรือบางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแผ่ก็ทำไป โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบนั้นอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร^{๑๔๗}

๖.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม ยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป^{๑๔๘}

๖.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการการบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัด ที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิทยุเท่าที่ควร^{๑๔๙}

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ, เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง, เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทโธ), รองเจ้าคณะอำเภออุทุมพร, เจ้าอาวาสวัดห้วยมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพิร ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภออุทุมพร, เจ้าอาวาสวัดเขาคีรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

๖.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

การดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสุขเคราะห้ันั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น แต่จะมีบาง อ.ป.ต. ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน^{๑๕๐}

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร วัดแต่ละวัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านใดก็ทำไปหรือบางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแผ่ก็ทำไปและมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบนั้นอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร สำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม ยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ส่วนสถานีวิฑูษะพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทัวไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการการบริหารสถานีวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธรศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิฑูษะดีเท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสุขเคราะห้ันั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี, เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๐ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่วัดแต่ละวัด พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในการเผยแผ่ด้านใดก็จะทำไปตามที่ถนัดและเมืองครุฑที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) สำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจนขาดการประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น ๒) ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์
๓) สถานีวิฑูษุพระพุทธศาสนา	๑) สถานีวิฑูษุพระพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ๒) คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิฑูษุดีเท่าที่ควร
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) การดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ๒) คณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ ๓) ในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๗. กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมาชิก ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ๑. คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. สำนักปฏิบัติธรรม ๓. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ๔. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการ ปีละ ๓ ครั้ง และสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคม ทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง ๆ ละ ๑ วันเพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยและเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้^{๑๕๑}

๗.๒ สำนักปฏิบัติธรรม

จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์มีบทบาทในการนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจึงนำมาจัดกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม อย่างน้อยก็จะสามารถช่วยให้ชาวบ้านคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง มีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นทำให้ทุกข์ลดน้อยลงเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป^{๑๕๒}

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูประโชติสุทธิคุณ, เจ้าอาวาสวัดสระหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพรวลัย วิสุทธ), รองเจ้าคณะอำเภออู่ทอง, เจ้าอาวาสวัดหัวมมงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

๗.๓ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา

การประสานงานเป็นส่วนสำคัญการจัดสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น สถานีตำรวจโรงพยาบาลเทศบาลหรือโรงเรียนหรือแม้กระทั่งมูลนิธิต่างๆ ในส่วนของตำรวจอาจเชิญมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ในส่วนของโรงพยาบาลเชิญมาให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ในส่วนโรงเรียนอาจจะเชิญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ ซึ่งจุดนี้จะเป็นการดึงดูดเยาวชนให้เข้ามาฟังสถานีวิทยุมากขึ้น เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารในการจัดรายการก็จะทำให้ชุมชนสนใจที่จะเปิดรับฟังรายการเพราะเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของรายการเอง^{๑๕๓}

การนำเสนอหลักธรรมคำสอนผ่านทางวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นเพียงหนึ่งช่องทางเท่านั้นที่เรานำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับธรรมะ ถ้านำเสนอในรูปแบบอื่นเช่นผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งจะสามารถฟังได้ในระยะไกลแม้จะอยู่ต่างถิ่นต่างแดนก็สามารถรับฟังสถานีวิทยุได้ ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังในระยะไกลได้สามารถแสดงข้อคิดเห็นในรายการที่นำเสนอได้อย่างไร้พรมแดน การนำเสนอในลักษณะนี้จะเป็นการพัฒนาการนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง^{๑๕๔}

๗.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

ในแต่ละปีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะมีการจัดนิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแพร่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้น ให้เป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ^{๑๕๕}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อดิโก), เจ้าคณะอำเภอสามชุก, เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พระมหาพีร์ ชินวโร, ป.ธ.๗), เจ้าคณะอำเภอรูทอง, เจ้าอาวาสวัดเขาคีสลัก, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕), เจ้าคณะตำบลสนามชัย, เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขาธิการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยและเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้ โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจึงนำมาจัดกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสสนาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำราวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิฑูพระพุทธศาสนามากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปี จะมีการจัดนิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแผ่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้น ให้เป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

ตารางที่ ๔.๑๑ สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้
๑) คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	๑) เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง ๒) เจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง ๓) มีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง ๔) เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสงฆ์มีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยและเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้
๒) สำนักปฏิบัติธรรม	๑) จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสงฆ์และพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสงฆ์และพระสงฆ์เมื่อผ่านการอบรมแล้วจึงจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม
๓) สถานีวิฑูษพระพุทธศาสนา	๑) มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ
๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๑) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในแต่ละปีจะมีการจัดนิทรรศการของหน่วย (อ.ป.ต.) ต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น ๒) มหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วย อ.ป.ต. ดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ ให้เป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ในหัวข้อนี้เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐาน ยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และสรุปต่างๆ มีการใช้เครื่องมือที่มีความเป็นปรนัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๔๕ รูป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาเปรียญธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๔๕)

๑. อายุ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๒๑ - ๓๐ ปี	๖๑	๑๗.๗
๓๑ - ๔๐ ปี	๙๗	๒๘.๑
๔๑ - ๕๐ ปี	๙๙	๒๘.๗
๕๑ - ๖๐ ปี	๕๐	๑๔.๕
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๘	๑๑.๐
ผลรวม	๓๔๕	๑๐๐.๐
๒. ระดับการศึกษาสามัญ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๔๑	๔๐.๙
ปริญญาตรี	๑๘๒	๕๒.๗
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๒	๖.๔
ผลรวม	๓๔๕	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑๒ (ต่อ)

(n = ๓๔๕)		
๓. ระดับการศึกษาทางธรรม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	๖๐	๑๗.๔
นักธรรมชั้นโท	๔๔	๑๒.๗
นักธรรมชั้นเอก	๑๗๐	๔๙.๓
ไม่มีวุฒินักธรรม	๗๑	๒๐.๖
ผลรวม	๓๔๕	๑๐๐.๐
๔. ระดับการศึกษาเปรียญธรรม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ประโยค ๑,๒ - ๓	๖๐	๑๗.๔
เปรียญธรรม ๔ - ๖	๓๕	๑๐.๒
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๗	๒.๐
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๔๓	๗๐.๔
ผลรวม	๓๔๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกได้ ดังต่อไปนี้

อายุ พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี มาก ที่สุด มีจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ รองลงมามีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ และน้อยที่สุดมีอายุระหว่าง ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐

ระดับการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาสามัญระดับ ปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน ๑๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗ รองลงมามี ระดับการศึกษาสามัญระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๙ และน้อย ที่สุด มีระดับการศึกษาสามัญระดับ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๔

ระดับการศึกษาทางธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นเอก มากที่สุด มีจำนวน ๑๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ รองลงมามีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ ไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นโท มีจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗

ระดับการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนมากมีระดับ การศึกษาเปรียญธรรมระดับ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มากที่สุด มีจำนวน ๒๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๔

รองลงมา มีระดับการศึกษาปริญญาธรรมระดับ ประโยค ๑,๒ – ๓ ประโยค มีจำนวน ๖๐๑ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๗.๔ และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาปริญญาธรรมระดับ ปริญญาธรรม ๗ – ๙ มีจำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐

๒. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม และรายด้าน มีรายละเอียด ดังแสดงในตาราง ๔.๑๓ – ๔.๒๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

(n = ๓๔๕)

ที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	๓.๖๑	๐.๘๒	มาก
๒	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๓.๘๖	๐.๗๑	มาก
๓	ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๓.๖๗	๐.๘๙	มาก
๔	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	๓.๗๔	๐.๘๐	มาก
๕	ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	๓.๖๐	๐.๗๑	มาก
๖	ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน	๓.๖๓	๐.๗๐	มาก
๗	ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	๓.๗๙	๐.๗๘	มาก
	รวมทุกด้าน	๓.๗๐	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๕๓)

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๗๘) อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยกับ ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

(n = ๓๔๕)

ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่วัสดุอุปกรณ์กับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ	๓.๕๘	๐.๘๗	มาก
๒. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการรับรู้มุมมองร่วมกันด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน	๓.๖๔	๐.๘๙	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเครือข่ายอื่นๆ	๓.๕๗	๐.๘๙	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ	๓.๖๕	๐.๙๔	มาก
รวม	๓.๖๑	๐.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๘๒)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๙๔) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการรับรู้มุมมองร่วมกันด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๐.๘๙) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเครือข่ายอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๗$, S.D. = ๐.๘๙) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

(n = ๓๔๕)

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละเพื่อวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๗๓	๐.๘๔	มาก
๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีวาจาสุภาพอ่อนหวานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๘๙	๐.๗๗	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นเพื่อมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	๓.๙๓	๐.๘๔	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายตามวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย	๓.๘๙	๐.๘๓	มาก
รวม	๓.๘๖	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = ๐.๗๑)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นเพื่อมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๙๓$, S.D. = ๐.๘๔) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีวาจาสุภาพอ่อนหวานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายตามวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๗๗), ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๘๓) ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละเพื่อวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๘๔) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

(n = ๓๔๕)

ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๗๐	๐.๙๕	มาก
๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานเหมาะแก่การรับฟังเพื่อผลประโยชน์ของเครือข่ายและทำให้ชุมชนมีความสนใจในเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๗๒	๐.๘๙	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	๓.๕๘	๐.๙๐	มาก
๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายในการสร้างผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันของเครือข่าย	๓.๖๖	๐.๙๖	มาก
รวม	๓.๖๗	๐.๘๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๖๗, S.D. = ๐.๘๙)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานเหมาะแก่การรับฟังเพื่อผลประโยชน์ของเครือข่ายและทำให้ชุมชนมีความสนใจในเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๒, S.D. = ๐.๘๙) อยู่ในระดับมากรองลงมา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๐, S.D. = ๐.๙๕) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = ๓.๖๖, S.D. = ๐.๙๖) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

(n = ๓๔๕)

ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสถียรในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์เพื่อมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย	๓.๗๓	๐.๙๖	มาก
๒. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะ	๓.๗๖	๐.๘๖	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่าย	๓.๗๕	๐.๘๓	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย	๓.๗๔	๐.๙๓	มาก
รวม	๓.๗๔	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๔, S.D. = ๐.๘๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๖, S.D. = ๐.๘๖) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๕, S.D. = ๐.๘๓) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสถียรในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์เพื่อมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = ๓.๗๓, S.D. = ๐.๙๖) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

(n = ๓๔๕)

ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	๓.๕๔	๐.๖๙	มาก
๒. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน เสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	๓.๖๓	๐.๘๓	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	๓.๕๕	๐.๘๓	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพร้อมพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง	๓.๖๙	๐.๘๙	มาก
รวม	๓.๖๐	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.60$, S.D. = ๐.๗๑)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพร้อมพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X}=3.69$, S.D.=๐.๘๙) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน เสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.63$, S.D.=๐.๘๓) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.54$, S.D.= ๐.๖๙) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึงอิงร่วมกัน

(n = ๓๔๕)

ด้านการพึงอิงร่วมกัน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย	๓.๗๒	๐.๗๑	มาก
๒. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่ายด้วยความจริงใจ	๓.๕๖	๐.๘๔	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย	๓.๖๐	๐.๘๘	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพัฒนาเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของเครือข่าย	๓.๖๖	๐.๘๒	มาก
รวม	๓.๖๓	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึงอิงร่วมกันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๓$, S.D. = ๐.๗๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๗๒$, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพัฒนาเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๖$, S.D. = ๐.๘๒) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่ายด้วยความจริงใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๐.๘๔) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

(n = ๓๔๕)

ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	๓.๖๘	๐.๙๗	มาก
๒. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจะกล่าวเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	๓.๘๒	๐.๗๘	มาก
๓. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	๓.๘๖	๐.๘๗	มาก
๔. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	๓.๗๙	๐.๙๑	มาก
รวม	๓.๗๙	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๗๙, S.D. = ๐.๗๘)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๘๖, S.D. = ๐.๘๗) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจะกล่าวเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = ๓.๘๒, S.D. = ๐.๗๘) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = ๓.๖๘, S.D. = ๐.๙๗) อยู่ในระดับมาก

๔.๒.๓ สรุปวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ สรุปผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

หลักการ จัดการ เครือข่าย	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
	๑. คณะสงฆ์ จ.สุพรรณบุรี	๒. สำนัก ปฏิบัติธรรม	๓. สถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา	๔. หน่วย (อ.ป.ต.)	สรุป
๑. ด้านการรับรู้ มุมมองร่วมกัน	- สืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา - นำหลักธรรม ไปเผยแผ่ให้กับ พุทธศาสนิกชน สืบต่อไป	- เผยแผ่หลัก การปฏิบัติธรรม - ศึกษาตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา	- เผยแพร่หลักคำ สอนในพระพุทธ- ศาสนาออกไป - ทำให้ผู้เคารพ เลื่อมใสศรัทธา ในพระรัตนตรัย	- เผยแผ่พระ พุทธ ศาสนา โดย การนำ หลักธรรมไป อบรมให้กับ เด็กเยาวชน และประชาชน ทั่วไป	ทุก เครือข่าย มุ่งเผยแผ่ หลักธรรม คำสอน ไปสู่ภาค ประชาชน
๒. ด้านการมี วิสัยทัศน์ร่วมกัน	- ปรับปรุงการ เผยแผ่ให้ เหมาะสม กับสภาพ สังคมปัจจุบัน - การเผยแผ่ เชิงรุกของ พระสงฆ์ การเป็นการ เอาความรู้ไป แนะนำเขาให้ ถึงที่อยู่อาศัย	- เป็นสถานที่ใน การฝึกอบรมจิต สำหรับบรรพชิต และคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติ วิปัสสนากรรม- ฐานเป็นการ ศึกษาธรรม ฝึกฝนอบรมจิต ของตนเอง	- นำหลักธรรม คำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้าที่อยู่ ในพระไตรปิฎก ออกมาเผยแผ่แก่ พุทธศาสนิกชน - พุทธศาสนิกชน รู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ ธรรมะมีที่พึ่งทาง จิตใจ	- จัดโครงการ อบรมธรรมะ ให้กับเด็ก และ เยาวชนโดยนำ หลักธรรมคำ สอนที่สามารถ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้ - จัดโครงการ อบรมหลัก ธรรมต่อการ ดำเนินชีวิต ของประชาชน โดยทั่วไป	เน้นการ เผยแผ่ เชิงรุก ออกมา เผยแผ่แก่ พุทธศาสนิกชน อบรม ธรรมะ ให้กับเด็ก และ เยาวชน

ตารางที่ ๔.๒๑ (ต่อ)

หลักการ จัดการ เครือข่าย	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
	๑. คณะสงฆ์ จ.สุพรรณบุรี	๒. สำนัก ปฏิบัติธรรม	๓. สถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา	๔. หน่วย (อ.ป.ต.)	สรุป
๓. ด้านการมี ผลประโยชน์ และความสนใจ ร่วมกัน	-ประชาชน เลื่อมใสใน พระพุทธศาส นามากยิ่งขึ้น -ตั้งอยู่ในศีล - ธรรมสัมมา ปฏิบัติ -เป็นพลเมือง ที่ ดี ข อ ง ประเทศชาติ -ไม่สร้างความ เดือดร้อน ให้กับสังคม	-เน้นไปที่หลัก สติปัญญา เนือง จากสติปัญญามี ผลต่อการดำเนิน ชีวิต -การปฏิบัติ วิปัสสนากรรม - ฐานมีประโยชน์ ต่อการพัฒนา กายและพัฒนา ใจ -มีสติรู้เท่าทัน โลกมากขึ้นเพิ่ม ความสุขในชีวิต ประจำวันได้	-ประชาชนสามารถ นำหลักธรรมคำ สอนนำไปสู่การ ปฏิบัติในการ ดำเนินชี วิ ต ประจำวันได้ -ประยุกต์ใช้หลัก ธรรมคำสอนให้เข้า กับสถานการณ์ใน สังคมและในบ้าน เมืองปัจจุบันที่มี การเปลี่ยนแปลง ไปตลอดเวลา	-ทำให้ผู้เข้า อบรมได้ซึมซับ ภาพลักษณ์ แห่งคุณความ ดีความเป็นผู้ มีคุณธรรม จริยธรรม -เป็นแนวทางที่ จะนำไปใช้ ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ให้เกิดประ - โยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และ สังคม	เน้น พัฒนา ประชาชน ให้มี คุณภาพ ชีวิตที่ดี ด้านกาย จิต เป็น สังคมแห่ง ปัญญา
๔. ด้านการมี ส่วนร่วมของ สมาชิกเครือข่าย อย่างกว้างขวาง	-พระสังฆาธิการ เป็นต้นแบบเป็น แบบอย่างในการ เผยแผ่พระพุทธ ศาสนา -มีพระสงฆ์หลาย รูปที่สามารถ แสดงธรรม มี ปฏิภาณไหว พริบในการ บรรยายธรรมดี	-มีพระวิปัสสนา จารย์สอนกัมมัฏ ฐานที่ผ่านการ อบรมหลักสูตร พระวิปัสสนา จารย์ หรือมี ความสามารถใน การสอนกัมมัฏ ฐานตามหลัก มหาสติปัญญา สูตรเป็นอย่างดี	-พระสังฆาธิการ เป็นผู้ที่ทำการ ออกอากาศใน สถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา เป็นหลัก -พระสงฆ์ และ ชาวบ้านได้รับ การถ่ายทอด องค์ความรู้จาก ผู้เชี่ยวชาญ -เปิดโอกาสให้ ประชาชนผู้มี ความสามารถเข้า มาจัดรายการ	-พระสังฆาธิ การและผู้นำ ชุมชนร่วมกัน จัดโครงการ ฝึกอบรม สมาชิกต่างก็มี ส่วนร่วมใน การเผยแผ่ พระพุทธศาส นา -จัดให้มีการ อบรมสัมมนา เพื่อการพัฒนา บุคลากรด้าน การเผยแผ่	มี พระสงฆ์ เป็น เกณฑ์ หลัก มี ชุมชน และ ชาวบ้าน ร่วม สนับสนุน

ตารางที่ ๔.๒๑ (ต่อ)

หลักการ จัดการ เครือข่าย	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
	๑. คณะสงฆ์ จ.สุพรรณบุรี	๒. สำนัก ปฏิบัติธรรม	๓. สถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา	๔. หน่วย (อ.ป.ต.)	สรุป
๕. ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน	-มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เพื่อประสานงานอำนวยความสะดวกและเป็นที่พักพิงในการพัฒนาบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนา -ควบคุมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามนโยบาย	-พัฒนาให้พระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเอง -สามารถใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์	-เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พุทธศาสนิกชนสามารถรับฟังธรรมะที่บ้านได้ หรือที่ทำงานก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ	-คณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา -เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียนเยาวชน และชาวบ้าน	คณะสงฆ์สนับสนุนจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐาน โดยมีสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาหน่วย (อ.ป.ต.) การเผยแผ่เชิงรุก
๖. ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน	-พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในการเผยแผ่ด้านใดก็จะทำไปตามที่ถนัดถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก	-ยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจนขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น -ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของรัฐและองค์กรคณะสงฆ์	-ขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดทำงบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป -บุคลากรขาดความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิทยุ	-กิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน -หน่วย (อ.ป.ต.) หางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า และการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสในเขตตำบลนั้นๆ	พระสงฆ์ทำการเผยแผ่ตามศักยภาพของตนเองงบประมาณจากจัดตั้งกองผ้าป่าและเจ้าอาวาสในเขตตำบล

ตารางที่ ๔.๒๑ (ต่อ)

หลักการ จัดการ เครือข่าย	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
	๑. คณะสงฆ์ จ.สุพรรณบุรี	๒. สำนัก ปฏิบัติธรรม	๓. สถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา	๔. หน่วย (อ.ป.ต.)	สรุป
๗. ด้านการ ปฏิสัมพันธ์เชิง แลกเปลี่ยน	-มีการจัดประ- ชุมร่วมกันของ เจ้าคณะภาค ร่วมกับเจ้าคณะ จังหวัดจัด ประชุมเจ้า อาวาส รองเจ้า อาวาส และ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส -เพื่อมอบหมาย นโยบายในการ สนองงานของ คณะสงฆ์ให้ ทราบทั่วกันทำ ให้พระสังฆาธิ การมีความ คุ้นเคย แลก เปลี่ยนมุมมอง ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	-จัดการปฏิบัติ วิปัสสนากรรม ฐานสำหรับพระ สังฆาธิการและ พระสงฆ์ เมื่อผ่าน การอบรมแล้ว สามารถจัดการ ปฏิบัติวิปัสสนา กรรม ฐานภายใน วัดโดยนิมนต์พระ วิปัสสนาจารย์มา ให้แนวทางการ ปฏิบัติธรรมแก่ สาธุชนที่สนใจเข้า ร่วมปฏิบัติธรรม ได้	-ให้พระสังฆาธิการ ที่มีความรู้ตอบ ปัญหาทางธรรม ให้กับประชาชน -มีการประสานงาน กับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ ความรู้เกี่ยวกับ กฎหมาย เชิญครู และอาจารย์ใน โรงเรียนมาให้ ความรู้เกี่ยวกับการ เรียนการสอนใน ระดับต่างๆ	-จัดนิทรรศการ ของหน่วย (อ.ป.ต.) ต่างๆ เป็นการ แลกเปลี่ยนแนว ทางใน การ ดำเนินงานของ หน่วยในตำบลที่ มีผลงานดีเด่น -มีการมอบรางวัล หน่วย อ.ป.ต. ดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นการยก ย่องและเป็น แบบอย่างแก่ หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ	จัด ประชุม ร่วมกัน ประสาน งาน หน่วย งานที่ เกี่ยวข้อง ให้ความ รู้จัดนิ - ทรรศการ เพื่อเป็น การยก ย่องและ เป็นแบบ อย่างแก่ พระสงฆ์ นักเผย แผ่พระ พุทธ ศาสนา

ในหัวข้อนี้เป็นการสรุปวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้ข้อมูลมาจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักการจัดการเครือข่าย ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน ๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีรายละเอียดดังนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ในการเผยแพร่พระพุทธรศาสนา นั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธรศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิบัติ ในขณะที่สำคัญนักปฏิบัติธรรมมีหน้าที่เผยแพร่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธรเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนสาวกให้รู้ตามแก่ผู้ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการฝึกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้จิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษเพื่อพัฒนาด้านปัญญา ในส่วนของสถานีวิฑูษะพระพุทธรศาสนา มีหน้าที่เผยแพร่พระพุทธรศาสนาให้กว้างขวางออกไปให้แพร่หลายโดยใช้สื่อสมัยใหม่ ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยและน้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธรศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธรเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

การเผยแพร่พระพุทธรศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแพร่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการนำเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัย เรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสตัณหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เรายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วยจุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน ส่วนสถานีวิฑูษะพระพุทธรศาสนา นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธรเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแพร่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุพุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายั่งยืนอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น หิริ โอตตปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่ออกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนและเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค่นั้นต่อการใช้สื่อสมัยใหม่ต่างๆ เหล่านี้ว่าเป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียต่อตัวเองอย่างไร นอกจากนี้ยังมีจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

๓) ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนมีเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และยังต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถดึงดูดประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบ ร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธเกิด ความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้ คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างน้อยก็คลายทุกข์ได้ระดับหนึ่งมีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นทำให้ทุกข์ลดน้อยลงเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป และในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดีมีหลายรูป ในส่วนสำนักปฏิบัติธรรมก็มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจึงเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนานี้ได้ และเปิดโอกาสให้

ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรมโดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการเพื่อการอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๕) ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานอำนวยความสะดวก และเป็นที่ปรึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในขณะที่สำนักปฏิบัติธรรมก็จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการมาพัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ โดยการนำพาครุฑาพุทธศาสนิกชนให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งสถานีวิฑุพระพุทธศาสนาเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

๖) ด้านการพึงอิงร่วมกัน

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำไปตามความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำไปและมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ทำให้การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร ส่วนสำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ในส่วนของสถานีวิฑูษะพระพุทธศาสนาที่ขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการสถานีวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน ซึ่งบุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิฑูษะเท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภคบริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้

โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑู พระพุทธศาสนามีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจ มาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน ในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา มากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปีจะมีการจัดนิทรรศการของหน่วย อบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงาน ดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแพร่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้นเป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

๔.๓ ผลการนำเสนอรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

งานวิจัยเรื่อง“การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๘ รูปแบบ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

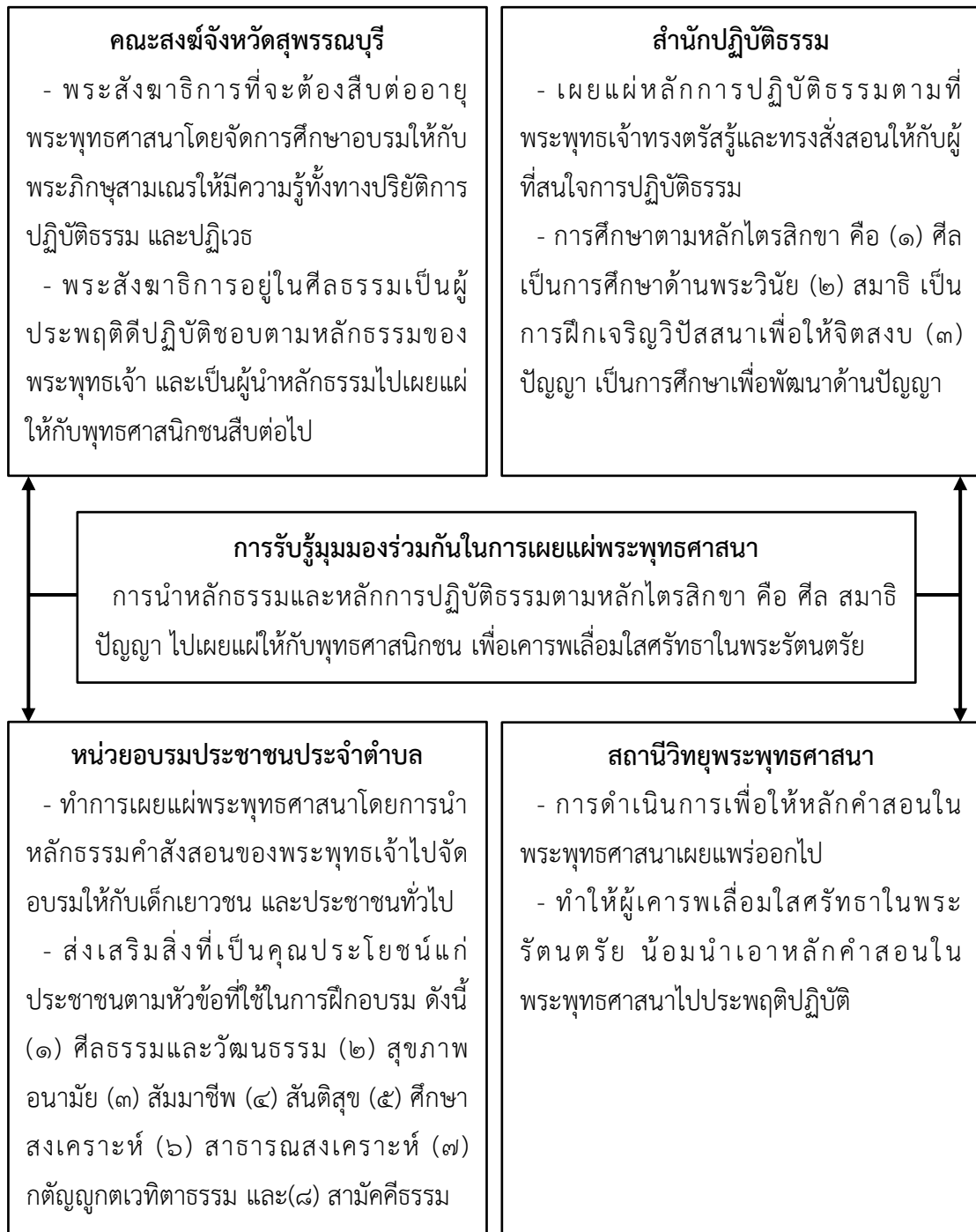
๔.๓.๑ รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๘ รูปแบบ คือ

- รูปแบบที่ ๑ การรับรู้มุมมองร่วมกัน
- รูปแบบที่ ๒ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- รูปแบบที่ ๓ การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน
- รูปแบบที่ ๔ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- รูปแบบที่ ๕ กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
- รูปแบบที่ ๖ การพึ่งอิงร่วมกัน
- รูปแบบที่ ๗ การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

รูปแบบที่ ๑ การรับรู้มุมมองร่วมกัน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ดังนี้

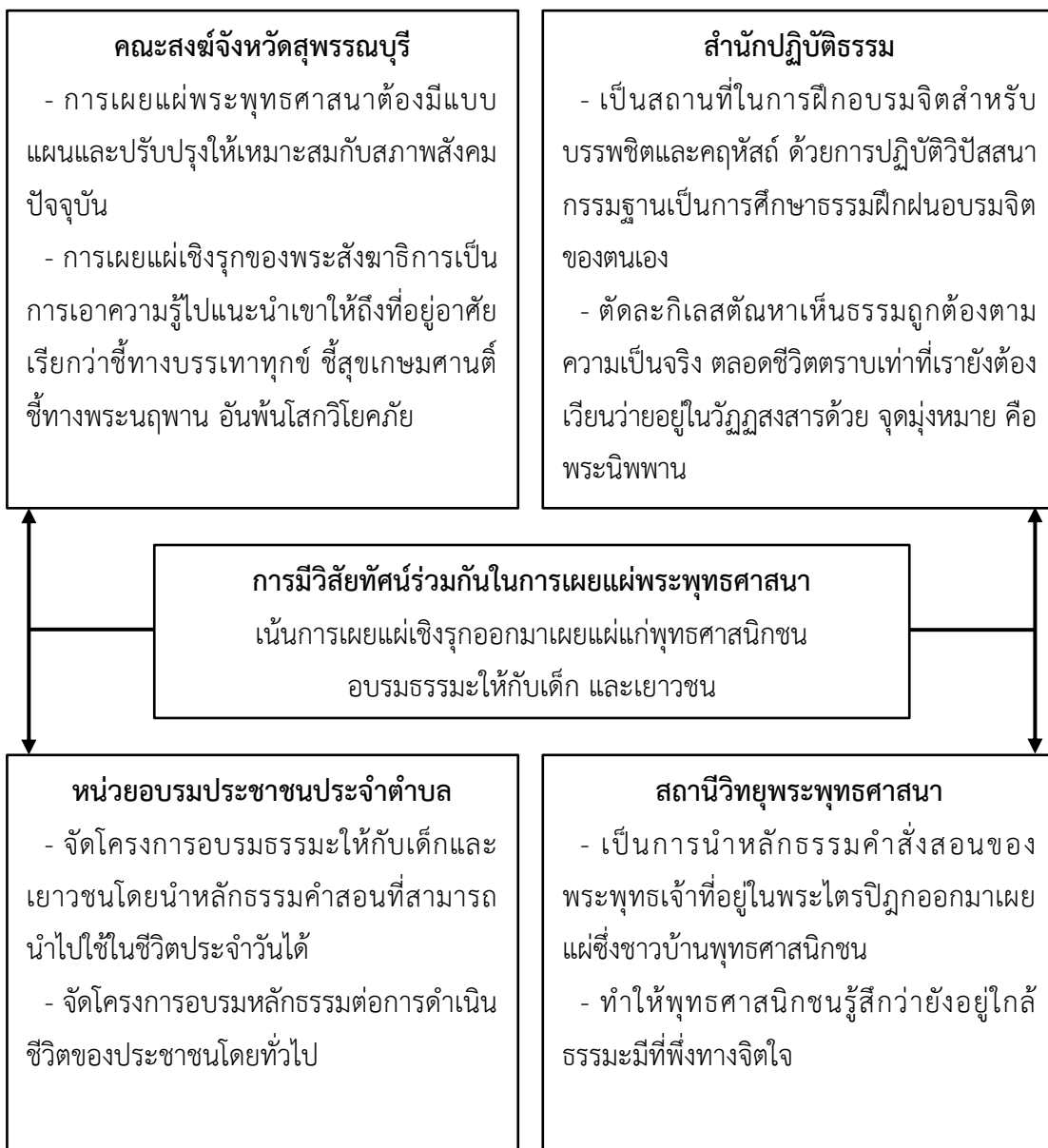
แผนภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการรับรู้มุมมองร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน พบว่า ในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิบัติวัธ ในขณะ ที่สำนักปฏิบัติธรรมมีหน้าที่เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอน สวากให้รู้ตามแก่ผู้ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็น การศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการฝึกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้จิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษา เพื่อพัฒนาด้านปัญญา ในส่วนของสถานีวิฑุพระพุทธศาสนามีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ กว้างขวางออกไปให้แพร่หลายโดยใช้สื่อสมัยใหม่ ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยและ น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้าง สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

รูปแบบที่ ๒ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ดังนี้

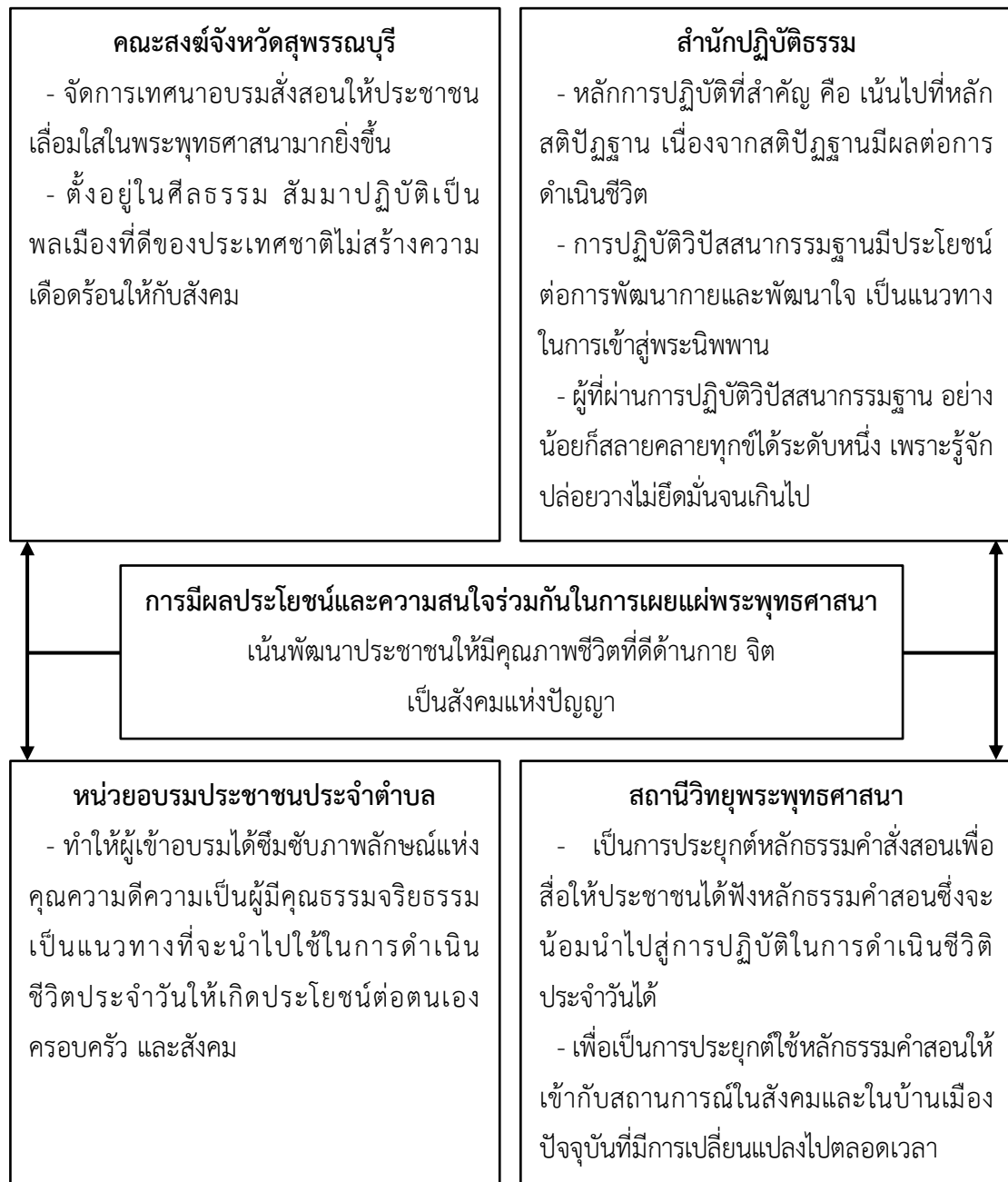

แผนภาพที่ ๔.๒ รูปแบบการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการนำเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัย เรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโศกวิโยคภัย ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เราจะต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วย จุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุพุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสั่งสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทิริ โอตตปปะ ความละเอียดและเกรงกลัวต่ออกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนและเยาวชน คือ สติสัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค่นั้นต่อการใช้สื่อสมัยใหม่ต่างๆ เหล่านี้ว่าเป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียต่อตัวเองอย่างไร นอกจากนี้ยังมีจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

รูปแบบที่ ๓ การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ดังนี้

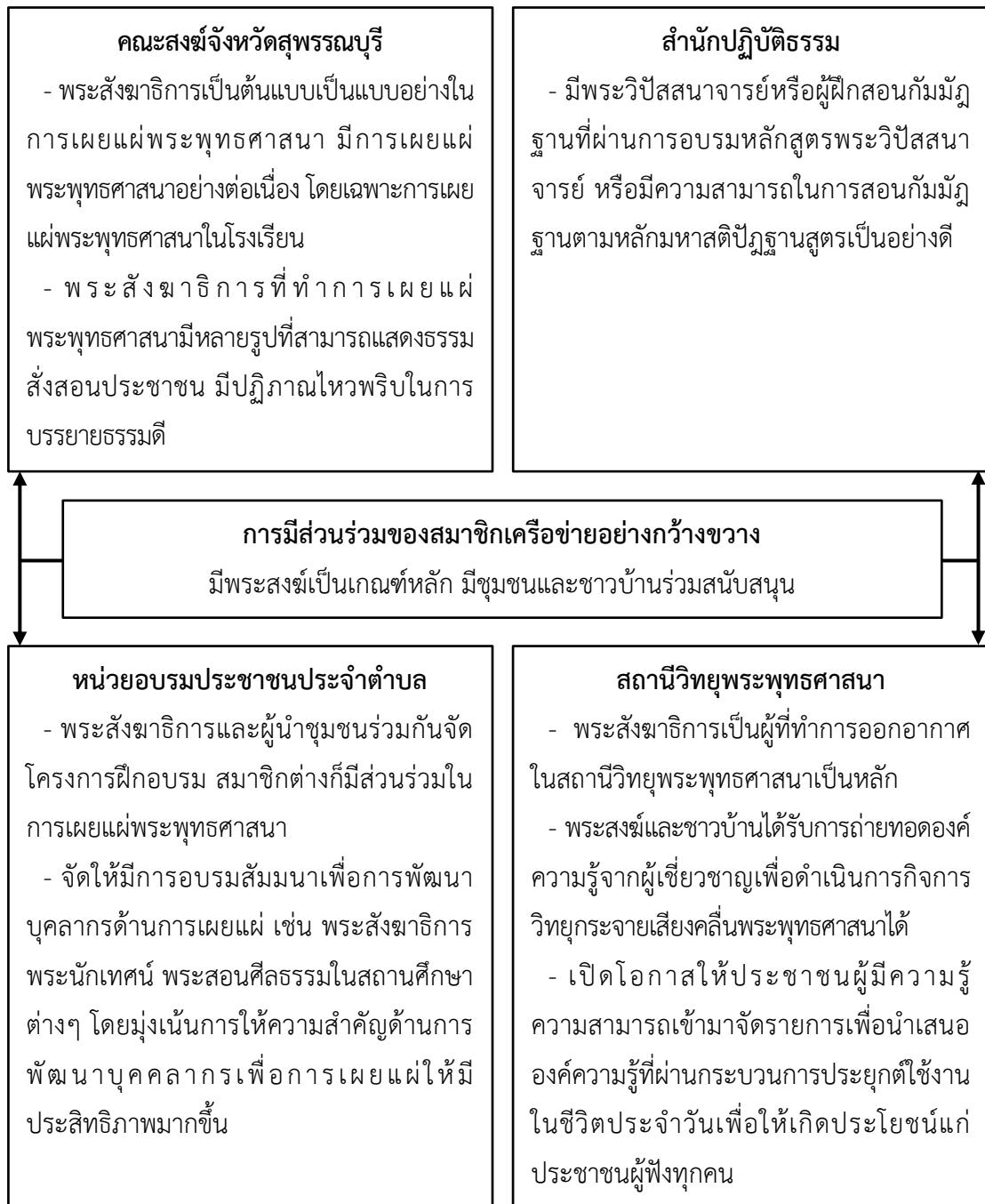
แผนภาพที่ ๔.๓ รูปแบบการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๓ ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนมีเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และยังต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถดึงประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธเกิดความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้ คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่งมีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นทำให้ทุกข์ลดน้อยลงเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป และในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

รูปแบบที่ ๔ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ดังนี้

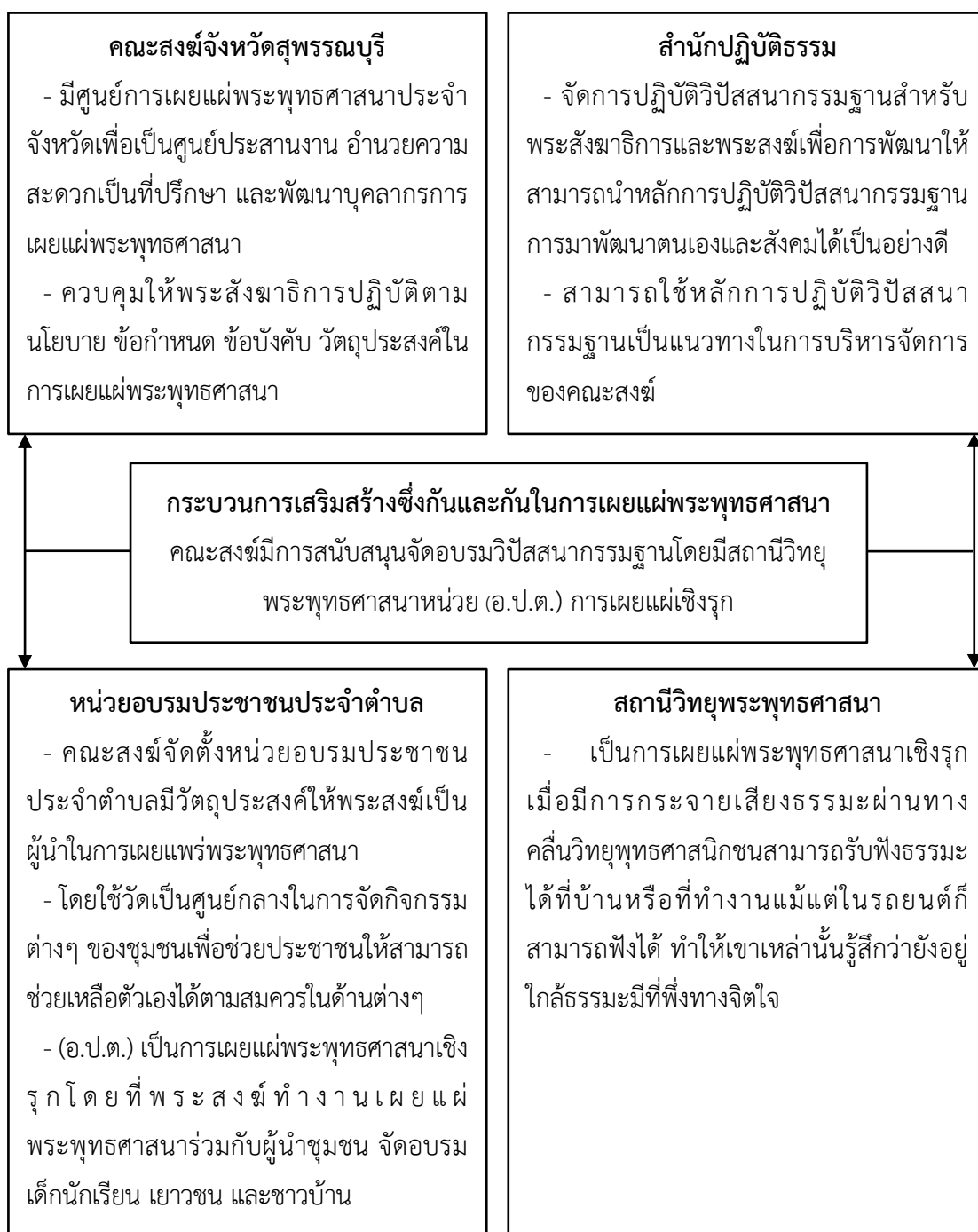
แผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๔ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง พบว่า พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบ ในการบรรยายธรรมดีมีหลายรูป ในส่วนสำนักปฏิบัติธรรมก็มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจึงเป็นการถ่ายโอนองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิฑูกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนานี้ได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรม โดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการเพื่อการอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

รูปแบบที่ ๕ กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๕ รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๕ ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานอำนวยความสะดวก และเป็นທີ່ปรึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในขณะที่สำนักปฏิบัติธรรมก็จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการมาพัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ โดยการนำพาครุฑาพุทธศาสนิกชนให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือโดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นรู้สึกว่ายั่งยืนอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

รูปแบบที่ ๖ การพึ่งอิงร่วมกัน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการพึ่งอิงร่วมกัน ดังนี้

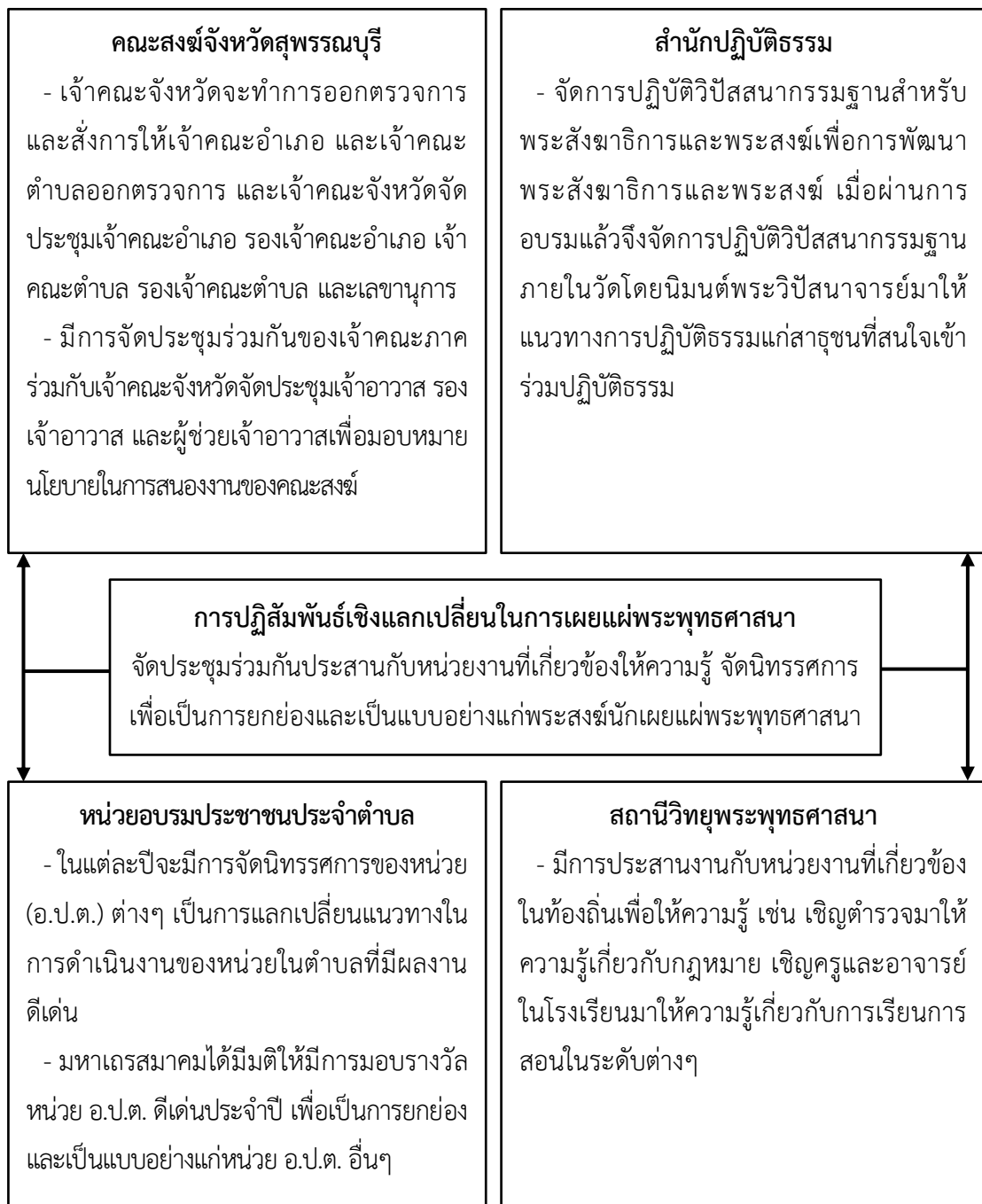
แผนภาพที่ ๔.๖ รูปแบบการพึ่งอิงร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๖ ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำไปตามความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำไปและเมืองครุฑที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ทำให้การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร ส่วนสำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ในส่วนของสถานีวิฑูษณ์พระพุทธรูปศาสนาก็ขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการสถานีวิฑูษณ์กระจายเสียงคลื่นพระพุทธรูปศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน ซึ่งบุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิฑูษณ์เท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้น ประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาทางคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

รูปแบบที่ ๗ การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ดังนี้

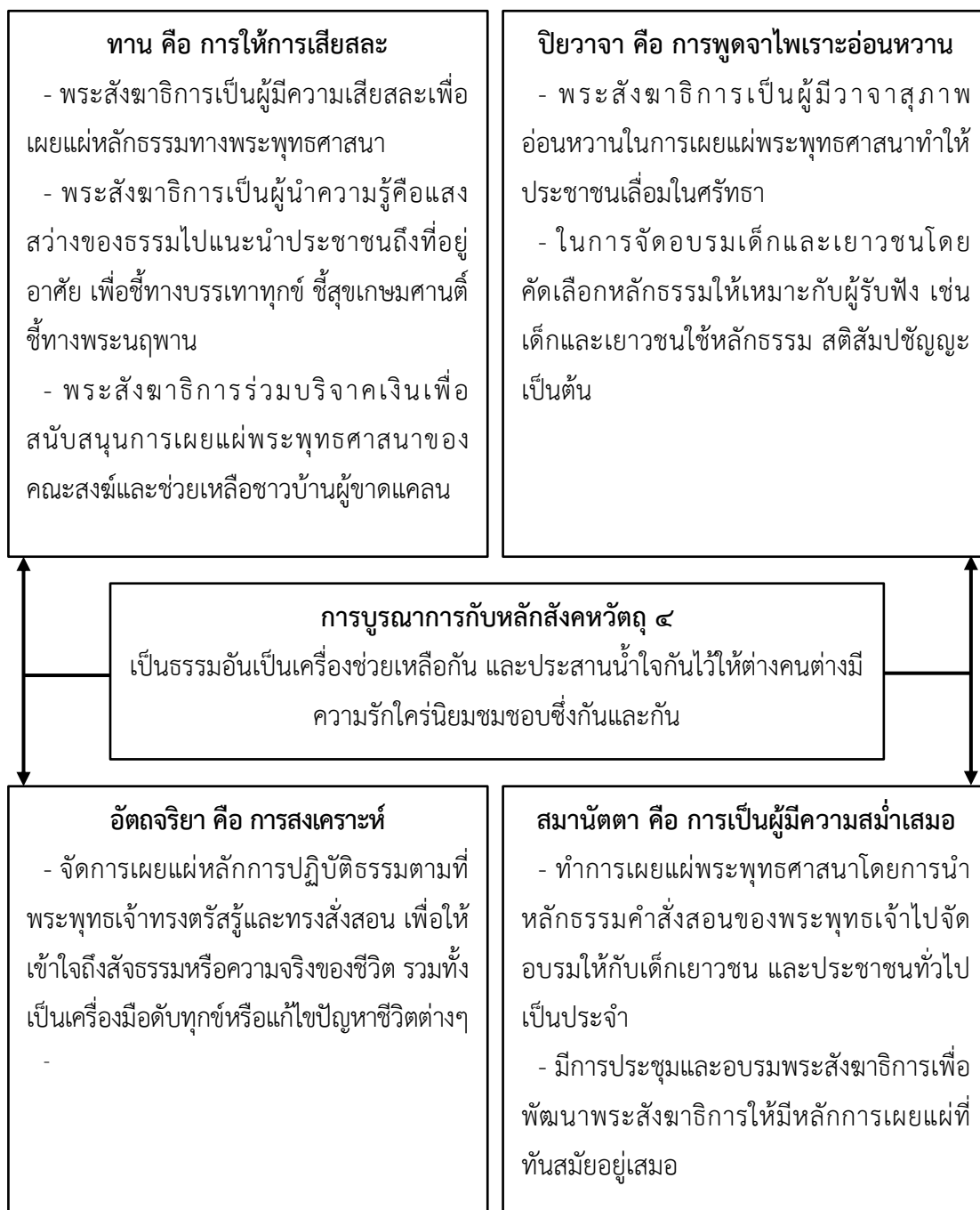
แผนภาพที่ ๔.๗ รูปแบบการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๗ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน พบว่า เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขาธิการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้ โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑูษะพระพุทธศาสนามีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิฑูษะพระพุทธศาสนามากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปีจะมีการจัดนิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแผ่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้นเป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

รูปแบบที่ ๘ ด้านการบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ ๔

จากการศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางด้านสังคหวัตถุ ๔ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๘ ด้านการบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ ๔

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

แผนภาพที่ ๔.๘ ด้านการบูรณาการกับหลักสังคหัตถ์ ๔ พบว่า ทาน คือ การให้การเสียสละ นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความเสียสละเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการเป็นผู้นำความรู้คือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำประชาชนถึงที่อยู่อาศัย เพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน และพระสังฆาธิการร่วมบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และช่วยเหลือชาวบ้านผู้ขาดแคลน ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีวาจาสุภาพอ่อนหวานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนเลื่อมในศรัทธา และในการจัดอบรมเด็กและเยาวชนโดยคัดเลือกหลักธรรมให้เหมาะกับผู้รับฟัง เช่น เด็กและเยาวชนใช้หลักธรรม สติสัมปชัญญะ เป็นต้น อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ ได้แก่ จัดการเผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอน เพื่อให้เข้าใจถึงสังขธรรมหรือความจริงของชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาชีวิตต่างๆ สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปเป็นประจำ และมีการประชุมและอบรมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีหลักการเผยแผ่ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

๔.๓.๒ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยเป็นการสนทนาเชิงวิชาการจากพระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การเผยแผ่คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ก็เพิ่งตั้งเป็นกระบวนการมา ๑๐ กว่าปีเดิมนี่ก็เผยแผ่กันตามธรรมชาติตามสภาพของแต่ละวัดแล้วก็มา มีการบริหารจัดการขึ้นเมื่อ ๒๕๑๘ นี่ตอนนั้นก็มีการเผยแผ่กันอย่างกว้างขวาง ต่อมาก็มีสำนักปฏิบัติธรรมกรรมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่ก็มาตั้งจริงจังเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ เมื่อปี ๒๕๓๒ ก็เริ่มมีการจัดอบรมนักเผยแผ่ต่อจากนั้นก็จัดอบรมจัดให้มีการประชุมสัมมนาเสวนาในหัวข้อเรื่อง นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนากันเรื่อยมา แล้วตั้งกรรมการหน่วยเผยแผ่ประจำจังหวัดเมื่อสิบกว่าปีนี่เอง เกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งสถานีวิจัย ขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคล เพราะต่างคนต่างทำกันมาก่อนเหมือนกัน ภายหลังก็ร่วมกันก็ทำให้ดีขึ้น เช่นที่วัดสามชุกมีการจัดการนั้นแท้จริงแล้วมันเกิดจากความคิดเช่นเดียวกัน จากการใช้มีโอกาสไปอบรมรับฟังทรรศนะมุมมอง Vision ของแต่ละบุคคลแต่ละสถานที่ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ ไปประชุมในหัวข้อเรื่องภัยของพระพุทธศาสนา ก็เลยกลับมาทวนคิดว่าเราจะทำยังไงดี ก็เลยตกลงจะทำเองจะบวชเณรภาคฤดูร้อนปีแรกปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ ทำเรื่อยมาควบคู่กับการเผยแผ่เป็นหลักในการจัดค่ายพุทธบุตรประพาสและปฏิบัติธรรมในวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาจัดอบรมสัมมนาในหัวข้อ

เกี่ยวกับภัยของพระพุทธศาสนาบ้าง ถึงกระนั้นระยะสั้นๆ ทางคณะสงฆ์นั้นยังไม่มี การเคลื่อนตัวเท่าที่ควร แต่หลังหลังมานี้ก็มีการรวมกลุ่มระดับจังหวัดแต่ส่วนอื่นๆ นั้นส่วนมากก็จะให้กำลังใจกันเป็นหลัก ปี ๒๕๔๖ ก็มีการตั้งสถานีวิฑูษณชนกัถึนรณชนวรายว่าเราจะตั้งสถานีวิฑูษณชนกัถึนรณชนวรายจะต้งทำย้งใบบ้างก็มึคนแนะนำว่าถึจะตั้งสถานีวิฑูษณแล้วก็ให้ไปประชุมที่นูนที่นี้ที่นั่นก็ถึนรณชนวราย ก็เลยมาประชุมที่กรุงเทพฯปรากฏว่าไม่ได้ไปแต่กัที่สุดท้ายก็เป้นพลเอกธงชัย เกื้อสกุล วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๖ ซึ่งช่วงแรกประชาชนกัถึนต้งกันว่าจะจ้ดได้หรือสถานีวิฑูษณ จุดประสงค์ก็ค้อต้องการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีในวิถีของเราชาวพุทธ ซึ่งถึกัว่าไปฟังคลึนอื่นแล้วแทบไม่รู้จ้กัขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธเราเลยหาฟังได้ยากมาก สถานีวิฑูษณของพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์โดยมีพลเอกธงชัย เกื้อสกุล เป้นตัวตั้งตัวตีในการตั้งสถานีวิฑูษณของพระพุทธศาสนา ส่วนพระสงฆ์กัได้ผลดีในระดับหนึ่ง ซึ่งช่วงแรกๆ นั้นก็มีการดำเนินการออกทุนเองคือ ห้องส่ง เสาและสายนำสัญญาณ และเครื่องขยายสัญญาณ ทั้งหมดจะเอาเงินวัดกัเกรงใจกรรมการเราก็จะต้งทำเองหาวัสดุเอง ถึถึอนนี้ก็เป้นคณะกรรมการการเผยแพร่ประจำจังหวัดมีประชุมทุกปีละ ๑ ครั้ง ถึถึแม้ว่าจะไม่ได้มากแต่ถึกัเป้นการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อีก ๑ ปีก็จะมีโอกาสมาประชุมปรึกษาหารือกับเหตุการณ์ปัจจุบันปรับตัวให้ทันโลกปัจจุบันและบูรณาการรักษาวัฒนธรรมไทยของเราให้คงอยู่คู่กับเราชาวพุทธ เพื่อให้เป็นแนวทางเป้นตัวอย่างและนำความรู้สู่ชุมชนไทยให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด^{๑๕๖}

๒. การเผยแพร่ในสุพรรณบุรีนี้ด้านสถานีวิฑูษณ มีการประชุมกันน้อยเกินไป โดยมีพระสังฆาธิการเป้นผู้จ้ดรายการไม่ใช่เป้นผู้อำนวยการสถานึ ส่วนหลวงพ้อพระครูสุวรรณวิจิตรเจ้าอาวาสวัดสามชุกท่านมีสถานีวิฑูษณเป้นของตนเองและจ้ดรายการเอง การที่จะทำให้เป็นเครือข่ายของสถานึวิฑูษณนั้นจะต้งมีการติดต่อประสานงานมีการประชุมให้บ่อยมากกว่าที่เป้นอยู่ในปัจจุบัน ต้งอาศัยแลกเปลี่ยนเรียนรู้อีกกันและกันเพราะแต่ละสถานึนั้นมีข้อจ้กัถึในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือรัศมีที่ส่งคลึนสัญญาณไปได้นั้นมีวงจ้กัถึหรือแคบเกินไปควรที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายขยายวงกว้างครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเชื่อมต้อสัญญาณกันได้แล้วก็จะทำให้เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอก็จะเกิดเป้นเอกภาพในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและมีพลังในการที่จะประพฤดิปฏิบัติรักษาวัฒนธรรมธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของเราชาวพุทธให้เกิดความเข้มแข็งสามารถที่จะบอกข่าวเนื่องในวโรกาสสำคัญต่างๆ ที่จะต้งอาศัยความร่วมมือในกิจกรรมในวันสำคัญของทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา หรือวันสำคัญของชาติที่ข้าราชการบ้านเมืองต้งการความร่วมมือหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มีผล และเกี่ยวข้องกักิจกรรมงานคณะ

^{๑๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุวรรณวิจิตร, ผู้อำนวยการสถานึวิฑูษณพระพุทธศาสนา, เจ้าอาวาสวัดสามชุก, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สงฆ์ทั้งหมด ๖ ด้านก็เห็นด้วยในการสร้างเครือข่ายทั้ง ๗ ด้านนี้ก็เป็นประโยชน์กิจการงานของ พระพุทธศาสนากิจกรรมที่เด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็จะเป็นลักษณะเด่นของการเผยแผ่^{๑๕๗}

๓. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพราะมีบัญชาของเจ้าคณะภาคท่านจะติดตามดูแล งานตลอดทุกที่ทุกอำเภอทุกวัดในภาค ๑๔ แต่การที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็งนั้นเห็นควรจะต้อง เชื่อมโยงเครือข่ายให้มีแม่ข่ายถ่ายทอดสดเกี่ยวกับกิจกรรมแต่ละวัดแต่ละอำเภอแต่ละท้องที่ในเขต สุพรรณบุรีนี้วัดในอำเภอไหนมีกิจกรรมใหญ่ๆ ที่ควรนำเสนอให้ชาวสุพรรณบุรีได้รับรู้ข่าวสารและ ร่วมงานกันอย่างพร้อมเพรียง ประชาชนคนทั้งหลายก็จะได้ไปร่วมงานกันถ้ารวมกันได้อย่างนี้ก็จะทำ ให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางด้านสถานีวิถุนั้นเป็นเอกภาพมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่า กิจกรรมที่เด่นอันไหนที่เป็นประโยชน์กับการเผยแผ่อันควรจะรักษาไว้เช่นใดที่คิดใคร่ครวญมันประชุม กันเนื่องนิตย์แล้วก็คิดว่าควรที่จะได้รับการสนับสนุนแหล่งทุนมีก็ควรจะให้ความร่วมมือกัน อย่างนี้ก็จะทำให้ประสิทธิภาพทราบผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอันเดียวกันของคณะสงฆ์จังหวัด สุพรรณบุรี แต่ตอนนี้ก็เหมือนใครมีบารมีก็ทำไป เช่น ใครมีสถานที่ประพุดิและปฏิบัติธรรมเจริญ จิตตภาวนาก็ทำไป ใครมีความรู้ความสามารถในการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตรก็ทำไป ตลอดทั้งกิจการ ทั้งหลายยังอ่อนด้อยเรื่องของการร่วมกันเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพมีประสิทธิผลฉะนั้นจึง ควรจัดให้มีองค์กรในระดับจังหวัดรับผิดชอบโดยตรงให้เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องสัมผัสได้^{๑๕๘}

๔. พระสังฆาธิการและเจ้าหน้าที่จัดกิจกรรมสถานีวิถุนหรือจะเป็นบวชนเณรภาคฤดูร้อน คณะสงฆ์จะประมาณการจัดงานแต่ละครั้งก็ต้องเหมือนตัวใครตัวมันไม่มีการรวมกลุ่มกันทำหรือให้ การสนับสนุนเป็นอย่างเต็มที่เท่าที่ควรการประชุมกันน้อยปีหนึ่งอาจจะมีสักครั้งซึ่งอุปสรรคและปัญหา มันมีทุกครั้งทุกงานจำเป็นที่จะต้องแก้ไขให้จบปัจจุบันทันด่วนทันท่วงที่ต่อเหตุการณ์ สถานีวิถุนก็ต้อง อาศัยบารมีพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญรอดเจ้าอาวาสซึ่งค่าใช้จ่ายก็สูงโดยเฉลี่ยแล้วเดือนหนึ่งเกือบแสนกว่า บาทเพราะว่าเป็นสำนักเรียนบาลีด้วยอย่างหลวงพ่อบุญรอดที่วัดสามชุกท่านที่ตั้งสถานีวิถุนต้องออกทุนด้วย ตัวเองเป็นภาระจัดการด้วยตัวเอง ปกติแล้วการจัดการรายการต้องเสียเงินเสียทองมากมายในขณะที่ ยังไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร งบประมาณก็อาศัยการบริจาคของศรัทธาญาติโยมสาธุชนคนทั่วไป ขาดการร่วมมืออย่างเป็นเอกภาพ แต่ถ้าหากว่าเป็นไปได้ก็จะได้รับความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็น ประจักษ์ก็จะทำให้แข็งแรงเป็นเอกภาพมากขึ้น ส่วนในเรื่องของการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและ แต่ละปีนั้นมีบัญชาของเจ้าคณะภาคผู้ปกครองที่ต้องมีการตรวจสอบตรวจตราดูแลแก้ไขปัญหาได้ อย่างทันท่วงที่อันนี้ทันต่อเหตุการณ์ก็ไม่ค่อยมีปัญหาเท่าที่ควรนะ ซึ่งเป็นคำสั่งของพระธรรมโพธิ

^{๑๕๗} สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปัญญาศาสนดํารง, เจ้าคณะตำบลดอนปรู, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปัญญาศาสนดํารง, เจ้าคณะตำบลดอนปรู, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

มงคลวัตินิมมานรดีเจ้าคณะภาค ๑๔ เจ้าก็จะติดตามงานอยู่ตลอด ถ้ามีพระเถระผู้บังคับบัญชากำกับดูแลอย่างนี้ก็จะมมีผลแล้วประสิทธิภาพมากขึ้น^{๑๕๙}

๕. การปฏิบัติวิปัสสนาของฆราวาสญาติโยม ส่วนมากแล้วญาติโยมจะแบ่งเวลาให้กับการปฏิบัติธรรมนั้นน้อยมากต้องหาจังหวะและโอกาสให้กระซบ ก็มีการบูรณาการเวลาให้เหมาะสมเพราะบางครั้งบางที่จังหวะเวลา เช่น มาทำบุญวันพระก็ถือโอกาสนั้นสอนกรรมฐานกันไปเลย บางทีก็ถือโอกาสให้ชาวบ้านนั่งกรรมฐานไป ๕ นาทีไม่เกิน ๙ นาทีให้จบครบอยู่ตรงนั้นเลย ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติได้ดีพอสมควร จะให้ดีขึ้นก็ต้องใช้เวลาสนทนาพูดคุยกัน การสื่อสารในปัจจุบันทุกวันนี้เร็วมากกว้างขวางมาก อย่างเช่นท่านอาจารย์ที่มีสถานีวิทยุก็สามารถป้อนความรู้ไปสู่ทางอากาศได้อย่างรวดเร็ว ที่วัดก็เลยต้องใช้วิธีอบรมเอาในช่วงวันพระ ๘ คำ ๑๕ คำทุกครั้งและทุกสิ้นเดือน หลังจากให้ศีลให้พรแล้วก็มีชั่วโมงปฏิบัติแล้วแต่เวลา ในช่วงการปฏิบัติการเผยแผ่อยู่ในช่วงของการสื่อสารที่รวดเร็วกว้างขวางครอบคลุม ก็มีการส่งเสริมโดยการสับเปลี่ยนหมุนเวียนครูบาอาจารย์ เป็นการแลกเปลี่ยนครูบาอาจารย์เอาความรู้มาแบ่งกันอันนี้ก็ดีเหมือนกัน บางทีบางครั้งร่วมกันทำก็จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมาก จะส่งผลถึงการประพฤติกปฏิบัติของญาติโยมที่ได้สัมผัสสิ่งใหม่ๆ บางครั้งบางที่เจ้าสำนักธรรมเผยแผ่อยู่องค์เดียวไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาก็ทำให้เกิดการซ้ำซากจำเจได้ ก็ต้องสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันอย่างก่งล้อแห่งธรรมจักรให้ได้ เมื่อก่งล้อแห่งธรรมจักรหมุนได้ทุกอย่างก็จะสมบูรณ์การเผยแผ่ก็จะดี ญาติโยมก็จะได้รับสิ่งแปลกใหม่เพิ่มเข้ามาธรรมะก็จะเกิดขึ้น^{๑๖๐}

๖. ปัญหาที่ต้องการทราบควรจะเริ่มต้นว่าคุณภาพการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร หัวข้อที่ ๒ ถ้าจะให้ชัดเจนจะเป็นปัจจัยหรือจะใช้คำว่าองค์ประกอบก็ไม่ปฏิเสธ แต่ขอให้ชัดว่าจะเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบของการเผยแผ่หรือจะใช้คำว่าปัจจัยของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ข้อที่ ๓ ต้องการทราบผลของการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างไรก็เป็นคำถามพื้นฐานๆง่าย ๆ โครงการดำเนินการสืบเนื่องจากข้อที่ ๑ สภาพการบริหารจัดการทั่วไป ข้อที่ ๒ ศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์สุพรรณบุรี ข้อที่ ๓ ผลของการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นอย่างไรต้องการทราบผลของการวิจัยบริหารจัดการเครือข่ายเป็นเครื่องบ่งบอกของการที่จะมีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยในการบริหารจัดการเครือข่ายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ต้องการทราบผลของการสัมภาษณ์เครือข่าย แล้วข้อที่ ๓ เพื่อเสนอผลของการบริหารจัดการเครือข่ายวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ คือ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะ

^{๑๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปัญญาศาสนดํารง, เจ้าคณะตำบลดอนปราง, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระสมุห์สมพร สมณวิโส, หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๓๒, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างไรการสัมภาษณ์การบริหารจัดการพอมมาถึงข้อสุดท้าย คือ ขอบเขตของการวิจัยการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี สามอย่างนี้ต้องสัมพันธ์กันเป็นคำถามในการวิจัย ควรจะเริ่มต้นว่าสภาพของการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี สภาพเป็นอย่างไร ในหัวข้อที่ ๒ ศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบของการบริหารจัดการเครือข่ายถ้าจะให้ชัดเจนจะเป็นปัจจัย ถ้าหากว่าจะใช้ให้ตรงในรูปแบบอื่นๆ ก็ยอมรับได้ แต่ถ้าจะใช้เป็นองค์ประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ในข้อที่ ๓ ต้องการทราบผลของการบริหารจัดการเครือข่ายจะออกมาเป็นผลของการศึกษา การศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีนี้ ซึ่งเป็นผลที่ต้องการอยากจะได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ในฐานะที่เป็นตัวแปรตาม ๗ กรณีให้เป็นตัวแปรตาม พอเป็นไปตามตัวแปรตามรูปแบบก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้นจะเป็นอย่างไร คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างไรก็อธิบายไปเป็นเชิงคุณภาพ สำนักงานปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเป็นอย่างไร สถานีวิฑูย์เป็นอย่างไร หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นอย่างไร การเผยแผ่ของคณะสงฆ์เป็นอย่างไร ๔ ส่วน เป็นบล็อกที่ ๑ เป็นตัวแปรอิสระ ถึงจะนำมาอธิบายขยายเป็นข้อกรอบที่ ๒ จะเป็นการตอบองค์ประกอบเป็นคำตอบของการบริหารจัดการเครือข่าย เพิ่มองค์ประกอบขึ้นมาคือต้องมีผู้จัดการเครือข่ายเป็นคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทั้งหลายตามลำดับขั้น ถ้าไม่มีผู้นำเหล่านี้ก็จะไม่มีผู้จัดการเครือข่าย จะมีคำถามเราก็มีคำตอบตามมาว่าผู้จัดการเครือข่ายตรงไหนเป็นจุดแข็งจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงโดยจับเอาหลักธรรมของสังคหวัตถุ ๔ ไปอธิบาย^{๑๖๑}

๗. เมื่อหน่วยงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเมืองค์ประกอบร่วมกันเป็นเครือข่ายแล้วจึงต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วสามารถสรุปได้ดังนี้ ถ้าหากต้องการทราบปริมาณก็ไปดูบล็อกที่ ๑ เพียงย้ายรูปแบบออกมานี้ก็เป็นไปตามระบบ แล้วก็ทำตามนี้และการทบทวนวรรณกรรมการบริหารจัดการเครือข่าย ภาวะผู้นำของการบริหารจัดการเครือข่าย แล้วก็การมีส่วนร่วมกรอบการวิจัยเขียนตามกรอบของเราให้ support ตอบคำถามได้บล็อกที่ ๑ บล็อกที่ ๒ บล็อกที่ ๓ ถือว่าเป็นการทบทวนวรรณกรรมตามนี้ส่วนมากก็จะชี้ไปที่การบริหารจัดการเครือข่าย การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและอุปกรณ์การสื่อสาร ไปสู่การปฏิบัติโดยนำเอาวัตถุประสงค์ก็จะสามารถอธิบายได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ฉะนั้นการวิจัย คือ การทำให้เป็นระบบเท่านั้นเอง สิ่งที่มีอยู่แล้วมาเรียงให้เป็นระบบ ถ้าเวลาเราดูเราจะปรับปรุงตรงไหนขาดไปก็รู้ที่อยู่ก็งามตาอ่านออกบอกได้เข้าใจได้ง่าย^{๑๖๒}

^{๑๖๑} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ), ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ), ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๘. กรอบแนวคิดเป็นกระบวนการหนึ่งในการจะวิเคราะห์ก่อนหรือเข้าเครือข่ายก่อนพยายามสื่อให้เห็นว่าทั้ง ๗ ด้าน มีการบริหารจัดการเครือข่ายยังไง เอา pdca ไปใส่ในบริเวณ ๗ ด้าน ที่ก็เชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้ง ๔ อย่างไร^{๑๖๓}

๙. ในกรอบกระบวนการในงานวิจัยนี้ กระบวนการของการรับรู้ร่วมกันต้องหากระบวนการหรือวิธีการมีส่วนร่วมกันการมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกตลอดทั้งกระบวนการ ควรเสริมสร้างซึ่งกันและกันการพึ่งพิงอิงอาศัยแก่กันและกัน จะทำให้โครงสร้างทั้งในส่วนของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด สถาบันวิทยุ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และคณะสงฆ์เกิดความชัดเจนมากขึ้น เช่น การระดมทุนพระสงฆ์ทุกวัดในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ตัด ๒๐ เปอร์เซ็นต์ จากเงินผ้าป่าเงินภินทูลเพื่อมาตั้งเป็นกองทุนเป็นกองกลางเพื่อนำมาบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี พยายามทำให้เห็นกลไกของการประพุดติและปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมจับต้องได้สัมผัสได้ชัดเจน เป็นต้น อย่างที่สองก็มีการมีส่วนร่วมกัน ส่วนเรื่องของการเผยแผ่อย่างเช่นสถานวิทยุเป็นไปได้ไหมว่าหลวงพ่อดสามชุกพุดแล้วก็ลิ่งค์สัญญาณไปที่วัดปากดงลิ่งค์สัญญาณไปที่วัดจอนสัญญาณไปทั่วทั้งจังหวัดและครอบคลุมพื้นที่กระจายเสียงและก็ได้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างไรบ้าง ไปเปรียบเทียบกับเรื่องของกรณีของเงินวัดช่วยวัดซึ่งช่วยเหลือกันหักเงินเดือนคนละ ๑ เดือนของทุกปี เป็นโครงการช่วยโยยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อาจมองไปว่าสิ่งที่เราเสียสละไปไม่ได้มีผลประโยชน์ร่วมหรือเกิดความเสียหายแต่อย่างใด พอถึงการคาดหมายจริงๆ แล้วเราไม่ได้มีประโยชน์ร่วมเสริมสร้างกลไกวิธีปฏิบัติตนเองให้เกิดความชัดเจนและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสู่ความเป็นจริงมากขึ้น ส่วนวิธีการ pdca เพื่อเป็นกระบวนการในการจัดการ เพื่อที่จะให้เกิดภาพชัดเจนในกิจกรรมในการเผยแผ่และการปฏิบัติธรรมในการอบรมประชาชนประจำตำบลและคณะสงฆ์^{๑๖๔}

๑๐. วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ อยากให้เพิ่มเติมว่าเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไร อย่างเช่นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีในเครือข่ายทั้ง 7 ข้อที่ท่านเขียนไว้ศาสตราจารย์ดรบุญทันท่านบอกว่า ๖ ข้อ เริ่มต้นใหม่อย่างไรคณะสงฆ์มีอำนาจในการบริหาร การตัดสินใจอย่างไรในแต่ละองค์ประกอบที่มีการเผยแผ่และการส่งเสริมกันอย่างไร มีกระบวนการอย่างไร ซึ่งอยู่ในวัตถุประสงค์ที่ ๒ ด้วยการนำ swot วิเคราะห์ในกระบวนการเหล่านี้โดยนำหลักธรรมเข้ามาเสริมก็จะเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น กระบวนการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี^{๑๖๕}

^{๑๖๓} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาวั, เลขานุการประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร,ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดิมนัดดี ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑๑. การบริหารจัดการเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนการเผยแพร่ทางสถานีวิทยุระบบการวางแผนการวางแผนยังงใปฏิบัติยังง คือ ตารางการออกอากาศมีแผนงานในรอบวันรอบอาทิตย์รอบเดือนอย่างไร มีการวางแผนและอธิบายแผนโครงการเผยแพร่พระพุทธานุภาพทางวิทยุมีการบริหารจัดการทั่วไปเป็นอย่างไร จัดให้เป็นโครงการที่ ๑ โครงการที่ ๒ โครงการที่ ๓ ให้แต่ละวัดและเครือข่ายมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง สำนักปฏิบัติธรรม สถานีวิทยุ คณะสงฆ์ และอบต.ท่านปฏิบัติอย่างไร ท่านมีโครงการอะไรบ้างเราก็หาเหตุผลเอาหลักธรรมมาสนับสนุนก็ได้ ๒ บล็อก เป็นตัวแปรอิสระอยู่ทางซ้ายมือของเราได้ตัวแปรผลอิสระแล้วเราก็เอาหลักธรรมมาสนับสนุนทั้ง ๗ ด้าน คือ ข้อ ๑ การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ การนำหลักธรรมและหลักปฏิบัติตามธรรมหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปเผยแพร่ให้พุทธศาสนิกชนได้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย ข้อ ๒ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ พระสังฆาธิการควรเผยแพร่พระพุทธานุภาพในเชิงรุกด้วยการนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกออกมาเผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชนผ่านสื่อช่องทางหลากหลาย ข้อ ๓ การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธานุภาพมากขึ้นและใช้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หลักปฏิบัติธรรม และพัฒนาใจให้มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นจนประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปสู่การปฏิบัติดำเนินชีวิตประจำวันได้ ข้อ ๔ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คือ คณะสงฆ์จัดให้มีการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานโดยหมุนเวียนไปตามสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพื่อเสริมสร้างพระสังฆาธิการให้เป็นต้นแบบในการเผยแพร่พระพุทธานุภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น สถานีวิทยุพระพุทธานุภาพ พระนักเทศน์ พระหน้าคอมฯ เป็นต้น ข้อ ๕ กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ ศูนย์การเผยแพร่พระพุทธานุภาพประจำจังหวัดอำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาบุคลากรเผยแพร่พระพุทธานุภาพจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นำมาพัฒนาตนเองและญาติโยม จัดตั้งหน่วยอบต.หรือมืออยู่แล้วอบรมเยาวชนและชาวบ้าน ข้อ ๖ การพึ่งพิงร่วมกัน คือ คณะสงฆ์จัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแพร่พระพุทธานุภาพขึ้นมาให้สนับสนุนเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้เพียงพอสอง ข้อ ๗ การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ คณะสงฆ์จัดประชุมหรือนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการเผยแพร่และมอบรางวัลให้กับเครือข่ายที่โดดเด่นเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่าง^{๑๖๖}

๑๒. การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธานุภาพของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น ถ้าดูทุกรูปแบบก็จะเป็นเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบไปด้วย สถานีวิทยุพระพุทธานุภาพ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด อบรมประชาชนประจำตำบล และการเผยแพร่ของคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นเครือข่ายหรือหน่วยงานของคณะสงฆ์เป็นหลัก เพื่อที่จะแชร์ไปยังกลุ่มอื่นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระเบียบโครงสร้างของเครือข่ายเมื่อเกิดการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

^{๑๖๖} สันทนา กลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ), ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

พอไปดูองค์ประกอบของเครือข่ายก็เห็นชัดได้ถึง ๗ ประการมีการรับร่วมกัน มีการปรึกษาหารือ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ทั้ง ๗ ด้าน พอไปดูกลไกเชิงโครงสร้างแล้วเหมือนกับการจะยืนยันว่าโครงข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ดูเหมือนจะเป็นโครงสร้างของคณะสงฆ์ด้วยไม่ได้ เป็นเครือข่ายชัดทีเดียวถ้าหากว่าเจาะลงไปเครือข่ายนั้นโดยในฐานะที่เป็นผู้เคยสร้างเครือข่ายมาก่อนต้องเจาะไปรายบุคคลว่าสร้างเครือข่ายยังไง และเผยแผ่เชื่อมโยงติดต่อกันอย่างไรในลักษณะที่เป็นองค์กรในการสนับสนุนการเผยแผ่อย่างไร เชื่อมต่อเชื่อมโยงให้มีวงกว้างขยายกว้างขวางได้มากขึ้นอย่างไร กลไกและโครงสร้างของพระพุทธศาสนาถ้าหากว่าเจาะลงไป เช่น สถานีวิฑูย์เป็นไปได้อย่างไรที่เราจะเชื่อมโยงคลื่นแต่ละสถานีโดยเวลาที่เจ้าคณะจังหวัดพูดอยู่ที่วัด หรือผู้ทำกิจกรรมดีๆ อยู่ที่ไหนก็สามารถถ่ายทอดสดเป็น Real Time เป็นอันเดียวกันเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันแบบนี้ หรือสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้นๆ มีกิจกรรมทำร่วมกับสำนักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในเขตจังหวัด สุพรรณบุรีนั้นมีที่ที่ที่แห่งหนึ่งปีก็จะมีการจัดกิจกรรมร่วมกันสักหนึ่งครั้งเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงอย่างเข้มแข็งหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมสามารถแลกเปลี่ยนวิทยากรและเปลี่ยนพฤติกรรมสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปเชื่อมโยงกันไปให้เกิดความเข้มแข็งในวงกว้าง เช่น วัดพระครูสุวรรณวิจิตร วัดสามชุก ถ่ายทอดกิจกรรมการอยู่ค่ายพุทธธรรมผ่านสถานีวิฑูย์ไปที่พระครูสุนทรจันทโรภาสสังคายนายที่วัดสามจุ่น ศรีประจันต์ หรืออำเภออื่นๆ ให้ครอบคลุมในจังหวัดอันนี้เป็นเครือข่ายภายใน แต่ถ้าหากว่าเป็นเครือข่ายภายนอกต้องไปเชื่อมโยงกับสถานีวิฑูย์แห่งประเทศไทย หรือสถานีวิฑูย์วัฒนธรรมสถานีวิฑูย์อื่นๆ อีก หรือเชื่อมโยงไปสถานีวิฑูย์ของ อบต. อบจ. หรือสร้างกลไกสนับสนุนซึ่งกันและกัน^{๑๖๗}

๑๓. องค์กรเครือข่ายที่ศึกษาวิจัยมีองค์ประกอบทั้งหมด ๔ เครือข่าย คือ สถานีวิฑูย์พระพุทธศาสนา สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ เป็นตัวแปรต้นในบล็อกแรก คือ ใครทำอะไรแล้วศึกษาอะไร คือ ๑. ปัจจัยที่ส่งผล ต้องมีทีมผู้บริหารองค์กรก็คือ ๑ ทีม ๒ ทีม ๓ ทีม ที่ต้องมีผู้บริหารองค์กรต้องประกอบด้วย swot เพราะมีปรากฏอยู่ในวัตถุประสงค์ นำเสนอด้วยหัวข้อการวิจัยวิเคราะห์ด้วย swot เพื่อศึกษาการบริหารก็จะต้องศึกษาแผน ก็คือการสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทั้ง ๔ องค์กรนั้น คือ การเผยแผ่คณะสงฆ์ สถานีวิฑูย์พระพุทธศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในระหว่างทั้ง ๔ องค์กรนี้มีแผนเชื่อมโยงให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อดูแผนแล้วก็ไปดูโปรเจ็ค ไปดูแผนว่าสอดคล้องและไม่สอดคล้องต้องกัน ศึกษาต่อไป คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมแผน project และการมีส่วนร่วม โดยมีองค์กรภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่กันอย่างไร เมื่อศึกษาเรียบร้อยแล้วก็มาดูเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารในการใช้ทั้ง ๕ ตัวนี้เป็นปัจจัย

^{๑๖๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสาร,ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

หลัก ตัวแปรตามต้องมีความเห็นสอดคล้องกันต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันต้องมีรับผลประโยชน์ร่วมกันใน ทั้ง ๗ ด้านทั้ง ๗ ข้อ เมื่อมีผลประโยชน์ร่วมกันก็คือนำธรรมชาติของทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการ แปรออกมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ในการมีส่วนร่วมว่าโดยสนับสนุนเป็นทุนจึงกลายมาเป็นทีม หรืออาจจะมีความคิดที่แปลกใหม่คือสร้างกองทุนกลางขึ้นมา มีโครงการอะไรใหม่ๆ ก็ตอบสนองไป เพื่อให้ได้รับทุนสนับสนุนในวาระโอกาสต่างๆ คำถามแปรต้นบล็อกที่ ๒ ตัวที่สองคือตัวกระบวนการ เป็นปัจจัย บล็อกที่ ๓ ก็คือผลหรือตัวแปรตาม วางไว้ ๓ กรอบตัวค่อนข้างอาจจะเป็นธรรมชาติ swot วางออกมาให้มันชัดเจนเห็นภาพ เป็นตัวแปรต้น คือผลที่เราต้องการทราบวางได้อย่างนี้ก็จะเป็นหลัก สากลของการวิจัยต้องมี input คือข้อที่ ๑ ตรวจสอบสำนักต่างๆ และเป็น input ตัว project เปิดตัว กระบวนการบริหาร ผลก็ออกมาก็คือ ๗ ตัว คือผลที่เราอยากจะได้ เราก็อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ๓ ตัวนี้^{๑๖๘}

๑๔. การบริหารจัดการเครือข่ายมี ๗ ประการนี้ซึ่งเป็นตัวหลักและเราจะอาศัย หลักธรรมมาเป็นตัวช่วยเสริมได้อย่างไรจะเกิดรูปแบบนี้ขึ้นมาในการบริหารจัดการเครือข่ายซึ่งมีอยู่ ๗ เรื่องที่เราจะต้องทำแบบนี้แต่วิธีการนี้จะทำเหมือนเป็นประเด็นหลักว่าจะจับหลักอย่างไรเราก็มาดู ภาพประกอบถ้าเรามีการบริหารจัดการเครือข่าย ๗ ด้านแบบนี้เราจะทำอย่างไรกับ ๗ ด้านนี้ทำอย่างไรจะมีการรับรู้มุมมองร่วมกันเราอยากให้เกิดการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งหมดนี้ถ้าการบริหารจัดการดีๆ ก็จะได้ภาพหนึ่งการรับรู้มุมมองร่วมกัน ภาพที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ภาพที่รับประโยชน์ร่วมกันสมาชิกมา ร่วมกัน มีการทำงานร่วมกันพึ่งพากัน แล้วก็ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกัน โอกาสที่เราจะมีการรับรู้ร่วมกัน มุมมองร่วมกัน รับประโยชน์ร่วมกัน จึงจำเป็นที่จะต้องวางแผนที่จะมาร่วมกันในเรื่องที่ทำนี้มีอยู่ ๔ แห่ง คือ สำนักปฏิบัติธรรม สถานีวิจัย หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และคณะสงฆ์ องค์กรที่มีส่วน ร่วมอยู่ต้องวางแผนจะได้หลักการที่วางแผนที่ดีที่สุดโดยใช้หลัก pdca มาจับและประเมินผล กระบวนการนี้มาเป็นตัวหลัก ๑. เราต้องมีการวางแผน มีแผนโครงการ มีกิจกรรม ที่พึ่งพาร่วมกัน และจัดหางบประมาณ ๒. ให้มีวิสัยทัศน์ร่วมกันมุมมองร่วมกันแล้ว ๓. ผลประโยชน์ร่วมกันคือผลงาน ที่ส่งไปในระดับจังหวัดเอาไปส่งมหาเถรสมาคมเอาไปส่งสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัด จนถึงรัฐบาลกระทรวงทบวงกรมก็ว่าไปการวางแผนต่อไปก็มีการเกิดกิจกรรมร่วมกันมีแผนงานมี โครงการมีกิจกรรม ประชุม ดูการตอบรับ ประเมินงาน ๗ อย่างครบถ้วน^{๑๖๙}

๑๕. การสร้างรูปแบบ คือ ศึกษาสภาพรูปแบบตอนนี้ว่ามีกระบวนการการบริหาร จัดการการเผยแผ่อย่างไรแบบไหนมีอะไรมาใช้บ้างมีตัวประกอบแล้วมันก็จะออกมาเป็นรูปแบบการ บริหารจัดการเครือข่ายให้เป็นกระบวนการไม่ใช่รูปแบบกระบวนการทั้งหมด องค์ประกอบในการที่จะ

^{๑๖๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร ดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ), ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อธิการผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ทำตั้งแต่ต้นจนถึงผลลัพธ์ที่ได้คือประสิทธิภาพประสิทธิผลจะเป็นคำตอบ แล้วก็เลือกได้ว่าผู้วิจัยจะนำไปใช้กับรูปแบบไหนได้ใส่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สถาบันวิทยุ สำนักปฏิบัติธรรม ในอปต. คณะสงฆ์ เป็นบริบทของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ถ้าทำอย่างนี้ก็จะมองเห็นตั้งแต่ต้นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไป ๒ ศึกษาบริหารจัดการเครือข่ายของการเผยแผ่พระศาสนาในรูปแบบของสถาบันวิทยุในรูปแบบของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในรูปของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ ข้อที่ ๓ คือ ผลที่ได้รับ เสนอกระบวนการ ถ้าพัฒนากระบวนการเป็นรูปแบบข้อเสนอรูปแบบ ถ้าเป็นแนวทางก็บอกแค่แนวทาง^{๑๗๐}

๑๖. แนวคิดกระบวนการสร้างเครือข่ายทั้ง ๗ อย่าง ทำอย่างไรให้บูรณาการกับสังคหวัตถุ ๔ ให้เชื่อมโยงกับ ทาน ปิยวาจา สมานัตตตา อตถจริยา แนวทางรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และนำไปใช้ได้ในจังหวัดทุกจังหวัด ในระดับประเทศไทยหรือของโลกด้วยซ้ำไป เรื่องการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีกระบวนการก็คิดว่าครบถ้วน ก็ไม่ใช่รูปแบบแต่เป็นกระบวนการที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาติมาติงเพื่อให้การทำวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น^{๑๗๑}

๔.๓.๓ สรุปวิเคราะห์การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิบัติ ในขณะที่ยังมีหน้าที่เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนสาวกให้รู้ตามแก่ผู้ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาฝึกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เกิดสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา ในส่วนของสถาบันวิทยุพระพุทธศาสนามีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไปให้แพร่หลายโดยใช้สื่อสมัยใหม่ ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยและน้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย

^{๑๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อธิการผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ยุพนา ปราณีต, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

๒. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการนำเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัย เรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสกวิโยคภัย ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เราจะต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วยจุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน ส่วนสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุพุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทิริ โอตตปปะ ความละเอียดและเกรงกลัวต่ออกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนและเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค่นั้นต่อการใช้สื่อสมัยใหม่ต่างๆ เหล่านี้ว่าเป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียต่อตัวเองอย่างไร นอกจากนี้มียังจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อธิปไตย ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

๓. ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนมีเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และยังคงมีการปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถดึงประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบ ร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธเกิดความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้ คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนใน

พระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่งมีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นทำให้ทุกข์ลดน้อยลงเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป และในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๔. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมตีมีหลายรูป ในส่วนสำนักปฏิบัติธรรมก็มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจึงเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรมโดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการเพื่อการอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๕. ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงาน อำนวยความสะดวก และเป็นที่ปรึกษาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในขณะที่สำนักปฏิบัติธรรมก็จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการมาพัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ โดยการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งสถานีวิฑูพระพุทธศาสนาเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

๖. ด้านการพึงอิงร่วมกัน

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำไปตามความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ทำไปและมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ทำให้การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร ส่วนสำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

ในส่วนของสถานีวิฑูษะพุทธศาสนาก็ขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการจัดการสถานีวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธรูปศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน ซึ่งบุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิฑูษะดีเท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภคบริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๗. ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้ โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑูษะพุทธศาสนามีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิฑูษะพุทธศาสนา มากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปีจะมีการจัดนิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มี

การมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแพร่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้นเป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

๘. ด้านบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔

ทาน คือ การให้การเสียสละ นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความเสียสละเพื่อเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการเป็นผู้นำความรู้คือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำประชาชนถึงที่อยู่อาศัย เพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน และพระสังฆาธิการร่วมบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และช่วยเหลือชาวบ้านผู้ขาดแคลน ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีวาจาสุภาพอ่อนหวานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา และในการจัดอบรมเด็กและเยาวชนโดยคัดเลือกหลักธรรมให้เหมาะกับผู้รับฟัง เช่น เด็กและเยาวชนใช้หลักธรรม สติสัมปชัญญะ เป็นต้น อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ ได้แก่ จัดการเผยแพร่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนเพื่อให้เข้าใจถึงสัจธรรมหรือความจริงของชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาชีวิตต่างๆ สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปเป็นประจำ และมีการประชุมและอบรมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีหลักการเผยแพร่ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	สำนักปฏิบัติธรรม	สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา	หน่วย (อ.ป.ต.)
องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย			
๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ นำหลักธรรมและหลักการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปเผยแผ่ให้กับพุทธศาสนิกชน เพื่อเคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย			
๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ พระสังฆาธิการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก โดยการนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การอบรม วิทยุกระจายเสียง สื่อโซเชียลต่างๆ เป็นต้น และนำการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์			
๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศานามากยิ่งขึ้นและใช้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนากายและพัฒนาใจให้มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น จนประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้			
๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คือ คณะสงฆ์จัดให้มีการอบรมและฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยหมุนเวียนไปตามสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพื่อสร้างพระสังฆาธิการเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เช่น สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา พระนักเทศน์ พระนักอบรม เป็นต้น			
๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอำนวยความสะดวกและเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นำมาพัฒนาตนเองและญาติโยม จัดตั้งหน่วย (อ.ป.ต.) อบรมเยาวชนและชาวบ้าน			
๖. การพึ่งอิงร่วมกัน คือ คณะสงฆ์จัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาให้การสนับสนุนเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้เพียงพอ			
๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ คณะสงฆ์จัดประชุมหรือนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการเผยแผ่และมอบรางวัลให้กับเครือข่ายที่โดดเด่นเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่าง			

แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๔ ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พบว่า การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี คณะสงฆ์สุพรรณบุรีจะต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการเครือข่ายต่างๆ ให้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการบริหารจัดการเครือข่ายนั้นจำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ การนำหลักธรรมและหลักการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปเผยแผ่ให้กับพุทธศาสนิกชนเพื่อเคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ พระสังฆาธิการควรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก โดยการนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การอบรม วิทยูกระจ่ายเสียง สื่อโซเชียลต่างๆ เป็นต้น และนำการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์

๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มากยิ่งขึ้นและใช้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนากายและพัฒนาใจให้มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น จนประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง คือ คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมและฝึกอบรมนักศึกษามัธยมศึกษาโดยหมุนเวียนไปตามสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพื่อสร้างพระสังฆาธิการเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เช่น สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา พระนักรเทศน์ พระนักรบธรรม เป็นต้น

๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอำนวยความสะดวกและเป็นที่พักพิงในการพัฒนาบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นำมาพัฒนาตนเองและญาติโยม จัดตั้งหน่วย (อ.ป.ต.) อบรมเยาวชนและชาวบ้าน

๖. การพึ่งอิงร่วมกัน คือ คณะสงฆ์ต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ขึ้นมาให้การสนับสนุนเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้อย่างเพียงพอ

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน คือ คณะสงฆ์จัดประชุมหรือนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการเผยแผ่และมอบรางวัลให้กับเครือข่ายที่โดดเด่นเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่าง

และนำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาร่วมเป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งขึ้น ได้แก่ ทาน คือ การให้การเสียสละ นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความเสียสละเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการเป็นผู้นำความรู้คือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำประชาชนถึงที่อยู่อาศัย เพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน และพระสังฆาธิการร่วมบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และช่วยเหลือชาวบ้านผู้ขาดแคลน ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีวาจาสุภาพอ่อนหวานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา และในการจัดอบรมเด็กและเยาวชนโดยคัดเลือกหลักธรรมให้เหมาะกับผู้รับฟัง เช่น เด็กและเยาวชนใช้หลักธรรม สติสัมปชัญญะ เป็นต้น อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ ได้แก่ จัดการเผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอน เพื่อให้เข้าใจถึงสัจธรรมหรือความจริงของชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาชีวิตต่างๆ สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่ง

สอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปเป็นประจำ และมีการประชุมและอบรมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีหลักการเผยแผ่ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

ดังนั้น การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้นควรมีการแลกเปลี่ยนและสนับสนุนกันทั้งทางด้านความรู้และปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประโยชน์กับประชาชนและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริงๆ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๘ รูป/คน และทำการเก็บข้อมูลกับผู้ที่ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีโดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT สามารถสรุปดังนี้

๑) จุดแข็ง (Strengths)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ได้กำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยต่างๆ เช่น มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ตามลำดับลงมาและกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยเหล่านั้น โดยมีพระสังฆาธิการเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ ซึ่งพระสังฆาธิการใช้การเผยแผ่เชิงรุกโดยเป็นการ

เอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพัน โสภณวิญญู การจะไปจุ่งจิตวิญญูณของชาวบ้านได้จะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ อาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ ต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาชิตทน้อย ให้ร่อยต้องมีคำกลอน ไม่ว่างนอนต้องมีคำขำขัน เป็นต้น การเผยแผ่ของพระสังฆาธิการจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการสื่อสารพระสังฆาธิการผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธานุสาจะต้องการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธานุสาได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น ผู้ทำการสื่อสารจะต้องมีเทคนิคในการสื่อสารเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำการสื่อสารกับประชาชนให้สำเร็จตามจุดประสงค์ได้ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงบุคคลผู้ทำการเผยแผ่เพราะแต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน บางคนมีความสามารถด้านเดียวจนชำนาญเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บางคนมีความสามารถหลายด้านทำได้หลายอย่าง สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพรสวรรค์พิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

การเผยแผ่พระพุทธานุสาของสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัญญาสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ มีวิทยากรบรรยายธรรมที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรม และสามารถที่จะน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้ และมีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก และมีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี และการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักจะมีกฎระเบียบให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัดไปทิศทางเดียวกัน

การเผยแผ่พระพุทธานุสาของสถานีวิฑู พระพุทธานุสา การบริหารสถานีวิฑู กระจายเสียงทางพระพุทธานุสาเป็นการสื่อสารทางการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร การจัดดำเนินการในส่วนนี้มีอยู่หลายวัดแต่ละวัดก็ดำเนินการไปตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการส่วนของเนื้อหาที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย การเผยแผ่พระพุทธานุสาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธานุสาเป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้องมีการวางแผนที่ดีมีเทคนิคการอบรมในเรื่องของหลักสูตรทางพระพุทธศาสนานั้นโดยคำนึงถึงเรื่องวัน เวลา ให้เหมาะสม เหตุเพราะประชาชนโดยทั่วไปส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเวลา จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำการเผยแพร่ในหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสงฆ์จึงต้องเหมาะสมทั้งเวลาและโอกาส ในด้านสถานที่ให้การอบรมสามารถรับคนที่เข้ารับการอบรมได้ตามจำนวนที่ต้องการ เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องประชุมของโรงเรียน ศาลาเอนกประสงค์ของในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบลนั้น สถานที่ดังกล่าวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำสื่อในการอบรมมาเผยแพร่ได้อย่างเต็มที่ ในสถานที่ดังกล่าวต้องสามารถนำสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เช่น สามารถตั้งเครื่องฉายสื่อได้ ระบบเสียงในการเผยแพร่ อุปกรณ์ในการเผยแพร่ ฯลฯ หลักสูตรที่ใช้ในการเผยแพร่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ที่รับการเผยแพร่เป็นหลักสำคัญ ซึ่งในการให้การอบรมของคณะพระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกหรือระดับต้นๆ คือ ผู้ที่รับฟังการเผยแพร่นั้นเป็นบุคคลที่จัดอยู่ในประเภทใดส่วนใหญ่แล้วต้องคำนึงถึงพื้นที่ ซึ่งถ้าเป็นสังคมเมือง สังคมชนบท แล้ว เยาวชน ประชาชนส่วนใหญ่โดยปกติมีอาชีพใด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหลักสูตรนั้นต้องเน้นให้เห็นถึงเหตุผลของการกระทำว่ากระทำเช่นไรเป็นการกระทำที่ได้อย่างแท้จริง และผลที่ได้เป็นความดี เป็นความสุขอย่างแท้จริง ทำแล้วเกิดผลในทันทีหรือมีความสุขอิมเมจกับผลที่ได้กระทำลงไป

๒) จุดอ่อน (Weaknesses)

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร แต่กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำหน่วยงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือวัดแต่ละวัด พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านใดก็ทำไปหรือบางวัดมีศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแพร่ง่ายๆ ก็ทำไป ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วเห็นว่าองค์กรนี้ยังขาดความเสมอภาคและขาดความชัดเจนในการทำงานอยู่ ปัจจุบันองค์กรที่ดูแลด้านการเผยแพร่ง่ายๆ เหลือแต่เฉพาะองค์กร พระสงฆ์บางท่านแบบรับภาระหน้าที่หลายบทบาทจึงจำกัดด้วยเวลา ซึ่งบางรูป มีอายุ พรรษามากการเดินทางจึงเป็นอุปสรรค และพระสงฆ์บางรูปก็มียศความรู้ไม่ตรงกับงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วย จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับหลักสูตรคำสอน ซึ่งเกิดจากพระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาอย่างดีพอ เนื่องจากพระสงฆ์บางท่านหลังจากเรียนจบแล้วขาดการทบทวนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอ่านพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแกนหลักของพุทธธรรม พระสงฆ์จำนวนมากมิได้อ่านพระไตรปิฎก อ่านเพียงตำราหนังสือที่ขึ้นครูบาอาจารย์จัดทำขึ้น การขาดหลักคิดวิเคราะห์ การเรียนแบบและจดจำมาแบบผิดๆ ขาดการปรับประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างสภาพปัญหาและสังคมในปัจจุบัน กับการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ไข้ปัญหา นอกจากนี้การเผยแพร่ของพระสังฆาธิการ มีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นทีมงานขาดผู้นำในการทำงานเผยแพร่ง่ายๆ จริงจังและเสียสละเพื่องานเผยแพร่งานพระสังฆาธิการผู้มีฉันทะในการทำงานเผยแพร่มิอยู่ในวงจำกัดส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ

ซึ่งที่ผ่านมาการเผยแพร่ธรรมะขาดแคลนพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อสังคมชุมชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทแล้วแทบจะหาพระสังฆาธิการผู้เสียสละ ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะยากมากขึ้น และที่สำคัญการสื่อสารของพระสังฆาธิการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งเพราะพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการสื่อสารคือการแสดงธรรม ขาดหลักการวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการของการสื่อสาร ขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการสื่อสารกับประชาชน ไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูด ยึดถือตามแบบประเพณีดั้งเดิม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมของคนปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์เท่าที่ควร

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือกับวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ไม่ค่อยมีความรู้สามารถในการนำระบบ IT มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันเน้นการศึกษาทางภาคทฤษฎีกันมากมีความรู้ทางวิชาการมาก แต่การเข้าถึงธรรมจริงๆ มีน้อยทำให้สอนได้ แต่ภาคทฤษฎีขาดการปฏิบัติที่สามารถเห็นมรรคเห็นผลได้ สังคมและวิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป มากคนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมตามกระแสโลกก็มี ส่วนผู้ที่จะไปสอนเขาต้องมีเทคนิควิธี มีจิตวิทยาในการถ่ายทอดสูง และที่สำคัญก็ต้องรักษาการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้เห็นว่านี่คือผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง เมื่อเขาเกิดศรัทธาแล้วเราจะสอนอย่างไรก็ได้เขาก็ยินดีปฏิบัติตามทั้งนั้น

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา สถานีวิฑูพระพุทธศาสนา ขาดงบประมาณในการดำเนินการ งบประมาณเป็นส่วนหลักในการดำเนินการสถานีวิฑู เนื่องจากว่าอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดการนั้นค่อนข้างมีราคาสูง หาซื้อได้ยาก ซึ่งทำให้ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์เหล่านั้น อีกประการหนึ่ง การจัดบริหารสถานที่รอบข้างในการจัดการสถานีวิฑูนั้น ก็ต้องมีการปรับพื้นที่ให้สอดคล้องให้เหมาะสมกับการจัดรายการด้วยเช่นกัน ที่ว่ามาทั้งหมดต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น ในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทัวไป งบประมาณที่จัดหาได้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการ สถานีวิฑูพระพุทธศาสนาขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ การบริหารสถานีวิฑูกระจายเสียง คลื่นพระพุทธศาสนา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัด ที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิฑูดีเท่าที่ควร ในจุดนี้มองว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารไม่มีนโยบายที่จะฝึกวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถ โดยนำเอาบุคคลที่มีจิตใจเป็นสาธารณะบุคคลที่พร้อมจะอุทิศตนเข้ามาทำงานในจุดนี้ นำบุคคลเหล่านั้นเข้ามาฝึกอบรมพัฒนาความสามารถเพื่อให้เป็นวิทยากรที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และมีทั้งจิตใจที่เป็นสาธารณะไม่หวังผลตอบแทน

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน การอบรมในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในระยะที่

จำกัดและในระยะเวลาดังกล่าวก็จัดสรรการบรรยายเผยแพร่ในแต่ละครั้งไม่เพียงพอต่อเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมาในแต่ละครั้ง การอบรมในแต่ละครั้งจะรวมเอาประชาชน นักเรียน และเยาวชนมารวมอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนจัดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ตามนโยบายแห่งการเผยแผ่แล้ววุฒิภาวะของคนในระดับต่างกันนั้น ทำให้ผลของการเผยแผ่ไม่ได้ผลตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้ และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนในหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหางบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ

๓) โอกาส (Opportunities)

สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารของคณะสงฆ์ต้องมีวิสัยทัศน์ช่วยเหลือที่จะให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์กรพุทธศาสนาต้องรุกเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น ทำค่ายพุทธบุตร เข้าไปจัดทำหลักสูตรวิชาพุทธศาสนา เข้าไปสร้างสรรค์สื่อหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา ส่งครูพระสอนศีลธรรมไปสอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น ในการจัดหาทุนทรัพย์เพื่อการเผยแผ่ โดยการขอการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง และจากการประชาสัมพันธ์บอกบุญผ่านคณะญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติโยมมีส่วนแห่งการเผยแผ่พระศาสนา นอกจากนี้พระสังฆาธิการมีวิธีจัดการโดยตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะ อาทิ การตั้งตู้รับบริจาคในวันสำคัญๆ อาจจะเป็นที่อุโบสถ วิหาร สถานพยาบาล โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ได้ ในการเผยแผ่พระพุทธานั้นสามารถเข้าไปจัดการเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้านผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา หรือเทศน์ปฎิภาวนา ๒ รูปขึ้นไป

การเผยแผ่พระพุทธานุภาพของสำนักปฏิบัติธรรม มีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ เช่น วันที่ ๕ ธันวาคม วันที่ ๑๒ สิงหาคม มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มีการบอกวันที่ในการจัดปฏิบัติธรรม มีรายละเอียดตารางการปฏิบัติธรรม มีแผนที่ที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนที่ในการเดินทาง เบอร์โทรศัพท์หรือช่องทางการสื่อสารอย่างอื่น เพื่อสะดวกในการติดต่อในการแนะนำข้อมูลต่างๆ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าปฏิบัติธรรมออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรมโดยเป็นการส่วนตัวหรือส่วนบุคคล หรือเรียกว่า กลุ่มกรรมฐานทั่วไป และกลุ่มที่มาในนามของสถาบัน องค์กรภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา เพราะสภาพสังคมปัจจุบัน เกิดปัญหาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม หรือ แม้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานหลักเล็กๆ คือ ครอบครัว ทำให้ประชาชนต่างหันหน้าหาที่พึ่งทางจิตใจ พึ่งเทศบ้างทำบุญไหว้พระบ้าง เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ประชาชนในแต่ละตำบลต่างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพื่อหวังผลในการนำหลักธรรมต่างๆ นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานในอาชีพต่างๆ ด้วย และนักเรียนในโรงเรียนในแต่ละตำบลนั้นได้ให้ความสำคัญพร้อมทั้งให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมหลักธรรมต่างๆ จากคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนประจำตำบลนั้นต่างก็ให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี อันเป็นผลมาจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเริ่มเป็นปัญหาต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าข่ายไปในทางที่ไม่ดีอันเกิดจากสภาพปัญหาเสพติด สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น จึงทำให้สถาบันทางการศึกษาให้ความสนใจต่อการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้น

๔) อุปสรรค (Threats)

สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแพร่พระของพระสังฆาธิการนอกจากเทคนิคและวิธีการเผยแพร่แล้ว สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น อัจฉริยะ การศึกษา ความเชื่อ ทัศนคติ จารีต วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่งานทางพระพุทธศาสนา และยังไม่มีการประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ในปัจจุบันเราได้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นภัยทำความมัวเมาต่อประชาชนและเยาวชนโดยเฉพาะยาเสพติดที่เป็นภัยใหญ่หลวง สภาพสังคมและปัญหาที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการขยายผลทางเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ ทำให้การสะท้อนภาพของสังคมและปัญหาของสังคมทั้งทางบวกและทางลบรุนแรงและรวดเร็ว

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการปฏิบัติธรรมมาก่อน จึงทำให้มีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อการปฏิบัติธรรม และยังไม่เข้าใจรูปแบบวิธีการ ตลอดถึงขั้นตอนในการปฏิบัติธรรมผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จึงปรับตัวไม่ได้กับการตื่นเช้า และต้องทำกิจกรรมเกือบทั้งวัน บางคนกว่าจะปรับตัวได้ต้องใช้เวลาหลายวัน เมื่อปรับตัวเข้ากับตารางอบรมได้ ก็เป็นวันท้ายๆ ของการอบรม ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมขาดความต่อเนื่องบางคนในขณะที่ปฏิบัติธรรมตั้งใจปฏิบัติได้ดี แต่เมื่อหมดเวลาในแต่ละช่วง ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะรวมกลุ่มพูดคุยกันจนทำให้

ขาดสติ เมื่อถึงเวลาปฏิบัติธรรมอีกครั้ง จึงเป็นเหมือนการเริ่มต้นใหม่เสมอ และผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมต้องการเห็นผลในปัจจุบัน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เข้าปฏิบัติธรรมบางรูปต้องการอยากให้ตัวเองมีสมาธิเร็วๆ จึงทำให้จิตฟุ้งซ่านเป็นเหตุให้ไม่ต้องการปฏิบัติธรรม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา ปัจจุบันยังขาดหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งคือคลื่นวิทยุถูกรบกวน ปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่ละสถานีมีการจัดคลื่นความถี่ที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้คลื่นรบกวนกันไม่สามารถกระจายเสียงไปในระยะทางไกลได้อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในการกระจายเสียงด้วยว่าห้ามกระจายเสียงเกินพื้นที่ที่กำหนดไว้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ขาดความร่วมมือและการให้การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในบางท้องถิ่นซึ่งไม่เห็นถึงความสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะพระสังฆาธิการ และในท้องถิ่นชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม วัน เวลา และสถานที่จึงไม่เหมาะสมไม่ลงตัว การจัดการอบรมควรจะให้ทางคณะพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชน ในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดเพื่อความร่วมมือ และความเหมาะสม รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอบรมในแต่ละครั้ง และเวลาในการให้การอบรมกับครู และนักเรียนเป็นปัญหาต่อการให้การอบรมซึ่งบางครั้งตรงกับการสอบหรือไม่เหมาะสม การได้รับการสื่อสารแจ้งกำหนดต่อสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงควรมีการแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ได้รับรู้ถึงประโยชน์ และความสำคัญคุณค่าของการได้เข้ารับการอบรมในแต่ละครั้งให้กับเยาวชนได้รับรู้และสนใจในการเข้ารับการอบรม

๕.๑.๒ กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยทำการศึกษาจากหน่วยงานคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักการจัดการเครือข่าย ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน ๗) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน สามารถสรุปดังนี้

๑) ด้านการรับรู้มุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หน่วยงานคณะสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้สึกร่วมกันคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมือนกัน คณะสงฆ์จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่จะต้องสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิเวธ สำนัก

ปฏิบัติธรรม มีหน้าที่เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนสาวกให้กับผู้ที่สนใจการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาฝึกเจริญวิปัสสนาเพื่อให้จิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านปัญญา สถาบันวิฑูพระพุทธศาสนา มีหน้าที่การทำให้พระพุทธศาสนากว้างขวางออกไปให้แพร่หลาย ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

๒) ด้านวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำเขาให้ถึงที่อยู่อาศัยเรียกว่าชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสภณวิโยคภัย สำนักปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสตัณหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เรายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วย จุดมุ่งหมายคือ พระนิพพาน สถาบันวิฑูพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายังอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น หิริ โอตตปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน และเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นการเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค้นโทษต่อการใช้สื่อความก้าวหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียอย่างไรต่อตัวเอง และจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

๓) ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์มีการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และปรับกลยุทธ์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นที่จะสามารถดึง

ประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญคือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต คือ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใสศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธ เกิดความสบายกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณโทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง มีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้น ทำให้ทุกข์ลดน้อยลง เพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๔) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง

พระสังฆาธิการเป็นต้นแบบเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายรูปที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรมดี สำนักปฏิบัติธรรมมีพระวิปัสสนาจารย์ หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สถานีวิทยุพระพุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านที่กำลังพัฒนา เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินภารกิจวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรม โดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนา เพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอน

ศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการให้การอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งเน้นการให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๕) ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

เจ้าคณะพระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่ตลอดและมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนากลางประจำจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา พัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์ และปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด สำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ให้มีบทบาทในการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้เขาเหล่านั้นรู้สึกว่ายั่งยืนอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

๖) ด้านการพึงอิงร่วมกัน

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่ทั้งพื้นที่ ระดับผู้บริหาร โครงสร้างขององค์กร วัดแต่ละวัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านใดก็ทำไปหรือบางวัดก็ศักยภาพในการจัดการด้านการเผยแผ่ก็ทำไปและมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบนั้นอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร สำนัก

ปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม ยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ส่วนสถานีวิฑูษะพุทธศาสนาขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการการบริหารสถานีวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธรักษา คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน บุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านจัดการสถานีวิฑูษะดีเท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาทางคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๓) ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยและเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้ โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการพัฒนาตนเองเมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจึงนำมาจัดกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัด โดยนิมนต์พระวิปัสสนาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑูษะพุทธศาสนา มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการ

เรียนการสอนในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนามากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปีจะมีการจัด นิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของ หน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และ มหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็น การยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบ มหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแพร่การ ทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้น ให้เป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายใน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน ๓๔๕ รูป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สามารถสรุปดังต่อไปนี้

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง การบริหารจัดการเครือข่าย ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกได้ดังต่อไปนี้

อายุ พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี มาก ที่สุด มีจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ และน้อยที่สุดมีอายุระหว่าง ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐

ระดับการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาสามัญระดับ ปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน ๑๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗ รองลงมา มี ระดับการศึกษาสามัญระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๙ และน้อย ที่สุด มีระดับการศึกษาสามัญระดับ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๔

ระดับการศึกษาทางธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นเอก มากที่สุด มีจำนวน ๑๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ รองลงมา มีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ ไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นโท มีจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗

ระดับการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนมากมีระดับ การศึกษาเปรียญธรรมระดับ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มากที่สุด มีจำนวน ๒๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๔ รองลงมา มีระดับการศึกษาเปรียญธรรมระดับ ประโยค ๑,๒ - ๓ ประโยค มีจำนวน ๖๐ ๑ รูป คิ ด

เป็นร้อยละ ๗.๔ และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาปริญญาตรีระดับ ปริญญาตรี ๗ - ๙ มีจำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๐

๒) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.53) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.71) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.78) อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยกับ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.71) อยู่ในระดับมาก

ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.82)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.94) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการรับรู้มุมมองร่วมกันด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.89) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับเครือข่ายอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.89) อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.71)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นเพื่อมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.84) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีวาจาสุภาพอ่อนหวานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลายตามวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.77), ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.83) ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละเพื่อ

วิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.84) อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.89)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานเหมาะแก่การรับฟังเพื่อผลประโยชน์ของเครือข่ายและทำให้ชุมชนมีความสนใจในเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.89) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.95) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.96) อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.80)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.86) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.83) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์เพื่อมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.96) อยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.91)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพร้อมพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.89) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน เสนอความ

คิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.63$, S.D.=0.83) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.69) อยู่ในระดับมาก

ด้านการพึงอิงร่วมกัน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพึงอิงร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.70)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.72$, S.D.=0.71) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพัฒนาเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.66$, S.D.= 0.82) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่ายด้วยความจริงใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 0.84) อยู่ในระดับมาก

ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.78)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.86$, S.D.=0.87) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจะกล่าวเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.78) อยู่ในระดับมาก และเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อการกำจัดทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.97) อยู่ในระดับมาก

๕.๒ อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง“การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” มีประเด็นในการอภิปรายผลโดยจำแนกเป็นรายด้าน ๘ ด้าน คือ ด้านการรับรู้ มุมมองร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และด้านการบูรณาการกับหลังสังคหวัตถุ ๔ สรุปได้ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน

ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน พบว่า ในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จำเป็นต้องสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทั้งทางปริยัติการ ปฏิบัติธรรม และปฏิเวธ ในขณะที่สำนักปฏิบัติธรรมมีหน้าที่เผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอนสาวกให้รู้ตามแก่ผู้ที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ศีล เป็นการศึกษาด้านพระวินัย (๒) สมาธิ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตสงบ (๓) ปัญญา เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา ในส่วนของสถานีวิฑูษณ์พระพุทธศาสนามีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไปให้แพร่หลาย โดยใช้สื่อสมัยใหม่ ทำให้ผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยและน้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ได้ศึกษาวิจัย “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าตรัสหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตตร ไตรสิกขา มีความหมายว่า การฝึกอบรมด้านความประพฤติ จิต และปัญญา ไตรสิกขาสามารถจัดประเภทได้ ตามหลักไตรสิกขา ตามมรรคมืองค์แปด และตามธรรมชั้นสาม ความสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ เป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา สาระสำคัญของหลักไตรสิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การจัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฎฐิ การสร้างสัมมาทิฎฐิ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา และการวัดและประเมินผล การศึกษาตามหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตตร กำหนดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกัน

ด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขา การเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ สร้างสัมมาทิฏฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา^๑

รูปแบบที่ ๒ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (SWOT)

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีแบบแผนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่เชิงรุกของพระสังฆาธิการเป็นการนำเอาความรู้กล่าวคือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำชาวบ้านให้ถึงที่อยู่อาศัย เรียกว่า ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพันโสภณวิโยคภัย ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ในการฝึกอบรมจิตสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการศึกษาธรรมฝึกฝนอบรมจิตของตนเอง เพื่อตัดละกิเลสค้นหาเห็นธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง ตลอดชีวิตตราบเท่าที่เรายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารด้วย จุดมุ่งหมาย คือ พระนิพพาน ส่วนสถานีวิฑูพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในพระไตรปิฎกออกมาเผยแผ่ซึ่งชาวบ้านพุทธศาสนิกชนน้อยคนที่จะมีโอกาสได้อ่าน เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุพุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถฟังได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเหล่านั้นรู้สึกว่ายั่งยืนใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดโครงการอบรมธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนโดยนำหลักธรรมคำสั่งสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทิริโอตตปปะ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อกุศลธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนและเยาวชน คือ สติ สัมปชัญญะ เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนสติของตัวนักเรียนและเยาวชนเองว่า มีสติระลึกรู้แค่นั้นต่อการใช้สื่อสมัยใหม่ต่างๆ เหล่านี้เป็นผลดีต่อตัวเอง และส่งผลเสียต่อตัวเองอย่างไร นอกจากนี้ยังมีจัดโครงการอบรมหลักธรรมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป เช่น อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงสำหรับประชาชนผู้อาศัยอยู่ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ผาน ตรีกรกิจารณ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกีย์ธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัว

^๑ ทีวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, **พุทธศาสนตรุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้นจะมีสามประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบการพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทจึงทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาเพื่อผลงาน กระบวนการพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาโลกียธรรม และกระบวนการพัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนาซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย^๒

รูปแบบที่ ๓ ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนมีเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และยังต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นจึงจะสามารถดึงประชาชนให้เข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญ คือ เน้นไปที่หลักสติปัฏฐาน เนื่องจากสติปัฏฐานมีผลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ๑. การพัฒนากายต้องมีระเบียบ ร่างกายดูสะอาดน่าเลื่อมใส ศรัทธา ๒. ด้านเวทนา ทำให้รู้จักสุขและทุกข์จากอาการที่เกิดขึ้น ๓. ด้านจิต ไม่ให้คิดออกนอกประเด็น ๔. ด้านธรรม ทำให้เกิดปฏิเวธเกิดความสุขกายสบายใจ ซึ่งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์ต่อการพัฒนากายและพัฒนาใจ ดังนี้ คือ (๑) ทำให้จิตใจเบิกบาน (๒) รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ (๓) ศรัทธามั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา (๔) มีสติ มีปัญญาในการแก้ไขปัญหา และ (๕) เป็นแนวทางในการเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งผู้ที่ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างน้อยก็สลายคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่งมีความสุขในปัจจุบันได้มากขึ้น มีสติรู้เท่าทันโลกมากขึ้นทำให้ทุกข์ลดน้อยลงเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวันได้ เพราะรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นจนเกินไป และในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อสื่อให้ประชาชนได้ฟังหลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งจะน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

^๒ ฏมาน ดรกรกิจารณ, “การพัฒนารทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุตาภรณ์ อรุณดี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษา การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา และรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)” พบว่า จากผลการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสร้างทุนสมรรถนะหรือสมรรถนะสู่ระดับโลก ตามหลักพุทธญาณวิทยา (หลักไตรสิกขา) นั้น สามารถพัฒนาสู่ระดับโลกได้เพราะการพัฒนามนุษย์นั้นต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจ เพราะจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างพฤติกรรม เมื่อมนุษย์มีพื้นฐานจิตใจที่แล้วดีจะเก่งได้เองเกิดเป็นทุนสมองหรือทุนทางปัญญาของมนุษย์ (Human Capital) อริยะ - อัจฉริยะ (ดี-เก่ง) เรียกว่า เป็นสมรรถนะมนุษย์ หรือ Human Competency สมรรถนะมีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ทุกคนแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะระดับสูงสุดได้

ส่วนรูปแบบ KSM Model เป็นสมรรถนะด้านต่างๆ ของมนุษย์การเกิดสมรรถนะต่างๆ เหล่านี้ได้บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติที่อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับคุณสมบัติสมรรถนะมนุษย์ โดยเกิดจากการฝึกตนตามหลักพุทธญาณวิทยา (หลักไตรสิกขา) เพราะหากฝึกตนให้เป็นผู้ที่มี ศีล สมาธิ ปัญญา สมรรถนะที่อยู่ในรูปแบบ KSM Model ก็เกิดขึ้นได้เอง การเป็นมนุษย์ที่มีสมรรถนะแม้กระทั่งปัญญาสูงสุดในตัวมนุษย์ที่เราเรียกว่า ภาวนามยะปัญญา ในการพัฒนามนุษย์ต้องพัฒนาจากจิตใจเพื่อส่งผลให้เกิดทุนทางปัญญาในการสร้างความเก่งหรือความดี หรือ อริยะภาวะและอัจฉริยะภาวะขึ้น ส่วนสมรรถนะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของความเป็นมนุษย์และปัญญาสูงสุด ก็คือ ทุนทางปัญญา ซึ่งไม่ใช่ลักษณะทางกายภาพของสมองหรือเนื้อสมอง รอยหยัก ในเชิงนามธรรม แต่หมายถึงในเชิงรูปธรรม คือ กระบวนการคิดหรือการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพสมองเป็นเพียงแค่เครื่องมือที่ฝึกความเก่ง แต่ปัญญาเกิดจากความรู้ที่เกิดจากจิตใจเกิดจากการหยั่งรู้ด้วยตนเองจากจิตใจ แล้วส่งออกไปที่สมองให้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมหรือสมรรถนะ ดังนั้นทุนทางสมองคือ ทุนทางปัญญาของมนุษย์ที่เกิดจากการหยั่งรู้ด้วยการศึกษาตนเอง จากการฝึก ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานเป็นคุณสมบัติสมรรถนะทุนมนุษย์ของคนดีและเป็นคนเก่งอยู่ในตัว (อริยะ-อัจฉริยะ)

การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์จะต้องสร้างที่จิตใจ รู้จักตัวเอง รู้จักศักยภาพของตัวเอง ด้วยความรักความเมตตาที่มีออกมาจากภายใน ปัญญาสูงสุดจะเกิดขึ้นจากภายในตนเอง ไม่ได้เกิดขึ้นจากภายนอก หรือการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกใดๆ มนุษย์จะสามารถที่จะรู้อะไรต่ออะไรที่คนอื่นไม่รู้ถ้าหากมนุษย์รู้จักหันเข้ามาศึกษาตัวเองด้วยการฝึกสมาธิซึ่งจะช่วยให้มนุษย์หันกลับเข้าไปข้างในตัวตนของตนเอง ฝึกการอบรมจิตใจตนเองเป็นวิธีการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ปัญญาได้ความรู้สูงสุดผ่านสมองซึ่งเป็นเครื่องมือมนุษย์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ในระดับโลก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีทางอื่น ถ้าเราจะใช้แต่วิธีการที่จะทำให้มนุษย์เก่ง

อย่างเดียว โดยขาดศีล สมาธิ ในที่สุด มนุษย์ก็จะหลงอยู่ในโลกนี้ แล้วในที่สุดก็จะทำลายโลก เกิดเป็น สงคราม เกิดปัญหาในโลกของเรากิเลสมีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเราฝักจิตอยู่ที่วัตถุสิ่งของทำให้เกิดปัญหา รอบตัวมากมาย เพราะธรรมชาติคนเก่งจะไม่ชอบให้ใครเก่งกว่า จะเกิดการแข่งขัน หรือต้องการ เอาชนะ และทำเพื่อเอาชนะเอาเปรียบผู้อื่นทุกวิถีทาง เก่งหากไม่ดีก็จะทำลายคนอื่น ในขณะที่คนดี จะไม่ทำลายผู้อื่นและจะกลายเป็นคนเก่งเพราะบริหารจัดการจิตใจตัวเองและบังคับพฤติกรรมตัวเอง เรียนรู้ให้เกิดได้จากปัญญาที่มีพื้นฐานมาจากศีล ก่อให้เกิดเป็นสมาธิ ปัญญาสูงสุดก็จะเกิดขึ้น

เกิดเป็นปัญญาที่รู้ได้เฉพาะตัวเอง แล้วปัญญานั้นมันไม่ใช่ปัญญาที่เกิดขึ้นจากกิเลสเป็น ปัญญาที่เกิดขึ้นจากธรรมะจากจิตใจที่บริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นหลักของไตรสิกขา จึงเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้านทุกอย่างในทางที่ดีทุกด้าน เพราะการรักษาศีลและยกระดับจิตใจของด้วย สมาธิ มีสติกำกับทุกเวลาสามารถทำได้ทุกอิริยาบถก็จะก่อให้เกิดปัญญาได้ทุกเวลาในทางสร้างสรรค์ ความสงบสุขที่เป็นเครื่องหมายของคนเก่งและคนดีก็จะเกิดขึ้น ส่วนข้อมูลความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ สอดคล้องกับข้อมูลในเอกสารและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลุ่ม ตัวอย่างเห็นว่า โดยรวมแล้วนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเห็นว่าสมรรถนะทุนมนุษย์ในระดับโลกตาม หลักพุทธญาณวิทยาในสมรรถด้านของ ศีล สมาธิ ปัญญาที่อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะสมาธิที่อยู่ในระดับ ดีมากและรูปแบบ KSM Model ในภาพรวมที่อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะสมรรถนะด้านเทคโนโลยี และ การพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธญาณวิทยาที่อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการพัฒนามนุษย์ต้องเริ่มจาก การฝึกฝนจิตใจให้เป็นดั่งงาม ซึ่งในความดั่งงามนั้นจะก่อให้เกิดภาวะความเก่ง ซึ่งเป็นคุณสมบัติของ สมรรถนะมนุษย์ขึ้นมาได้เองในทุกเรื่องและทุกศาสตร์ในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมนุษย์ ไม่ว่าจะ เป็น วิทยาศาสตร์หรือสังคมศาสตร์เกิดเป็น อริยะ-อัจฉริยะ ภาวะ มีความรักและความเมตตาเกิดเป็นความ สงบสันติเกิดบนโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นทุนทางปัญญาและเป็นสมรรถนะสูงสุดของมนุษย์ที่แท้จริง^๓

รูปแบบที่ ๔ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง พบว่า พระสังฆาธิการเป็น ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน สร้างเยาวชนต้นแบบ และกิจกรรมต้นแบบ พระสังฆาธิการที่ทำการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถแสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีปฏิภาณไหวพริบในการบรรยายธรรม ดีมีหลายรูป ในส่วนสำนักปฏิบัติธรรมก็มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรม หลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถาม และสอบถามอรรถกัมมัฏฐานได้ พระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมี

^๓สุดาภรณ์ อรุณดี, "ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยาและรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)", วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๑).

ความประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนสถานีวิทยุทธศาสนามีพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ทำการออกอากาศในสถานีวิทยุทธศาสนาเป็นหลัก และมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วทำให้การนำเสนอสื่อเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจึงเป็นการถ่ายทอดโอนองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญให้กับพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจการวิद्यุทธกระจายเสียงคลื่นพระพุทธรศาสนาได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาจัดรายการเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการประยุกต์การใช้งานในชีวิตประจำวันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ประชาชนผู้ฟังทุกคน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีพระสังฆาธิการและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดโครงการฝึกอบรม โดยสมาชิกต่างก็มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา คือ การจัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ เช่น วิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการเพื่อการอบรมสั่งสอนที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการให้การอบรมเทคนิคต่างๆ ในด้านการเผยแผ่ให้มีศักยภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปริชาธธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่าสภาพปัญหาการบริหารจัดการยังขาดความกระตือรือร้นเนื่องจากไม่มีศาสนาอื่นเป็นคู่แข่งและสภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการด้านการเผยแผ่สืบเนื่องจากเขตพื้นที่ดังกล่าวยังมีหน่วยธุรกิจชุมชนมากมาย พระสงฆ์ต้องรับบทบาทหน้าที่ที่ไม่ตรงสายงานที่ตนเองถนัด เพราะเจ้าคณะพระสังฆาธิการส่วนหนึ่งได้มอบหมายภาระหน้าที่ให้พระเลขาฯ ได้ทำบทบาทหน้าที่แทน ปัญหาในการวางแผนงานจึงเป็นปัญหาเพราะเป้าหมายของงานไปถึงผู้รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่โดยตรง

แนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการพบว่าแนวทางการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ๑) ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธรศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรสามารถเผยแผ่พระพุทธรศาสนาให้แก่ประชาชนได้ถูกต้องตรงตามหลักธรรมในพระพุทธรศาสนา ๒) ควรตั้งทุนมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแผ่ไว้โดยเฉพาะ ๓) ควรจัดหาบุคลากรด้านการเผยแผ่เพิ่มเติม ๔) ต้องเริ่มต้นสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแผ่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน ๕) ควรมีการฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจาระความประพฤติตลอดถึงฝ่ายปกครองก็ต้องดูแล พระภิกษุสามเณรอย่างเคร่งครัด ๖) ควรมีการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธรศาสนามากกว่านี้ และในการเผยแผ่ควรมีการสอดแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตใน

ชนบทด้วย ๗) ควรให้โอกาสพระรุ่นใหม่ ๆ ได้มีโอกาสฝึกหัดการแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ ๘) ควรมีเวทีสำหรับให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสแสดงธรรมบ้าง ๙) ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ๑๐) ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ เช่น ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน เป็นต้น^๔

รูปแบบที่ ๕ ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงาน อำนวยความสะดวกและเป็นที่พักพิงด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ตามที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมายให้ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ในขณะที่สำนักปฏิบัติธรรมก็จัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานการมาพัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ โดยการนำพาศรัทธาพุทธศาสนิกชนให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก คือ โดยทั่วไปการเผยแผ่ธรรมะจะใช้การเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้บางท่านไม่สะดวกไปฟังธรรมะที่วัด เมื่อมีการกระจายเสียงธรรมะผ่านทางคลื่นวิทยุ พุทธศาสนิกชนก็สามารถรับฟังธรรมะได้ที่บ้านหรือที่ทำงานแม้แต่ในรถยนต์ก็สามารถฟังได้ ทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นรู้สึกว่ายั่งยืนอยู่ใกล้ธรรมะมีที่พึ่งทางจิตใจ และคณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกโดยที่พระสงฆ์ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมกับผู้นำชุมชน จัดอบรมเด็กนักเรียน เยาวชน และชาวบ้าน ให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมฺมเวที)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ (๑) บุคลากรมีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นที่มงาน ขาดภาวะผู้นำในการทำงานเพื่อเผยแผ่ การทำงานมีอยู่ในวงจำกัด ส่งผลให้การทำงานไม่

^๔ พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิโวโร), การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ประสบความสำเร็จ (๒) ขาดงบประมาณในการบริหารทั้งบุคลากรและการใช้จ่ายซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้งานในสำนักงานเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ในยุคโลกาภิวัตน์ (๓) ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ไม่มี (๔) การจัดการเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประชาชนไม่เกิดศรัทธา เลื่อมใสในการดำเนินการเท่าที่ควร

หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติมานั้นก็คือ การสั่งสอนอนุศาสนิกปาฏิหาริย์ส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจประกอบด้วยสันตสนา คำสอนทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน สมาทปนา คำสอนทำให้เกิดความตั้งใจสมาทานปฏิบัติตาม สมุตเตชนา คำสอนทำให้เกิดความมองอาจกล้าหาญ สัมปหังสนา คำสอนทำให้จิตใจเกิดความร่าเริงแจ่มใส สำหรับทฤษฎีการจัดการเพื่อการบริหารการเผยแผ่ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม นอกจากนี้ สำหรับทฤษฎีเพื่อการสื่อสารประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ (๑) การวางแผน พระสังฆาธิการต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ความถนัด ติดตามผลงาน รายงานผล นำเสนอผลงาน ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ ความชัดเจน การบริหารทรัพยากรของวัดอย่างมั่นคง ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง (๒) การจัดองค์การ พระสังฆาธิการปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ ส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียน สำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกแก่สังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตั้งอยู่ในศีลาจารวัตร อังคดงาม สอดคล้องตามกฎระเบียบวินัย ตลอดทั้งญาติโยมได้ศึกษาคัมภีร์และวิปัสสนาธุระ (๓) การสั่งการ พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยกฎระเบียบ ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชนในท้องถิ่น (๔) การประสานงาน พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้น บุคลากรที่ได้เรียนเรียนรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็สามารถมาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระการงานได้ ส่งเสริมพิธีกรรมแบบเรียบง่ายตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ตลอดทั้งปรับปรุงขั้นตอนพิธีการให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ (๕) การควบคุม พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายทำหน้าที่ถูกต้องตามกฎระเบียบ ด้วยการติดตามดูแลบุคลากร ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลการสื่อสาร รวมทั้งมี

การบูรณาการบริหารทั้งการวางแผน การจัดการ การสั่งการ และการประสานงาน ให้อยู่ในกรอบกฎระเบียบ พระธรรมวินัย ส่งเสริมการปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน^๕

รูปแบบที่ ๒ ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน

ด้านการพึ่งอิงร่วมกัน พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรที่ใหญ่พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำไปตามความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำไปและมีองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่กระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ คือ ต่างคนต่างทำถือเอาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ทำให้การร่วมมือกันโดยยึดหลักเกณฑ์หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในแนวเดียวกันนั้นยังไม่ชัดเจนมากเท่าที่ควร ส่วนสำนักปฏิบัติธรรมนั้นผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกับสำนักอื่น และขาดการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จากองค์กรของรัฐและขององค์กรคณะสงฆ์ขาดการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการต่างๆ เพื่อทราบปัญหาในการนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ในส่วนของสถานีวิฑูษะพระพุทธรูปที่ขาดงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบันวัดได้ดำเนินการจัดหางบประมาณเองจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขาดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบริหารจัดการสถานีวิฑูษะกระจายเสียงคลื่นพระพุทธรูป คณะกรรมการที่เข้ามาบริหารจัดการส่วนมากมาจากบุคลากรภายในวัดที่มีความศรัทธามีความยินดีเต็มใจเข้ามาทำงาน ซึ่งบุคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีความรู้ทางด้านการจัดการสถานีวิฑูษะดีเท่าที่ควร และการดำเนินงานด้านการอบรมประชาชนของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง ๘ ด้าน ในแต่ละตำบลที่ผ่านมานั้นประสบกับปัญหากิจกรรมที่จัดกับงบประมาณไม่สอดคล้องกัน ที่ผ่านมาจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการ (อ.ป.ต.) ได้ช่วยกันหางบประมาณจากการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดตั้งกองผ้าป่า รวมไปถึงการร่วมบริจาคปัจจัยจากเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตตำบลนั้นๆ และในส่วนของกิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นทางคณะสงฆ์จะเก็บเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพที่ได้จากการทำบุญ นำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง” พบว่า ปัญหาทั่วไปที่ส่งผลต่อคุณภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในจังหวัดอ่างทอง พบว่ามี ๔ ด้าน ดังนี้ (๑) ปัญหาด้านเนื้อหาหลักธรรม คือ พระธรรมทูตขาดความรู้ในเรื่องที่จะแสดงธรรมขาดทักษะและเทคนิคในการแสดงธรรมที่ดี และพระธรรมทูตมีบทบาทจำกัดเพียงการออกบรรยายธรรมนอกวัดที่มีอยู่น้อย และปัญหาการมีทัศนคติพื้นฐานต่อการเป็นพระธรรมทูตและงานโดยบทบาท

^๕ พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที), รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี, พุทธศาสนศรัทธาปฏิบัติ (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

และหน้าที่ของพระธรรมทูตไม่ครอบคลุมครบต่อสังคมโดยรวมอย่างชัดเจนเท่าที่ควร (๒) ปัญหาด้านกิจกรรม คือ พระธรรมทูตที่มีบทบาททำกิจกรรมในเรื่องดังกล่าวมักจะเป็นพระธรรมทูตที่มีตำแหน่งทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับอำเภอและระดับประจำจังหวัดอ่างทอง ขาดเทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการนำเสนอใช้ รูปแบบเดิมๆ ทำให้น่าเบื่อ (๓) ปัญหาด้านการใช้สื่อประกอบการบรรยาย คือ พระธรรมทูตยังขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างสื่อที่ง่ายต่อการเข้าใจ และเป็นสื่อที่แปลกและน่าสนใจ ขาดอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ใช้ในการอบรม สื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ ประกอบในการเผยแพร่พระพุทธศาสนายังไม่เพียงพอต่อการใช้งานที่ครอบคลุมกับหน่วยงาน (๔) ปัญหาด้านการได้รับประโยชน์และคุณค่า คือ ๑) ประโยชน์ตน กล่าวคือ ยังไม่สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาอาชีพ มีการพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมให้ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมไทย และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต สร้างศีลธรรมจริยธรรม ๒) ประโยชน์คนอื่น กล่าวคือ ยังขาดจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ เกิดแรงจูงใจเชิงบวกให้เกิดความเชื่อมั่นและภูมิใจในตัวเอง การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี การเน้นหลักการสอนประชาชน ๓) ประโยชน์สังคมส่วนรวม กล่าวคือ ขาดความมุ่งมั่นที่จะเป็นตัวอย่างในการทำงานที่ดีของพระสงฆ์และของคนทั่วไป มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานพระศาสนาเพื่อสังคมส่วนรวม

รูปแบบและวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแพร่ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีอยู่ ๘ รูปแบบ คือ (๑) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการแสดงธรรมเทศนา (๒) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม (๓) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ (๔) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ (๕) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ (๖) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการนำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ (๗) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น (๘) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือ ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาจะต้องพิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัย เช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ เป็นต้น^๖

รูปแบบที่ ๗ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน พบว่า เจ้าคณะจังหวัดจะทำการออกตรวจการและสั่งการให้เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลออกตรวจการ ปีละไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับ โดยยึดหลัก ๕ ประการ คือ ๑. การปกครอง ๒. การศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ๓. การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ๔. การสาธารณูปการ และการสา

^๖ พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร), รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง, *พุทธศาสนตรุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ธารณสงเคราะห์ ๕. เรื่องอื่น ๆ ตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองจะเห็นสมควร และเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ ปีละ ๒ ครั้ง และมีการจัดประชุมร่วมกันของเจ้าคณะภาคร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อมอบหมายนโยบายในการสนองงานของคณะสงฆ์ให้ทราบทั่วกันทำให้พระสังฆาธิการมีความคุ้นเคยและสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละท่านได้ โดยสำนักปฏิบัติธรรมจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ให้สามารถนำหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนาตนเอง เมื่อพระสังฆาธิการที่ผ่านการอบรมแล้วจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานภายในวัดโดยนิมนต์พระวิปัสณาจารย์มาให้แนวทางการปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนที่สนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ส่วนสถานีวิฑูรพระพุทธศาสนามีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ เช่น เชิญตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เชิญครูและอาจารย์ในโรงเรียนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการดึงดูดเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้ามาฟังสถานีวิฑูรพระพุทธศาสนามากขึ้น และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในแต่ละปี จะมีการจัดนิทรรศการของหน่วยอบรมประจำตำบลต่างๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยในตำบลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอื่นๆ และมหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น ประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องหน่วย อ.ป.ต. ที่ปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และเพื่อเผยแผ่การทำงานของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านั้นเป็นแบบอย่างแก่หน่วย อ.ป.ต. อื่นๆ

ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมฺมเวที) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ปัญหาอุปสรรคการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ (๑) บุคลากรมีขั้นตอนการทำงานไม่เป็นที่มงาน ขาดภาวะผู้นำในการทำงานเพื่อเผยแผ่ การทำงานมีอยู่ในวงจำกัด ส่งผลให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ (๒) ขาดงบประมาณในการบริหารทั้งบุคลากรและการใช้จ่ายซื้อวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้งานในสำนักงานเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ในยุคโลกาภิวัตน์ (๓) ขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต วิฑูร โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ไม่มี (๔) การจัดการเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประชาชนไม่เกิดศรัทธาเลื่อมใสในการดำเนินการเท่าที่ควร

หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติมานั้นก็คือ

การสั่งสอนอนุศาสนีปาฏิหาริย์ส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจประกอบด้วยสันตสนา คำสอนทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน สมาทปนา คำสอนทำให้เกิดความตั้งใจสมาทานปฏิบัติตาม สมุตเตชนา คำสอนทำให้เกิดความองอาจกล้าหาญ สัมปหังสนา คำสอนทำให้จิตใจเกิดความร่าเริงแจ่มใส สำหรับทฤษฎีการจัดการเพื่อการบริหารการเผยแผ่ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม นอกจากนี้ สำหรับทฤษฎีเพื่อการสื่อสารประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ (๑) การวางแผน พระสังฆาธิการต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ความถนัด ติดตามผลงาน รายงานผล นำเสนอผลงาน ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ ความชัดเจน การบริหารทรัพยากรของวัดอย่างมั่นคง ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง (๒) การจัดองค์การ พระสังฆาธิการปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ ส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียน สำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกแก่สังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตั้งอยู่ในศีลาจารวัตร อังคดงาม สอดคล้องตามกฎระเบียบวินัย ตลอดทั้งญาติโยมได้ศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระ (๓) การสั่งการ พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยกฎระเบียบ ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชนในท้องถิ่น (๔) การประสานงาน พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้น บุคลากรที่ได้เรียนเรียนรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็สามารถมาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระการงานได้ ส่งเสริมพิธีกรรมแบบเรียบง่ายตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ตลอดทั้งปรับปรุงขั้นตอนพิธีการให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ (๕) การควบคุม พระสังฆาธิการ กำกับดูแลการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายทำหน้าที่ถูกต้องตามกฎระเบียบ ด้วยการติดตามดูแลบุคลากร ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลการสื่อสาร รวมทั้งมีการบูรณาการบริหารทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการประสานงาน ให้อยู่ในกรอบกฎระเบียบ พระธรรมวินัย ส่งเสริมการปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน^๗

รูปแบบที่ ๘ ด้านการบูรณาการกับหลังสังคหวัด ๔

ด้านการบูรณาการกับหลังสังคหวัด ๔ พบว่า ทาน คือ การให้การเสียสละ นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความเสียสละเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการเป็นผู้นำความรู้คือแสงสว่างของธรรมไปแนะนำประชาชนถึงที่อยู่อาศัย เพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุข

^๗ พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที), รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี, พุทธศาสนดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

เกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน และพระสังฆาธิการร่วมบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และช่วยเหลือชาวบ้านผู้ขาดแคลน ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน นั้นพระสังฆาธิการเป็นผู้มีวาจาสุภาพอ่อนหวานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนเลื่อมในศรัทธา และในการจัดอบรมเด็กและเยาวชนโดยคัดเลือกหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้รับฟัง เช่น เด็กและเยาวชนใช้หลักสูตร สติสัมปชัญญะ เป็นต้น อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ ได้แก่ จัดการเผยแผ่หลักการปฏิบัติธรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงสั่งสอน เพื่อให้เข้าใจถึงสังขารหรือความจริงของชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาชีวิตต่างๆ สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปจัดอบรมให้กับเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปเป็นประจำ และมีการประชุมและอบรมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีหลักการเผยแผ่ที่ทันสมัยอยู่เสมอซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เอื้อมอร ชลวร** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีติ ร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์

จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ หมวดได้นำไปสู่การประยุกต์เพื่อสร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการตามโมเดลเกลียวความรู้ของ อิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัต ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

“เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอในประเด็นหลักแก่การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการวางแผนเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่เป็นคณะสงฆ์ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

๒. พระสังฆาธิการเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการจัดการเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่และสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

๓. พระสังฆาธิการควรส่งเสริมแนวทางการกำกับดูแลการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการ “ด้วยการชี้ทางออก บอกทางถูก ปลูกความถูกต้อง”

๔. พระสังฆาธิการควรควบคุมดูแลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ให้ตั้งอยู่ตามกฎระเบียบ พิจารณาความดีความชอบแก่บุคลากรผู้ทำคุณประโยชน์ด้วยการเผยแผ่ความดีเด่นเป็นประจำทุกปี

๕. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วทุกวัด ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะเขตเมือง หรือเขตที่เจริญแล้วเพียงอย่างเดียว

๖. คณะสงฆ์ควรพัฒนาสื่อที่ใช้ในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ ซีดี เป็นต้น

๗. คณะสงฆ์ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการเทศน์ สอน แสดงธรรม หรือปาฐกถาธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจญาติโยม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. คณะสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเลื่อมใส เคารพศรัทธา เช่น พุดจาไพเราะ อ่อนหวาน ไม่พูดคำหยาบ ประพฤติตนสมเหมาะสมแก่ตามสมณะสาธูป เป็นต้น

๒. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้วยการเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓. พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการจัดการองค์การคณะสงฆ์ให้มีความยืดหยุ่นในยุคโลกาภิวัตน์ จัดรูปแบบการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย

๔. พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการบังคับบัญชาสั่งการให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติหน้าที่การกำกับดูแลงานวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. พระสังฆาธิการ ควบคุมการจัดงานประจำปี กำหนดให้จัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ กำกับดูแลการบรรยายธรรม ทางวิทยุ โทรทัศน์ ให้ดำเนินไปถูกต้องตามกฎระเบียบ

๖. การประสานงานเพื่อติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับความอุปถัมภ์เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรศึกษา “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักธรรมมาภิบาล” โดยการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งต่อไป

๒. ควรศึกษา “การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงครั้งต่อไป

๓. ควรศึกษา “การบริหารการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ตามหลักพุทธธรรมเพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๔. ควรศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตปกครองที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ

๕. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ :

กมล รอดคล้าย. **คู่มือการบริหารศูนย์ฯ ในวัด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, พ.ศ. ๒๕๔๐.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด, ๒๕๔๓.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. **การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เอ็นวายฟิล์ม, ๒๕๕๔.

จันทรานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๓.

ธงชัย สันติวงษ์. **การบริหารวัดยุคใหม่ หลักการจัดการ**. สำนักส่งเสริมและบริการสังคม : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

_____. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.

ธีรยุทธ พึ่งเทียร. **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล ๒๕๕๕.

นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๕.

ประยูร อาษานาม. **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๖๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิถีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- _____. **การเผยแผ่เชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- _____. **พุทธวิถีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). **หัวใจพระพุทธศาสนา ศาสนาคือสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- _____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘๒. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๕๐.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน). **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคลโกล). **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : เอช ที พีเพรส, ๒๕๔๒.
- พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร. **การบริหารคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอูน). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส), ๒๕๔๗.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. **คู่มืออบรมนักเทศน์**. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา, ๒๕๔๕.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. **รูปแบบของเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- วิโรจน์ สารรัตน์. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒.
- วิศิษฐ์ วังวิญญู. ความหมายเครือข่าย. เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, ๒๕๔๖.
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐.
- สมคิด บางโม. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สหทยา วิเศษ. องค์การเครือข่ายในจังหวัดพะเยา, สถานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สถานที่ปรึกษา ในความคาดหวังของสังคมไทยและความเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัยเสนอสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- สำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ประจำปี. สุพรรณบุรี : สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุพรรณบุรี, ๒๕๕๙.
- สำนักส่งเสริมการศึกษาและบริการสังคม. บทบาทของพระภิกษุ : ผู้นำสังคมในการอนุรักษ์มรดกศิลปะวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สุวรรีย์ ศิริโกการภิมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- เสรี พงศ์พิศ. วัฒนธรรมองค์การของโลกยุคใหม่ เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.
- เอนก สิทธิประศาสน์. การบริหารการพัฒนาประเทศ, กรุงเทพมหานคร : เทคาภิบาล ๘, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ฉาน ตรรกวิจารณ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ปาน กิมปี. “การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระครูปริชาธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร). “การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูศรีนันทวัฒน์ (นันทา นนทปญโญ). “การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที). “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี”. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง. **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

สมจิตร แก้วนาค. การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมของกองทัพอากาศ. **ปริญญาวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต** (การวิจัยและพัฒนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๑.

สุดาภรณ์ อรุณดี. “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยาและรูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุปรียา ธีรสิรานนท์. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

เอี่ยมอร ชลวร. “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา).

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. พัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์ส่งเสริมการจัดการความรู้ที่ยั่งยืน. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://www.thaihof.org/main/article/detail/3330>, [1๔ มกราคม 255๙].

พระราชสุทิตญาณมงคล (หลวงพ่อดวงจิต ฐิตธมโม). สังคหวัตถุ ๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.jarun.org/v6/th/home.html>, [๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐].

ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.vesakday.](http://www.vesakday.mcu.ac.th/vesak47/encourage/introduct.php)

[mku.ac.th/vesak47/encourage/introduct.php](http://www.vesakday.mcu.ac.th/vesak47/encourage/introduct.php), [๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕].

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสิทธิ์ วงษ์ตลาด. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประยูทธ โอสีร์กุล. หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูกิตติวีรานวัตร (พิเชฐ ฐมมฺพฺโต). เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ. เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูประโชติสุทิตคุณ. เจ้าอาวาสวัดสระหลวง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโพธิสุวรรณคุณ. เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง. เจ้าอาวาสวัดดอนโพธิ์ทอง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณณกาโม). เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี. เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ (ทวี รตนเมธี). รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี. เจ้าอาวาสวัดพระลอย, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูศรีสุตาคม. เจ้าคณะอำเภอดำเนินนางบวช. เจ้าอาวาสวัดกำมะเชียร, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ (โกศล อโศก). เจ้าคณะอำเภอสามชุก. เจ้าอาวาสวัดลาดสิงห์,
๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร). เจ้าคณะตำบลสนามชัย. เจ้าอาวาสวัดปู่บัว, ๒๖ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโสภณโพธิมณฑล (ไพโรจน์ วิสุทฺธ). รองเจ้าคณะอำเภออุ้มทอง. เจ้าอาวาสวัดห้วย
มงคล, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลปัญญากร (สุชิน สิริปณฺโณ). รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง. เจ้าอาวาสวัดไผ่
โรงวัว, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนฺโท). ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี. วัดป่าเลไลยก์
วรวิหาร, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระปริยัติวรคุณ (สมชาย ทตฺตชีโว). เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง. เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง,
๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมงคลกิตติวิบูลย์ (ทับทิม). รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี. วัดวิมลโมศคาราม, ๒๕
มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระรัตนเวที (พีร์ ชินวโร). เจ้าคณะอำเภออุ้มทอง. เจ้าอาวาสวัดเขาดีสลัก, ๒๗ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระราชปริยัติเมธี, ดร. (เชษฐา ฉินนาลโย). เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี. เจ้าอาวาสวัด
สุวรรณภูมิ, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระวิมลภาวนานุสิฐ (ประสาท สุปณฺธิโต). ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า. เจ้าอาวาส
วัดกลาง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

(๕) สนทนากลุ่มเฉพาะ :

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปัญญาศาสนดํารง เจ้าคณะตำบลดอนปรู จังหวัดสุพรรณบุรี, ๑๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุวรรณวิจิตร ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสวัดสามชุก
จังหวัดสุพรรณบุรี, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต,
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหากฤษดา กิตติโสภโณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสมุห์สมพร สมณวิโส หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่ง
ที่ ๓๒, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว เลขานุการประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ กุมภาพันธ์
๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ :

(I) book :

E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. second edition. California : Science Research
Associates Inc., 1995.

Gary Dessler. **Human Resource Management**. Upper Saddle River, New Jersey :
Prentice-Hall, 1997.

Harold Koont & Heinz Wehrich. **Ninth Edition Management**. New York : McGrew
Hillbook, 1991.

James A.F. Stoner. **Management : Englewood Cliffs**. New Jersey : Prentice Hall,
1982.

Margaret J. Wheatley. **Leadership and the new science : Discovering order in a
chaotic world**. 2nd Edition. San Francisco : Berrett-Koehler Publishers,
1999.

Mondy R. Wayne and Robert M. Noe. **Human Resource Management**. Upper Saddle
River, New Jersey : Prentice-Hall, 1996.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

สำนักงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,ผศ.ดร.

ด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

๑๙ ม.ค. ๖๑

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ, ผศ.ดร.)

๑๙ ม.ค. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร,ดร.

ด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อก . ๐๘๙-๙๑๒-๐๘๓๘

สมรคณแล้ว
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
19/๑.๑/๒561

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ,ดร.

ด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อกับ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

อินดีอุนโดราร์น

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ)

รักษาการผู้อำนวยการส่วนทะเบียนนิสิต

...../...../.....

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุนนท์ สุนนฺโท,ดร.

ด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนฺทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

๒๕๖๐/๑๘๐

พระมหาสุนนท์ สุนนฺโท,ดร.

(พระมหาสุนนท์ สุนนฺโท,ดร.)

๒๕๖๑/๑๑/๒๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕

วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อก . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ตรวจเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว

อ. สุร

อ.อ. ๖๖๕๖๖ - ๖๖๖

๑๙ ม.ค. ๖๑

ภาคผนวก ข

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
ผู้วิจัย พระครูสุนทรจันทโรภาส
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน									
๑	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่วัสดุอุปกรณ์กับเครือข่ายการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการรับรู้ มุมมองร่วมกันด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน แบ่งปันข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับเครือข่ายอื่นๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ ร่วมกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อื่นๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน									
๑	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความ เสียสละเพื่อวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีวาจา สุภาพอ่อนหวานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่าย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นเพื่อ มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตรวจแล้ว
ผู้ทำทบทวน
พระสุวีร์บัณฑิต, ดร.
๒๒/๕.๖.๑๑

ที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายตามวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน									
๑	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานเหมาะแก่การรับฟังเพื่อผลประโยชน์ของเครือข่ายและทำให้ชุมชนมีความสนใจในเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายในการสร้างผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง									
๑	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านสมาชิกเครือข่ายพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านสมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านสมาชิกเครือข่ายมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ดร.อ.เสด็จ
 สุภักดิ์
 พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.
 ๒๒ ม. ค. ๒๑

ที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน									
๑	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันความรู้เพื่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพร้อมพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖. การที่อิงร่วมกัน									
๑	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่ายด้วยความจริงใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายและพัฒนาเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน									
๑	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตรวจ/เลือก

สุภาวดี พงษ์ภักดี

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

๒๒ / ๗.๕.๒๑

ที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๒	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน จะกล่าวเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสม กับกาลเทศะเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของ เครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เมื่อทำ กิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เครือข่ายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน มีความสอดคล้องกันเมื่อมีการทำ กิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๓๖๑๖๖๖

สุวิทย์ วิวัฒน์

(พระสุวิวัฒน์จิตต,ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม

พระพุทธศาสนาและบิณฑบาตสังคัม

๒๕๖๓/๒/๒๖

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๔๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอรับข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระมงคลกัจฉโกศล รก.เจ้าคณะอำเภอนันทะ จังหวัดชัยนาท
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในหน่วยงานของพระ
คุณท่าน จึงขออนุมัติขอรับข้อมูลจากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ดร.สุรพล สุษะพรหม
(นางนงนุช กิจอินทร์)
รก. เจ้าคณะอำเภอนันทะ
ดร. กิตติพงษ์ นิลวัณ

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)

ค่าอัลฟา
เรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	100.67	307.816	.373	.	.958
a2	100.57	300.668	.671	.	.956
a3	100.57	307.426	.369	.	.958
a4	100.57	299.633	.668	.	.956
b1	100.87	300.051	.586	.	.957
b2	100.57	297.426	.711	.	.956
b3	100.53	295.706	.654	.	.956
b4	100.70	301.045	.531	.	.957
c1	100.70	289.941	.804	.	.955
c2	100.83	290.420	.788	.	.955
c3	100.93	290.961	.758	.	.955
c4	100.87	289.085	.768	.	.955
d1	100.93	286.754	.779	.	.955
d2	100.80	292.441	.761	.	.955
d3	100.83	291.937	.770	.	.955
d4	100.93	286.133	.796	.	.955
e1	100.90	300.438	.637	.	.956
e2	100.97	293.344	.710	.	.956
e3	101.03	298.447	.529	.	.957
e4	100.83	292.489	.697	.	.956
f1	100.70	301.597	.652	.	.956
f2	101.00	295.379	.703	.	.956
f3	100.87	296.189	.564	.	.957
f4	100.87	294.878	.622	.	.956

ตรวจแล้ว

พระสุธีวิวัฒน์จิตต์
พระสุธีวิวัฒน์จิตต์, ดร.
๒๒ / ๕. ค. ๖๑

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
g1	100.90	293.197	.589	.	.957
g2	100.87	303.085	.540	.	.957
g3	100.67	296.437	.667	.	.956
g4	100.93	297.168	.618	.	.956

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.958	.958	28

ตรวจแล้ว

ผู้ทำทบทวน
พระสุธีวีรบัณฑิต.ดร.
๒๒/๕.๑๖๑

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบมัสการ พระเดชพระคุณพระราชปริยัติเมธี เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี วัดใหม่สุวรรณภูมิ
สิงที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของพระเดช
พระคุณ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดช
พระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

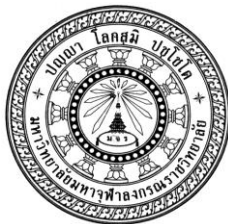
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ได้รับหนังสือขอ
ให้เก็บหนังสือ
และให้เกียรติให้รับข้อมูล
ขอ. ๑๔.๘.๑๕ จิตวิทยา

พระครูสุนทร
ให้ ๑๖.๑๖.๑๖.๑๖.๑๖.๑๖

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ข้อมูลที่ได้จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายเมืองคัมภีร์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูสุนทรจันทโรภาส

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้ตามความเป็นจริง

๑. อายุ

๒๑ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๕๐ ปี

๕๑ - ๖๐ ปี

๖๑ ปีขึ้นไป

๒. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๓. ระดับการศึกษานักธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

ไม่มีวุฒินักธรรม

๔. ระดับการศึกษาเปรียญธรรม

ประโยค ๑, ๒ - ๓

ประโยค ๔ - ๖

ประโยค ๗ - ๙

ไม่มีวุฒิปเรียญธรรม

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายมืองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ช่องระดับการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ว่าท่านมีความคิดเห็นในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน						
๑	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่วัสดุอุปกรณ์กับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ					
๒	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการรับรู้มุมมองร่วมกันด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน					
๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันข้อมูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเครือข่ายอื่นๆ					
๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นๆ					
๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน						
๕	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสียสละเพื่อวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๖	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีวาจาสุภาพอ่อนหวานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๗	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่นเพื่อมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน					
๘	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายตามวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย					

ข้อที่	การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	การปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน						
๙	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีผลประโยชน์ และความสนใจร่วมกันกับเครือข่ายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา					
๑๐	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านใช้คำพูดที่ ไพเราะอ่อนหวานเหมาะแก่การรับฟังเพื่อ ผลประโยชน์ของเครือข่ายและทำให้ชุมชนมีความ สนใจในเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๑๑	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน แบ่งปันความรู้เพื่อการมีผลประโยชน์และความ สนใจร่วมกัน					
๑๒	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอ ต้นเสมอปลายในการสร้างผลประโยชน์และความ สนใจร่วมกันของเครือข่าย					
๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่าง กว้างขวาง						
๑๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมี ความเสียสละในการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่วน ร่วมของสมาชิกในเครือข่าย					
๑๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะ กับกาลเทศะ					
๑๕	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่เครือข่าย					
๑๖	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกเครือข่ายมีความประพฤติเสมอต้นเสมอ ปลาย					

ข้อที่	การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	การปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน						
๑๗	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน แบ่งปันข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ เครือข่าย					
๑๘	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน เสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย					
๑๙	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปัน ความรู้เพื่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของ เครือข่าย					
๒๐	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมี ความเสมอต้นเสมอปลายและพร้อมพัฒนา เครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง					
๖. การพึ่งอิงร่วมกัน						
๒๑	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน แบ่งปันสิ่งของเพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละ เครือข่าย					
๒๓	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพูด ในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะเพื่อเติม เต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่ายด้วยความ จริงใจ					
๒๔	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมี การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เพื่อเติมเต็ม ในส่วนที่ขาดของแต่ละเครือข่าย					
๒๕	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมี ความเสมอต้นเสมอปลายและพัฒนาเพื่อเติมเต็ม ในส่วนที่ขาดของเครือข่าย					

ข้อที่	การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	การปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน						
๒๖	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านแบ่งปันสิ่งของเพื่อการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย					
๒๗	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจะกล่าวเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย					
๒๘	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เมื่อทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย					
๒๙	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีความเสมอต้นเสมอปลายเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย					

สอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๑. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการ
รับรู้มุมมองร่วมกัน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๒. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้าน
การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๓. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการ
มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการ
มีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๕. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้าน
กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

ปัญหา อุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๖. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการ
พึงอิงร่วมกัน

ปัญหา อุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๗. การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการ
ปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ปัญหา อุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระครูสุนทรจันทโรภาส

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระเดชพระคุณพระราชปริยัติเมธี เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี วัดใหม่สุวรรณภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๓๒-๑๘๓๘

ได้รับแจ้งเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑
โดย พระครูสุนทรจันทโรภาส
ที่วัดใหม่สุวรรณภูมิ
ขอ. ๓๔.๘.๒๕๖๑ จ.สุพรรณบุรี
พระครูสุนทรจันทโรภาส

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กรรบนมัสการ พระเดชพระคุณพระธรรมพุทธิมงคล
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกรรบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

(ดร.สุรพล/พุทธิมงคล)

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิบูลย์เจตยานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอตอนเจดีย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนฺตโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ในโอกาสที่พระครูวิบูลย์เจตยานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอตอนเจดีย์
จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีคำสั่งให้ข้าพเจ้า
ไปปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี

(พระครูวิบูลย์เจตยานุรักษ์)
บัณฑิตวิทยาลัย

เจ้าคณะอำเภอตอนเจดีย์

เลขที่ ๗๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูโพธิสุวรรณคุณ เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบนมัสการ พระครูประโชติสุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดสระหลวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นำนิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามัสการ พระครูสุนทรจันทโรภาส รก.เจ้าอาวาสวัดหนองหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๖
นิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นำนิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระวิมลภาวนานุสิฐ ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

๑๕ ม.ค. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูศรีสุตาคม เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระมงคลกิตติวิบูลย์ รองเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่อกับ ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ยินดีในขอรับข้อมูลเพื่อการศึกษา
ศษ. ๖๑๐๕.๒/๕๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กรรบนมัสการ พระครูสิริวิริยาภรณ์ (เพียร, ป.ธ.๕) เจ้าอาวาสวัดป่าแก้ว เจ้าคณะตำบลสนามชัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกรรบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๘๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
การบมัสการ พระครูศรีรัตนภาวิวัฒน์ (ทวี รตนเมธี, ป.ธ.๖) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสุนทรจันทโรภาส รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๘๘

วิมลทิพย์ตามอรรถนรินทร์

วิมลทิพย์

๒๘ มกราคม ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระปริยัติวรคุณ เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๕๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ฉันทิ์อนุเคราะห์น้อมสการ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๓๒-๓๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิติสทเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระรัตนเวที (มหาพิร ชินวโร ป.ธ.๗) เจ้าคณะอำเภอลำไทร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนฺทโชโต รหัสประจำตัวนิติสท ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิติสทหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติสทดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่อกับ . ๐๘๙-๙๓๒-๑๘๓๘

ยื่นขอพระคุณขอ มูล
พระรัตนเวที
เจ้าคณะอำเภอลำไทร

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กรรบานมัสการ พระครูโสภณโพธิ์มณฑล (ไพรวลัย วิสุฑโธ) รองเจ้าคณะอำเภอน้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และกราบขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูศาสนกิจจาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอสามชุก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

(พระครูสุนทรจันทโรภาส)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ดร.ณัฐสิทธิ์ วงศ์ฉลาด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

อนันต์ อภัยธรรมะ
รองอธิการบดี

(นายณัฐสิทธิ์ วงศ์ฉลาด)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประยุทธ ไอลธีรกุล วัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

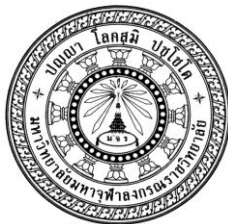
- นทช

- อนุทินวงศ์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

(นายประยุทธ ไอลธีรกุล)
วัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี
๒๕ ม.ค. ๒๕๖๑

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และนำเสนอแนวการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ในการนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์สำหรับแบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนที่ ๒ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอกราบขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ตอบแบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะใช้สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

พระครูสุนทรจันทโรภาส

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่

ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึง การที่สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยทำให้ขอบข่ายการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการซึ่งผลประโยชน์

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (allstakeholders participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน

๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่ผู้ใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่ง ไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้น เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งมีผลดีมากกว่าการไม่ร่วมเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence) คือ การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน และมีความรู้ ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้น จึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วย

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เรื่อง“การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี”

๑) ท่านเห็นว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

จุดแข็ง (มองภายในองค์กร)

.....
.....
.....
.....
.....

จุดอ่อน (มองภายในองค์กร)

.....
.....
.....
.....
.....

โอกาส (มองภายนอกองค์กร)

.....
.....
.....
.....
.....

อุปสรรค (มองภายนอกองค์กร)

.....
.....
.....
.....
.....

๒) ท่านเห็นว่า กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒.๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception)

.....

.....

.....

.....

๒.๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

.....

.....

.....

.....

๒.๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits)

.....

.....

.....

.....

๒.๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (allstakeholders participation)

.....

.....

.....

.....

๒.๕) ภาวะบวการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence)

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านเห็นว่า ควรพัฒนาภาวะบวการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (allstakeholders participation)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๕) กระทบการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (interdependence)

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านเห็นว่า องค์การในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน มีการรับรู้ที่มีมุมมองเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕) ท่านเห็นว่า องค์การในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖) ท่านเห็นว่า องค์การในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน มีผลประโยชน์และความสนใจเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านเห็นว่า องค์กรในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านเห็นว่า องค์กรในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน มีกระบวนการเสริมสร้างจุดแข็งขององค์กรเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕) ท่านเห็นว่า องค์กรในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของท่าน มีการเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายขององค์กรเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๐) ท่านเห็นว่า องค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน สมาชิกมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๑) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๒) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๓) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๔) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๕) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๖) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการพึงอิงร่วมกัน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๗) ท่านเห็นว่า “กระบวนการในการบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล
พระครูสุนทรจันทโรภาส

ภาคผนวก ฅ

หนังสือขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

บัญชีลงชื่อการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
 ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี”

โดย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น.
 ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑.	พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,มศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๒.	พระครูปัญญาศาสนธำรง	เจ้าคณะตำบลดอนปรู	
๓.	พระครูสุวรรณวิจิตร	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสวัดสามชุก	
๔.	พระสมุห์สมพร สมณวิโส	หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๓๒	
๕.	พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๖.	พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ	
๗.	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ผู้อำนวยการหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรนานาชาติ	
๘.	มศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์	
๙.	อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ	อาจารย์พิเศษ	
๑๐.	อาจารย์ ดร.ยุพธนา ปรานีดี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	
๑๑.	อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	เลขานุการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา	

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๘-๙๑๒-๑๘๓๘

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ผศ.ดร.)

๑๓ / ๒.พ. / ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นวัตกรรม พระครูปัญญาศาสนธำรง เจ้าคณะตำบลดอนปูลู
 สิ่งที่มาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๖
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
 คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการ
 เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะ
 สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
 มา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ยมดล วัฒนภักดี
 รองอธิการบดี
 13 กุมภาพันธ์ 2561

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
 โทรศัพท์ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูสุวรรณวิจิตร ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสวัดสามชุก
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการ
เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อิมสัด เชาว์อมพรวิเทศ
Amph
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระสมุห์สมพร สมณวโส
หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๓๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รัศมีประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการ
เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

เชิญเข้าร่วม
การสนทนากลุ่มเฉพาะ
๑๓.๒.๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่อก่อน . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร.

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

อินดาเสารวม
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
13 ก.พ 2561

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรติดต่อก . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิติโสภโณ, ดร.

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ยินดีเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

(พระมหากษัตริยา กิติโสภโณ)

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส
โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

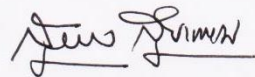
เรียน ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

13 ก.พ. 61.

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อก่อน . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รัทสประจำตวันสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อกับ ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

รับทราบแล้ว

น.ส.ศรียุทธ์

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จันทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑
เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

13 ก.พ. 61

13 ก.พ. 61

13 ก.พ. 61

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ยุธนา ปรานีต

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อก . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

(อาจารย์ ดร.ยุธนา) ปรานีต

๑๓.๒.๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว

เนื่องด้วย พระครูสุนทรจันทโรภาส ฉายา จนทโชโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ในวันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสุนทรจันทโรภาส

โทรติดต่อ . ๐๘๙-๙๑๒-๑๘๓๘

ยืนยันใช้เรื่อง สนทนากลุ่มเฉพาะ

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

๘ ก.พ. ๖๑

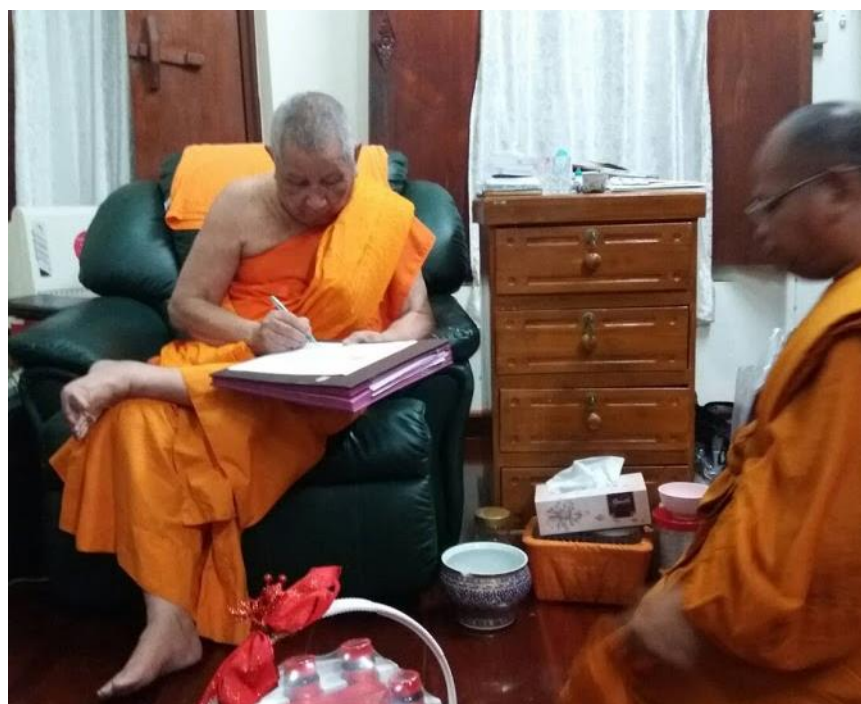
ภาคผนวก ญ

ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

พระราชปริยัติเมธี, ดร.
เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี สัมภาษณ์เมื่อ วันอังคารที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระธรรมพุทธิมงคล
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี สัมภาษณ์เมื่อ วันอังคารที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์
เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี สัมภาษณ์เมื่อ วันอังคารที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูโพธิสุวรรณคุณ
เจ้าคณะตำบลดอนโพธิ์ทอง สัมภาษณ์เมื่อ วันพุธที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูประโชติสุขทิจคุณ
เจ้าอาวาสวัดสระหลวง สัมภาษณ์เมื่อ วันพุธที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูกิตติวีรานูวัตร
เจ้าคณะตำบลหนองหญ้าไซ สัมภาษณ์เมื่อ วันพุธที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระวิมลภาวนานุสิฐ

ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า สัมภาษณ์เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูศรีสุตาคม

เจ้าคณะอำเภอเดิมบางนางบวช สัมภาษณ์เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูสิริวิริยาภรณ์
เจ้าคณะตำบลสนามชัย สัมภาษณ์เมื่อ วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูศรีรัตนวิวัฒน์
รองเจ้าคณะอำเภอเมืองสุพรรณบุรี สัมภาษณ์เมื่อ วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูอนุกุลปัญญากร
รองเจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง สัมภาษณ์เมื่อ วันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระปริยัติวรคุณ
เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง สัมภาษณ์เมื่อ วันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระรัตนเวที

เจ้าคณะอำเภออุทอง สัมภาษณ์เมื่อ วันเสาร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูโสภณโพธิมณฑล

รองเจ้าคณะอำเภออุทอง สัมภาษณ์เมื่อ วันเสาร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูศาสนาภิชาตญาณ

เจ้าคณะอำเภอสามชุก สัมภาษณ์เมื่อ วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

พระครูปัญญาศาสนดํารง
เจ้าคณะตำบลดอนป่อ จังหวัดสุพรรณบุรี

พระครูสุวรรณวิจิตร
ผู้อำนวยการสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสวัดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

พระสมุห์สมพร สมณวิโส
หัวหน้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี แห่งที่ ๓๒

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

พระมหากฤษดา กิตติโสภโณ, ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
อธิตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อาจารย์ ดร.ยุธนา ปราณีต
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตาว
เลขานุการประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ ศรีวิศร)
เกิด	๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๒
สถานที่เกิด	๓๘ หมู่ ๑๐ บ้านเก็บบง ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
การศึกษา	นักธรรมชั้นเอก พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน	เป็นเจ้าอาวาสวัดปากดง พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นเจ้าคณะตำบลหัวเขา พ.ศ.๒๕๕๐
อุปสมบท	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔
สังกัด	วัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
หน้าที่	เจ้าอาวาสวัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ปีที่เข้าศึกษา	๒๕๕๖
ปีที่สำเร็จการศึกษา	๒๕๕๘
ที่ปัจจุบัน	วัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระครูสุนทรจันทโรภาส (พรเทพ จันทโชโต ศรีวิศร)
 วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ ๑๔ เดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒
 ภูมิลำเนา : ๓๓ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเก็บงา ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษาทางโลก

พ.ศ. ๒๕๕๔ : ปริญญาตรี พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ)
 หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๕๙
 หน่วยวิทยบริการวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๘ : ปริญญาโท พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ)
 หน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย

การศึกษาทางธรรม

พ.ศ. ๒๕๓๐ : นักระรมชั้นเอก เลขที่ สน ๕๒/๒๕๓๐
 วัดราชภูมน์บำรุง สำนักเรียนคณะจังหวัดชลบุรี

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. ๒๕๓๙ : เจ้าอาวาส ตราตั้งเลขที่ ๑/๒๕๓๙
 วัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
 พ.ศ. ๒๕๕๐ : เจ้าคณะตำบล
 พ.ศ. ๒๕๕๙ ; อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

สังกัดวัด : วัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
 ตำแหน่งหน้าที่ : เจ้าอาวาสวัดปากดง
 ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดปากดง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
 ผลงานทางวิชาการ:
 บทความทางวิชาการเรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔” นิตยสารพุทธจักร เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐, ปีที่ ๗๑ ฉบับที่ ๒
 บทความทางวิชาการเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค ๑๔ ตามหลักสัปบุริสธรรม ๗” นิตยสารพุทธจักร พ.ศ. ๒๕๖๐, ปีที่ ๗๑ ฉบับที่ ๒
 บทความทางวิชาการเรื่อง “พุทธวิธีบริหารจัดการองค์กรภายในวัดของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔” นิตยสารพุทธจักร, พ.ศ. ๒๕๖๐, ปีที่ ๗๑ ฉบับที่ ๒

โทรศัพท์ : ๐๘๙-๗๔๕๕๒๔๙ ๐๘๙-๙๑๒๑๘๓๘,